Agatha Christie

DAUBA

Agata Kristi

Dauba

UDK 821.111-31
Ch525

Agatha Christie

The Hollow

First published in Great Britain by
Collins 1946

Iš anglų kalbos vertė ***Jonas Sipulis***

Išleido FNS Group leidykla "Sirokas"
www.agathachristie.lt

Spausdino UAB "Spindulio spaustuvė"

ISSN 1822-7376 ; 51
ISBN 978-609-8057-03-4

Skiriu Lariui ir Danei

Su apgailestavimu, kad jų baseiną panaudojau

nužudymo scenai

Pirmas skyrius

Penktadienį, šešios trylika, mėlynos Lusi Enkitel akys atsimerkė, pasitikdamos naują dieną, ir ji, kaip visuomet, iš karto jautėsi budriai ir nedelsdama pradėjo rūpintis reikalais, kuriuos jai prieš akis iškėlė nepaprastai aktyvus Lusi protas. Jausdama neatidėliotiną poreikį su kuo nors pakalbėti bei pasitarti, ir šiam tikslui pasirinkusi savo jaunąją pusseserę Midžę Hardkesl, atvykusią į Daubą vakar vakare, ledi Enkitel greitai išsliuogė iš lovos, užsimetė ant savo vis dar grakščių pečių chalatą, ir koridoriumi nuskubėjo link Midžės kambario. Kadangi tai buvo moteris, pasižyminti greitu, nerimą keliančiu, mąstymo procesu, ledi Enkitel pradėjo šį pokalbį dar savo pačios galvoje, pasitelkdama savo lakią vaizduotę Midžės atsakymams.

„Pokalbis“ buvo pačiame įkarštyje, kai ledi Enkitel atidarė Midžės kambario duris.

– Žinai, brangioji, tu išties turi sutikti, kad savaitgalis gali pateikti tam tikrų keblumų!

– Ė? Au! – neaiškiai suniurnėjo Midžė, staiga prikelta iš gilaus miego.

Ledi Enkitel priėjo prie lango, atvėrė langines, ir staigiu judesiu pakėlė užuolaidas, įleisdama vidun blyškią rugsėjo aušros šviesą.

– Paukščiai! – pasakė ji, džiugiai žiūrėdama pro langą. – Kaip šaunu.

– Ką?

– Na, bent jau oras nesudarys problemų. Atrodo, jog nusistovėjo geros dienos. Tai jau šis tas. Nes kai daugybė prieštaringų asmenybių turi sėdėti viduje ir negali išeiti laukan – esu tikra, kad ir tu su manimi sutiksi – tai tik dešimt kartų pablogina reikalą. Žodinių žaidimų metu, tarkim, panašiai kaip ir praeitais metais – aš sau niekad neatleisiu dėl vargšės Gerdos. Po to aš pasakiau Henriui, kad tai buvo labai neapdairu iš mano pusės – bet ji *turėjo* čia būti, nes būtų per daug negailestinga pakviesti Džoną be jos, nors tai iš tiesų komplikuoja reikalą – ir blogiausia, kad ji yra tokia miela – iš tikrųjų keista, kad tokia miela būtybė, kaip Gerda, visai neturėtų proto, ir jei čia pasireiškia taip vadinamas kompensavimo dėsnis, tai aš išties nemanau, kad tai yra teisinga.

– Apie ką tu kalbi, Lusi?

– Apie savaitgalį, brangioji. Apie žmones, kurie atvyks čia rytoj. Aš apie tai galvojau visą naktį ir baisiai dėl to nerimauju. Todėl jaučiu didelį palengvėjimą, galėdama apie tai pakalbėti su tavim, Midže. Tu visuomet tokia nuovoki ir praktiška.

– Lusi, – rūsčiai tarė Midžė. – Ar tu žinai, kiek dabar valandų?

– Tiksliai negaliu pasakyti, brangioji. Neseku laiko, tu juk žinai.

– Dabar ketvirtis po šešių.

– Taip, brangioji, – pasakė ledi Enkitel, nerodydama jokių atgailos ženklų.

Midžė rūsčiai spoksojo į ją. Visiškai neįmanoma – kokia nepakaltinama buvo Lusi! Aš išties nežinau, galvojo Midžė, kodėl mes visi su tuo taikstomės!

Tačiau, nors mintyse ji ir iškėlė šį klausimą, atsakymas

ir taip buvo aiškus. Lusi Enkitel šypsojosi, ir Midžė žvelgdama į ją jautė tą ypatingą skvarbų žavesį, kuriuo Lusi pasižymėjo visą savo gyvenimą ir kuris netgi dabar, jai jau įžengus į septintą dešimtį, jos neapleido. Dėl šio žavesio įvairūs žmonės visame pasaulyje – įtakingi užsienio diplomatai, valdžios atstovai, bei daugelis kitų – išvengdavo raudonavimo, pykčių, išsisukdavo iš keblių padėčių. Tai buvo vaikiškas paprastumas ir džiūgavimas savo darbais, kuris nuginkluodavo bei niekais paversdavo bet kokią kritiką. Lusi pakakdavo plačiai atverti mėlynas akis bei skėstelėti savo gležnomis rankomis ir sumurmėti: „O! Man taip gaila...“, ir pasipiktinimas nedelsiant išnykdavo.

– Brangioji, – pasakė ledi Enkitel, – man taip gaila. Tau reikėjo iš karto pasakyti!

– Aš dabar tau sakau – bet jau per vėlu! Man visi miegai išlakstė.

– Kaip apmaudu! Bet tu man padėsi, ar ne?

– Dėl savaitgalio? Bet kodėl? Kas čia ne taip?

Ledi Enkitel atsisėdo ant lovos krašto. Tai nebuvo tas pats, pagalvojo Midžė, kai kas nors kitas atsisėda ant tavo lovos. Tai buvo taip nerealu, tarsi akimirkai virš jos lovos pakibtų fėja.

Ledi Enkitel meiliu bejėgiu judesiu ištiesė savo plazdančias baltas rankas.

– Susirenka visi netikę žmonės – netikę būti kartu, turiu galvoje – ne juos pačius. Iš tiesų jie visi yra žavūs.

– Kas atvyksta?

Midžė įdegusia tvirta ranka nubraukė tankius standžius plaukus nuo savo plokščios kaktos. Nieko nerealaus ar primenančio fėją.

– Na, Džonas ir Gerda. Su jais viskas tvarkoje. Turiu galvoje, Džonas yra nuostabus – *nepaprastai* patrauklus.

O kas dėl vargšės Gerdos – na, aš manau, mes visi turime būti jai atidūs. Labai labai atidūs.

Paskatinta neaiškaus savisaugos instinkto, Midžė pasakė:

– Na, Lusi, juk nėra taip blogai.

– O, mieloji, ji yra beviltiška. Tos *akys*. Ir atrodo, kad ji nesupranta nė žodžio, kas kalbama.

– Ne, ne, – pasakė Midžė. – Tai yra – ne ką tu sakai. Tavo mintys, Lusi, skrenda taip greitai, jog norint neatsilikti ir nepamesti sąsajų, reikia lėkti didžiuliais šuoliais.

– Kaip beždžionei, – neaiškiai pratarė ledi Enkitel.

– Bet kas dar atvyks apart Kristovų? Henrieta, spėju?

Ledi Enkitel veidas nušvito.

– Taip – ir aš iš tiesų jaučiu, kad ji bus atramos stulpas. Ji visuomet yra. Žinai, Henrieta yra tikrai labai miela – iš esmės miela, ne vien išoriškai. Jos buvimas labai pasitarnaus vargšei Gerdai. Ji buvo tiesiog nuostabi praėjusiais metais. Tai buvo rašant limerikus – ar citatas – kažką iš tų dalykų, ir kai parašiusios pradėjome skaityti, staiga pamatėme, kad vargšė Gerda nebuvo nė pradėjusi. Ji net nesuprato to žaidimo esmės. Tai buvo siaubinga, ar ne, Midže?

– Nesuprantu, kodėl apskritai kažkas atvažiuoja į svečius pas Enkitelus, – pasakė Midžė. – Tokie smegenų pajėgumai, ir tie žodžių žaidimai, ir tavo tas ypatingas kalbėjimo stilius, Lusi...

– Taip, brangioji, mes turbūt buvome pernelyg įkyrios – ir Gerda to niekuomet negalėjo pakęsti. Aš dažnai galvoju, jog jei ji turėtų tvirtesnį charakterį, ji nebūtų sutikusi dalyvauti žaidime – tačiau yra kaip yra, ir vargšė atrodė tokia sumišusi ir... na, pažeminta. Ir Džonas atrodė toks siaubingai nepakantus. Ir aš paprasčiausiai negalėjau nie-

ko sugalvoti, kaip ištaisyti padėtį – todėl ir jaučiuosi tokia dėkinga Henrietai. Ji atsisuko į Gerdą ir paklausė apie megztinį, kurį ji vilkėjo – išties siaubingą nublukusios salotinės spalvos drabužį – toks slegiantis, nemalonus – ir Gerda iškart nušvito, pasirodė, kad ji pati jį mezgė. Henrieta paprašė pavyzdžio, ir Gerda atrodė tokia laiminga ir išdidi. Štai ką turiu galvoje, kalbėdama apie Henrietą. Ji visuomet pasiruošusi tokiems dalykams. Tam reikia sugebėjimų.

– Ji moka būti dėmesinga, – lėtai pasakė Midžė.

– Taip, ir ji žino, ką kalbėti.

– Ak, – pasakė Midžė. – Bet tai siekia toliau, nei vien kalbas. Tu žinai, Lusi, kad Henrieta iš tikro nusimezgė tą megztinį?

– O, brangioji. – Ledi Enkitel atrodė nustebusi. – Ir jį nešiojo?

– Ir jį nešiojo. Henrieta tokius darbus užbaigia.

– Ir jis buvo labai siaubingas?

– Ne. Ant Henrietos jis atrodė labai gražiai.

– Na, žinoma, gražiai. Tai ir yra skirtumas tarp Henrietos ir Gerdos. Viskas, ką daro Henrieta, kuo puikiausiai pavyksta. Ji viską išmano, kaip ir savo pačios reikalus. Turiu pasakyti, Midže, kad mus šį savaitgalį gali išgelbėti tik Henrieta. Ji bus maloni Gerdai, ir ji pralinksmins Henrį, ir ji palaikys gerą nuotaiką Džonui, ir aš esu tikra, kad ji labai padės su Deividu.

– Deividu Enkitelu?

– Taip. Jis ką tik atvykęs iš Oksfordo – ar tai Kembridžo. Su tokio amžiaus berniukais yra labai sunku – ypač kai jie tokie intelektualai. Deividas yra labai protingas. Būtų gerai, kad jie kuriam laikui pamirštų savo intelektą, kol taptų truputį vyresni. Nes dabar jie tik žvelgia iš

padilbų ir kandžioja nagus, dažnai būna išberti spuogų ir kartais turi atsikišusį Adomo obuolį. Ir jie arba visai nekalba, arba kalba labai garsiai ir viskam prieštarauja. Tačiau, kaip jau sakiau, aš tikiu Henrieta. Ji yra labai taktiška ir žino, ko paklausti, ir ją, kaip skulptorę, jie gerbia, ypač kai ji nedrožinėja vien tik gyvūnus bei vaikų galvas, bet kuria šiuolaikinius dalykus, panašius į tuos iš metalo ir plastiko, kuriuos ji pristatė Naujųjų menininkų parodoje praėjusiais metais. Atrodė kaip Robinsono kopėčios. Tas daiktas vadinosi Kylanti Mintis – ar kažkas panašaus. Tai vienas iš dalykų, kurie tokiems vaikam, kaip Deividas, padaro įspūdį... Nors aš pati manau, kad tai tiesiog kvaila.

– Brangi Lusi!

– Bet kai kurie Henrietos darbai, mano manymu, yra gana gražūs. Tas „verkiantis uosis“, pavyzdžiui.

– Henrieta turi tikro genijaus gyslelę, aš manau. Ir taip pat ji yra labai graži ir miela moteris.

Ledi Enkitel pakilo ir vėl priėjo prie lango. Ji išsiblaškiusi žaidė su užuolaidų virvele.

– Įdomu, kodėl gilės? – sumurmėjo ji.

– Gilės?

– Ant užuolaidų virvelių. Kaip ananasai prie vartų. Turiu galvoje, tam turi būti kažkokia *priežastis*. Nes lygiai taip pat galėtų būti eglės kankorėžiai ar kriaušės, bet visuomet yra gilės. Penas, taip jos vadinamos kryžiažodžiuose – na, žinai, ėdalas kiaulėms. Taip keista, aš visuomet pagalvoju.

– Nepradėk klajoti, Lusi. Tu čia atėjai pakalbėti apie savaitgalį, ir aš nesuprantu, kodėl tau tai dabar parūpo. Jei tu susilaikysi nuo žodinių žaidimų ir pasistengsi aiškiai reikšti mintis, kalbėdama su Gerda, ir pavesi Henrietai sutramdyti intelektualųjį Deividą, tai kas dar gali sukelti

keblumų?

– Na, vienas dalykas, brangioji. Atvyksta Edvardas.

– O, Edvardas. – Midžė kurį laiką patylėjo, ištarusi jo vardą.

Tuomet ji ramiai paklausė:

– Kurių galų tu pakvietei Edvardą šiam savaitgaliui?

– Aš to ir nedariau, Midže. Tiesiog taip išėjo. Jis pats pasiprašė. Atsiuntė telegramą pasiteirauti, ar galėtų atvažiuoti pas mus. Tu žinai, koks yra Edvardas. Koks jautrus. Jei aš būčiau atrašiusi "ne", jis galbūt daugiau niekada nebesisiūlytų. Jis toks yra.

Midžė lėtai linktelėjo galvą.

Taip, galvojo ji, Edvardas toks yra. Akimirkai ji aiškiai išvydo jo veidą, tą labai mielą, brangų veidą. Veidą su kažkokiu neapčiuopiamu Lusi būdingu žavesiu, švelnų, drovų, ironišką...

– Brangus Edvardas, – pasakė Lusi, atkartodama Midžės mintis.

Ji nekantriai tęsė toliau:

– Jei tik Henrieta pasiryžtų už jo tekėti. Iš tiesų ji myli jį, aš tai žinau. Jei jie pabūtų čia kurį savaitgalį be Kristovų... Nes Džono Kristovo buvimas labai neigiamai įtakoja Edvardą. Džonas, jei supranti, ką aš turiu galvoje, tampa žymiai *didesniu*, o Edvardas – *mažesniu*. Tu supranti?

Midžė vėl linktelėjo.

– Ir aš negalėjau nekviesti Kristovų, nes šis savaitgalis jau buvo seniai suplanuotas, bet aš jaučiu, Midže, kad čia bus keblumų – su Deividu, rūsčiai žvelgiančiu ir kramsnojančiu nagus, su Gerda, stengiantis, kad ji nesijaustų atstumta, ir su Džonu, kuris bus toks teigiamas, o brangus Edvardas toks neigiamas...

– Dėlionės dalys nieko gero nežada, – sumurmėjo Mi-

džė.

Lusi jai nusišypsojo.

– Kartais, – mąsliai tarė ji, – viskas susitvarko gana paprastai. Aš pakviečiau sekmadienio pietums kriminalistą. Tai bus tam tikras prasiblaškymas, kaip manai?

– Kriminalistą?

– Primenantį kiaušinį, – pasakė ledi Enkitel. – Jis buvo Bagdade, sprendė kažkokius klausimus, kai Henris buvo vyriausiuoju komisaru. O gal tai buvo vėliau? Mes su juo pietavome, sykiu su kitais pareigūnais. Jis vilkėjo baltą kostiumą, pamenu, su mėlyna gėle atlape, ir buvo apsiavęs juodais blizgančios odos batais. Labai kažko ir neprisimenu, nes niekuomet per daug nesidomėdavau, kas ką nužudė. Turiu galvoje, jei jau kažkas miršta, tai argi svarbu nuo ko, ir kelti dėl to sumaištį atrodo gana kvaila...

– Ar pas jus čia įvyko koks nors nusikaltimas, Lusi?

– O ne, brangioji. Jis įsigijo vieną iš tų šiuolaikinių namukų – žinai, kurie patraukia tavo dėmesį, ir turi daugybę geros santechnikos bei pasižymi netikusiai suplanuotais sodais. Londono žmonės mėgsta tokius dalykus. Kitame lankosi aktorė, jei neklystu. Jie negyvena juose visą laiką, kaip mes. Vis tik, – ledi Enkitel išsiblaškiusi perėjo kambarį, – drįsčiau teigti, jog jiems tai patinka. Midže, brangioji, aš tau labai dėkinga už tavo pagalbą.

– Aš nemanau, kad būčiau labai padėjusi.

– O, nejaugi? – Lusi Enkitel atrodė nustebusi. – Na, dabar linkiu gerai išsimiegoti. Ir nesikelk iki pusryčių, o kai atsikelsi, būk tokia storžieve, kokia visuomet mėgsti būti.

– Storžieve? – Midžė atrodė nustebusi. – Kodėl! O! – ji nusijuokė. – Suprantu! Tu viską kiaurai permatai, Lusi. Galbūt taip ir padarysiu.

Ledi Enkitel nusišypsojo ir išėjo. Kai ji ėjo koridoriumi pro praviras vonios kambario duris ir pamatė arbatinuką ant dujinės, jai į galvą šovė mintis.

Žmonės mėgsta arbatą – ir Midžės ilgai nereikės kviesti. Ji padarys Midžei arbatos. Ji pastatė ant ugnies arbatinuką ir nuėjo koridoriumi toliau.

Ledi Enkitel sustojo prie savo vyro kambario durų ir nuspaudė rankeną. Bet seras Henris Enkitelas, buvęs aukštas pareigūnas, gerai pažinojo savo Lusi. Jis nepaprastai ją mylėjo, bet rytais jis mėgdavo netrukdomas pamiegoti. Durys buvo užrakintos.

Ledi Enkitel nuėjo į savo kambarį. Ji norėtų pasitarti su Henriu, bet tą padarys vėliau. Ji atsistojo prie praviro lango ir kurį laiką pro jį žiūrėjo, tuomet nusižiovavo. Ji nuėjo prie lovos, padėjo galvą ant pagalvės, ir jau po poros minučių miegojo kietai kaip vaikas.

Vonios kambaryje arbatinukas užvirė ir virė toliau...

– Dar vienas arbatinukas sudegė, misteri Gadženai, – pasakė kambarinė Simons.

Liokajus Gadženas papurtė savo žilą galvą.

Jis paėmė iš Simons sudegusį arbatinuką ir, nuėjęs į sandėliuką, iš spintos apačios ištraukė kitą, kur jų turėjo kokį pustuzinį.

– Paimkite, Simons. Ledi nieko nesužinos.

– Ar ledi dažnai daro tokius dalykus? – paklausė Simons.

Gadženas atsiduso.

– Ledi, – pasakė jis, – yra labai minkštos širdies ir labai užmarši. Bet šiuose namuose, – tęsė jis, – aš darau viską, kas įmanoma, kad apsaugočiau ledi nuo nemalonių minčių ar rūpesčių.

Antras skyrius

Henrieta Saverneik pakočiojo nedidelį molio gumulėlį ir įspraudė jį į vietą. Ji greitai ir įgudusiai lipdė molinę mergaitės galvą.

Jos ausyse zvimbė plonas, jau šiek tiek įprastu tapęs balsas, sugebantis prasiskverbti tik iki jos suvokimo ribos:

– Ir aš manau, mis Saverneik, jog buvau visiškai teisi! "Iš tikrųjų, – aš pasakiau, – štai kur jūs taikote!" Nes aš manau, mis Saverneik, kad mergina turi pasipriešinti tokiems dalykams – jei jūs suprantate, ką aš turiu galvoje. "Aš nesu pratusi, – pasakiau aš, – kad man kalbėtų tokius dalykus, ir tik galiu pasakyti, kad jūsų labai bjauri vaizduotė!" Aš nemėgstu nemalonių situacijų, bet manau, jog reikėjo pasipriešinti, kaip jums atrodo, mis Saverneik?

– O, be jokios abejonės, – atsakė Henrieta su tokiu entuziazmu balse, kuris ją geriau pažinojusiems žmonėms sukeltų abejonių, ar iš tiesų ji atidžiai klausosi.

– "Ir jei jūsų žmona kalba tokius dalykus, – pasakiau aš, – ką gi, tuomet aš niekuo negaliu padėti!" Aš nežinau, mis Saverneik, kodėl taip yra, bet visur kur beeičiau atsiranda kažkokių problemų, nors aš esu tikra, kad ne dėl *mano* kaltės. Turiu galvoje, tie vyrai tokie neatsparūs, ar ne? – Modelis koketiškai sukikeno.

– Siaubingai, – pasakė Henrieta pusiau primerktomis akimis.

„Gražu, –galvojo ji. – Graži ta plotmė iškart po akies voku – ir kita priešais ją. Šis žandikaulio kampas netikęs... Reikia nugramdyti ir iš naujo užlipdyti. Sunki vieta."

Balsiai ji pasakė šiltu, užjaučiančiu tonu:

– Jums tikriausiai *nepaprastai* sunku.

– Aš manau, kad pavydėti yra taip neteisinga, mis Saverneik, ir taip *primityvu*, jei jūs suprantate, ką aš turiu galvoje. Pavydėti tiesiog todėl, kad kažkas yra jaunesnė ir gražesnė.

Henrieta, dailindama žandikaulį, nerūpestingai tarė:

– Taip, žinoma.

Ji jau prieš daug metų išmoko hermetiškai užsisklęsti savyje. Ji galėjo žaisti bridžą, kalbėtis protingomis temomis bei rašyti aiškiai suformuluotus laiškus, šioms užduotims neskirdama nė kruopelytės savo sąmoningo proto. Dabar ji buvo visiškai įnikusi į darbą, žiūrėdama į po jos pirštais atsirandančią Nousikos galvą, ir tų tuščių, piktdžiugiškų žodžių srautas iš mielų vaikiškų lūpų anaiptol neprasiskverbė į gilesnius jos proto užkampius. Ji kalbėjosi be jokių pastangų. Ji buvo įpratusi prie šnekių modelių. Tai ne profesionalės – daugiausia mėgėjos, kurios nepatogų jausmą dėl priverstinio kūno neveiklumo bandydavo kompensuoti savo nuotykių išsipasakojimais. Taigi, nežymi Henrietos dalis klausėsi bei atsakinėjo, o kažkur toli toli tikroji Henrieta komentavo: „Ak, tas pikdžiugiškas mažas sutvėrimas – bet kokios akys... Mielos mielos mielos akys..."

Kol ji užsiėmusi akimis, tegul mergaitė kalba. Ji paprašys jos patylėti, kai imsis burnos. Keista pagalvojus, kad šis pagiežos srautas liejasi iš tokių tobulų linijų.

"Velniai griebtų, – pamanė Henrieta su staigiu įniršiu, – aš sugadinau antakio skliautą! Kas, po galais, su juo yra?

Aš per daug išryškinau kaulą – jis aštrus, o turi būti aptakus..."

Ji kiek atsitraukė, perkeldama žvilgsnį nuo molio ant gyvo kūno ant platformos.

Doris Sanders tęsė toliau:

– "Na, – pasakiau aš, – aš iš tiesų nesuprantu, kodėl jūsų vyras negali man ko nors padovanoti, jei jis to nori. Ir nemanykite, – pasakiau aš, – kad jūs galite man reikšti tokias užuominas." Tai buvo graži apyrankė, mis Saverneik, išties labai graži – ir drįsčiau teigti, kad vargšeliui ji buvo visai ne pagal kišenę, bet aš manau, kad tai labai gražus jo poelgis, ir aš jos visai neketinu grąžinti!

– Ne, ne, – sumurmėjo Henrieta.

– Ir ši dovana ne dėl to, kad tarp mūsų kas nors būtų – kas nors *bjauraus*, turiu galvoje – nieko *panašaus* tarp mūsų nebuvo.

– Ne, – pasakė Henrieta, – esu tikra, kad nebuvo...

Jos kakta išsilygino. Kitą pusvalandį ji dirbo su tam tikru įniršiu. Molis atsirado ant jos kaktos ir kabinosi į plaukus, kai ji nekantriai ranka juos perbraukdavo. Jos žvilgsnis buvo aklas ir nuožmus. Jau greitai... tuoj ji turės tai, ko norėjo...

Po kelių valandų ji galiausiai išsivaduos iš savo agonijos – agonijos, kuri ją vis labiau užvaldė per pastarąsias dešimtį dienų.

Nousika – ji gyveno Nousika, ji kėlėsi su Nousika, pusryčiavo su Nousika ir ėjo iš namų su Nousika. Ji su nervingu jauduliu nekantriai vaikštinėjo po gatves, nesugebėdama galvoti apie nieką kitą, tik apie nuostabų aklą veidą, blėsčiojantį kažkur už jos pasąmonės ribų – kažkur plevenantį, bet aiškiai neįžiūrimą. Ji kalbėjosi su modeliais, dvejojo dėl graikiško profilio, nešiojo savyje gilų ne-

pasitenkinimą...

Jai kažko reikėjo – kažko, kas duotų jai pradžią – kažko, kas jos pačios pusiau suprastą viziją paverstų realybe. Ji eidavo ilgus atstumus, fiziškai išvargdama ir džiaugdamasi tuo nuovargiu. Ir ją vis labiau kankino bei nedavė ramybės tas nenumalšinamas poreikis – *pamatyti*...

Jos pačios žvilgsnis buvo aklas, kai ji vaikščiojo gatvėmis. Ji nieko nematė aplink save. Ji buvo įsitempusi – įsitempusi visą laiką, mintyse stengdamasi sufokusuoti tą veidą... Ji jautėsi baisiai, apgailėtinai...

Ir staiga jos vizija įgavo aiškias formas, kai paprastomis žmogiškomis akimis ji pamatė autobuse, į kurį ji įlipo klajodama ir nesidomėdama važiavimo kryptimi – ji pamatė – [illegible] *usiką*! Vaikiškas veidas, pusiau pravira burna ir akys – gražios, tuščios, aklos akys.

Mergina paskambino vairuotojui ir išlipo. Henrieta nusekė iš paskos.

Dabar ji buvo visiškai rami ir dalykiška. Ji gavo tai, ko norėjo – sekinanti agonija pasibaigė.

– Atleiskite, kad į jus kreipiuosi. Aš esu profesionali skulptorė, ir, atvirai kalbant, jūsų galva yra būtent tai, ko aš ieškau.

Ji buvo draugiška, žavi, įtaigi, nes ji žinojo, kokiai reikia būti, norint kažką gauti.

Doris Sanders buvo dvejojanti, susijaudinusi, jaučianti pasitenkinimą.

– Na, aš nežinau, aš nesu tikra. Jei tai tiktai *galva*. Be abejo, aš niekuomet *nedariau* tokių dalykų!

Priderančios dvejonės, delikatus finansinio klausimo iškėlimas.

– Be abejo, aš primygtinai prašysiu jūsų priimti deramą užmokestį už darbą.

Ir štai čia buvo Nousika, sėdinti ant platformos, besimėgaujanti mintimis apie savo patrauklumą ir įsiamžinimą (nors jai ir nelabai patiko Henrietos darbai, kuriuos ji matė studijoje!), ir besidžiaugianti galimybe atskleisti savo asmenybę klausytojai, kurios užuojauta ir dėmesys atrodė tokie nuoširdūs.

Ant stalo šalia modelio gulėjo akiniai – akiniai, kuriuos ji dėl savo savimeilės stengdavosi užsidėti kaip galima rečiau, kartais jausdamasi beveik akla – nes ji Henrietai prisipažino esanti tokia trumparegė, kad vos galėjo matyti toliau nei per ištiestą ranką.

Henrieta supratingai linksėjo. Dabar ji suprato fizinę to aklo ir mielo žvilgsnio priežastį.

Laikas ėjo. Henrieta staiga padėjo savo darbo įrankius ir plačiai išskėtė rankas.

– Gerai, – pasakė ji, – aš jau baigiau. Tikiuosi, kad pernelyg neišvargote?

– O, ne, ačiū, mis Saverneik. Tai buvo labai įdomu, iš tikrųjų. Turite galvoje, kad jau baigėte – taip greitai?

Henrieta nusijuokė.

– O, ne, iš tiesų dar nebaigiau. Reikės dar kiek padirbėti. Baigiau tik ta prasme, kiek tai liečia jūsų dalyvavimą. Aš turiu tai, ko man reikėjo – sukūriau projekcijas.

Mergina lėtai nulipo nuo platformos. Ji užsidėjo akinius ir iš karto tas veido aklas nekaltumas bei žavesys pranyko. Liko tik lengvas, pigus grožis.

Ji priėjo prie Henrietos ir pažvelgė į skulptūrą.

– O, – dvejojančiu bei nusivylusiu balsu pasakė ji. – Tai nelabai panašu į mane, tiesa?

Henrieta nusišypsojo.

– O, ne, tai nėra portretas.

Iš tikrųjų, čia vargiai būtų galima įžvelgti kokį nors

panašumą. Tai buvo akys, skruostų linija – kas Henrietai atrodė svarbiausiu Nousikos koncepcijos akcentu. Tai nebuvo Doris Sanders, tai buvo akla mergaitė, apie kurią buvo galima sukurti poemą. Lūpos buvo šiek tiek praviros, panašiai kaip ir Doris, bet tai nebuvo Doris lūpos. Tai buvo lūpos, kurios kalbės kita kalba ir reikš mintis, kurios nebus Doris mintys...

Nė vienas iš šių bruožų nebuvo aiškiai apibrėžtas. Tai buvo Nousika jos galvoje, bet ne realybėje...

– Na, – abejojančiu balsu pasakė mis Sanders, – tikiuosi, jog tai atrodys geriau, kai jūs dar truputuką padirbėsite... Ir jums tikrai daugiau manęs nebereikės?

– Ne, ačiū jums, – pasakė Henrieta („Ir ačiū Dievui", pasakė ji mintyse). – Jūs buvote tiesiog nuostabi. Aš jums labai dėkinga.

Ji profesionaliai atsikratė Doris ir išsivirė juodos kavos. Ji buvo pavargusi – siaubingai pavargusi. Bet laiminga – laiminga ir rami.

"Ačiū Dievui, – pamanė ji, – dabar aš ir vėl galiu būti žmogumi."

Ir iš karto jos mintys nukrypo į Džoną.

"Džonas", galvojo ji. Į jos skruostus plūstelėjo šiluma, o jos širdis staiga suplazdėjo ir prisipildė džiaugsmo.

"Rytoj, – galvojo ji, – aš vykstu į Daubą... Aš pamatysiu Džoną..."

Ji ramiai drybsojo, išsidriekusi ant sofos, ir siurbčiojo karštą stiprią kavą. Ji išgėrė tris puodelius. Ji pajuto grįžtantį gyvybingumą.

Kaip malonu, galvojo ji, vėl tapti žmogumi... o ne tuo kažkuo kitu. Malonu atsikratyti tos apgailėtinos, slegiančios savijautos bei nuovargio. Kaip gera liautis klajojus po gatves kažko ieškant, ir jausti irzlumą bei nerimą, nes tu ir

pati nežinai, ko ieškai! Dabar, ačiū Dievui, liko tik fizinis darbas – o kas gi tas fizinis darbas?

Ji pastatė tuščią puoduką ir atsistojusi priėjo prie Nousikos. Ji kurį laiką žiūrėjo į savo kūrinį, ir tarp jos antakių iš lėto išryškėjo raukšlė.

Tai nebuvo... tai buvo nevisai...

Kas čia buvo ne taip?..

Aklos akys.

Aklos akys, kurios buvo nuostabesnės už bet kokias matančias akis... Aklos akys, kurios draskė širdį vien jau dėl to, kad jos buvo aklos... Ar ji tai perteikė, ar jai nepavyko?

Ji tai perteikė, taip – bet ji perteikė ir kažką kita. Kažką, ko ji neketino, bent jau apie tai negalvojo... Struktūra buvo vykusi – taip, be jokios abejonės. Bet iš kur tai – ta nežymi, klastinga užuomina?..

Užuomina apie žemiškas niekingas mintis.

Ji nesiklausė Sanders, rimtai nesiklausė. Bet kažkokiu būdu žodžiai įėjo pro jos ausis ir per pirštus įsikūnijo molyje.

Ir ji negalės – ji žinojo, jog negalės – to vėl panaikinti...

Henrieta staiga nusisuko. Galbūt tai tik vaizduotė. Taip, žinoma, tai tik vaizduotė. Ryte ji į tai pažiūrės kitomis akimis. Ji nusivylusi galvojo: "Kaip viskas pažeidžiama..."

Susimąsčiusi Henrieta nuėjo į studijos galą. Ji sustojo priešais Garbintojo skulptūrą.

Čia buvo viskas tvarkoj – graži figūra iš kriaušės medienos. Ji pasiliks šį kūrinį sau.

Ji dar kartą kritiškai pažvelgė į skulptūrą. Taip, tai buvo geras darbas. Nekilo jokių abejonių. Geriausias jos darbas

per pastaruosius metus – jis buvo darytas Tarptautinei parodai. Taip, išties vertingas eksponatas.

Čia jai viskas nusisekė: nusižeminimas, skruostų raumenų stiprumas, nusvirę pečiai, kiek pakeltas veidas – neišraiškingas veidas, nes garbinimas išstumia savąjį aš.

Taip, atsidavimas, garbinimas – ir tas pasišventimas, kuris yra kitoje, ne šioje, garbinimo pusėje...

Henrieta atsiduso. Kad tik, galvojo ji, Džonas nebūtų toks piktas.

Tas jo pyktis ją išgąsdino. Jai pasirodė, jog pamatė kažką tokio, ko jis ir pats apie save nežinojo.

Jis kategoriškai pasakė: "Tu negali šito eksponuoti!"

Ir ji pasakė, lygiai taip pat kategoriškai: "Aš eksponuosiu."

Henrieta lėtai priėjo prie Nousikos. Čia nebuvo nieko tokio, pamanė ji, ko ji negalėtų pataisyti. Ji aptaškė skulptūrą vandeniu ir apvyniojo drėgnu audeklu. Pastovės iki pirmadienio ar antradienio. Dabar nebuvo reikalo skubėti. Ji turėjo visas esmines projekcijas. Dabar reikėjo tiktai kantrybės.

Jos laukė trys laimingos dienos su Lusi ir Henriu, ir Midže – ir Džonu!

Ji nusižiovavo ir išsitempė, panašiai kaip katės – nesivaržant, su pasimėgavimu ištempia kiekvieną savo raumenį. Staiga ji pajuto, kokia ji nuvargusi.

Ji išsimaudė karštoje vonioje ir atsigulė į lovą. Ji drybsojo ant nugaros ir spoksojo į vieną kitą žvaigždę danguje. Tuomet jos akys nukrypo į kitą šviesą, kuri visuomet degė – nedidelę lemputę, apšviečiančią stiklinę kaukę – vieną iš jos ankstyvųjų darbų. Gana konkretus darbas, dabar pamanė ji. Paprastos užuominos.

Laimei, galvojo Henrieta, laikui bėgant save peraugi...

O dabar – miegoti! Stipri juoda kava, kurią ji išgėrė, jos neišjudino – nebent ji pati to norėtų. Ji jau seniai išmoko pasinerti į užmarštin gramzdinančią būseną.

Iš savo asortimento pasirinkti mintis ir, ties niekuo neapsistojant, leisti joms tekėti pasąmonės vaga, jų nesugriebiant, neakcentuojant... tiesiog leisti joms pro tave švelniai tekėti.

Lauke kažkas užvedė variklį... kažkur girdėjosi kimus šūkavimas ir juokas. Ji įtraukė šiuos garsus į savo pusiau sąmoningų minčių srovę.

Automobilis, galvojo ji, tai riaumojantis tigras... geltonas ir juodas... kaip dryžuoti lapai – lapai ir šešėliai – karštos džiunglės... ir tuomet žemyn upe – plačia tropikų upe... į jūrą, garlaivio variklis paleidžiamas... kimūs atsisveikinimo balsai – ir Džonas šalia jos ant denio... ji su Džonu išvyksta – mėlyna jūra, jie nusileidžia žemyn į laivo restoraną – šypsosi jam sėdint prie stalo – panašiai kaip pietūs Maison Doree – vargšas Džonas, toks piktas!.. Ji išeina į nakties orą –automobilis, perjungiamų bėgių jutimas – be pastangų, tolygiai, tolyn nuo Londono... aukštyn į Šovel Daun... medžiai... medžių malda... Dauba... Lusi... Džonas... Džonas... Ridžvėjaus liga... brangus Džonas...

Pasinėrimas į nesąmoningą būvį, į malonią palaimą.

Ir tuomet staiga aštrus nerimas, kažkoks persekiojantis kaltės jausmas grąžina ją atgal. Kažkas, ką ji turi padaryti. Kažkas, ko ji vengia.

Nousika?

Iš lėto, nenoromis, Henrieta išsliuogė iš lovos. Ji uždegė šviesą, priėjo prie stovo ir nuvyniojo audeklus.

Ji giliai įkvėpė. Tai ne Nousika – tai Doris Sanders!

Aštrus skausmas persmelkė Henrietą. Ji sau kartojo:

"Aš galiu tai pataisyti – aš galiu tai pataisyti..."

"Tai kvaila, – pasakė ji sau. – Tu puikiai žinai, ką tau reikia daryti."

Nes jei ji to nepadarys dabar, iš karto, – rytoj ji tam nebeturės drąsos. Kažkokia naikinanti jėga. Ir sukelianti skausmą... taip, skausmą.

Galbūt, galvoja Henrieta, katė jaučia tą patį, kai vienas iš jos kačiukų nepagydomai susižeidžia, ir ji nužudo jį.

Ji greitai ir giliai įkvėpė, tuomet čiupo molį, nutraukdama jį nuo armatūros, ir šį didelį sunkų gniutulą nunešusi drėbė į molio dėžę.

Ji ten stovėjo giliai kvėpuodama, žiūrėdama į savo moliu išteptas rankas, vis dar jausdama smūgį savo fizinei bei dvasinei esybei. Ji lėtai nusivalė molį nuo rankų.

Ji grįžo atgal į lovą, jausdama keistą tuštumą, bet tuo pačiu ir ramybę.

Nousika, liūdnai mąstė ji, daugiau nebepasirodys. Ji gimė, buvo užkrėsta nepagydomu virusu, ir mirė.

"Keista, – mąstė Henrieta, – kaip mintys gali prasiskverbti į tavo vidų, tau pačiai to nežinant."

Ji nesiklausė – rimtai nesiklausė – ir vis tik Doris žemiškos pagiežingos mintys prasiskverbė į jos sąmonę ir nejučiomis įtakojo jos rankas.

Ir dabar dalykas, neseniai vadinamas Nousika – Doris – buvo tiktai molis – tiktai žaliava, iš kurios netrukus bus pagaminta kažkas kito.

Henrieta pusiau snausdama galvojo: "Ar tai, tuomet, ir yra *mirtis*? Ar tai, ką mes vadiname asmenybe, yra tik kažko apipavidalinimas – kažkieno minties atvaizdas? Kieno minties? Dievo?"

Tai ir yra, ar ne, Peer Gynt mintis? Prisimenant Button Moulder personažą.

"Kur aš esu, tikrasis, realus žmogus? Kur aš esu – su Dievo žyme kaktoje?"

Ar taip jautėsi ir Džonas? Jis toks buvo nuvargęs aną naktį – toks prislėgtas. Ridžvėjo liga... Nė vienoje iš tų knygų nerasi, kas buvo Ridžvėjus! Kvaila, pamanė ji, kad ji norėjo tai žinoti... Ridžvėjaus liga.

Trečias skyrius

Džonas Kristovas sėdėjo savo priimamajame, priimdamas savo priešpaskutinę pacientę šį rytą. Jo akys, užjaučiančios ir padrąsinančios, stebėjo ją, kai ji pasakojo – aiškino – leidosi į smulkmenas. Retkarčiais jis supratingai linksėdavo galva. Jis uždavinėjo klausimus, davė nurodymus. Ligonę užplūdo šilti jausmai. Daktaras Kristovas iš tiesų buvo nuostabus! Jis buvo toks susidomėjęs – toks nuoširdžiai susirūpinęs. Vien tik su juo pakalbėjus pasijunti geriau.

Džonas Kristovas pasidėjo popieriaus lapą priešais save ir ėmė rašyti. Geriausia jai išrašyti vidurius laisvinančius vaistus, galvojo jis. Tas naujas amerikiečių patentuotas vaistas – gražiai įpakuotas į celofaną su neįprastu gelsvai rausvu atspalviu. Labai brangus, taip pat, ir juos sunku surasti – ne kiekvienas vaistininkas jų turi. Jai galbūt teks nueiti į tą nedidelę vaistinę Vardor gatvėje. Visa tai turėtų išeiti į gera – galbūt tai ją smarkiai išjudins mėnesiui ar dviem, tuomet ji ims galvoti apie kažką kita. Nes jis jai niekuo negalėjo padėti. Tokia psichika, ir nieko čia nepadarysi! Visai nėra už ko užsikabinti. Ne taip, kaip sena tetulė Krabtri.

Nuobodus rytas. Pelningas finansiniu požiūriu – bet nieko daugiau. Viešpatie, jis pavargo! Pavargo nuo liguistų moterų ir visų jų negalavimų. Kančių palengvinimas,

skausmo sušvelninimas – ir nieko daugiau. Kartais jis abejojo, ar apskritai tai verta daryti. Bet tuomet jis visada prisimindavo Šv. Kristoferio ligoninę, ir ilgą lovų eilę, ir misis Krabtri, besišypsančią jam savo bedante burna.

Jie suprato vienas kitą! Ji buvo kovotoja, ne taip, kaip ta gležna moterėlė gretimoje lovoje. Ji buvo jo pusėje, ji norėjo gyventi. Nors vienas Dievas žino, kam – turint galvoje tą landynę, kurioje ji gyveno, su girtuokliaujančiu vyru ir nesuvaldomais vaikais; ir ji sunkiai dirbo diena iš dienos, šveisdama nesibaigiančias grindis nesibaigiančiuose biuruose. Nesibaigiantis sunkus nuobodus darbas ir jokių pramogų! Bet ji norėjo gyventi – ji džiaugėsi gyvenimu – kaip ir jis, Džonas, džiaugėsi gyvenimu! Tai nebuvo gyvenimiški dalykai, kuriais jie džiaugėsi – tai buvo pats gyvenimas, egzistencijos gyvumas. Keista – dalykai, kurių negali paaiškinti. Jis pagalvojo, kad turėtų apie tai pasikalbėti su Henrieta.

Jis pakilo palydėti pacientę iki durų. Jo ranka paspaudė josios – šiltai, draugiškai, padrąsinančiai. Jo balsas taip pat buvo padrąsinantis, kupinas susidomėjimo ir užuojautos. Ji išėjo atgijusi, beveik laiminga. Daktaras Kristovas parodė šitokį rūpestį!

Kai durys už jos nugaros užsidarė, Džonas Kristovas iškart ją pamiršo – tiesą sakant, apie jos egzistavimą jis sunkiai suvokė netgi tuomet, kai ji buvo čia. Jis tiesiog atliko savo darbą. Viskas vyko mechaniškai. Tačiau, nors tai vargiai galėjo sujudinti jo smegenų paviršių, jis išeikvojo jėgas. Jis buvo mechanišku gydančiu atsaku ir jis jautė išsekusios energijos sukeltą poveikį.

“Viešpatie, – pagalvojo jis vėl, – aš pavargau.”

Dar tik vienas susitikimas su paciente, ir tuomet švari savaitgalio erdvė. Jo pasąmonė su dėkingumu ilsėjosi nuo

šių minčių. Auksiniai lapai, skambantys raudonai bei rudai, švelnus, drėgnas rudens aromatas – kelias mišku – šaudymas miške. Lusi, be galo unikali bei žavinga būtybė, su jos keistu, nepagaunamu protu. Svečiavimąsi pas Henrį ir Lusi jis neiškeistų į jokias kitas viešnages Anglijoje. Ir Dauba buvo pati nuostabiausia jam žinoma vieta. Sekmadienį jis vaikščios su Henrieta mišku – iki kalvos viršūnės, ir toliau palei keterą. Vaikščiodamas su Henrieta jis pamirš apie visus ligotus žmones pasaulyje. Ačiū Dievui, galvojo jis, kad jai niekuomet nieko nenutinka.

Ir tuomet su staigiu humoro proveržiu: "Ji niekuomet nesikreiptų į mane, kad ir kas nutiktų!"

Reikia priimti dar vieną pacientę. Jis turi nuspausti skambutį ant savo stalo. Tačiau dėl nesuprantamų priežasčių jis delsė. Jis jau ir taip vėlavo. Pietūs viršuje, valgomajame, jau buvo paruošti. Gerda su vaikais laukė. Jis turi pasiskubinti.

Vis tik jis sėdėjo nejudėdamas. Jis buvo toks pavargęs – nepaprastai pavargęs.

Pastaruoju metu jis vis stipriau jautė šį nuovargį. Viso to priežastis buvo nuolatos didėjantis irzlumas, kurį jis aiškiai jautė, bet negalėjo jo kontroliuoti. Vargšė Gerda, galvojo jis, jai reikėjo visa tai pakelti. Jei tik ji nebūtų tokia nuolaidi – visuomet pasiruošusi prisiimti kaltę, kai dažniausiai jis *pats* būdavo kaltas! Buvo dienų, kai viskas, ką bedarytų Gerda, jį erzino, ir iš esmės, liūdnai galvojo jis, jį erzino būtent jos dorovingumas. Jos kantrybė, jos nesavanaudiškumas, nuolankumas ir jo norų iškėlimas aukščiau savo – visa tai įtakojo jo prastą nuotaiką. Ir ji niekuomet neįsižeisdavo dėl jo greitų susierzinimo protrūkių, niekuomet nebandė laikytis savo nuomonės ar iškelti savo požiūrio aukščiau jo.

(*Bet, mąstė jis, būtent todėl tu ją ir vedei, ar ne? Tai dėl ko gi tu skundiesi? Po tos vasaros San Migelyje...*)

Keista, pagalvojus apie tai, kad tos Gerdos savybės, kurios jį erzino, buvo būtent tos savybės, kurias jis norėjo matyti Henrietoje. Kuo jį erzino Henrieta (ne, tai buvo netinkamas žodis – jos sukelti jausmai buvo pyktis, o ne susierzinimas) – tai nepajudinamas Henrietos tiesumas jo atžvilgiu. Jis kartą jai pasakė:

– Aš manau, kad tu esi didžiausia melagė, kokią tik pažįstu.

– Galbūt.

– Tu visuomet pasiruošusi žmonėms pasakyti bet ką, jei jiems tai yra malonu.

– Man visuomet tai atrodė svarbu.

– Svarbiau, nei kalbėti tiesą?

– Kur kas svarbiau.

– Tai kodėl gi, po galais, tu niekuomet negali nors šiek tiek pameluoti *man*?

– O tu to nori?

– Taip.

– Man labai gaila, Džoni, bet aš negaliu.

– Tu juk dažnai žinai, ką aš norėčiau išgirsti iš tavęs.

Nagi, jis neturi galvoti apie Henrietą. Jis pamatys ją dar šią popietę. O dabar pirmyn! Nuspausk skambutį ir priimk tą nelemtą paskutinę moterį. Dar vieną liguistą būtybę! Viena dešimtoji tikro negalavimo ir devynios dešimtosios prasimanymų! Na, kas jai uždraus mėgautis savo prasta savijauta, jei ji už tai moka? Tai atsvara misis Krabtri šiame pasaulyje.

Bet jis vis dar sėdėjo nejudėdamas.

Jis buvo pavargęs – jis buvo labai pavargęs. Jam atrodė, kad jis pavargęs jau labai ilgą laiką. Jis kažko norėjo – kaž-

ko baisiai norėjo.

Ir staiga jam į galvą šovė mintis: "*Aš noriu namo.*"

Jis apstulbo. Iš kur atsirado ši mintis? Ir ką ji reiškė? Namo? Jis niekuomet neturėjo namų. Jo tėvai buvo angloindai, jis išaugo mėtomas nuo tetos pas dėdę, praleisdavo pas juos atostogas. Pirmieji nuolatiniai namai, manė jis, buvo jo namas Harleistrite.

Ar jam šis namas reiškė namus? Jis papurtė galvą. Jis žinojo, kad taip nėra.

Bet mediko smalsumas buvo sužadintas. Ką reiškė ši frazė, taip netikėtai blykstelėjusi jo galvoje?

Aš noriu namo.

Čia kažkas turėtų būti – koks nors paveikslas.

Jis pusiau primerkė akis – tam turi būti kažkoks *pagrindas.*

Ir prieš jo akis labai aiškiai iškilo Viduržemio jūra, palmės, kaktusas, ir dygioji kriaušė; jis pajuto karštos vasaros tvaiką, ir prisiminė šalto vandens pojūtį gulint paplūdimio saulėje. *San Migelis!*

Jis krūptelėjo kiek sunerimęs. Jis jau daug metų negalvojo apie San Migelį. Jis, be jokių abejonių, nenorėjo ten sugrįžti. Visa tai – praeitas gyvenimo tarpsnis.

Tai buvo prieš dvylika – keturiolika – penkiolika metų. Ir jis gerai pasielgė! Jo sprendimas buvo absoliučiai teisingas! Jis buvo beprotiškai įsimylėjęs Veroniką, bet to nebuvo galima sau leisti. Veronika būtų prarijusi jo kūną ir sielą. Ji buvo absoliuti egoistė, ir to visiškai nesigėdijo! Veronika užgrobė daug dalykų, kurių ji norėjo, bet ji negalėjo užgrobti jo! Jis paspruko. Jis svarstė, kad visuotinai priimtu požiūriu jis negražiai su ja pasielgė. Paprastai kalbant, jis ją tiesiog metė! Bet iš tiesų jis ketino gyventi savo paties gyvenimą, o Veronika jam nebūtų leidusi to

padaryti. Ji ketino gyventi *savo* gyvenimą, o Džonas jai būtų tik priedas.

Ji apstulbo išgirdusi Džono atsisakymą vykti kartu su ja į Holivudą.

Ji jam paniekinimai metė:

– Jei tu tikrai nori būti gydytoju, tu gali savo laipsnį įsigyti ir ten, nors tam nėra jokios būtinybės. Tu pakankamai turi pragyvenimui, be to, *aš* uždirbsiu krūvą pinigų.

Ir jis aistringai atsakė:

– Bet aš tiesiog *trokštu* būti gydytoju. Aš ketinu dirbti su *Radli.*

Jo balsas – jaunas entuziastingas balsas – buvo labai pagarbus.

Veronika suprunkštė.

– Tas keistas irzlus senis?

– Tas keistas irzlus senis, – piktai atšovė Džonas, – atliko vieną reikšmingiausių Pret ligos tyrimų...

Ji pertraukė: kam rūpi ta Pret liga? Kalifornija, pasakė ji, pasižymi kerinčiu klimatu. Ir bus labai smagu pamatyti pasaulį. Ji pridūrė:

– Bet be tavęs visa tai nieko verta. Man *reikia* tavęs, Džonai.

Tuomet jis pateikė Veronikai stulbinantį pasiūlymą atsižadėti Holivudo, ištekėti už jo, ir apsigyventi Londone.

Ją tai tik pralinksmino, bet ji buvo nepalenkiama. Ji važiavo į Holivudą, ir ji mylėjo Džoną, ir Džonas turi ją vesti ir važiuoti kartu. Ji neabejojo savo grožiu ir savo jėga.

Jis suprato, kad yra tik viena išeitis, ir jis ją pasirinko. Jis parašė nutraukiantis sužadėtuves.

Jis dėl to labai kentėjo, bet jam nekilo jokių abejonių dėl pasirinkto kelio. Jis grįžo į Londoną ir pradėjo dirbti su Radli, ir po metų jis vedė Gerdą, kuri visais įmanomais

aspektais buvo tikra priešingybė Veronikai...

Durys atsidarė, ir jo sekretorė, Berilė Kolins, įėjo į priimamąjį.

– Jūs dar turite priimti misis Forester.

Jis trumpai atsakė:

– Žinau.

– Aš pamaniau, kad galėjote pamiršti.

Ji perėjo kambarį ir išėjo pro kitas duris. Kristovo akys stebėjo jos tylų pasišalinimą. Berilė – grožiu nepasižyminti mergina, bet baisiai dalykiška. Ji dirbo čia jau šešerius metus. Ji niekuomet neklysdavo, niekuomet nesinervindavo ir neskubėdavo. Juodi plaukai, neaiškios spalvos veidas, ryžtingas smakras. Pro stiprius akinius jos pilkos akys su tuo pačiu beaistriu žvilgsniu žiūrėjo į jį ir į visą likusį pasaulį.

Jis norėjo negražios sekretorės be jokių išdaigų, ir jis gavo negražią sekretorę be jokių išdaigų, tačiau kartais, kaip nekeista, Džonas Kristovas jautėsi esąs užgautas! Pagal visas vaidinimų bei romanų taisykles Berilė turėtų būti beviltiškai atsidavusi savo darbdaviui. Bet jis visuomet žinojo Berilei nieko nereiškiantis. Nebuvo jokio pasišventimo, jokio pasiaukojimo – Berilė neabejotinai į jį žiūrėjo kaip į paprastą, žmogišką, klystančią būtybę. Jo asmenybė jai nedarė jokio įspūdžio, jo žavesys – jokio poveikio. Jis netgi kartais abejojo, ar ji apskritai jį *mėgo*.

Kartą jis girdėjo ją kalbantis telefonu su drauge.

„Ne, – sakė ji, – aš nemanau, kad jis kur kas didesnis savanaudis už aną. Galbūt labiau išsiblaškęs ir nedėmesingas."

Jis žinojo, kad Berilė kalbėjo apie jį, ir visą dieną buvo dėl to suirzęs.

Jį erzino besąlygiškas Gerdos entuziazmas, tačiau Be-

rilės šaltas, blaivus jo vertinimas jį erzino ne ką mažiau. Tiesą sakant, pamanė jis, mane beveik viskas erzina...

Kažkas čia ne taip. Pervargimas? Galbūt. Ne, tai buvo tik pasiteisinimas. Šis augantis nepakantumas, tas erzinantis nuovargis – čia turi būti gilesnės šaknys. Jis mąstė: „Taip negalima. Aš taip negaliu. Kas gi man nutiko? Jei aš galėčiau nuo viso to pabėgti..."

Ir vėl – ta neaiški mintis, veržliai bandanti suformuluoti pabėgimo idėją.

Aš noriu namo...

Velniai rautų, Harleistrit 404 *buvo* jo namai!

Ir dar ta misis Forester laukiamajame. Įkyri moteris, turinti per daug pinigų ir per daug laisvo laiko galvoti apie savo negalavimus.

Kažkas kartą jam pasakė: "Jūs turite būti labai pavargęs nuo tų turtingų pacienčių, visuomet įsivaizduojančių save nesveikuojant. Būtų taip malonu dirbti su vargšais, kurie ateina tiktai tuomet, kai *iš tikrųjų* jiems kažkas atsitinka!" Jis nusišypsojo. Ak, jie dar visko nežino apie Vargšus iš didžiosios raidės. Jiems reikėtų pamatyti senąją misis Pirstok, besilankančią penkiuose skirtingose klinikose – stropiai kiekvieną savaitę – pasiimančią vaistų buteliukus, tepalus savo nugarai, mikstūras nuo kosulio, vidurių paleidžiamuosius, virškinimą gerinančių vaistus. "Keturiolika metų aš vartojau rudus vaistus, daktare, ir tik nuo jų vienintelių aš pasijusdavau geriau. Tas jaunas gydytojas praėjusią savaitę išrašė man *baltų* vaistų. Iš jų jokios naudos! Čia viskas aišku, ar ne, daktare? Turiu galvoje, jog rudas tabletes vartojau keturiolika metų, ir jei aš negausiu skysto parafino ir rudų tablečių..."

Dabar jis tarsi girdėjo jos verkšlenantį balsą – visiškai sveiką, skambų kaip varpelis – netgi visi tie vaistai, ku-

riuos ji gėrė, negalėjo jai padaryti jokios žalos!

Jos buvo vienodos, kaip dvi seserys dvynės, misis Pirstok iš Totenhamo ir misis Forester iš Parkleinkoto. Tiesiog klausaisi ir rašai savo plunksnakočiu receptus ant standaus brangaus popieriaus, ar ant ligoninės kortelės, jei prireikia...

Viešpatie, jis buvo pavargęs nuo visų tų dalykų...

Mėlyna jūra, švelnus mimozos aromatas, karštos dulkės...

Prieš penkiolika metų. Visa tai praeitis, ir to nebėra – taip, nebėra, ačiū Dievui. Jam pakako drąsos užbaigti su visu tuo reikalu...

Drąsos? pasakė kažkur tūnantis mažas velniūkštis. Tu *taip* vadini šį dalyką?

Na, jis pasielgė protingai, ar ne? Tai buvo skausminga. Velniai rautų, tai buvo be galo skausminga! Bet jis viską ištvėrė, laiku pasitraukė, grįžo namo, ir vedė Gerdą.

Jis gavo negražią sekretorę ir vedė negražią žmoną. Būtent to jis ir norėjo, ar ne? Jis jau pakankamai pasisotino grožiu, tiesa? Jis matė, kaip tokios moterys, kaip Veronika, galėjo panaudoti savo grožį – matė poveikį visiems ją supantiems vyriškosios giminės atstovams. Po Veronikos jam norėjosi saugumo. Saugumo ir ramybės, ir atsidavimo, ir patvarių dalykų gyvenime. Tiesą sakant, jam reikėjo Gerdos! Jam reikėjo kažko, kas savo gyvenimo idėjų pasisemtų iš jo, kas remtųsi jo sprendimais, ir neturėtų jokių savarankiškų planų...

Kas yra pasakęs, kad tikra gyvenimo tragedija ištinka tuomet, kai gauni tai, ko norėjai?

Jis piktai nuspaudė skambutį ant savo stalo.

Jis priims misis Forester.

Pokalbiui su misis Forester jam prireikė ketvirčio va-

landos. Ir vėl tai buvo lengvi pinigai. Ir vėl jis klausėsi, uždavinėjo klausimus, ramino, užjautė, įliejo savo paties gydančios energijos. Ir vėl jis išrašė receptą brangiems patentuotiems vaistams.

Liguista neurasteniška moteris, pradžioje įsliūkinusi į kambarį, dabar išėjo tvirtesniu žingsniu, su raudoniu skruostuose, jausdama, kad gyvenimas galbūt ir ne toks jau blogas.

Džonas Kristovas atsilošė savo kėdėje. Dabar jis buvo laisvas – laisvas, kad pakiltų viršun ir prisijungtų prie Gerdos su vaikais – laisvas visą savaitgalį nuo nuolatinių rūpesčių apie ligas ir kentėjimus.

Bet jis vis dar jautė tą keistą nenorą judėti, tą naują keistą apatiją.

Jis buvo pavargęs – pavargęs – pavargęs.

Ketvirtas skyrius

Valgomajame virš priimamojo Gerda Kristov spoksojo į avienos kepsnį.

Jai derėjo, ar ne, pasiųsti kepsnį atgal į virtuvę pašildyti?

Jei Džonas ketino dar ilgiau užtrukti, jis galėjo sustingti, ir tai būtų siaubinga.

Bet, kita vertus, paskutinė pacientė išėjo ir Džonas netrukus turi pasirodyti, ir jei ji nusiųs kepsnį į virtuvę, tuomet viskas užtruks – Džonas buvo toks nekantrus. "Bet tu juk tikrai žinojai, kad aš tuoj ateisiu..." Bus ta nuslopinta pykčio gaidelė jo balse, kurią ji gerai žinojo ir kurios bijojo. Be to, kepsnys būtų perkepęs, išdžiūvęs – Džonas baisiai nemėgo perkepusios mėsos.

Bet, kita vertus, jis ne ką mažiau nemėgo ir atšalusio maisto.

Bent jau dubuo buvo karštas.

Jos mintys blaškėsi pirmyn atgal, ir nesmagus susirūpinimo jausmas vis gilėjo.

Visas pasaulis susitraukė į avienos kepsnį, šąlantį dubenyje.

Sėdintis kitoje stalo pusėje jos dvylikametis sūnus Terensas pasakė:

– Boro druska dega žalia ugnimi, natrio druska geltona.

Gerda suglumusi pažvelgė į jo kampuotą dėmėtą veidą. Ji neturėjo jokio supratimo, apie ką jis kalba.

– Tu žinojai tai, mama?

– Žinojau ką, brangusis?

– Apie druskas.

Gerdos suglumęs žvilgsnis nukrypo į druską. Taip, druska ir pipirai buvo ant stalo. Čia viskas buvo tvarkoj. Praeitą savaitę Luisa juos buvo pamiršusi, ir tai suerzino Džoną. Visuomet buvo kažkas...

– Tai vienas iš cheminių bandymų, – pasakė Terensas svajingu balsu. – Labai įdomu. *Aš* taip manau.

Zena, devynerių metų, mielu tuščiu veidu, sudejavo:

– Aš noriu valgyti. Ar mes galim pradėti, mama?

– Minutėlę, brangioji, mes turime palaukti tėčio.

– *Mes* galėtume pradėti, – pasakė Terensas. – Tėtis neprieštaraus. Tu žinai, kaip greitai jis valgo.

Gerda papurtė galvą.

Supjaustyti avieną? Bet ji niekaip negalėjo atsiminti, iš kurios pusės reikėjo smeigti peilį. Žinoma, galbūt Luisa galėtų tai padaryti – bet kartais jai nepavykdavo – ir Džonas visuomet suirzdavo, jei būdavo netinkamai supjaustoma. Ir, desperatiškai mąstė Gerda, visuomet *buvo* blogai, jei tai darydavo ji. O Viešpatie, kaip atšalo padažas – jo paviršiuje formavosi plėvelė – ir jis būtinai dabar ateis.

Jos prislėgtos mintys sukosi ir sukosi aplink... kaip voverė rate.

Sėdėdamas priimamajame, savo kėdėje, viena ranka barškindamas per priešais stovintį stalą, žinodamas apie viršuje paruoštus pietus, Džonas Kristovas vis niekaip nesugebėjo prisiversti atsistoti.

San Migelis... mėlyna jūra... mimozos kvapas... žali lapai... karšta saulė... dulkės... ta neviltis dėl meilės ir kan-

čių...

Jis galvojo: „O, Dieve, tik ne tai. Daugiau niekados! Tai jau praeitis..."

Jis staiga panoro, kad niekuomet nebūtų pažinojęs Veronikos, niekuomet vedęs Gerdos, niekuomet sutikęs Henrietos...

Misis Krabtri, mąstė jis, buvo verta visų jų kartu paėmus. Tai buvo nevykusi praėjusios savaitės popietė. Jis taip džiaugėsi bandymo eiga. Dabar ji galėjo išlaikyti 0.005. Ir tuomet tas nerimą keliantis toksiškumo padidėjimas, ir DL reakcija buvo neigiama, užuot teigiamos.

Bičiulė gulėjo pamėlynavusi, gaudydama orą – spoksodama į jį piktomis šėlstančiomis akimis.

– Darote iš manęs jūrų kiaulytę, ar ne, brangusis? Eksperimentai – taip, taip, suprantu.

– Mes norime, kad jūs pasveiktumėte, – pasakė jis, su šypsena žiūrėdamas į ją.

– Šių triukų dėka, norite pasakyti? – Staiga ji nusišypsojo. – Aš nieko prieš. Tęskite, daktare! Kažkas turi būti pirmas, ar ne? Kai buvau vaikas, man padarė cheminę šukuoseną. Buvo labai įdomu. Atrodžiau kaip negrė. Negalėjau iššukuoti plaukų. Bet man buvo smagu. Dabar jūs galite pasismaginti su manimi. *Aš* galiu tai ištverti.

– Jaučiatės labai prastai, ar ne? – Jis savo pirštais kontroliavo jos pulsą. Gyvybingumas nuo jo perėjo ant švokščiančios moters lovoje.

– Jaučiuosi siaubingai. Jūs visiškai teisus! Ne visai taip, kaip planavote, ar ne? Nesvarbu. Nepraraskite ūpo. Aš galiu labai daug pakelti, tikrai!

Džonas Kristovas pasakė:

– Jūs puikiai laikotės. Norėčiau, kad visos mano pacientės būtų panašios į jus.

– Aš noriu pasveikti – štai kodėl! Aš noriu pasveikti. Mama – ji gyveno iki aštuoniasdešimt aštuonių, ir senelė buvo devyniasdešimties, kai pasimirė. Mūsų šeimoje visi ilgaamžiai.

Jis išėjo bjauriai jausdamasis, kankinamas abejonių ir neužtikrintumo. Jis buvo toks įsitikinęs einąs teisingu keliu. Kur jis suklydo? Kaip sumažinti toksiškumą ir palaikyti reikiamą hormonų kiekį, tuo pat metu neutralizuojant pantratiną?..

Jis buvo toks savimi pasitikintis – jis laikė savaime suprantamu dalyku, kad jam pavyks įveikti visas kliūtis.

Ir tuomet, ant Šv. Kristoferio ligoninės laiptų, jį apėmė tas netikėtas beviltiškas išsekimo jausmas – neapykanta visam jo ilgam, lėtam, varginančiam klinikiniam darbui, ir jis staiga prisiminė Henrietą, prisiminė ne tiek ją pačią, kiek jos grožį ir gyvumą, jos sveikatą ir spinduliuojantį gyvybingumą – ir švelnų raktažolės kvapą, sklindantį iš jos plaukų.

Ir jis nuėjo tiesiai pas Henrietą, atžariai paskambinęs namo ir pranešęs gavęs iškvietimą. Jis įėjo į studiją ir apkabino Henrietą, spausdamas ją prie savęs su tam tikru nuožmumu, kas buvo nauja jų santykiuose.

Jos akyse šmėstelėjo nuostaba. Ji išsilaisvino iš jo glėbio ir išvirė jam kavos. Vaikščiodama po studiją uždavinėjo padrikus klausimus. Ar jis atėjo, paklausė ji, tiesiai iš ligoninės?

Jis nenorėjo kalbėti apie ligoninę. Jis norėjo meilės iš Henrietos, norėjo pamiršti tą ligoninę ir misis Krabtri, ir Ridžvėjaus ligą, ir apskritai viską, kas su tuo susiję.

Bet, pradžioje nenoriai, po to vis sklandžiau jis ėmė atsakinėti į jos klausimus. Ir netrukus jis jau žingsniavo pirmyn atgal po kambarį, pildamas daugybę techninių

paaiškinimų bei prielaidų. Keletą kartų jis sustojo, bandydamas supaprastinti terminus – paaiškinti:

– Supranti, reikia gauti reakciją...

Henrieta greitai tarė:

– Taip, taip, DL reakcija turi būti teigiama. Aš tai supratau. Tęsk toliau.

Jis griežtai paklausė:

– Iš kur tu žinai apie DL reakciją?

– Aš turiu knygą...

– Kokią knygą? Kieno?

Ji mostelėjo link nedidelės knygų lentynos. Jis sušnirpštė.

– Skobelis? Skobelis nėra geras specialistas. Jis iš esmės nepatikimas. Paklausyk, jei tave domina...

Ji pertraukė jį.

– Aš tik norėjau suprasti kai kuriuos tavo naudojamus terminus – tiek, kad tau nereikėtų nuolatos save pertraukti ir viską aiškinti. Tęsk. Aš viską gerai suprantu, ką tu kalbi.

– Na, – abejodamas pasakė jis, visgi atmink, kad Skobelis nėra geras specialistas. – Jis kalbėjo toliau. Jis kalbėjo dvi su puse valandos. Apžvelgdamas kliūtis, analizuodamas galimybes, pateikdamas galimus sprendimus. Jis netgi užsimiršo, jog šalia buvo Henrieta. Vis tik, keletą kartų jam sudvejojus, ji greitai grąžino jį į vėžes, supratusi beveik anksčiau už jį patį, dėl ko jis dvejojo. Dabar jis įsitraukė, ir jo pasitikėjimas savimi palaipsniui grįžo atgal. Jis buvo teisus – teorija iš esmės buvo teisinga – ir buvo būdų, net ne vienas, o keli, kaip grumtis su toksiniais simptomais.

Ir tuomet jis staiga pasijuto pavargęs. Dabar jam viskas tapo aišku. Jis imsis to ryte. Jis paskambins Neilui, papra-

šys jo sumaišyti du tirpalus, ir juos išbandyti. Taip, išbandyti. Dėl Dievo, jis taip lengvai nepasiduos!

– Aš pavargau, – staiga pasakė jis. – O Viešpatie, aš pavargau.

Jis griuvo ant lovos ir užmigo – miegojo kaip negyvas.

Atsibudęs pamatė jam rytmečio šviesoje besišypsančią Henrietą ir darančią jam arbatą, ir jis taip pat atsakė šypsena.

– Visai ne taip, kaip buvo planuota, – pasakė jis.

– Ar tai svarbu?

– Ne. Ne. Tu labai miela būtybė, Henrieta. – Jo akys nukrypo į knygų lentyną. – Jei tave domina šie dalykai, aš tau parūpinsiu tinkamos medžiagos skaitymui.

– Manęs nedomina šie dalykai. Mane domini tu, Džonai.

– Tau nereikia skaityti Skobelio. – Jis paėmė netikusią knygą. – Tas vyras šarlatanas.

Ir ji pradėjo juoktis. Jis negalėjo suprasti, kodėl jo griežtas nusistatymas Skobelio atžvilgiu ją taip pralinksmino.

Būtent tuo jį Henrieta retkarčiais ir apstulbindavo. Netikėtas nerimą keliantis atradimas – kad ji gali iš jo juoktis.

Jis prie to nebuvo pratęs. Gerda į jį žiūrėjo be galo pagarbiai. Ir Veronika niekuomet apie nieką negalvojo, išskyrus save pačią. Bet Henrieta turėjo įprotį atmesti savo galvą ir žiūrėti į jį pusiau primerktomis akimis, su švelnia, pusiau pašaipia šypsena, tarsi sakančia: „Leiskite man pažiūrėti į tą juokingą asmenybę vardu Džonas... Leiskite man atsitraukti ir pažvelgti į jį iš tolo..."

Tai buvo, pamanė jis, tas pats įmantrus žvilgsnis, kuriuo ji žiūrėdavo į savo skulptūras – ar paveikslus. Tai buvo – velniai rautų – objektyvus *nepriklausomas* žvilgsnis. Jis

nenorėjo, kad Henrieta būtų nepriklausoma. Jis norėjo, kad Henrieta galvotų tik apie jį, ir niekad neleistų savo mintims nukrypti kažkur kitur.

(„Iš tiesų tai yra būtent tai, ko tu nepakenti Gerdoje", pasakė jo viduje vėl atgijęs velniūkštis.)

Reikėjo pripažinti, kad jo mintys buvo visiškai nelogiškos. Jis pats nežinojo, ko jis nori.

(*„Aš noriu namo."* Koks absurdas, kokia juokinga frazė. Ji visiškai nieko nereiškia.)

Maždaug po valandos jis šiaip ar taip išvažiuos iš Londono – pamiršdamas apie visus ligotus žmones su visais jų „netinkamais" kvapais... įtraukdamas į plaučius miško pušų bei drėgnų lapų aromatą... Automobilio važiavimas veiks raminamai – tas tolygus greičio didėjimas, nereikalaujantis jokių pastangų.

Visgi nebus nieko panašaus, staiga pamanė jis, nes dėl jo patempto riešo vairuoti turės Gerda, ir Gerda – padėk jai, Viešpatie – niekuomet nesugeba sklandžiai įsibėgėti! Kiekvienąkart jai perjungiant pavaras jis tylės ir grieš dantimis, stengdamasis nieko nesakyti, nes iš savo karčios patirties žinojo, jog nuo pastabų Gerda imdavo tik dar blogiau vairuoti. Keista, bet niekas negalėjo Gerdos išmokyti perjunginėti pavaras – netgi Henrieta. Jis buvo patikėjęs šį reikalą jai manydamas, jog Henrietos entuziazmas duos geresnių rezultatų, nei jo susierzinimas.

Nes Henrieta mėgo automobilius. Ji apie automobilius kalbėjo su tokiu lyrišku švelnumu, su kokiu žmonės kalba apie pavasarį, ar apie pirmąjį sniegą.

– Ar jis ne puikus, Džonai? Kaip jis švelniai burzgia. Jis užvažiuos Beilo kalną trečiu bėgiu – visiškai neįsitempdamas, be jokių pastangų. Paklausyk, kaip jis tiksi.

Kol jis staiga niršdamas nepratrūko:

– Ar tau neatrodo, Henrieta, kad tu *šiek tiek* galėtum ir man skirti dėmesio, ir pamiršti tą sumautą mašiną nors kelioms minutėm!

Jis visuomet susigėsdavo dėl šių protrūkių.

Jis niekuomet nežinojo, kada jie pasireikš – lyg perkūnas iš giedro dangaus.

Tas pats buvo ir su jos darbu. Jis suvokė, kad jos kūriniai buvo aukšto lygio. Jis žavėjosi jais – ir nekentė jų – tuo pačiu metu.

Pats smarkiausias ginčas tarp judviejų būtent dėl to ir įsiplieskė.

Gerda jam kartą pasakė:

– Henrieta paprašė manęs pozuoti.

– Ką? – Jo nuostaba nebuvo, kaip jis dabar galvojo, glostanti savimeilę. – *Tavęs*?

– Taip, aš ketinu rytoj eiti pas ją į studiją.

– Ko, po galais, ji iš tavęs nori?

Taip, jis nebuvo labai mandagus tą kartą. Bet, laimei, Gerda to nesuprato. Ji atrodė besidžiaugianti kvietimu. Jis įtarė Henrietą nenuoširdžiu geraširdiškumu – galbūt Gerda buvo užsiminusi, kad norėtų pozuoti. Kažkas tokio.

Po to, praėjus maždaug dešimčiai dienų, Gerda triumfuodama parodė jam nedidelę statulėlę iš gipso.

Tai buvo gražus daikčiukas – meistriškas techniniu atžvilgiu, kaip ir visi Henrietos darbai. Jis idealizavo Gerdą – ir pati Gerda aiškiai džiaugėsi statulėle.

– Aš manau, kad tai žavinga, Džonai.

– Tai Henrietos darbas? Jis neišreiškia jokios minties – visiškai jokios. Nesuprantu, kaip jai atėjo į galvą lipdyti tokį daiktą.

– Jis skiriasi, žinoma, nuo jos abstrakčių darbų – bet aš

manau, kad tai gražu, Džonai, iš tiesų gražu.

Jis daugiau nieko nesakė – galų gale, nenorėjo aptemdyti Gerdos džiaugsmo. Bet jis priminė tai Henrietai, pasitaikius pirmai progai.

– Kodėl tau parūpo nulipdyti tą kvailą statulėlę Gerdai? Tau šis darbas neturi jokios vertės. Galų gale, paprastai tu lipdai padorius dalykus.

Henrieta pasakė iš lėto:

– Aš nemanau, kad tai buvo blogas darbas. Gerda atrodė labai patenkinta.

– Gerda buvo sužavėta. Kaipgi ne. Gerda nieko neišmano apie meną.

– Tai nebuvo prastas menas, Džonai. Tai buvo tik statulėlė – visiškai nekalta statulėlė.

– Paprastai tu nešvaistai savo laiko tokiems dalykams...

Jis nutilo, spoksodamas į maždaug penkių pėdų aukščio medinę skulptūrą.

– Ei, o kas gi čia?

– Tai Tarptautinei parodai. Iš kriaušės. Garbintojas.

Ji stebėjo Džoną. Jis spoksojo ir tuomet... jo sprandas staiga paraudo ir jis su įtūžiu atsisuko į Henrietą.

– Tai štai kam tau reikėjo Gerdos? Kaip tu drįsti?

– Buvo įdomu, ar tu pamatysi...

– Pamatysiu? Žinoma, aš tai matau. Štai *čia*. Jis pirštu parodė į plačius bei stiprius kaklo raumenis.

Henrieta linktelėjo.

– Taip, man reikėjo būtent kaklo ir pečių – ir to sunkaus, palinkusio priekin nuožulnumo – atsidavimo – to nuolankaus žvilgsnio. Tai nuostabu!

– Nuostabu? Paklausyk, Henrieta, man tai nepatinka. Tu turi palikti Gerdą ramybėje.

– Gerda nesužinos. Niekas nesužinos. Tu žinai, kad Gerda šioje skulptūroje savęs neatpažins – kaip ir niekas kitas to nesupras. Ir tai *nėra* Gerda. Tai nėra *konkretus* asmuo.

– *Aš* ją pažinau, argi ne taip?

– Tu esi kas kita, Džonai. Tu... tu kai ką supranti.

– Koks įžūlumas, po galais! Aš to nenoriu, Henrieta! Aš to nenoriu. Argi tu nesupranti, jog tai nepateisinama?

– Iš tikrųjų?

– O tu to nežinojai? Ar tu to *nejautei*? Kur tavo įprastas jautrumas?

Henrieta lėtai pasakė:

– Tu nesupranti, Džonai. Nemanau, kad kada nors tau galėčiau tai paaiškinti... Tu nežinai, ką reiškia kažko norėti – tu matai tai diena iš dienos – tą kaklo liniją – tuos raumenis – tą kampą, kuriuo galva palinksta į priekį – tas prislėgtas žandikaulio linijas. Aš tai mačiau – aš to norėjau – kaskart, kai pamatydavau Gerdą... Galų gale, aš tai turėjau gauti!

– Jokių skrupulų!

– Taip, galbūt tu ir teisus. Bet kai tu kažko labai nori, kaip šiuo atveju, tu tiesiog turi tai paimti.

– Nori pasakyti, kad kiti tau visiškai nerūpi, po galais. Tau visiškai nerūpi Gerda...

– Nebūk kvailas, Džonai. Todėl aš ir nulipdžiau tą statulėlę. Pradžiuginti Gerdą ir suteikti jai laimės. Aš nesu nežmoniška!

– Tu esi būtent nežmoniška.

– Ar tu manai – sąžiningai – kad Gerda kada nors atpažins save šioje skulptūroje?

Džonas nenorom pažvelgė į statulą. Tik dabar jo pyk-

tis bei apmaudas tapo pavaldūs jo susidomėjimui. Keista nuolanki figūra, figūra, garbinanti nematomą Dievą. Pakeltas veidas – aklas, nebylus, atsidavęs – baisiai stiprus, baisiai fanatiškas... Jis pasakė:

– Tu tikrai padarei baisų dalyką, Henrieta!

Henrieta šiek tiek suvirpėjo.

Ji pasakė:

– Taip... *aš* maniau, kad...

Džonas griežtai paklausė:

– Į ką ji žiūri – kas ten? Priešais ją?

Henrieta kurį laiką dvejojo. Kai ji prabilo, jos balse girdėjosi keista gaida:

– Aš nežinau. Bet aš manau... galbūt ji žiūri į *tave*, Džonai.

Penktas skyrius

I

Valgomajame berniūkštis Teris išsakė kitą mokslinį teiginį.

– Švino druskos geriau tirpsta šaltame vandenyje, nei karštame. Jei pridėti kalio jodido, tai susidaro geltonos švino jodido nuosėdos.

Jis laukiančiomis akimis pažvelgė į motiną, nors per daug vilčių ir nedėjo. Tėvai, jaunojo Terenso nuomone, šiuo atžvilgiu buvo beviltiški.

– Ar tu tai žinojai, mama...

– Aš nieko neišmanau apie chemiją, brangusis.

– Tu galėjai apie tai būti skaičiusi, – pasakė Terensas.

Tai buvo paprasčiausiai fakto konstatavimas, tačiau jame buvo ir tam tikras pageidavimas.

Gerda pageidavimo neišgirdo. Ji buvo užspęsta savo nerimo kančiose. Mintys vis sukosi ir sukosi ratu. Ji prastai jautėsi jau nuo pat ryto, kai nubudusi pajuto, jog mintys apie siaubingą bei ilgą savaitgalį pas Enkitelus galiausiai ją visiškai užvaldė. Svečiavimasis Dauboje jai visuomet būdavo tikru košmaru. Ji buvo suglumusi, jausdavosi vieniša. Lusi Enkitel – su savo nesibaigiančiais sakiniais, su savo greitomis ir nelogiškomis mintimis, ir akivaizdžiomis pastangomis įsiteikti – buvo tas asmuo, kurio ji labiausiai bijojo. Bet ir kiti ne ką geresni. Gerdai tai buvo dvi dienos gryniausių kančių – kurias reikėjo pakęsti var-

dan Džono.

Nes Džonas šįryt rąžydamasis su didžiausiu malonumu pasakė:

– Kaip gera pagalvojus, kad šį savaitgalį mes vykstame į kaimą. Tu iškart atsigausi, Gerda, tai būtent tai, ko tau labiausiai reikia.

Ji mechaniškai nusišypsojo ir atsakė su nesavanaudišku apsisprendimu:

– Tai bus nuostabu.

Jos nelaimingos akys klajojo po miegamąjį. Kreminės spalvos tapetai, drabužių spinta, raudonmedžio stalas su pernelyg į priekį palinkusiu veidrodžiu, nuotaikingas šviesiai mėlynas kilimas. Visi šie brangūs mieli daiktai – ji nematys jų iki pirmadienio.

Ir šią mielą aplinką pakeis Gerdai visai svetimas kambarys, į kurį rytoj paskubomis įeis kambarinė ir padės nedidelį dailų padėklą su rytine arbata prie jos lovos. Po to atvers langines, ir perlankstys Gerdos drabužius – kas Gerdą priverčia pasijusti baisiai nepatogiai. Ji gulės, apgailėtinai jausdamasi ir kentėdama visus šiuos dalykus, bandydama paguosti save žodžiais: „Dar tik vienas rytas, ir viskas." Panašiai kaip mokykloje, skaičiuojant dienas iki atostogų.

Gerda nebuvo laiminga mokykloje. Mokykloje ji jautėsi mažiausiai saugi, nei kur nors kitur. Namuose buvo geriau. Bet ir namuose nebuvo labai gerai. Nes jie visi, be abejo, buvo greitesni ir protingesni už ją. Jų pastabos, greitos, nekantrios, nelabai malonios, ūžė apie jos ausis kaip kokia vėtra. „O, greičiau, Gerda." „Sviestuoti pirštai, duok man!" „O, tik neduok Gerdai, ji šį darbą darys šimtą metų." „Gerda niekuomet nieko nesupranta..."

Ar jie visi nesuvokė, kad nuo tokio elgesio ji darėsi dar

lėtesnė ir kvailesnė? Viskas ėjo tik blogyn, ji darėsi vis nerangesnė, jos pirštai vis labiau sugrubę, ji lėčiau mąstė, vis labiau buvo linkusi spoksoti nesuprantančiu žvilgsniu, kai jai ką nors sakydavo.

Tai tęsėsi iki tol, kol ji netikėtai priėjo tašką, kuriame pamatė išeitį. Beveik atsitiktinai, iš tikrųjų, ji atrado savo gynybos ginklą.

Ji tapo dar lėtesnė, jos mįslingas žvilgsnis tapo dar tuštesnis. Bet dabar, kai jie nekantriai sakydavo: „O, Gerda, kokia tu kvaila, ar tu to nesupranti?“, ji galėjo, prisidengdama savo tuščia veido išraiška, jausti pasitenkinimą savo paslaptingu žinojimu... Nes ji nebuvo tokia kvaila, kaip jie manė. Dažnai, kai ji apsimesdavo nesuprantanti, ji *suprasdavo*. Ir, vykdydama kokią nors užduotį, dažnai tyčiomis sulėtindavo tempą ir patyliukais sau šypsodavosi, kai kas nors nekantriai atimdavo iš jos darbą.

Nes slapto pranašumo suvokimas ją šildė ir žavėjo. Ji pradėjo, ir gana dažnai, jausti pasitenkinimą. Taip, buvo smagu žinoti daugiau, nei kiti manė ją žinant. Galėti kažką padaryti, bet niekam neišsiduoti, kad tu tai gali.

Ir tai buvo netikėtai atrastas pranašumas – kad žmonės kažką darydavo už ją, kažkuo jai patarnaudavo. Tai, be abejo, gerokai palengvino jos gyvenimą. Ir galiausiai, žmonėms įpratus kažką daryti jos naudai, jai visiškai nebuvo būtina atsakyti tuo pačiu, ir žmonės nė nepajusdavo čia kokio nors nesąžiningumo. Ir taip iš lėto ji grįžo beveik ten pat, iš kur pradėjo. Prie jausmo, kad gali lygiomis su kitais užimti savo vietą pasaulyje.

(Bet tai negaliojo, galvojo Gerda, Enkitelų atžvilgiu; Enkitelai visuomet buvo tiek pranašesni, kad ji jautėsi nė iš tolo jiems neprilygstanti. Kaip ji nekentė Enkitelų! Bet Džonui ten buvo gerai – jis mėgo pas juos svečiuotis. Jis

grįždavo namo mažiau išvargęs – ir kartais ne toks irzlus.)

Brangus Džonas, galvojo ji. Džonas buvo nuostabus. Visi taip galvojo. Toks protingas gydytojas, toks nepaprastai malonus savo pacientams. Atsidavimas darbui, savęs netausojimas – ir toks dėmesys ligoninės pacientams – visi tie dalykai, iš kurių jis neturėjo visiškai jokios naudos. Džonas buvo toks *nesavanaudis* – toks nuoširdžiai kilnus.

Ji visuomet, nuo pat pradžių, žinojo, kad Džonas buvo nuostabus ir pasieks karjeros viršūnę. Ir jis pasirinko ją, kai jis galėjo vesti kur kas žavesnę moterį. Ir jis nekreipė dėmesio į tai, kad ji buvo lėta, kvailoka, ir nepasižymėjo grožiu. „Aš tavimi pasirūpinsiu“, pasakė jis. Švelniai, bet gana valdingai. „Tu niekuo nesirūpink, Gerda. Aš tavimi pasirūpinsiu...“

Toks ir turi būti vyras. Kaip nuostabu, kad Džonas išsirinko būtent ją.

Jis kartą pasakė, su savo netikėta, labai patrauklia, pusiau maldaujančia šypsena: „Žinai, aš noriu daryti tai, ką aš noriu, Gerda.“

Na, čia viskas kaip ir savo vietose. Ji visuomet stengėsi jam nusileisti visais atžvilgiais. Net ir pastaruoju metu, kai jis tapo toks irzlus ir nervingas – kai atrodė, kad jam niekuo negalėjai įtikti. Kai kažkodėl viskas, ką ji bedarydavo, buvo blogai. Bet jo negali kaltinti. Jis buvo toks užsiėmęs, toks nesavanaudiškas...

O, Viešpatie, ta aviena! Ji turėtų kepsnį grąžinti atgal pašildyti. Vis dar jokių Džono ženklų. Kodėl ji negali nors kartą priimti teisingo sprendimo? Ir vėl ją apėmė tas apgailėtinas jausmas. Aviena! Šis siaubingas savaitgalis pas Enkitelus. Ji pajuto aštrų skausmą abejuose smil-

kiniuose. O Viešpatie, tuoj prasidės tas galvos skausmas. Ir kai jai skaudėdavo galvą, Džonas visuomet suirzdavo. Jis niekuomet jai neduodavo jokių vaistų, kas gydytojui būtų visai paprasta. Tik visada sakydavo: „Nė negalvok apie tai. Iš to nėra jokios naudos – nuodyti save vaistais. Geriau pasivaikščiok sparčiu žingsniu."

Aviena! Spoksodama į kepsnį, Gerda jautė savo skaudamoje galvoje aidint žodžius: „Aviena, AVIENA, AVIENA..."

Jos akyse pasirodė savigailos ašaros. „Kodėl, – galvojo ji, – man *visuomet* taip nesiseka?"

Terensas pažvelgė į motiną, tuomet į kepsnį. Jis galvojo: „Kodėl *mes* negalime pradėti valgyti? Kokie kvaili tie suaugusieji. Jokio supratimo!"

Garsiai jis tarė atsargiu balsu:

– Mes su Nikolsonu Mainoru ketiname pasigaminti nitrogliceriną jo tėvo sode. Jie gyvena Stretame.

– Tikrai, brangusis? Tai būtų labai šaunu, – pasakė Gerda.

Dar buvo laiko. Jei ji nuspaus skambutį ir pasakys Luisai nunešti kepsnį žemyn...

Terensas smalsiu žvilgsniu pažvelgė į motiną. Jis instinktyviai jautė, kad nitroglicerino gamyba nebuvo iš tų užsiėmimų, kurie tėvams keltų susižavėjimą. Su niekingu, šaltu apskaičiavimu jis parinko momentą, kai pakankamai užtikrintu balsu jis galėjo „užregistruoti" šį pranešimą. Ir jo bandymas pasiteisino. Ir jei vėliau dėl to kiltų triukšmas – jei dėl kokių nors priežasčių nitroglicerino savybės pasireikštų per daug akivaizdžiai, jis galėtų įžeidžiu balsu pasiteisinti: „Aš juk *pasakiau* mamai."

Vis tik jis jautėsi šiek tiek nusivylęs.

„Netgi *mama*, – galvojo jis, – turėtų žinoti, kas yra ni-

troglicerinas."

Jis atsiduso. Jį apėmė tas gilus vienatvės jausmas, kokį galima patirti tik vaikystėje. Jo tėvas buvo pernelyg nekantrus, kad išklausytų, o mama pernelyg nedėmesinga. Zena buvo tik maža kvaila mergaitė.

Ištisa virtinė įdomių cheminių bandymų. Ir kam visa tai rūpi? Niekam!

Pokštelėjimas! Gerda krūptelėjo. Tai buvo Džono priimamojo durys. Tai Džonas bėga laiptais į viršų.

Į kambarį įsiveržė Džonas Kristovas, su savimi atsinešdamas ir tą ypatingą veržlios energijos atmosferą. Jis buvo gerai nusiteikęs, alkanas, nekantrus.

– Viešpatie, – sušuko jis atsisėdęs ir imdamas galąsti kepsnio dalinimo peilį. – Kaip aš nekenčiu ligotų žmonių!

– O, Džonai. – Gerda suskubo prieštarauti. – Nekalbėk tokių dalykų. *Jie* pagalvos, kad tu iš tiesų taip manai.

Ji nežymiai linktelėjo galva į vaikų pusę.

– Aš tikrai taip manau, – pasakė Džonas Kristovas. – Niekas neturi sirgti.

– Tėtis juokauja, – greitai pasakė Gerda Terensui.

Terensas tyrė tėvą savo įprastu bejausmiu žvilgsniu.

– Aš taip nemanau, – pasakė jis.

– Jei tu nekęstum ligotų žmonių, tu nebūtum gydytoju, brangusis, – pasakė Gerda, švelniai juokdamasi.

– Būtent tai ir yra priežastis, – pasakė Džonas Kristovas. – Nė vienam gydytojui nepatinka ligos. O Viešpatie, ši akmeninė mėsa yra atšalusi. Po galais, kodėl tu nenusiuntei jos žemyn pašildyti?

– O, brangusis, aš nežinau. Matai, aš galvojau, kad tu tuoj ateisi...

Džonas Kristovas nuspaudė skambutį. Ilgas, irzlus pa-

spaudimas. Netrukus pasirodė Luisa.

– Nunešk tai apačion ir liepk virėjai pašildyti.

Jis kalbėjo atžariai.

– Taip, sere. – Luisa kiek įžūlokai šiais dviem nekaltais žodžiais sugebėjo perteikti savo nuomonę apie šeimininkę, sėdinčią prie valgomojo stalo ir spoksančią į šąlantį kepsnį.

Gerda kiek nerišliai ėmė teisintis:

– Man labai gaila, brangusis, visa tai mano kaltė, bet iš pradžių, matai, aš maniau, kad tu tuoj ateisi, bet tuomet pagalvojau, na, jei aš nusiųsčiau kepsnį atgal į virtuvę...

Džonas ją nekantriai pertraukė.

– O, koks pagaliau skirtumas? Tai nesvarbu. Neverta apie tai kalbėti.

Tuomet jis paklausė:

– Ar automobilis jau čia?

– Tikiuosi. Kolins turėjo tuo pasirūpinti.

– Tuomet mes galime išvykti iškart po pietų.

Alberto tiltu, mąstė jis, ir tuomet per Klapamkomoną – sutrumpinant kelią per Kristalpelasą, Kroidonas, Parlio kelias, tuomet išvengti pagrindinio kelio – pasukti atsišakojimu dešinėn link Meterlin Hilo – palei Haverstono Keterą, tuomet staiga sukti dešinėn priemiesčio keliu, per Kamertoną, ir po to aukštyn link Šovel Dauno – auksiniai raudoni medžiai – apačioje visur miškai – švelnus rudens kvapas – ir tuomet žemyn nuo kalno.

Lusi ir Henris... Henrieta...

Jis nematė Henrietos keturias dienas. Paskutinį kartą, kai jie buvo kartu, jis buvo piktas. Tas jos akių žvilgsnis. Ne tai, kad būtų abstraktus ar nedėmesingas – jis net negalėtų jo apibūdinti – tas žvilgsnis kažką *įžiūrint* – kažką nesančio – kažką (o tai ir yra esmė), kas nebuvo Džonu

Kristovu!

Jis pats sau pasakė: „Aš žinau, kad ji skulptorė. Žinau, kad jos darbai yra geri. Bet, po galais, ar ji nors kartais negalėtų to atidėti į šalį? Ar ji negalėtų kartais galvoti tik apie mane – ir apie nieką daugiau?“

Jis buvo neteisus. Jis žinojo, kad buvo neteisus. Henrieta retai kalbėjo apie savo darbą – ją iš tiesų jis buvo užvaldęs mažiau, nei daugumą jo pažįstamų menininkų. Tik labai retai jos pasinėrimas į savo vidines vizijas užtemdydavo jos dėmesį Džonui. Bet tokiais atvejais jis visuomet įtūždavo.

Kartą jis paklausė aštriu ir kietu balsu:

– Ar tu visa tai paliktum, jei aš tavęs paprašyčiau?

– Visa – ką? – Jos švelniame balse girdėjosi nuostaba.

– Visa – tą. – Jis išraiškingu plačiu mostu parodė į jos darbus studijoje.

Ir iš karto sau pagalvojo: „Kvailys! Kodėl tu to klausi?“ Ir vėl: „Kad tik ji pasakytų: „Žinoma.“ Kad ji man pameluotų! Kad tik pasakytų: „Žinoma, aš palikčiau.“ Nesvarbu, ką ji iš tiesų galvoja! Kad tik ji tai pasakytų. Aš iškart nusiraminčiau, man to labai *reikia*.“

Tačiau ji kurį laiką tylėjo. Jos akys tapo svajingos ir abstrakčios. Ji kiek suraukė antakius.

Tuomet ji iš lėto pratarė:

– Manau, kad taip. Jei tai būtų *būtina*.

– Būtina? Ką tu turi galvoje – būtina?

– Iš tikrųjų nė nežinau, Džonai. Būtina, kaip ir amputacija kartais yra būtina.

– Tikra chirurginė operacija, ne kitaip!

– Tu pyksti. Ką tu norėjai iš manęs išgirsti?

– Tu pati puikiai žinai. Pakaktų vieno žodžio. *Taip*. Kodėl negali to pasakyti? Tu žmonėms sakai pakankamai

malonius dalykus nesirūpindama, ar tai tiesa, ar ne. Bet kodėl ne man? Dėl Dievo meilės, kodėl ne man?

Vis dar labai iš lėto ji atsakė:

– Aš nežinau... Iš tikrųjų, aš nežinau, Džonai. Negaliu, ir tiek. Aš negaliu.

Jis kurį laiką vaikščiojo pirmyn atgal. Tuomet pasakė:

– Tu mane varai iš proto, Henrieta. Aš visiškai nesijaučiu apskritai turįs tau nors kokią įtaką.

– O kam tau to reikia?

Jis dribo į krėslą.

– Aš noriu būti pirmoje vietoje.

– Tu ir esi, Džonai.

– Ne. Jei aš numirčiau, tai pirmas dalykas, ką tu padarytum, tai su trykštančiomis iš akių ašaromis pradėtum lipdyti sumautą gedinčią moterį ar kokią kitą sielvartaujančią skulptūrą.

– Net nežinau. Aš manau... taip, galbūt. Tai išties siaubinga.

Ji atsisėdo, žiūrėdama į jį nuliūdusiomis akimis.

II

Pudingas sudegė. Kristovas kilstelėjo antakius, žiūrėdamas į jį, o Gerda puolė atsiprašinėti.

– Man labai gaila, brangusis. Nesuprantu, *kodėl* taip atsitiko. Tai mano kaltė. Duok man viršų, o tu įsidėk apačią.

Pudingas sudegė todėl, kad jis, Džonas Kristovas, užtruko savo priimamajame ketvirčiu valandos ilgiau, nei buvo būtina, galvodamas apie Henrietą ir misis Krabtri, ir pasiduodamas savo juokingiems nostalgiškiems jaus-

mams apie San Migelį. Kaltas buvo jis. Tai buvo idiotiška, svarstė jis, Gerdai kaltinti save, ir jos pasiruošimas pačiai suvalgyti sudegusią dalį varė iš proto. Kodėl ji visuomet rinkdavosi kankinės vaidmenį? Ir kodėl Terensas žiūrėjo į jį tokiu keistu žvilgsniu? Kodėl, o kodėl, Zena be perstojo šnarpštė? Kodėl jį visi taip erzino, po galais?

Jo pyktis išsiliejo ant Zenos.

– Kurių galų tu neišsišnypšti nosies?

– Aš manau, kad ji truputėlį peršalo, brangusis.

– Ne, neperšalo. Tu visuomet manai, kad jie yra peršalę. Ne, su ja viskas tvarkoj.

Gerda atsiduso. Ji niekaip negalėjo suprasti, kaip gydytojas, kuris didžiąją dalį laiką skirdavo kitų žmonių negalioms gydyti, galėjo taip abejingai žiūrėti į savo šeimos narių sveikatą. Jis visuomet pašiepdavo ir menkiausią užuominą apie ligą.

– Aš išsišnypščiau aštuonis kartus prieš valgį, – pabrėžtinai pasakė Zena.

– Persikaitinimo čiaudulys! – pasakė Džonas.

– Nėra karšta, – paprieštaravo Terensas. – Termometras prieškambaryje rodo tik 13 laipsnių.

Džonas atsistojo.

– Mes jau baigėme? Gerai, galime eiti. Tu jau pasiruošus, Gerda?

– Minutėlę, Džonai. Man reikia tik paimti keletą daiktų.

– Neabejoju, kad tai tu galėjai padaryti ir *prieš* valgį. Ką tu veikei visą rytą?

Jis virdamas išėjo iš valgomojo. Gerda nuskubėjo į savo kambarį. Jos noras paskubėti tik dar labiau lėtino jos veiksmus. Bet kodėl ji negalėjo būti pasiruošusi? Jo paties lagaminas buvo supakuotas ir stovėjo hole. Kurių galų...

Prie jo priėjo Zena, laikydama rankoje kortas.

– Galiu aš tau paburti, tėti? Aš moku. Aš išbūriau mamai ir Teriui, ir Luisai, ir virėjai.

– Gerai.

Jis svarstė, kiek ilgai gali užtrukti Gerda. Jis norėjo kuo greičiau ištrūkti iš šio baisaus namo ir šios baisios gatvės ir šio miesto, pilno paliegusių, šnirpščiančių, nesveikų žmonių. Jis pasiilgo medžių ir drėgnų lapų – ir grakštaus, neapčiuopiamo Lusi Enkitel buvimo, kuri visuomet sukeldavo įspūdį, tarsi apskritai neturėtų žemiško kūno.

Zena reikšmingai dėliojo kortas.

– Čia tu viduryje, tėti, čirvų karalius. Asmuo, kuriam buriama, visuomet yra čirvų karalius. Tuoj išdėliosiu kitas. Dvi kortos tau iš kairės ir dvi iš dešinės ir viena virš tavo galvos – jos turi valdžią tau, ir viena po tavo kojomis – tu turi valdžią jai. O ši korta – uždengia tave!

– *Dabar*. – Zena giliai įkvėpė. – Mes jas atversime. Tau iš dešinės yra būgnų dama – visai arti.

„Henrieta“, pamanė jis, pralinksmėjęs nuo Zenos iškilmingumo.

– Kita korta yra kryžių valetas – jis yra gana jaunas vyras.

– Tau iš kairės yra pikų aštuoniukė – tai slaptas priešas. Ar tu turi slaptą priešą, tėti?

– Bent jau aš tokio nepažįstu.

– Ir už jo yra pikų dama – tai gana pagyvenusi ledi.

– Ledi Enkitel, – pasakė jis.

– Dabar atversime kortą, kuri yra virš tavęs ir turi tau valdžią – čirvų dama.

„Veronika“, pagalvojo jis. „Veronika!“ Ir tuomet: „Koks aš kvailys! Veronika dabar man jau nieko nebereiškia.“

– O tai yra po tavo kojomis ir tu turi jai valdžią – kry-

žių dama.

Gerda atskubėjo į kambarį.

– Aš jau pasiruošusi, Džonai.

– O, palauk, mama, palauk, aš dabar buriu tėčiui. Tik paskutinė korta, tėti – pati svarbiausia iš visų. Kuri tave uždengia.

Zenos maži lipnūs pirštai ją apvertė. Ji žioptelėjo.

– O... tai pikų tūzas! Paprastai tai yra *mirtis*... bet...

– Tavo mama, – pasakė Džonas, ketina ką nors suvažinėti pakeliui iš Londono. Eime, Gerda. Likite sveiki, jūs abu. Gerai elkitės.

Šeštas skyrius

I

Šeštadienis. Midžė Hardkesl žemyn nulipo maždaug vienuoliktą ryto. Ji pusryčiavo lovoje bei skaitė knygą, ir tuomet atsikėlė.

Tai buvo malonus tinginiavimas. Seniai laikas pailsėti! Be jokių abejonių, madam Alfridž moka tampyti nervus.

Ji pro laukujes duris įžengė į malonią rudeniškos saulės šilumą. Seras Henris Enkitelas sėdėjo ant suolo, skaitydamas *The Times*. Jis pažvelgė į ją ir nusišypsojo. Jis jautė Midžei šiltą jausmą.

– Sveika, brangute.

– Ar aš labai vėlyva?

– Pietų dar nepraleidai, – šypsodamasis atsakė seras Henris. Midžė atsisėdo šalia ir atsidususi tarė:

– Kaip čia miela.

– Tu atrodai sulysusi.

– O, su manimi viskas tvarkoj. Kaip malonu būti ten, kur nėra storų moterų, bandančių įsisprausti į keliais dydžiais per mažus drabužius!

– Turi būti siaubinga! – Seras Henris patylėjo ir tuomet pasakė, žvilgtelėjęs į savo rankinį laikrodį: – Edvardas atvyksta po dvylikos penkiolika.

– Tikrai? – Midžė patylėjo ir tarė: – Aš jau seniai ne-

mačiau Edvardo.

– Jis vis toks pat, – pasakė seras Henris. – Retai kada išvyksta iš Einsviko.

„Einsvikas, – pagalvojo Midžė. – Einsvikas!" Jos širdį persmelkė skausmas. Tos mielos dienos Einsvike. Laukiamos mėnesiais. „Aš vykstu į Einsviką." Ilgos bemiegės naktys, mąstant apie tai. Ir pagaliau – toji diena! Nedidelė kaimo stotis, kurioje traukinys – didelis Londono ekspresas – sustodavo, jei paprašydavai palydovo! Stotyje laukiantis Daimleris. Kelionė automobiliu – galiausiai įvažiuoji pro vartus ir toliau per miškelį, kol išnyri prie namo – didelio ir balto, ir svetingo. Senasis dėdė Gofrėjus, vilkintis savo tvido švarką.

„Na, jaunimas – linksminkitės." Ir jie linksminosi. Henrieta iš Airijos. Edvardas, grįžęs į namus iš Etono. Ji pati, iš pramoninio miesto atšiaurioje šiaurėje. Tarsi kokiame danguje – taip buvo nuostabu.

Bet jos dėmesio centre visuomet buvo Edvardas. Edvardas, aukštas, švelnus, kiek nepasitikintis savimi, ir visuomet malonus. Bet niekuomet, be abejo, jos pernelyg nepastebėdavo, nes šalia buvo Henrieta.

Edvardas, visuomet toks santūrus, visuomet besilaikąs kaip svečias – todėl ją pribloškė Tremleto, vyriausiojo sodininko, kartą pasakyti žodžiai:

– Šis dvaras vieną dieną atiteks Edvardui.

– Kodėl, Tremletai? Jis juk nėra dėdės Gofrėjaus sūnus.

– Jis yra *paveldėtojas*, mis Midže. Tokia turto paveldėjimo tvarka. Mis Lusi, ji yra vienintelis misterio Gofrėjaus vaikas, bet ji negali paveldėti, nes yra moteris, o misteris Henris, kai jis ją vedė, buvo tik antros eilės pusbrolis. Ne toks artimas, kaip misteris Edvardas.

Ir dabar Edvardas gyveno Einsvike. Gyveno vienas ir retai iš ten išvykdavo. Midžė kartais pagalvodavo, ar Lusi tam neprieštaravo. Bet Lusi, atrodė, niekuomet neturėjo dėl to pretenzijų.

Vis tik Einsvikas buvo jos namai, ir Edvardas buvo tik jos pusbrolis, ir daugiau nei dvidešimt metų už ją jaunesnis. Jos tėvas, senasis Gofrėjus Enkitelas, buvo gerai žinoma asmenybė apylinkėje. Jis turėjo daug turto, kurio didžioji dalis atiteko Lusi, taigi Edvardas palyginti buvo ne toks ir turtingas – pakankamai, kad išlaikytų dvarą, bet ne daugiau.

Edvardas nebuvo linkęs į prabangą. Jis kurį laiką dirbo diplomatinėje tarnyboje, tačiau paveldėjęs Einsviką paliko šį darbą ir atvyko gyventi dabar jau savo dvare. Jis buvo prilipęs prie knygų, rinko pirmuosius leidimus, ir retkarčiais neryžtingai parašydavo ironiškus straipsnius neaiškiems žurnalams. Jis tris kartus piršosi savo pusseserei, Henrietai Saverneik.

Midžė sėdėjo rudens saulėje ir mąstė apie šiuos dalykus. Širdyje ji niekaip negalėjo nuspręsti, ar ji džiaugiasi Edvardo atvykimu, ar ne. Tai nebuvo tas atvejis, kai kažką „išmeti iš galvos." Edvardo taip paprastai iš galvos neišmesi. Ji visuomet mylėjo Edvardą, kiek tik jį atsimena...

Sero Henrio balsas grąžino ją į dabartį.

– Kaip atrodo Lusi, tavo akimis?

– Ji tiesiog nuostabi. – Midžė lengvai nusišypsojo. – Tokia pati, kaip visuomet.

– Ta-aip. – Seras Henris patraukė savo pypkę. Jis netikėtai pasakė: – Žinai, Midže, kartais aš nerimauju dėl Lusi.

– Nerimaujate? – Midžė nustebusi pažvelgė į jį. – Kodėl?

Seras Henris papurtė galvą.

– Lusi, – pasakė jis, – nesupranta, jog yra dalykų, kurių ji negali padaryti.

Midžė spoksojo į jį. Jis tęsė:

– Jai viskas nusiseka. Visuomet taip buvo. – Jis nusišypsojo. – Ji nepaisė gubernatoriaus rezidencijos tradicijų – pobūviuose iškrėsdavo netikėčiausių dalykų. Ji susodindavo mirtinus priešus šalia vienas kito ir sukeldavo triukšmą dėl rasinių klausimų! Ir užuot sukėlusi smarkius kivirčus ir visus supriešinusi, tuo padarydama nešlovę britų imperijai – po galais, ji visiems išleisdavo garą, ir viskas nurimdavo. Tas jos triukas – šypsotis žmonėms ir žvelgti tokiu žvilgsniu, tarsi nieko nebūtų įvykę! Tas pats ir su tarnais – ji gali kiek nori pridaryti jiems rūpesčių, o anie vis tiek ją dievina.

– Aš žinau, ką jūs turite galvoje, – mąsliai pasakė Midžė. – Tai, ko nepakęstum iš bet kurio kito žmogaus, priimi visai natūraliai, jei tai padaro Lusi. Kas tai, įdomu? Žavesys? Magnetizmas?

Seras Henris gūžtelėjo pečiais.

– Ji visuomet tokia buvo, nuo pat jaunystės – tik man kartais atrodo, kad ši jos savybė laikui bėgant stiprėja. Turiu galvoje, kad ji nesupranta, jog *yra* tam tikros ribos. Man rodos, Midže, – pridūrė jis pralinksmėjęs, – jog Lusi mano, kad net žmogžudystės atveju išliptų sausa iš vandens!

II

Henrieta išvairavo savo Delage iš garažo, ir, po grynai techninio pokalbio su savo draugu Albertu, kuris rūpino-

si Delage „sveikata“, išjudėjo į kelionę.

– Gero kelio, mis, – pasakė Albertas.

Henrieta nusišypsojo. Ji šovė tolyn keliu, mėgaudamasi besitęsiančiu malonumu, kurį jį jautė mašinoje būdama viena. Tokiu būdu ji galėjo pilnai pajusti tą didžiulį pasitenkinimą, kurį jai teikė automobilio vairavimas.

Ji mėgavosi savo asmeniniais kelionių įgūdžiais, jai patiko ieškoti vis naujų trumpesnių kelių iš Londono. Ji turėjo savo maršrutus ir, važiuojant iš Londono, gatves žinojo ne blogiau už taksi vairuotojus.

Ji pasuko savo naujai atrastu keliu pietvakarių kryptimi, sukiodamasi painiuose priemiesčio gatvių labirintuose.

Kai ji galiausiai privažiavo ilgą Šovel Dauno kalvagūbrį, buvo pusė pirmos. Henrietai visuomet patiko vaizdai, atsiveriantys nuo šios ypatingos vietos. Ji stabtelėjo ten, kur kelias ima leistis žemyn. Apačioje visur buvo medžiai, kurių lapų spalva keitėsi iš auksinės į rudą. Tai buvo neįtikėtinas auksinis pasaulis, spindintis stiprioje rudens saulės šviesoje.

Henrieta galvojo: „Man patinka ruduo. Jis kur kas turtingesnis už pavasarį.“

Ir staiga ją užplūdo vienas iš tų įsimintinų laimingų jausmų – meilės pasauliui jausmas – jos beribis gėrėjimasis šiuo pasauliu.

Ji pagalvojo: „Aš niekuomet nebebūsiu tokia laiminga, kokia esu dabar – niekuomet.“

Henrieta stovėjo čia kurį laiką, žiūrėdama į auksinį pasaulį, kuris plaukė ir tirpo pats savyje, skendėdamas savo miglotame ir neaiškiame grožyje.

Tuomet ji ėmė leistis nuo kalvos viršūnės, žemyn per mišką, ilgu keliu, vedančiu į Daubą.

III

Kai Henrieta atvažiavo, Midžė sėdėjo ant terasos sienelės ir jai džiaugsmingai pamojavo. Henrietai patiko Midžė, ir ji džiaugėsi ją matydama.

Iš namo išėjo ledi Enkitel ir tarė:

– O, štai ir tu, Henrieta. Kol tu įvarysi savo automobilį į daržinę ir duosi jam šieno, pietūs jau bus paruošti.

– Koks įžvalgus Lusi pastebėjimas, – pasakė Henrieta, važiuodama ratu aplink namą, Midžei stovint šalia ant laiptelio. – Žinai, aš visuomet džiaugiausi visiškai atsikračiusi arklininkystės pėdsakų, vedančių pas mano airius protėvius. Kai tu užaugi tarp žmonių, kurie nekalba apie nieką kitą, išskyrus arklius, tai šie tau pradeda visiškai nerūpėti. Ir dabar Lusi man ką tik atskleidė, kad aš su savo mašina elgiuosi kaip su arkliu. Tai tikra tiesa. Būtent taip ir yra.

– Žinau, – pasakė Midžė. – Lusi tiesiog triuškinanti. Ji man šįryt pasakė, kad aš galiu būti tokia grubi, kokia tik noriu, kol esu čia.

Hentieta kurį laiką svarstė ir tuomet linktelėjo.

– Žinoma, – pasakė ji. – *Parduotuvė*!

– Taip. Kai visas savo gyvenimo dienas praleidi sumautoje skylėje, kur mandagiai elgiesi su grubiomis moterimis, padedi joms matuotis sukneles, šypsodamasi nuryji jų įžūlias pastabas, kuriomis jos mėtosi į kairę ir į dešinę – na, po viso to norisi tiktai keiktis! Žinai, Henrieta, aš visuomet stebiuosi, kodėl žmonės mano, kad „tarnauti" yra žeminantis dalykas, o dirbti parduotuvėje – taip didinga ir nepriklausoma. Parduotuvėje tenka pakelti kur kas daugiau įžūlumo ir akiplėšiškumo, nei Gadženui ar

Simons, ar bet kuriai kitai padoriai namų darbininkei.

– Tai turėtų būti bjauru, brangioji. Aš norėčiau, kad tu nebūtum tokia kilni bei išdidi ir atkakliai siekianti savarankiškai užsidirbti pragyvenimui.

– Kaip ten bebūtų, Lusi yra angelas. Aš būsiu nuostabiai grubi visiems šį savaitgalį.

– Kas gi čia? – paklausė Henrieta, išlipusi iš mašinos.

– Kristovai atvažiuoja. – Midžė patylėjo ir pasakė: – Edvardas taip pat ką tik atvyko.

– Edvardas? Kaip šaunu. Jau šimtą metų nemačiau Edvardo. Dar kas nors atvažiuos?

– Deividas Enkitelas. Anot Lusi, būtent čia tu būsi labiausiai reikalinga. Tu turi jį atitraukti nuo nagų kramtymo.

– Man tai visai nebūdinga, – pasakė Henrieta. – Nemėgstu trukdyti kitų žmonų, ir nė nesvajojau kontroliuoti jų asmeninių įpročių. Ką iš tiesų sakė Lusi?

– Būtent tai ir sakė! Ir jis dar turi Adomo obuolį!

– Bet iš manęs čia nieko nesitikima? – sunerimusi paklausė Henrieta.

– Ir tu turi būti maloni Gerdai.

– Kaip aš nekęsčiau Lusi Gerdos vietoje!

– Ir kažkoks kriminalistas rytoj ateis pas mus pietauti.

– Mes neketiname žaisti žmogžudystės žaidimo, ar ne?

– Lyg ir ne. Manau, kad tai tiesiog kaimyniškas svetingumas.

Midžės balsas šiek tiek pakito.

– Ateina Edvardas mūsų pasitikti.

„Brangus Edvardas“, pamanė Henrieta, pajutusi staigų šiltų jausmų antplūdį.

Edvardas Enkitelas buvo labai aukštas ir liesas. Jis šyp-

sojosi, artėdamas prie dviejų jaunų moterų.

– Sveika, Henrieta, nemačiau tavęs daugiau nei metai.

– Sveikas, Edvardai.

Koks mielas buvo Edvardas! Švelni šypsena, nedidelės raukšlelės akių kampučiuose. Ir tie mieli gumbuoti kaulai. „Aš manau, kad būtent jo kaulai man labiausiai patinka", pamanė Henrieta. Jos šiltas prieraišumas Edvardui ją išgąsdino. Ji buvo pamiršusi, kad Edvardas jai taip patiko.

IV

Po pietų Edvardas pasakė:

– Eime pasivaikščioti, Henrieta.

Jie nuėjo už namo, pasukdami keliu, vingiuojančiu tarp medžių į viršų. Primena medžius Einsvike, pamanė Henrieta. Brangus Einsvikas, kiek jie ten patyrė džiaugsmo! Ji pradėjo kalbėti su Edvardu apie Einsviką. Jie atgaivino senus prisiminimus.

– Pameni mūsų voverę? Kuriai buvo lūžusi letena. Ir kaip mes ją laikėme narve ir ji pasveiko?

– Žinoma. Jos buvo juokingas vardas – koks jis ten buvo?

– Čemordeli–Madžoribank!

– Taip, tiesa.

Jie abu nusijuokė.

– Ir senoji misis Bandi, ūkvedė – ji visuomet sakydavo, kad vieną dieną voverė pabėgs pro kaminą.

– Ir mes buvome tokie pasipiktinę.

– Ir tuomet ji *pabėgo*.

– Tai padarė mis Bandi, – neabejodama pasakė Henrieta. – Ji šią mintį įdėjo voverei į galvą.

Ji tęsė toliau:

– Ar ten viskas taip pat, Edvardai? Ar gal kas pasikeitė? Aš visuomet įsivaizduoju, kad viskas yra taip, kaip buvo.

– Kodėl tau neatvažiavus ir pačiai nepamačius, Henrieta? Tu jau labai seniai ten lankeisi.

– Žinau.

Kodėl, pamanė ji, ji leido tokiam ilgam laiko tarpui pralėkti pro šalį? Vis užsiėmusi – įsitraukusi – susirišusi su žmonėmis...

– Tu žinai, kad tu visuomet ten esi laukiama.

– Koks tu mielas, Edvardai!

Brangus Edvardas, pamanė ji, su savo *gražiais* kaulais.

Jis netrukus pasakė:

– Aš taip džiaugiuosi, kad tau patinka Einsvikas, Henrieta.

Ji svajingai tarė:

– Einsvikas yra maloniausia vieta pasaulyje.

Ilgakojė mergaitė su netvarkingais rudų plaukų gaurais... laiminga mergaitė, neturinti jokio supratimo, ką jai ruošė gyvenimas... mergaitė, mylinti medžius...

Būti tokiai laimingai ir apie tai nežinoti! *„Jei aš galėčiau sugrįžti atgal“*, pamanė ji.

Ir balsu ji staiga paklausė:

– Ar Igdraselis dar ten?

– Jį nutrenkė žaibas.

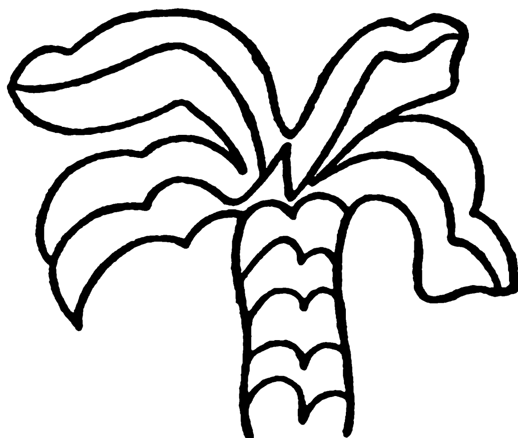
– O ne, tik ne *Igdraselis*!

Ji buvo sukrėsta. Igdraselis – tai jos sugalvotas ypatingas vardas dideliam ąžuolui. Jei dievai galėjo nutrenkti Igdraselį, tuomet nieko nėra saugaus! Geriau negrįžti atgal.

– Ar tu atsimeni savo ypatingą ženklą, Igdraselio ženklą?

– Juokingas medis, nepanašus į jokį medį, kurį aš visuomet piešdavau ant popieriaus skiautelių? Aš jį vis dar atsimenu, Edvardai! Ant sugertukų, ant telefono knygų, ir ant bridžo taškų kortelių. Aš visur jį paišinėjau. Duok man pieštuką.

Jis padavė jai rašiklį ir užrašų knygelę, ir ji juokdamasi nupiešė keistą medį.

– Taip, – pasakė jis, – tai Igdraselis.

Jie beveik priėjo kelio viršūnę. Henrieta atsisėdo ant nukritusio medžio kamieno. Edvardas atsisėdo šalia.

Ji žiūrėjo žemyn pro medžius.

– Ši vieta šiek tiek primena Einsviką – tarsi kišeninė Einsviko versija. Aš kartais svarstydavau... Edvardai, ar tu nemanai, kad būtent todėl Lusi su Henriu čionai ir atvyko?

– Visko gali būti.

– Niekuomet nenuspėsi, – iš lėto pasakė Henrieta, –

kas dedasi Lusi galvoje. – Tuomet ji paklausė: – Ką tu veikei visą tą laiką, Edvardai, kol aš tavęs nemačiau?

– Nieko, Henrieta.

– Skamba labai ramiai.

– Aš niekuomet nepasižymėjau... na, veiklumu.

Ji greitai žvilgtelėjo į jį. Kažkas nuskambėjo jo balse. Bet jis jai tik ramiai šypsojosi.

Ir vėl ji pajuto šiltų jausmų antplūdį.

– Galbūt, – pasakė ji, – taip yra protingiausia.

– Protingiausia?

– Nieko neveikti.

Edvardas lėtai tarė:

– Keista tai girdėti iš tavęs, Henrieta. Iš tavęs, kai tau taip viskas sekasi.

– Tu manai, jog mane lydi sėkmė? Kaip keista.

– Bet taip yra, brangioji. Tu esi menininkė. Tu turi didžiuotis savimi; negali to nuneigti.

– Žinau, – tarė Henrieta. – Daug žmonių man tai sako. Jie nesupranta – jie tame ničnieko nesupranta. Ir *tu* nesupranti, Edvardai. Kurti skulptūras nėra tas dalykas, ką tu nusprendei daryti ir tau tai sekasi. Tai dalykas, kuris *tave* užvaldo, kuris įsikabina į tave nagais – kuris tau neduoda ramybės – ir tu turi tai daryti. Ir tuomet kuriam laikui įgauni ramybę – kol neprasidėjo vėl viskas iš naujo.

– Tau reikia ramybės, Henrieta?

– Kartais aš pagalvoju, kad man ramybės reikia labiau nei ko kito pasaulyje, Edvardai!

– Tu galėtum turėti ramybę Einsvike. Aš manau, kad ten tu būtum laiminga. Netgi... netgi jei tau ir reiktų pakęsti *mane*. Ką manai, Henrieta? Ar tu nenori atvykti į Einsviką – kad jis taptų tavo namais? Žinai, jie visuomet tavęs laukia.

Henrieta lėtai pasuko galvą. Ji pasakė tyliu balsu:

– Aš norėčiau, kad tu man nepatiktum taip stipriai, Edvardai. Todėl man labai sunku – atsakyti tau Ne.

– Tai vis dėlto Ne?

– Man labai gaila.

– Tu jau ir anksčiau sakei Ne – bet šį kartą – na, aš maniau, galbūt bus kitaip. Tu buvai laiminga šią popietę, Henrieta. Tu negali to nuneigti.

– Aš buvau labai laiminga.

– Netgi tavo veidas – jis jaunesnis, nei buvo ryte.

– Žinau.

– Mes buvome laimingi kartu, kalbėdamiesi apie Einsviką, galvodami apie Einsviką. Ar tu nesupranti, ką tai reiškia, Henrieta?

– Tai *tu* nesupranti, ką tai reiškia, Edvardai! Mes visą šią popietę gyvenome praeitimi.

– Kartais praeitis yra labai gera vieta gyventi.

– Negali sugrįžti į praeitį. Tai vienintelis dalykas, ko negali padaryti – grįžti į praeitį.

Jis kelias minutes tylėjo. Tuomet jis pasakė ramiu, švelniu balsu, neišreiškiančiu jokių emocijų:

– Tiesa tokia, kad tu netekėsi už manęs dėl Džono Kristovo?

Henrieta nieko neatsakė, ir Edvardas tęsė toliau:

– Taip yra, ar ne? Jei šiame pasaulyje nebūtų Džono Kristovo, tu juk tekėtum už manęs.

Henrieta šaižiai atsakė:

– Aš negaliu įsivaizduoti pasaulio, kuriame nebūtų Džono Kristovo! Tu tai turi suprasti.

– Jei jau taip yra, tai kurių galų tas bičiulis neišsiskiria su savo žmona, kad jūs galėtumėte susituokti?

– Džonas nenori skirtis su savo žmona. Ir aš nežinau,

ar tekėčiau už Džono, jei jis taip pasielgtų. Tai nėra... tai visiškai nėra tai, ką tu galvoji.

Edvardas pasakė mąsliu, svarstančiu balsu:

– Džonas Kristovas. Šiame pasaulyje yra per daug Džonų Kristovų.

– Tu neteisus, – pasakė Henrieta. – Yra tik labai nedaug žmonių, panašių į Džoną.

– Jei jau taip – tuomet tai geras dalykas! Bent jau tai, ką aš turiu galvoje!

Jis atsistojo.

– Mums geriau grįžti atgal.

Septintas skyrius

Kai jie įlipo į automobilį ir Luisa uždarė namo duris, Gerda pajuto veriantį ištrėmimo skausmą. Tas durų uždarymas buvo toks galutinis. Ji atsidūrė už grotų – ją užvaldė to baisaus savaitgalio nuotaika. Dar prisidėjo visi tie rūpesčiai prieš išvykstant. Ar ji užsuko kraną vonioje? Ir tas raštelis dėl skalbinių – ji padėjo jį – kur ji padėjo jį? Ar su vaikais bus viskas tvarkoj, palikus juos su madmuazele? Madmuazelė buvo tokia... tokia... Terensas, pavyzdžiui, ar jis viską darys, ką jam sakys madmuazelė? Prancūzų guvernantės, regis, niekuomet neturėjo autoriteto.

Ji atsisėdo ant vairuotojo sėdynės, vis dar slegiama savo nuotaikos, ir nervingai nuspaudė starterį. Ji spaudė jį vėl ir vėl. Džonas pasakė:

– Automobilis greičiau užsives, Gerda, jei tu įjungsi degimą.

– O, brangusis, kokia aš kvaila. – Ji metė į Džoną greitą, susirūpinusį žvilgsnį. Jei Džonas iškart dabar pradės nervintis... Bet jis, laimei, šypsojosi.

„Tai todėl, – pamanė Gerda, sublizgėjus jos įžvalgumui, – kad jis džiaugiasi kelione pas Enkitelus.

Vargšas Džonas, jis taip sunkiai dirbo! Jo gyvenimas buvo toks nesavanaudiškas, pilnai pašvęstas kitiems. Nenuostabu, kad jis taip laukė šio savaitgalio. Ir, mintimis grįžusi prie pokalbio pietų metu, ji pasakė, kiek per grei-

tai atleisdama sankabą, nuo ko automobilis stipriai trūktelėjo pirmyn:

– Žinai, Džonai, tau tikrai nederėtų juokauti apie tai, jog nekenti ligotų žmonių. Puiku, kad tu pasakoji apie savo darbą, ir *aš* tai suprantu. Bet vaikai nesupranta. Teris, pavyzdžiui, viską supranta pažodžiui.

– Kartais, – pasakė Džonas Kristovas,– Teris, man regis, beveik suaugęs – ne taip, kaip Zena! Kaip ilgai mergaitės maivosi?

Gerda lengvai saldžiai nusijuokė. Džonas, ji žinojo, norėjo ją paerzinti. Ji toliau laikėsi savo temos. Gerda pasižymėjo kibumu.

– Aš iš tiesų manau, Džonai, kad vaikams *naudinga* suvokti gydytojo gyvenimo nesavanaudiškumą bei pasišventimą.

– O Viešpatie! – pasakė Kristovas.

Gerdos dėmesys nukrypo kitur. Šviesoforas, prie kurio jie artėjo, jau ilgą laiką degė žalia šviesa. Beveik neabejotinai, mąstė ji, šviesos turi persijungti prieš jai privažiuojant sankryžą. Ji ėmė lėtinti greitį. Vis dar degė žalia šviesa.

Džonas Kristovas pamiršo savo pasiryžimą nekomentuoti Gerdos vairavimo ir paklausė:

– Kam tu stabdai?

– Aš galvojau, kad tuoj užsidegs raudona...

Ji stipriai nuspaudė akceleratoriaus pedalą, ir variklis, gavęs per didelę kuro dozę, užspringo. Automobilis dar kiek pavažiavo į priekį ir sustojo sankryžos viduryje. Šviesoforo šviesos persijungė.

Pasigirdo piktos automobilių sirenos.

Džonas pasakė, bet visai maloniai:

– Tu tikrai esi prasčiausias vairuotojas pasaulyje, Gerda!

– Man visuomet šviesoforo šviesos kelia baimę. Tiesiog nežinai, kada jos pasikeičia.

Džonas šonu greitomis žvilgtelėjo į Gerdos susirūpinusį bei nelaimingą veidą.

„Gerdai viskas kelia baimę“, pamanė jis, ir pabandė įsivaizduoti, kaip turėtum jaustis gyvenant tokioje būsenoje. Bet kadangi jis nepasižymėjo lakia vaizduote, jam iš to nieko neišėjo.

– Supranti, – Gerda toliau laikėsi savo temos, – aš visuomet vaikams aiškinu, koks yra gydytojo gyvenimas – pasiaukojimas, pasišventimas padėti kitiems, patiriantiems skausmą bei kančias – troškimas tarnauti žmonėms. Tai yra kilnus gyvenimas – ir aš taip didžiuojuosi, kad tu aukoji savo laiką ir energiją, netausodamas jėgų...

Džonas Kristovas ją pertraukė.

– Ar tau niekuomet netoptelėjo, kad man *patinka* būti gydytoju – tai malonumas, o ne pasiaukojimas! Ar tu nesupranti, kad visas tas sumautas dalykas man yra *įdomus*!

Bet ne, galvojo jis, Gerda niekuomet šito nesupras! Jei jis papasakotų apie misis Krabtri ir Margaritą Ruselvod, ji jame įžiūrėtų tik angelą, padedantį tikriems vargšams.

Jei jis pasakytų Gerdai bandąs „atrasti vaistus nuo vėžio“, tokia žinia sulauktų atsako – ji gali suprasti paprastus sentimentalius pareiškimus. Bet ji niekuomet nesuprastų gilaus susižavėjimo Ridžvėjaus ligos subtilybėmis – jis abejojo, ar ji apskritai galėtų suprasti, kas tai per daiktas, ta Ridžvėjaus liga. („O ypač, – šypsodamasis pagalvojo jis, – kai mes ir patys gerai to nesuvokiame! Mes iš tiesų nežinome, kodėl smegenų žievė degeneruoja!“)

Bet jam staiga toptelėjo, kad Terensas, nors jis dar buvo vaikas, galėtų susidomėti Ridžvėjaus liga. Jam patiko, kaip įdėmiai Terensas jį nužvelgė, prieš pareikšdamas:

„Tėtis tai turėjo galvoje."

Terensas kelias pastarąsias dienas buvo pakliuvęs į nemalonę už kavos aparato sugadinimą – kažkokie niekai, bandymas išgauti amoniaką. Amoniakas? Juokingas berniukas, kam jam prireikė gaminti amoniaką? Įdomu, šiaip ar taip.

Gerdą Džono tylėjimas veikė raminamai. Neblaškoma pokalbio, ji galėjo geriau susikaupti vairavimui. Be to, pasinėręs į apmąstymus, Džonas nebuvo toks pastabus perjungiamų pavarų girgždesiui. (Ji kaip galima rečiau stengėsi perjunginėti pavaras.)

Kartais, žinojo Gerda, jai visai neblogai pavykdavo jas perjungti (nors ji tą darydavo ir neužtikrintai), bet tik ne tuomet, kai šalia būdavo Džonas. Jos desperatiškas pasiryžimas šį kartą tai daryti sklandžiai veikė priešinga kryptimi, jos pirštai neryžtingai grabinėjo pavarų svirtį, akceleratoriaus pedalą ji spaudė per smarkiai arba per silpnai, o pavarą jungė greitai ir šiurkščiai, tuo sukeldama protestuojantį žviegimą.

„Junk švelniai, Gerda, junk švelniai, – kažkada, prieš keletą metų, maldaujančiu balsu aiškino Henrieta. Henrieta jai parodė, kaip tą daryti. – Ar tu gali pajusti kryptį, kurlink svirtis nori judėti – ji nori įslysti – laikyk tiesiog ranką, kol to nepajusi – nestumk kur papuola – *pajusk* tai."

Bet Gerda niekuomet negalėjo pajusti pavarų svirties subtilybių. Jei ji daugiau mažiau tinkama kryptimi stumia svirtį, tai pavara turi įsijungti! Automobiliai turi būti pagaminti taip, kad nebūtų to baisaus žviegiančio garso.

Apskritai paėmus, svarstė Gerda prieš automobiliui kylant į Meršamo kalvą, ši kelionė, atrodo, nebus tokia jau bloga. Džonas vis dar pasinėręs savo mintyse – ir jis nepa-

stebėjo išties gana baisaus dantračių žviegimo ties Kroidonu. Pagauta optimizmo, ji įjungė aukštesnę pavarą, ir automobilis iškart sulėtėjo, ropšdamasis į kalną. Džonas pabudo iš savo apmąstymų.

– Kuriems galams jungi aukštesnę pavarą, kai pradedi kilti į statų kalną?

Gerda susikaupė. Jau nebetoli. Nors jos visiškai ten netraukė. Ne, iš tikrųjų, ji mieliau valandų valandas važiuotų automobiliu, net jei Džonas ir netektų kantrybės dėl jos vairavimo!

Bet dabar jie jau važiavo palei Šovel Douną – liepsnojantys rudens medžiai aplink juos.

– Kaip nuostabu ištrūkti iš Londono ir atsidurti čia, – sušuko Džonas. – Tik pamanyk, Gerda, kiek vakarų mes kiurksome toje tamsioje svetainėje ir geriame arbatą.

Jų tamsios svetainės vaizdas iškilo prieš Gerdos akis kaip viliojantis žavus miražas. O, jei tik ji galėtų dabar būti ten.

– Gamta gražiai atrodo, – didvyriškai pasakė ji.

Žemyn nuo stačios kalvos – dabar jau niekur nedingsi. Tas neaiškus tikėjimas kažkuo, ji pati nežinojo, kuo – kas galėtų apsaugoti ją nuo baisaus košmaro – nevirto realybe. Jie atvyko.

Ji kiek nurimo pamačiusi ant sienelės sėdinčią Henrietą su Midže ir aukštu liesu vyriškiu. Ji jautė tam tikrą pasitikėjimą Henrieta, kuri kartais netikėtai ateidavo jai į pagalbą, kai jau būdavo visai blogai.

Džonui taip pat buvo malonu matyti Henrietą. Atrodė, kad jam tokia eiga kuo puikiausiai tiko – pradedant gražia rudens panorama, paskiau leidžiantis žemyn nuo kalno viršūnės, ir aptinkant čia jo laukiančią Henrietą.

Ji vilkėjo žalią tvido švarkelį su sijonu, kuris jam patiko

ir, jo manymu, tiko kur kas labiau už Londono drabužius. Priešais save ji buvo ištiesusi ilgas kojas su blizgančiais raštuotos odos bateliais.

Jie apsikeitė greitomis šypsenomis – trumpai patvirtindami faktą, kad abiem buvo malonu matyti vienas kitą. Džonas nenorėjo kalbėti su Henrieta dabar. Jis tiesiog mėgavosi jos buvimu – žinodamas, kad be jos šis savaitgalis būtų nykus ir tuščias.

Iš namo išėjo ledi Enkitel ir juos pasveikino atvykus. Jos asmeniškas aplinkos supratimas paskatino ją Gerdai parodyti kiek perdėtą dėmesį, lyginant su visais likusiais svečiais.

– O, kaip *iš tiesų* malonu tave matyti, Gerda! Praėjo tiek *daug* laiko. Ir Džonas!

Akivaizdu, jog idėjos esmė buvo parodyti, kad Gerda buvo labai laukiamas svečias, o Džonas paprasčiausiai buvo kaip priedas. Bet šis sumanymas apgailėtinai nepavyko, privertęs Gerdą pasijusti suvaržytai ir nejaukiai.

Lusi paklausė:

– Jūs pažįstate Edvardą? Edvardą Enkitelą?

Džonas linktelėjo Edvardui ir pasakė:

– Ne, aš taip nemanau.

Popietės saulė atsispindėjo nuo Džono auksinių plaukų bei mėlynų akių. Taip galėtų atrodyti vikingas, ką tik išsilaipinęs į krantą su užkariavo misija. Jo balsas, šiltas ir skambus, maloniai glostė ausį, ir jo asmenybės magnetizmas pripildė aplinką.

Ta šiluma bei žavesys visai nepakenkė Lusi. Iš tiesų tai tik išryškino jos nepaaiškinamą neapčiuopiamumą. Tik Edvardas, priešingai anam vyrui, staiga tapo bekraujis – neaiški figūra, šiek tiek pakumpusi.

Henrieta pasiūlė Gerdai paėjėti ir apžiūrėti daržą.

– Lusi primygtinai siūlo apžiūrėti jos sodą ir gėlių lysves, – pasakė ji, vesdama keliu. – Bet aš visuomet maniau, kad ta maloni bei rami vieta yra būtent daržas. Gali atsisėsti ant karkaso agurkams, ar įeiti į šiltnamį, kai oras šaltokas, ir tavęs čia niekas netrukdo, o kartais randi ir ką pavalgyti.

Jos iš tiesų rado šiek tiek vėlyvųjų žirnių, kuriuos Henrieta suvalgė, bet Gerdos jie nedomino. Ji džiaugėsi pasprukusi nuo Lusi Enkitel, kuri ją šiandien vertė dar labiau nerimauti, nei kada nors anksčiau.

Ji su tam tikru pagyvėjimu ėmė kalbėti su Henrieta. Klausimai, kuriuos uždavinėjo Henrieta, visuomet atrodė esantys tokie, į kuriuos Gerda žinojo atsakymus. Po dešimties minučių Gerda pasijuto kur kas geriau ir pradėjo galvoti, kad savaitgalis gal ir nebus jau toks blogas.

Zena dabar ėmė lankyti šokių klasę ir įsigijo naują suknelę. Gerda smulkiai ją nupasakojo. Taip pat ji rado labai šaunią odos amatininkų parduotuvę. Henrieta paklausė, ar jai ten galėtų pagaminti rankinę. Gerda turi jai parodyti tą vietą.

Iš tiesų visai lengva pasiekti, galvojo Henrieta, kad Gerda atrodytų laiminga. Ir kaip neatpažįstamai ji tuomet pasikeičia!

„Jai reikia tik leisti susirangyti ir murkti“, pamanė Henrieta.

Jos laimingos sėdėjo ant agurkų karkaso krašto, ir saulė, nors jau žemai danguje, sudarė vasariškos dienos iliuziją.

Tuomet stojo tyla. Gerdos veidas prarado ramumo išraišką. Jos pečiai nusviro. Ji sėdėjo – kančių raizginys. Ji krūptelėjo, kai Henrieta prakalbo.

– Kodėl tu čionai atvažiuoji, – paklausė Henrieta, – jei

taip nekenti šios vietos?

Gerda puolė aiškintis.

– O, visai ne! Turiu galvoje, kad nesuprantu, kodėl tu taip galvoji...

Ji stabtelėjo, tuomet tęsė toliau:

– Iš tikrųjų nuostabu išvykti iš Londono, ir ledi Enkitel yra *labai* maloni.

– Lusi? Ji visai nėra maloni.

Gerda atrodė šiek tiek pritrenkta.

– O, bet ji *yra*. Ji man visuomet labai maloni.

– Lusi gerai išauklėta ir ji gali būti maloni. Bet iš tikrųjų ji gana negailestinga. Aš išties manau, kad ji neturi paprasto žmogiškumo – ji nežino, ką reiškia jausti ir galvoti kaip paprasti žmonės. Ir tu nekenti šios vietos, Gerda! Tu tai žinai. Kodėl tuomet atvyksti čionai, jei taip jautiesi?

– Na, supranti, Džonui čia patinka...

– O, Džonui čia iš tiesų patinka. Bet juk tu galėtum jį išleisti vieną?

– Jam tai nepatiktų. Be manęs jam nebūtų to džiaugsmo. Jis toks nesavanaudiškas. Ji mano, kad man naudinga pabūti kaime.

– Kaime naudinga pabūti, – pritarė Henrieta. – Bet nėra reikalo veržtis pas Enkitelus.

– Aš – aš nenoriu, kad manytumėt, jog nesu dėkinga.

– Mano brangi Gerda, kodėl tu turėtum mus mėgti? Aš visuomet maniau, kad Enkitelai yra nepakenčiama šeimynėlė. Mes mėgstame rinktis drauge ir kalbėtis ypatinga mūsų pačių kalba. Nenustebčiau, jei kam kiltų noras mus užmušti.

Tuomet ji pridūrė:

– Aš manau, jog atėjo laikas arbatai. Grįžkime atgal.

Ji stebėjo Gerdos veidą, kai ta pakilo ir pradėjo eiti link

namų.

„Įdomu pamatyti, – mąstė Henrieta, kurios vienas smegenų pusrutulis visuomet klaidžiojo kažkur kitur, – kaip atrodė krikščionės kankinės veidas prieš einant į areną."

Išėjusios iš siena aptverto daržo, jos išgirdo šūvius, ir Henrieta tarė:

– Skamba taip, tarsi Enkitelų skerdynės jau būtų prasidėjusios!

Paaiškėjo, kad tai sero Henrio ir Edvardo pašnekesys apie šaunamuosius ginklus bei praktinis diskusijos pailiustravimas revolverių šūviais. Henrio Enkitelo hobis buvo ginklai, kurių jis turėjo surinkęs nemažą kolekciją. Jis buvo išnešęs kelis revolverius bei keletą taikinių, ir jie su Edvardu į juos šaudė.

– Ei, Henrieta, gal norėtum pabandyti, ar pataikytum į plėšiką?

Henrieta paėmė iš jo revolverį.

– Teisingai, taip, gerai, dabar taikykis.

Bang!

– Nepataikei, – pasakė seras Henris.

– Tu pabandyk, Gerda.

– O, aš nemanau, kad aš...

– Nagi, misis Kristov. Tai visai paprasta.

Gerda iššovė iš revolverio, krūptelėjusi iš baimės, užsimerkdama. Kulka nulėkė dar labiau į šalį, nei Henrietos.

– O, ir aš noriu pabandyti, – pasakė Midžė, prieidama artyn.

– Tai sunkiau, nei atrodo iš šalies, – pastebėjo ji po kelių šūvių. – Bet visai smagu.

Iš namo išėjo Lusi. Už jos pasirodė aukštas paniuręs jaunuolis su Adomo obuoliu.

– Čia Deividas, – pranešė ji.

Ji paėmė revolverį iš Midžės. Kol jos vyras sveikinosi su Deividu Enkitelu, Lusi jį užtaisė ir, netardama nė žodžio, triskart iššovė, pataikydama prie pat taikinio centro.

– Puiku, Lusi, – sušuko Midžė. – Aš nežinojau, kad tu taip puikiai šaudai.

– Tai todėl, – rimtu tonu pasakė seras Henris, – kad Lusi visuomet įsivaizduoja šaunanti į savo vyrą!

Tuomet jis pridūrė:

– Kartą tai pravertė. Prisimeni, brangioji, tuos banditus, kurie mus užpuolė Bosfore, Azijoje? Aš susikibęs ritinėjausi su dviem iš jų, ir jie įsikibo man į gerklę.

– Ir ką padarė Lusi? – paklausė Midžė.

– Paleido į mus du šūvius. Aš nė nežinojau, kad ji turėjo pistoletą. Vienam banditui peršovė koją, kitam petį. Taip arti *manęs* kulka dar niekuomet nebuvo pralėkusi. Nesuprantu, kaip ji manęs neužkliudė.

Ledi Enkitel jam meiliai nusišypsojo.

– Aš manau, kad visuomet tenka šiek tiek rizikuoti, – švelniai tarė ji. – Reikėjo greitai veikti, galvoti nebuvo kada.

– Žavingi sentimentai, brangioji, – pasakė seras Henris. – Bet aš visuomet jaučiausi šiek tiek užgautas, kad *aš* ir buvau tavo rizikos objektu!

Aštuntas skyrius

I

Po arbatos gėrimo Džonas pasakė Henrietai: „Eime pasivaikščioti", ir ledi Enkitel pareiškė, kad ji *turi* parodyti Gerdai savo sodą, nors, be abejo, dabar tam nebuvo tinkamiausias metų laikas.

Pasivaikščiojimas su Džonu, galvojo Henrieta, visais aspektais skyrėsi nuo pasivaikščiojimo su Edvardu.

Pasivaikščiojimą su Edvardu galima buvo pavadinti tik dykinėjimu. Edvardas, galvojo ji, gimė dykinėtoju. Vaikščiojant su Džonu ji vos spėjo kartu ir užlipusi į Šovel Dauną uždususi pasakė:

– Tai ne maratonas, Džonai!

Jis sulėtino žingsnį ir nusijuokė.

– Aš nuvariau tave nuo kojų?

– Aš galiu taip eiti – bet ar to reikia? Mes ne gaudynėse. Iš kur pas tave tokia laukinė energija? Ar tu bėgi pats nuo savęs?

Jis sustojo kaip įbestas.

– Kodėl tu tai sakai?

Henrieta smalsiai pažvelgė į jį.

– Aš nieko konkretaus galvoje neturėjau.

Džonas vėl pajudėjo pirmyn, tik šįkart lėčiau.

– Tiesą sakant, – tarė jis, – aš esu pavargęs. Labai pavargęs.

Jo balse girdėjosi apatija.

– Kaip gyvuoja Krabtri?

– Dar anksti ką nors sakyti, bet aš manau, Henrieta, jog užčiuopiau esmę. Aš neklydau, – jo žingsniai ėmė greitėti, – dauguma mūsų idėjų sukels perversmą – mes turėsime peržiūrėti visą hormonų sekrecijos teoriją...

– Turi galvoje, kad sukursi vaistus nuo Ridžvėjaus ligos? Žmonės nebemirs?

– Taip, ir tai taipogi.

Kokie keisti tie gydytojai, pamanė Henrieta. Taipogi!

– Žiūrint iš mokslinės pusės, atsiveria plačios galimybės!

Jis giliai įkvėpė.

– Bet kaip gera čionai atvykti – gera įkvėpti oro į plaučius – gera matyti tave. – Jis nusišypsojo jai netikėta, greita šypsena. – Ir Gerdai gerai.

– Gerdai, be abejo, be galo patinka Dauboje!

– Žinoma, patinka. Beje, ar aš esu anksčiau sutikęs Edvardą Enkitelą?

– Tu esi dukart jį matęs, – santūriai pasakė Henrieta.

– Negaliu prisiminti. Jis vienas iš tų neaiškių, sunkiai apibūdinamų žmonių.

– Edvardas labai mielas. Man jis visuomet labai patiko.

– Na, negaiškime laiko su Edvardu! Nė vienas iš šių žmonių neturi reikšmės.

Henrieta pasakė tyliu balsu:

– Kartais, Džonai – aš bijau dėl tavęs!

– Bijai dėl manęs – ką tu turi galvoje?

Jis atsisuko į ją nustebusiu veidu.

– Tu toks nesusivokiantis aplinkoje... toks... taip, *aklas*.

– Aklas?

– Tu nežinai – tu nesupranti – tas tavo keistas nejautrumas! Tu nežinai, ką kiti žmonės jaučia ir galvoja.

– Sakyčiau, kad greičiau atvirkščiai.

– Tu matai tai, ko tu ieškai, taip. Tu – tu kaip prožektoriaus šviesa. Galingas spindulys, nukreiptas į tašką, kuris tave domina, o aplink visur tamsa!

– Henrieta, brangioji, ką visa tai reiškia?

– Tai *pavojinga*, Džonai. Tu manai, kad visi tave mėgsta, visi linki tau gero. Tokie žmonės, kaip Lusi, pavyzdžiui.

– Ar Lusi manęs nemėgsta? – paklausė jis nustebęs. – Ji man visuomet be galo patiko.

– Ir todėl tu manai, kad tu jai taip pat patinki. Bet aš nesu tuo tikra. Ir Gerda, ir Edvardas – o, ir Midžė, ir Henris. Iš kur tu žinai, ką jie tau jaučia?

– Ir Henrieta? Ar aš žinau, ką ji jaučia? – Jis pačiupo jos ranką. – Bent jau... aš esu tikras dėl tavęs.

Ji ištraukė ranką.

– Tu dėl nieko negali būti tikras šiame pasaulyje, Džonai.

Jo veidas surimtėjo.

– Ne, aš tuo netikiu. Aš esu tikras dėl tavęs ir esu tikras dėl savęs. Bent jau... – Jo veidas pasikeitė.

– Kas yra, Džonai?

– Žinai, ką aš sugavau save kalbant šiandien? Kai ką labai juokingo. *„Aš noriu namo."* Štai ką aš pasakiau, ir aš neturiu nė menkiausio supratimo, ką tai reiškia.

Henrieta iš lėto tarė:

– Tu turėjai mintyse regėti kažkokį vaizdą.

Jis griežtai pasakė:

– Nieko. Visiškai nieko!

II

Vakarieniaujant Henrieta buvo pasodinta šalia Deivido, ir nuo stalo galo švelnūs Lusi antakiai siuntė signalus: ne komandą – Lusi niekuomet nekomanduodavo – bet prašymą.

Seras Henris dėjo visas pastangas bendraujant su Gerda, ir jam gana neblogai sekėsi. Džonas linksmu veidu stengėsi neatsilikti nuo padrikų Lusi minčių šuolių bei viražų. Midžė kažkaip nenatūraliai kalbėjo su Edvardu, kuris atrodė labiau išsiblaškęs, nei paprastai.

Deividas atrodė rūstus; jis nervingais pirštais trupino duoną.

Deividas atvyko į Daubą didžiulio nenoro nuotaikomis. Iki šiol jis niekuomet nebuvo susitikęs su seru Henriu ar ledi Enkitel, ir iš esmės nepalankiai žiūrėdamas į britų imperiją, jis buvo linkęs nepalankiai žiūrėti ir į šiuos savo giminaičius. Edvardą, kurio jis nepažinojo, jis niekino kaip diletantą. Likusius keturis svečius jis vertino taip pat kritiškai. Giminaičiai, galvojo jis, buvo gana siaubingi, o iš jo buvo laukiama bendravimo, ko jis mažiausiai norėjo.

Midžę ir Henrietą jis nurašė kaip tuščiagalves. Tas daktaras Kristovas tebuvo vienas iš Harleistrito šarlatanų – visos tos manieros bei pasisekimas draugijoje... Jo žmona akivaizdžiai nieko nereiškė.

Deividas įtraukė kaklą į apykaklę ir sėdėjo nuoširdžiai trokšdamas, jog visi šitie žmonės suprastų, kaip jie jam menkai terūpi! Iš tiesų, visi jie buvo visiškai nereikšmingi.

Pats sau pakartojęs tai tris kartus, Deividas pasijuto

kur kas geriau. Jo žvilgsnis vis dar tebebuvo rūstus, bet jis bent jau galėjo palikti duoną ramybėje.

Henrieta, nors ir stengėsi lojaliai reaguoti į Lusi antakius, ne kažin kiek pasistūmėjo į priekį. Deivido atsakymai buvo atžarūs ir niekinantys. Galiausiai, išnaudojusi visas galimybes, ji išbandė dar vieną metodą prieš nekalbųjį jaunuolį.

Ji sąmoningai pareiškė kategorišką ir nepagrįstą nuosprendį šiuolaikiniam moderniam kompozitoriui, žinodama, kad Deividas turėjo nemažai techninių bei muzikinių žinių.

Jos džiaugsmui, planas suveikė. Deividas pasikėlė iš savo sudribusios pozos, kurioje jis sėdėjo, atsilošęs į atkaltę. Jo balsas nebebuvo daugiau tylus ir murmantis. Jis nustojo gnaibyti duoną.

– Tai tik rodo, – pasakė jis garsiu aiškiu balsu, įbedęs šaltą žvilgsnį į Henrietą, – kad jūs apie tai neturite jokio supratimo!

Nuo to laiko iki pat pietų pabaigos jis skaitė jai paskaitą, naudodamas aiškius ir kandžius pamokymus, o Henrieta klusniai klausėsi su mokinei deramu nuolankumu.

Lusi Enkitel pasiuntė Henrietai dėkingą žvilgsnį, Midžė taip pat šypsojosi.

– Kokia tu sumani, brangioji, – sumurmėjo ledi Enkitel, paimdama Henrietą už rankos, kai toji ėjo į svetainę. – Na, kaip kažkas pastebėjo, jei žmonėms nedirba galva, tai gerai dirba jų rankos! Kaip tu manai, širdys, ar bridžas, ar kas nors baisiai paprasto, kaip žvėrelių gaudynės*?

– Aš manau, kad žvėrelių gaudynės Deividą tiktai įžeistų.

– Gal tu ir teisi. Tuomet bridžas. Esu tikra, kad bridžą

* Anglijoje populiarūs kortų žaidimai

jis laiko tuščiu žaidimu, ir tuomet jis galės žiūrėti į mus maloniu smerkiančiu žvilgsniu.

Buvo paruošti du stalai. Henrieta žaidė su Gerda prieš Džoną ir Edvardą. Tai ne visai atitiko Henrietos supratimą apie geriausią pasiskirstymą grupėmis. Ji norėjo izoliuoti Gerdą nuo Lusi, ir, jei įmanoma, taip pat nuo Džono – bet Džonas nesutiko. O Edvardas užbėgo už akių Midžei.

Atmosfera nebuvo, pamanė Henrieta, labai jauki, bet ji gerai nesuprato, iš kur kilo tas diskomfortas. Šiaip ar taip, jei kortos iškrisdavo palankiai, ji stengėsi, kad laimėtų Gerda. Iš tiesų Gerda nebuvo prasta žaidėja – be Džono ji žaidė visai vidutiniškai – bet ji buvo nervinga žaidėja, nemokanti teisingai įvertinti padėties ir nesuprantanti tikrosios kortų vertės savo rankose. Džonas buvo geras, tik kiek per daug savimi pasitikintis, žaidėjas. Edvardas žaidė išties puikiai.

Atėjo vakaras, ir prie Henrietos stalo jie vis dar žaidė tą patį roberį. Taškai augo abejose pusėse. Atsirado keista įtampa, kurios nejautė tik vienas asmuo.

Gerdai paprasčiausiai tai buvo bridžo roberis, kuris jai nors kartą pasirodė visai smagus. Ji iš tiesų jautė malonų užsidegimą. Sunkias situacijas netikėtai palengvindavo Henrietos aukštesni šaukimai bei lošimas jai palankia linkme.

Tomis akimirkomis, kai Džonas, negalėdamas susilaikyti nuo kritiškų pastabų, galėjusių sugriauti Gerdos pasitikėjimą savimi labiau, nei jis pats galbūt įsivaizdavo, sušukdavo: „Kurių galų tu perki, Gerda?“, jis beveik iš karto sulaukdavo Henrietos pasipriešinimo: „Kalbi niekus, Džonai. Žinoma, ji turi pirkti! Tai vienintelis įmanomas sprendimas.“

Galiausiai atsidususi Henrieta pastūmė link Geros taškų suvestinę.

– Roberis, bet nemanau, kad būtų labai kuo girtis, Gerda.

Džonas džiugiu balsu pastebėjo:

– Sėkmingas taktiškumas.

Henrieta griežtai pažvelgė į jį. Ji žinojo jo toną. Jie susitiko akimis, ir ji savąsias nuleido.

Ji atsistojo ir nuėjo prie židinio, o Džonas nusekė paskui. Jis draugišku balsu pasakė:

– Tu juk ne *visuomet* žvilgčioji į kitų kortas, ar ne?

Henrieta ramiai atsakė:

– Gal tai buvo kiek per daug akivaizdu. Bet koks niekingas yra noras laimėti žaidimą!

– Tu norėjai, kad Gerda laimėtų roberį. Siekdama suteikti žmonėms malonumą, tu nenustatai ribų apgavystei.

– Kaip baisiai tu viską pateiki! Ir tu kaip visuomet teisus.

– Tavo norus, regis, palaikė ir mano partneris.

Tai ir jis tą *pastebėjo*, galvojo Henrieta. Ji svarstė, ar ji tik neklydo. Edvardas buvo toks sumanus – iš jo elgsenos nieko negalėjai suprasti. Klaida vieną kartą, šaukiant ėjimą. Statymai, kurie buvo suprantami ir akivaizdūs – bet jei būtų mažiau akivaizdūs, galėtų užtikrinti sėkmę.

Tai Henrietai sukėlė nerimą. Edvardas, žinojo ji, niekuomet taip nežais, kad ji, Henrieta, galėtų laimėti. Jis per daug buvo persisunkęs angliškų teisingumu. Ne, galvojo ji, tai paprasčiausiai būtų tik dar viena Džono Kristovo sėkmė, kurią Edvardui būtų sunku pakelti.

Ji staiga pajuto nerimą, susirūpinimą. Jai nepatiko šis Lusi vakarėlis.

It tuomet netikėtai, teatrališkai – tarsi staiga pakėlus scenos uždangą – pro terasos duris įėjo Veronika Krei.

Verandos durys buvo uždarytos, bet ne užsklęstos, nes vakaras buvo šiltas. Veronika jas plačiai atvėrė, įėjo vidun ir atsistojo už jos esančiame nakties fone – besišypsanti, šiek tiek gaili, absoliučiai žavinga. Prieš pradėdama kalbėti ji truputį palaukė, kad galėtų būti tikra dėl savo auditorijos.

– Turite man atleisti – kad užgriuvau jus taip netikėtai. Aš esu jūsų kaimynė, ledi Enkitel – iš to juokingo namelio "Karvelio Lizdas" – ir atsitiko siaubinga nelaimė!

Jos šypsena praplatėjo – tapo labiau humoristinė.

– Baigėsi degtukai! Nė vieno degtuko namuose! Ir šeštadienio vakaras. Taip kvaila iš mano pusės. Bet ką aš galiu padaryti? Aš atėjau čionai prašyti pagalbos – iš savo vienintelių kaimynų poros mylių atstumu.

Visi kurį laiką tylėjo, paveikti Veronikos pasirodymo. Ji buvo graži – ne absoliučiai graži – netgi ne akinančiai graži – bet taip efektingai graži, kad priverčia net žioptelėti! Banguojantys blyškiai tviskantys plaukai, išlenktos lūpos – šviesus lapės kailis, užmestas ant pečių, ir ilga balto aksomo suknelė po juo.

Ji žiūrėjo tai į vieną, tai į kitą, besišypsanti, žavinga!

– Ir aš rūkau, – pasakė ji, – kaip kaminas! O mano žiebtuvėlis taip pat užsikirtęs. Be to dar pusryčiai – dujinė plytelė... – Ji išskėtė rankas. – Jaučiuosi kaip kokia varna.

Lusi žengė į priekį – svetinga, besišypsanti.

– O taip, žinoma... – pradėjo ji, bet Veronika ją pertraukė.

Dabar ji žiūrėjo į Džoną Kristovą. Jos veide pasklido absoliučios nuostabos ir neįtikėtino džiaugsmo atspin-

džiai. Ji išskėstomis rankomis žengė žingsnį link jo.

– O, bet iš tikrųjų – *Džonas*! Tai Džonas Kristovas! Kas galėtų patikėti? Aš jau daug daug daug metų tavęs nemačiau! Ir staiga – sutikti tave *čia*!

Dabar ji laikė suėmusi jo rankas. Ji buvo labai šilta, netgi liepsnojanti. Ji kiek pasuko galvą į ledi Enkitel.

– Tai pats nuostabiausias siurprizas. Džonas labai labai senas mano draugas. Na, Džonas buvo mano pirmoji meilė! Aš buvau pamišusi dėl tavęs, Džonai.

Ji dabar pusiau juokėsi – moteris, paveikta juokingų prisiminimų apie savo pirmąją meilę.

– Aš visuomet maniau, kad Džonas buvo tiesiog nuostabus!

Seras Henris, paslaugus ir elegantiškas, žengė link jos. Ji turi išgerti. Jis žongliravo su stikliukais. Ledi Enkitel pasakė:

– Midže, brangioji, nuspausk skambutį.

Kai Gadženas atėjo, Lusi pasakė:

– Dėžutę degtukų, Gadženai – virėja jų daug turi?

– Šiandien atvežė kokį tuziną, ledi.

– Tai atnešk pustuzinį, Gadženai.

– O, ne, ledi Enkitel – tik vieną!

Veronika juokdamasi protestavo. Ji gėrė iš savo taurės ir visiems šypsojosi. Džonas Kristovas tarė:

– Tai mano žmona, Veronika.

– O, kaip malonu su jumis susipažinti. – Veronika spinduliavimas nustelbė Gerdos sumišimą.

Gadženas atnešė degtukus, padėtus ant sidabrinio padėklo.

Ledi Enkitel rankos mostu parodė į Veroniką Krei, ir jis priėjo su padėklu prie jos.

– O, brangi ledi Enkitel, tik ne visus juos!

Lusi gestas buvo nerūpestingai karališkas.

– Taip nuobodu turėti tik vieną daiktą. Mes jų turime daugiau, nei mums reikia.

Seras Henris paklausė maloniu balsu:

– Ir kaip jums patinka gyventi Karvelio Lizde?

– Tiesiog žavinga. Čia nuostabu – šalia Londonas, ir vis tiek jautiesi taip nuošaliai.

Veronika pastatė savo taurę. Ji kiek standžiau apsitempė lapės kailį. Ji visiems šypsojosi.

– Aš jums tokia dėkinga! Jūs tokie malonūs. – Žodžiai sklandė tarp sero Henrio, ledi Enkitel ir, tam tikra prasme, Edvardo. – Dabar aš turiu nunešti laimikį namo. Džonai, – ji nusišypsojo jam natūralia, draugiška šypsena, – tu turi mane palydėti namo, nes aš siaubingai trokštu išgirsti, ką tu veikei per šiuos ilgus ilgus metus nuo to laiko, kai tave paskutinįkart mačiau. Nuo šių minčių aš, žinoma, jaučiuosi baisiai *sena*.

Ji pasuko link durų, ir Džonas Kristovas nusekė iš paskos. Ji paskutinį kartą visiems nusišypsojo.

– Man siaubingai gaila, kad turėjau jus sutrukdyti dėl tokių kvailysčių. Aš be galo jums dėkinga, ledi Enkitel.

Ji išėjo kartu su Džonu. Seras Henris stovėjo prie lango, žiūrėdamas jiems pavymui.

– Labai maloni šilta naktis, – pasakė jis.

Ledi Enkitel nusižiovavo.

– O, brangusis, – sumurmėjo ji, – laikas miegoti. Henri, mums reikia nueiti ir pažiūrėti vieną iš jos filmų. Po šio vakaro neabejoju, kad tai bus graži vaidyba.

Jie ėmė laiptais lipti viršun. Midžė, palinkėjusi labos nakties, paklausė Lusi:

– Graži vaidyba?

– O tu taip nemanai, brangioji?

– Spėju, Lusi, jog tu galvoji ją degtukų ir taip turėjus.

– Ir ne vieną dešimtį dėžučių, reik manyt. Bet mes negalime būti šykštūs. Be to, tai *buvo* puiki vaidyba!

Išilgai koridoriaus visur užsidarė durys, balsai palinkėjo labos nakties. Seras Henris pasakė:

– Aš neužsklendžiau verandos durų dėl Kristovo. – Jo paties durys užsidarė.

Henrieta pasakė Gerdai:

– Kokios juokingos tos aktorės. Toks žavingas įėjimas ir išėjimas! – Ji nusižiovavo ir pridūrė: – Aš siaubingai noriu miego.

Veronika Krei greitai ėjo siauru keliuku pro kaštainius.

Ji išėjo iš miškelio į atvirą erdvę prie baseino. Čia buvo nedidelis paviljonas, kur dieną sėdėdavo Enkitelai – kai buvo saulėta, bet vėjuota.

Veronika Krei sustojo. Ji atsisuko veidu į Džoną Kristovą.

Tuomet ji nusijuokė. Ranka ji mostelėjo į lapais apibertą baseino vandens paviršių.

– Nelabai panašu į Viduržemio jūrą, ar ne, Džonai? – paklausė ji.

Jis tuomet suprato, ko jis laukė – suprato, kad per visus šiuos penkiolika persiskyrimo metų ji vis dar buvo su juo. *Mėlyna jūra, mimozos kvapas, karštos dulkės* – nustumta į šalį, patraukta iš akiračio, bet niekuomet iš tikrųjų nepamiršta. Visa tai reiškė tik vieną dalyką – Veroniką. Jis buvo jaunas dvidešimt ketverių metų vyras, beviltiškai ir skausmingai įsimylėjęs; ir šį kartą jis neketino niekur bėgti.

Devintas skyrius

Džonas Kristovas išniro iš kaštainių miškelio priešais žalią pievelę šalia namo. Švietė mėnulis, ir namas mėgavosi jo šviesa keistame savo nekaltume. Jis pažvelgė į rankinį laikrodį.

Buvo trys valandos. Jis giliai įkvėpė, jo veidas buvo susirūpinęs. Jis jau nebebuvo, netgi iš tolo, dvidešimt ketverių metų įsimylėjusiu jaunuoliu. Jis buvo blaivus, praktiškas vyras beveik keturiasdešimties, ir jo mintys buvo aiškios ir pasvertos.

Žinoma, jis buvo kvailys, absoliutus, sumautas kvailys, bet jis to nesigailėjo! Nes jis tapo, dabar suprato jis, visišku savęs paties šeimininku. Jis jautėsi taip, tarsi ilgus metus būtų nešiojęs ant savo pečių svorį – ir dabar tas svoris nukrito. Jis buvo laisvas.

Jis buvo laisvas, buvo pats savimi – Džonu Kristovu – ir jis žinojo, kad Džonui Kristovui, sėkmingam Harleistrito specialistui, Veronika Krei daugiau nieko nebereiškė. Visa tai buvo praeityje – ir kadangi tas konfliktas taip ir liko neišspręstas, kadangi jis visuomet jautė tą slegiančią kančią, kad jis, liaudiškai tariant, ją „metė“, tai Veronikos paveikslas galutinai taip ir neišsitrynė iš jo atminties. Ji šiąnakt atėjo pas jį iš sapno, ir jis priėmė tą sapną, ir dabar, ačiū Dievui, jis visiems laikams išsilaisvino iš praeities. Jis vėl grįžo į dabartį – ir dabar buvo trečia valanda nakties,

ir buvo labai tikėtina, kad jis smarkiai pagadino savo reikalus.

Jis su Veronika išbuvo tris valandas. Ji įplaukė kaip fregata, išplėšė jį iš draugijos ir nusinešė jį tarsi prizą, ir jis dabar svarstė, ką, po velnių, apie tai pagalvojo likusieji.

Ką, pavyzdžiui, apie tai mano Gerda?

Ir Henrieta? (Bet jis dėl Henrietos labai nepergyveno. Jis galės, reikalui esant, Henrietai viską paaiškinti. Bet jis niekuomet negalės to paaiškinti Gerdai.)

Ir jis nenorėjo, jokiu būdu nenorėjo nieko prarasti.

Visą savo gyvenimą jis neviršydavo tam tikro rizikos laipsnio. Pasverta rizika pacientų, gydymo, investicijų atžvilgiu. Jokios beprotiškos rizikos – tik tai, kas neviršijo tam tikro saugumo lygmens.

Jei Gerda pamanys – jei Gerdai kils nors mažiausias įtarimas...

Bet ar tikrai taip bus? Ką jis iš tiesų žinojo apie Gerdą? Paprastai Gerda patikėdavo, kad balta yra juoda, jei jis taip sakydavo. Bet šiuo atveju...

Kaip jis atrodė, kai nusekė paskui aukštą, triumfuojančią Veroniką? Kaip atrodė jo veidas? Ar jie matė apkvaitusį nuo meilės vaikino veidą? Ar jie tik stebėjo, kaip vyras mandagiai atlieka savo pareigą? Jis to nežinojo. Jis neturėjo nė menkiausio supratimo.

Bet jis bijojo – bijojo dėl savo gyvenimo laisvės, tvarkos, bei saugumo. Jis buvo pamišęs – visiškai pamišęs, susierzinęs galvojo jis – ir staiga ši mintis jį nuramino. Juk niekas nepagalvos, be abejo, kad jis buvo iki tiek pamišęs?

Visi buvo lovose ir miegojo – tai buvo aišku. Verandos durys buvo pusiau praviros, paliktos jo sugrįžimui. Jis vėl pažvelgė į nekaltą, miegantį namą. Jis atrodė kažkaip per

daug nekaltas.

Staiga jis krūptelėjo. Jis išgirdo – ar jam pasirodė, kad išgirdo – tylų uždaromų durų garsą.

Jis greitai pasuko galvą. O jei kas nors nusekė jį iki baseino? Jei kas nors ten laukė, kol jis grįš atgal, tai tas asmuo galėjo pasukti statesniu keliu ir įeiti į namus pro šonines sodo duris – tuomet švelnus durų į sodą uždarymas ir galėjo būti tas garsas, kurį jis išgirdo.

Jis greitai kilstelėjo galvą į langus. Ar ta užuolaida sujudėjo? Ar ji buvo atitraukta į šalį, kad būtų galima žiūrėti pro langą, ir tuomet paleista? Henrietos kambarys.

Henrieta! Tik ne Henrieta, šaukė jo širdis, apimta netikėtos panikos. Aš negaliu prarasti Henrietos!

Jis staiga pajuto norą mesti saują akmenukų į jos langą, kad ją prisišauktų.

„Ateik, mano meile. Ateik pas mane dabar, eime mišku ant Šovel Dauno, ir ten išklausyk mane – išklausyk viską, ką aš dabar žinau apie save ir ką tu taip pat turi žinoti, jei dar nežinai."

Jis norėjo pasakyti Henrietai: „Aš viską pradedu iš naujo. Nuo šiandien prasideda naujas gyvenimas. Tie dalykai, kurie mane paralyžiavo ir trukdė gyventi, dabar pasitraukė. Tu buvai teisi, kai šią popietę manęs paklausei, ar aš bėgu nuo savęs paties. Būtent tai aš ir dariau daugybę metų. Nes aš niekuomet nežinojau, kas mane atskyrė nuo Veronikos – ar stiprybė, ar silpnumas. Aš bijojau paties savęs, bijojau gyvenimo, bijojau tavęs."

Jei tik jis galėtų pažadinti Henrietą, ir ji eitų su juo per mišką, ir jie kartu galėtų stebėti iš žemės pakraščio išnyrančią saulę.

„Tu išprotėjai", pasakė jis sau. Jis nusipurtė. Buvo šalta – vėlyvas rugsėjis, vienaip ar kitaip. „Kas, po galais, tau

atsitiko? – paklausė jis savęs. – Šią naktį tu elgeisi kaip tikras beprotis. Jei tu iš šios balos išlipsi sausas, tai būsi velniškai laimingas!" Ką, po galais, pagalvotų Gerda, jei jis visą naktį nebūtų namuose ir grįžtų namo tik su gaidžiais?

Ir ką apie tai pagalvotų Enkitelai?

Bet dėl pastarųjų jis nė kiek nesijaudino. Enkitelus stipriai įtakojo Lusi požiūris. O Lusi Enkitel į neįprastus dalykus žiūrėjo visai paprastai.

Bet Gerda, deja, nepriklausė Enkitelams.

Jam reikėjo sutvarkyti reikalus su Gerda, ir jam geriau tai padaryti kaip galima greičiau.

O jeigu Gerda sekė jį šiąnakt?

Neverta nė minėti, kad žmonės užsiima tokiais dalykais. Kaip gydytojas, jis žinojo, ką žmonės – protingi, išsilavinę, pedantiški, gerbiami žmonės – nuolatos darydavo. Jie klausėsi prie durų, atplėšinėjo svetimus laiškus, šnipinėjo bei šniukštinėjo – ne todėl, kad toks elgesys jiems atrodytų pateisinamas, tačiau kankinami žmogiškų minčių jie tapdavo pasiruošę viskam.

Vargšai, galvojo jis, vargšės žmogiškos kenčiančios būtybės. Džonas Kristovas daug žinojo apie žmonių kentėjimus. Jis nejautė gailesčio silpnumui, bet į kentėjimus jis žiūrėjo kitaip, nes jis žinojo, kad kenčiantys yra stiprūs.

Jei Gerda žino...

Nesąmonė, pasakė jis sau – kodėl ji turėtų? Ji atsigulė į lovą ir greitai užmigo. Ji neturi vaizduotės, niekuomet neturėjo.

Jis įėjo pro verandos duris, įjungė šviesą, uždarė ir užsklendė duris. Tuomet išjungė šviesą, išėjo iš kambario, surado šviesos jungiklį hole, ir greitai bei lengvai užlipo laiptais. Kitu jungikliu išjungė šviesą apačioje. Jis kurį lai-

ką pastovėjo prie miegamojo durų, laikydamas ranką ant durų rankenos, tuomet ją nuspaudė ir įėjo vidun.

Kambaryje buvo tamsu. Buvo girdimas lygus Gerdos kvėpavimas. Ji krūptelėjo, kai jis įėjo vidun ir uždarė duris. Jis išgirdo jos balsą, neaiškų ir užsimiegojusį:

– Džonai, tai tu?

– Taip.

– Ar tu ne per vėlai? Kiek dabar laiko?

Jis nerūpestingai tarė:

– Neturiu supratimo. Atleisk, kad tave pažadinau. Man teko užeiti pas tą moterį ir šiek tiek išgerti.

Jis nutaisė nuobodžiaujantį ir mieguistą balsą.

Gerda sumurmėjo:

– O? Labanakt, Džonai.

Pasigirdo šiugždesys, jai apsiverčiant lovoje.

Viskas tvarkoje! Kaip visuomet, jam pasisekė. Kaip *visuomet* – akimirkai ši mintis jį išblaivė – kaip dažnai jį lydėjo sėkmė! Kartas nuo karto būdavo atvejų, kai jis sulaikydavo kvėpavimą ir sakydavo: „Jei *tai* nepavyks." Bet taip neatsitikdavo! Bet vieną dieną, be abejonės, laimė gali nuo jo nusisukti.

Jis greitai nusirengė ir atsigulė į lovą. Įdomus tas būrimas. *„O ši yra virš tavo galvos ir turi tau valdžią..."* Veronika! Ir ji iš tiesų *turėjo* jam valdžią.

„Bet dabar baigta, mano mergaite, – pamanė jis su negailestingu pasitenkinimu. – Tai jau praeitis. Tarp mūsų viskas baigta!"

Dešimtas skyrius

Buvo dešimta valanda ryto, kai Džonas nusileido žemyn. Pusryčiai buvo ant bufeto. Gerda paprašė pusryčius atnešti jai į lovą ir buvo gana susijaudinusi, nes galbūt ji galėjo „sukelti rūpesčių."

Nesąmonė, pasakė Džonas. Jei tokie žmonės, kaip Enkitelai, dar sugeba laikyti liokajus ir tarnaites, tai paprasčiausiai jie turi duoti ir kažkokio darbo jiems.

Jis tą rytą Gerdai buvo labai švelnus. Visas tas susierzinimas, kuris jį graužė pastaruoju metu, sumenko ir visai išnyko.

Seras Henris su Edvardu išėjo pašaudyti – taip jam pasakė ledi Enkitel. Pati ji buvo su sodo pirštinėmis ir krepšiu. Jis kurį laiką stovėjo ir kalbėjosi su ja, kol priėjo Gadženas, nešinas laišku ant padėklo.

– Tai ką tik atnešė, sere.

Jis kiek kilstelėjo antakius ir paėmė laišką.

Veronika!

Jis nupėdino į biblioteką, pakeliui atplėšdamas voką.

Ateik šį rytą pas mane. Aš turiu tave pamatyti.
Veronika.

Imperatoriška, kaip visuomet, pamanė jis. Jis nė neketino eiti. Tuomet pagalvojo, kad galėtų nueiti. Taip ir nu-

sprendė. Jis eis tuojau pat.

Jis patraukė taku palei bibliotekos langą, praėjo pro baseiną, kuris priminė saulę su nuo jo į visas puses besidriekiančiais takeliais – vienas viršun į mišką, kitas link gėlyno šalia namo, trečias link fermos, ir dar vienas link tako tarp gyvatvorių, kuriuo jis dabar pasuko. Už kelių šimtų metrų, paėjus šiuo takeliu, stovėjo namelis, vadinamas Karvelio Lizdu.

Veronika jo laukė. Ji pasakė pro pusiau medinio namo langą:

– Užeik vidun, Džonui. Šįryt lauke šalta.

Svetainės židinyje degė ugnis.

Žvelgdamas į ją vertinančiu žvilgsniu, jis pamatė skirtumus nuo jo atmintyje išlikusios mergaitės, ir kurių jis negalėjo pastebėti vakar naktį.

Iš esmės, pamanė jis, dabar ji buvo dar nuostabesnė, nei anuomet. Ji geriau suvokė savo grožį, ir visapusiškai jį išnaudojo. Jos plaukai, buvę aukso spalvos, dabar turėjo sidabrinį-platininį atspalvį. Jos antakiai buvo kitokie, labiau išryškinantys jos veidą.

Jos grožis niekuomet nebuvo pasakiškas. Veronika, prisiminė jis, visuomet buvo apibūdinama kaip „intelektuali aktorė." Ji turėjo universitetinį išsilavinimą ir žiūrėjo Strinbergą bei Šekspyrą.

Dabar jį pribloškė tai, kas anksčiau jam buvo tik miglotai įžiūrima – kad ji yra moteris, pasižyminti neribotu egoizmu. Veronika buvo įpratusi gauti tai, kas jai patinka, ir už dailių kūno kontūrų jis įžvelgė grėsmingą nepalaužiamą ryžtą.

– Aš tave pakviečiau, – pasakė Veronika, ištiesdama jam cigarečių pakelį, – nes mums reikia pasikalbėti. Mes turime viską aptarti. Kas liečia mūsų ateitį, turiu galvoje.

Jis paėmė cigaretę ir ją užsidegė. Tuomet jis paklausė maloniu balsu:

– Bet ar mes turime ateitį?

Ji pervėrė jį žvilgsniu.

– Ką tu turi galvoje, Džonai? Be abejo, mes turime ateitį. Mes prašvaistėme penkiolika metų. Daugiau gaišti nėra reikalo.

Jis atsisėdo.

– Man labai gaila, Veronika. Bijau, kad tu viską ne taip supratai. Aš... aš labai džiaugiausi vėl tave sutikęs. Bet tavo ir mano gyvenimai neturi jokių sąlyčio taškų. Jie yra visiškai skirtingi.

– Nesąmonė, Džonai. Aš myliu tave ir tu myli mane. Mes visuomet mylėjome vienas kitą. Anksčiau tu buvai neįtikėtinai užsispyręs! Bet dabar tai nesvarbu. Dabar mūsų gyvenimai vienas kitam neprieštarauja. Aš neketinu grįžti į Jungtines Valstijas. Baigusi filmuotis dabartiniame vaidmenyje, toliau ketinu dirbti Londone teatre. Turiu nuostabų spektaklį – Eldertonas jį man parašė. Jis turės pasakišką pasisekimą.

– Esu tuo tikras, – mandagiai pasakė jis.

– O tu toliau gali būti gydytoju. – Jos balsas buvo malonus ir nuolaidus. – Dabar tu jau plačiai žinomas, kaip man pasakė.

– Mano brangi mergaite, aš esu vedęs. Aš turiu vaikų.

– Ar ir pati šiuo metu ištekėjusi, – pasakė Veronika. – Bet visi tie klausimai lengvai sprendžiami. Geras teisininkas gali greitai viską sutvarkyti. – Ji žaviai jam šypsojosi. – Aš visuomet ketinau su tavimi susituokti, mielasis. Nesuprantu, kodėl aš tau jaučiu tokią nežmonišką aistrą, bet taip jau yra!

– Man labai gaila, Veronika, bet geras teisininkas čia

niekuo nepadės. Mūsų gyvenimai tarpusavyje neturi nieko bendro.

– Nieko, netgi po pastarosios nakties?

– Tu jau ne vaikas, Veronika. Tu turėjai pora vyrų, ir sprendžiant iš atsiliepimų, keletą meilužių. Ką iš tiesų reiškia pastaroji naktis? Visiškai nieko, ir tu tai žinai.

– O, mano brangus Džonai. – Ji vis dar buvo linksma, atlaidi. – Jei tu matytum savo veidą – čia, šioje tvankioje svetainėje! Tau vėl reikėtų apsilankyti San Migelyje.

Džonas atsiduso.

– Tai *buvo* San Migelis. Pasistenk tai suprasti, Veronika. Tu atėjai pas mane iš praeities. Praėjusią naktį aš taip pat buvau praeityje, bet šiandien – šiandien yra kas kita. Aš esu penkiolika metų vyresnis. Vyras, kurio tu netgi nepažįsti – ir drįstu sakyti, kuris tau pernelyg ir nepatiktų, jei geriau pažintum.

– Tau žmona ir vaikai svarbiau už mane?

Ji buvo nuoširdžiai nustebusi.

– Kaip tau bebūtų keista, bet taip yra.

– Nesąmonė, Džonai, tu mane myli.

– Man labai gaila, Veronika.

Ji nepatikliai paklausė:

– Tu manęs nemyli?

– Geriau šiuos dalykus išsiaiškinti iki galo. Tu esi nepaprastai nuostabi, graži moteris, Veronika, bet aš tavęs nemyliu.

Ji sėdėjo taip ramiai, kad ją buvo galima palaikyti vaškine figūra. Ši jos ramybė jį privertė pasijusti gana nesmagiai.

Kai ji prabilo, ji kalbėjo su tokiu įtūžiu, kad jis net atšoko.

– Kas ji tokia?

– Ji? Ką tu turi galvoje?

– Ta moteris prie židinio vakar?

Henrieta! pamanė jis. Kaip, po galais, ji prisikasė prie Henrietos? Garsiai jis pratarė:

– Apie ką tu kalbi? Apie Midžę Hardkesl?

– Midžė? Ta dora tamsi mergina, ar ne? Ne, aš ne ją turėjau galvoje. Ir aš kalbu ne apie tavo žmoną. Aš turiu galvoje tą įžūlią moterį, kuri buvo atsirėmusi į židinį. Tai dėl *jos* tu mane atstūmei! O, neapsimesk tokiu moraliu dėl savo žmonos ir vaikų. Tai yra ana moteris.

Ji atsistojo ir priėjo prie jo.

– Ar tu nesupranti, Džonai, kad man atvykus į Angliją prieš pusantrų metų, aš visuomet galvojau apie tave? Kodėl, tavo manymu, aš išsirinkau šią idiotišką vietą? Paprasčiausiai todėl, nes sužinojau, jog tu dažnai savaitgaliais lankaisi pas Enkitelus!

– Tai praėjusį vakarą viskas buvo suplanuota, Veronika?

– Tu *priklausai* man, Džonai. Ir visuomet priklausei!

– Aš nepriklausau niekam, Veronika. Ar tavęs gyvenimas iki šiol neišmokė, kad tau negali priklausyti kito žmogaus kūnas ir siela? Aš mylėjau tave, kai buvau jaunas. Aš norėjau, kad tu įeitum į mano gyvenimą. Bet tu to nenorėjai!

– *Mano* gyvenimas ir mano karjera buvo kur kas svarbesni, nei *tavo*. Bet kas gali būti gydytoju!

Jis šiek tiek prarado savitvardą.

– Ar tu išties *tokia* nuostabi, kaip apie save manai?

– Turi galvoje, kad aš dar nepasiekiau viršūnės? Aš ją pasieksiu! *Pasieksiu*!

– Žinai, aš netikiu, kad tau tai pavyks. Tu turi *trūkumų*, Veronika. Tu tik visko stveriesi ir bandai užgrobti –

nėra tikrojo didžiadvasiškumo – aš taip manau.

Veronika atsistojo. Ji pasakė ramiu balsu:

– Tu mane atstūmei prieš penkiolika metų. Šiandien tu mane dar kartą atstūmei. Aš priversiu tave dėl to pasigailėti.

Džonas pakilo ir pasuko link durų.

– Man labai gaila, Veronika, jei tave užgavau. Tu labai miela, mano brangioji, ir aš kažkada tave mylėjau. Ar mes negalime viso to taip ir palikti?

– Viso, Džonai. Mes to taip nepaliksime. Ir tu pats tuo įsitikinsi. Aš manau... aš manau, kad nekenčiu tavęs labiau, nei maniau galinti nekęsti.

Jis gūžtelėjo pečiais.

– Man labai gaila. Sėkmės.

Džonas lėtai mišku nukiūtino atgal. Priėjęs baseiną, jis atsisėdo ant suolo. Jis visai nesigailėjo taip pasielgęs su Veronika. Veronika, blaiviai galvojo jis, buvo bjaurus sutvėrimas. Ji visuomet tokia buvo, ir geriausias dalykas, ką jis padarė per visą savo gyvenimą – kad laiku jos atsikratė. Vienas Dievas žino, kas dabar su juo būtų, jei jis nebūtų to padaręs!

Bet tai įvyko, ir dabar jis jautė tą nepaprastą jausmą pradedant naują gyvenimą, nusimetus praeities naštą bei pančius. Pastaruosius keletą metų buvo be galo sunku šitaip gyventi. Vargšė Gerda, galvojo jis – su tuo savo nesavanaudiškumu ir nuolatiniu stengimusi jam įsiteikti. Nuo šiol jis bus jai malonesnis.

Ir dabar galbūt jis galės liautis ujęs Henrietą. Ne tai, kad kas nors iš tiesų galėtų uiti Henrietą – ji buvo ne toks sutvėrimas. Virš jos galvos galėjo siautėti audra, o ji stovi susimąsčiusi, ir jos akys žiūri į tave iš labai toli.

Jis pagalvojo: „Aš turiu nueiti pas Henrietą ir jai tai

pasakyti."

Jis staiga pakėlė galvą. Jį privertė suklusti tylus, bet netikėtas garsas. Viršuje pokšėjo šūviai, ir buvo girdėti įprastas švelnus miško šlamesys, paukščių čiulbėjimas, melancholiškas lapų kritimas. Bet tai buvo kitas garsas – nežymus dalykiškas spragtelėjimas.

Ir staiga Džoną persmelkė pavojaus jausmas. Kaip ilgai jis čia sėdėjo? Pusvalandį? Valandą? Kažkas jį stebėjo. Kažkas...

Ir tas spragtelėjimas buvo – be abejo, tai buvo...

Jis staigiai atsisuko – vyras, pasižymintis greita reakcija. Bet jis buvo nepakankamai greitas. Jo akys išsiplėtė iš nuostabos, bet jam nebeliko laiko pratarti nė žodžio.

Nuaidėjo šūvis, ir jis nerangiai nukrito, išsitiesdamas ant baseino krašto.

Kairiajame jo šone išryškėjo tamsi dėmė, iš kurios kraujas palengva ėmė varvėti ant betoninio baseino krašto; ir nuo jo toliau raudona srove tekėjo į žydrą vandenį.

Vienuoliktas skyrius

I

Erkiulis Puaro sprigtelėjo paskutinį šapelį nuo savo batų. Jis rūpestingai ruošėsi pietums svečiuose ir buvo patenkintas savo pastangų rezultatu.

Jis pakankamai gerai žinojo, kokius drabužius įprasta dėvėti Anglijos kaime sekmadieniais, bet jis nusprendė nepaklusti šiems papročiams. Jam labiau patiko jo paties miesto dabitiški standartai. Jis nebuvo anglų kaimo džentelmenas. Jis buvo Erkiulis Puaro!

Iš tikrųjų jis nemėgo kaimo, ir jis tai gerai žinojo. Savaitgalio namukas – daugybė jo draugų juos liaupsino – na, jis leido sau neatsispirti pagundai, ir nusipirko „Dangaus ramybę". Nors vienintelis čia jam patikęs dalykas buvo kvadratinė namelio forma, primenanti dėžę. Aplinkinis kraštovaizdis jo nedomino, nors šios apylinkės, žinojo jis, buvo laikomos nuostabiu gamtos kampeliu. Tačiau tai buvo per daug asimetriška, kad jo širdyje sukeltų atgarsį. Medžiai jam taip pat nekėlė pernelyg didelio žavesio – jie turėjo netvarkingą įprotį mėtyti lapus. Jis galėjo pakęsti tuopas ir palankiai žiūrėjo į araukarijas, bet šis buksmedžių bei ąžuolų šėlsmas jo visai nejaudino. Tokiu gamtovaizdžiu geriausia gėrėtis gražią popietę pro automobilio langą. Tuomet sušunki: „*Quel beau paysage!**", ir važiuoji atgal į viešbutį.

* Koks nuostabus peizažas! (*pranc.*)

Geriausias dalykas Dangaus Ramybėje, galvojo jis, yra nedidelis, tvarkingai eilėmis išdėstytas daržas, kurį prižiūrėjo jo sodininkas – belgas Viktoras. Tuo tarpu Fransė, Viktoro žmona, pasišventusiai rūpinosi jos vyro darbdavio pilvu.

Erkiulis Puaro išėjo pro vartus, atsiduso, dar kartą pažvelgė į savo blizgančius juodus batus, pasitaisė blyškiai pilką Homburgo skrybėlę ir nužvelgė kelią.

Jis kiek nusipurtė, pažvelgęs į Karvelio Lizdo fasadą. Karvelio Lizdą bei Dangaus Ramybę pastatė konkuruojantys statytojai, abeji įsigiję nedidelius žemės plotus. Jų sumanumą bei iniciatyvą smarkiai ribojo Nacionalinis Trestas, besirūpinantis šalies gamtovaizdžio išsaugojimu. Namai atspindėjo skirtingas filosofines mokyklas. Dangaus Ramybė buvo dėžė su stogu, be galo modernus ir šiek tiek nuobodus. Karvelio Lizdas buvo pusiau medinis senojo pasaulio namas, įspraustas į kaip įmanoma mažesnius rėmus.

Erkiulis Puaro mintyse svarstė, kuriuo maršrutu jam eiti į Daubą. Jis žinojo, jog kiek toliau, truputį palipus takeliu, buvo nedideli varteliai ir keliukas. Šis neoficialus maršrutas jam leistų sutaupyti pusę mylios, lyginant su aplinkiniu keliu. Vis dėlto Puaro, uolus etiketo šalininkas, nusprendė pasukti ilgesniu keliu aplink ir taisyklingai prieiti namą iš priekio.

Tai buvo jo pirmasis vizitas pas serą Henrį ir ledi Enkitel. Nedera, mąstė jis, negavus pasiūlymo naudotis trumpesniu keliu, ypač kai į svečius kviečia visuomenei žinomi asmenys. Reikia pripažinti, kad jam buvo malonu būti pakviestam.

„*Je suis un peu snob**", sumurmėjo Puaro.

* Aš esu šiek tiek snobiškas (*pranc.*)

Jis buvo susidaręs teigiamą įspūdį apie Enkitelus dar iš Bagdado laikų, ypač apie ledi Enkitel. „*Une originale!**", pamanė jis sau.

Puaro tiksliai įvertino kelionės iki Daubos laiką. Buvo be vienos minutės pirma, kai jis paskambino į duris. Jis džiaugėsi pagaliau atvykęs ir buvo šiek tiek pavargęs. Vaikščiojimas jam nekėlė žavesio.

Duris atidarė didingasis Gadženas, kuris patiko Puaro. Vis tik priėmimas nebuvo visiškai toks, kokio tikėjosi Puaro. „Ledi yra paviljone prie baseino, sere. Ar jus ten palydėti?"

Anglų aistra sėdėti lauke Puaro erzino. Gal su šiuo įnoriu ir galima taikstytis karštą vasarą, manė Puaro, bet tik ne rugsėjo pabaigoje! Diena buvo šilta, be abejo, bet ji pasižymėjo, kaip ir įprasta rudens orui, tam tikru drėgnumu. Būtų žymiai maloniau, jei jį nuvestų į jaukią svetainę su galbūt besikūrenančiu židiniu. Bet ne, jis buvo nuvestas pro terasos duris žemyn pievele, po to pro sodą, pro mažus vartelius, ir siauru taku tarp tankiai susodintų jaunų kaštainių.

Enkitelai buvo įpratę kviesti svečius pirmai valandai, ir esant geram orui jie nedideliame paviljone prie baseino gerdavo kokteilius bei ispanišką vyną. Patys pietūs buvo numatyti pusei antros, kada turėjo susirinkti net ir patys nepunktualiausi svečiai, ir tai leisdavo puikiai ledi Enkitel virėjai pateikti suflė ir tiksliai pagal laiką suplanuotus delikatesus be jokio bereikalingo jaudinimosi.

Bet Erkiulis Puaro šiuo planu labai nesižavėjo.

„Po minutėlės, – galvojo jis, – aš atsidursiu beveik ten pat, nuo kur pradėjau."

Su augančiu kojų buvimo batuose supratimu jis sekė

* Originali! (*pranc.*)

paskui aukštą Gadženo figūrą.

Po kiek laiko jis priešakyje išgirdo nedidelį riksmą. Tai kažkaip dar labiau padidino jo nepasitenkinimą. Tai buvo ne vietoje, nesiderino su aplinka. Jis nesistengė klasifikuoti šio garso, apie jį net negalvojo. Kai jis mąstė apie tai vėliau, jam sunku buvo atsiminti, kokias būtent emocijas perteikė tas riksmas. Nerimą? Nuostabą? Siaubą? Jis tik galėjo pasakyti, kad buvo ryškus netikėtumo atspalvis.

Gadženas išėjo iš kaštainių. Jis žengė į šalį, pagarbiai leisdamas Puaro praeiti į priekį, tuo pat metu kostelėjo, ruošdamasis nuolankiu ir pagarbiu balsu ištarti „mesjė Puaro – ledi“, ir staiga sustabarėjo. Jis žioptelėjo ir išleido nebūdingą liokajui garsą.

Erkiulis Puaro žengė į atvirą erdvę aplink baseiną, ir jis akimirksniu taip pat sustingo, tik apimtas susierzinimo.

To jau per daug – iš tikrųjų, to jau buvo per daug! Jis nesitikėjo iš Enkitelų tokio banalumo. Ilga kelionė keliu, nusivylimas atėjus į namus – ir dabar dar *tai*! Angliškas humoro jausmas ne laiku ir ne vietoje!

Jis buvo susierzinęs ir nusivylęs – o, kaip jis buvo nusivylęs. Mirties scenos jo visiškai nedžiugino. Ir jie paruošė, norėdami jį palinksminti, visą šį spektaklį.

Nes tai, ką jis matė prieš savo akis, buvo labai profesionaliai suvaidinta nužudymo scena. Šalia baseino krašto gulėjo kūnas su meniškai išlenkta ranka, ir netgi buvo raudoni dažai, švelniai bėgantys per baseino kraštą į vandenį. Tai buvo įspūdingas, teatrališkas, gražaus šviesiaplaukio vyriškio kūnas. Viršum jo, su revolveriu rankoje, stovėjo neaukšto ūgio, tvirto sudėjimo moteris; vidutinio amžiaus moteris su keistai tuščia veido išraiška.

Ir dar buvo kiti trys aktoriai. Tolimajame baseino gale stovėjo aukšta jauna moteris, kurios plaukai savo sodriu

rudumu atitiko rudens lapų spalvą; ji rankoje laikė krepšį su jurginais. Šiek tiek toliau stovėjo aukštas, nieko neišsiskiriantis vyras su šaulio apsiaustu, laikantis rankoje ginklą. Ir iškart jam iš kairės, laikydama rankoje krepšį su kiaušiniais, stovėjo šeimininkė, ledi Enkitel.

Erkiuliui Puaro buvo aišku, kad į baseiną susiėjo keletas takų, ir kad visi šie žmonės atėjo skirtingais keliais.

Viskas buvo atlikta labai techniškai ir meniškai.

Jis atsiduso. *Enfin*, ko jie iš jo tikėjosi? Ar jis turėjo apsimesti patikėjęs šiuo „nusikaltimu“? Ar jis turėjo išreikšti nerimą – baimę? Ar jam reikėjo nusilenkti ir pasveikinti šeimininkę: „O, tai tikrai žavinga scena, kurią jūs man surengėte“?

Iš tikrųjų, visas šis reikalas atrodė labai kvailai – visiškai *nesąmojingas*! Ar tik ne karalienė Viktorija buvo pasakiusi: „Mums visai nejuokinga“? Jam labai knietėjo pasakyti tą patį: „Man, Erkiuliui Puaro, visiškai nejuokinga.“

Ledi Enkitel žengė prie kūno. Jis padarė tą patį, jausdamas Gadženą, vis dar sunkiai kvėpuojantį, einant iš paskos. „Jis nieko nežino apie vaidinimą“, pagalvojo Erkiulis Puaro. Iš kitos baseino pusės prisijungė kiti du žmonės. Jie visi dabar buvo šalia vienas kito, žiūrėdami į meniškai išsidriekusią figūrą ant baseino krašto.

Ir staiga giliai sukrėstas, jausdamasis taip, tarsi neaiškus kameros vaizdas priešais sceną būtų sufokusuotas, Erkiulis Puaro suvokė, kad ši meniškai surengta scena turėjo realybės atspalvį.

Nes tai, į ką jis žiūrėjo, buvo jei ne miręs, tai bent jau mirštantis vyras.

Tai buvo ne dažai, varvantys nuo baseino krašto, tai buvo kraujas. Šis vyras buvo nušautas, ir nušautas prieš labai trumpą laiką.

Jis greitai metė žvilgsnį į moterį, kuri stovėjo šalia su revolveriu rankoje. Jos veidas buvo visiškai tuščias, be jokių jausmų. Ji atrodė apsvaigusi, ir kažkaip kvailai.

„Keista", pamanė jis.

Ar ji, svarstė jis, visas savo emocijas, visus savo jausmus nutekino į šūvį? Ar dabar ji išeikvojo visą energiją, ir neliko nieko, išskyrus išsekusį kiautą? Galėtų taip būti, svarstė jis.

Tuomet jis pažvelgė žemyn į peršautą vyrą ir krūptelėjo. Nes mirštančio vyro akys buvo atmerktos. Tai buvo ryškiai mėlynos akys, kurių išraiškos Puaro negalėjo įskaityti, bet galėtų apibūdinti kaip pasižyminčias tam tikru giliu aplinkos suvokimu.

Ir staiga, ar bent jau taip pajuto Puaro, susidarė įspūdis, kad iš visos šios žmonių grupės tik vienas žmogus buvo gyvas – vyras, kuris buvo prie pat mirties slenksčio.

Puaro dar niekad nebuvo taip ryškiai pajutęs tokio intensyvaus gyvybingumo. Kiti buvo tik blankūs šešėliai, nutolusios dramos aktoriai. Bet šis vyras buvo *realus*.

Džonas Kristovas atvėrė burną. Jo balsas buvo stiprus, be nuostabos, ir primygtinis.

– *Henrieta*... – pasakė jis.

Jo akys užsimerkė, galva nusviro į šoną.

Erkiulis Puaro priklaupė, įsitikino faktu, tuomet atsistojo, mechaniškai nuvalydamas dulkes nuo savo kelių.

– Taip, – pasakė jis. – Jis nebegyvas.

II

Vaizdas nutrūko, išsiliejo, tuomet vėl išryškėjo. Dabar buvo asmeninės reakcijos – nereikšmingi įvykiai. Puaro

buvo sąmoningas, tarsi su padidėjusiomis akimis bei ausimis – įrašantis. Taip, būtent *įrašantis*.

Jis žinojo, kad ledi Enkitel pirštai paleido krepšio rankeną ir greitai prišokęs Gadženas jį pačiupo.

– Leiskite man, ledi.

Mechaniškai, gana natūraliai, ledi Enkitel sumurmėjo:

– Ačiū, Gadženai.

Ir tuomet, neryžtingai, ji pasakė:

– Gerda...

Moteris, laikanti revolverį, pirmą kartą krūptelėjo. Ji apsidairė, nužvelgdama juos visus. Kai ji prakalbo, jos balse nesigirdėjo nieko kito, išskyrus visišką sumišimą.

– Džonas mirė, – pasakė ji. – Džonas yra *miręs*.

Su tam tikra neginčijama valdžia aukšta moteris rudos lapų spalvos plaukais skubiai priėjo prie jos.

Ir mikliai, Puaro net nespėjus užprotestuoti ar sutrukdyti, ji paėmė revolverį iš Gerdos rankos.

Puaro greitai žengė į priekį.

– Jums nederėtų to daryti, madmuazele...

Jauna moteris nervingai krūptelėjo, išgirdusi jo balsą. Revolveris išslydo jai iš pirštų. Ji stovėjo prie baseino krašto, ir revolveris pliūkšteldamas įkrito į vandenį.

Jos burna atsivėrė, ir ji su siaubu šūktelėjo „O“, pasukusi galvą į Puaro ir su apgailestavimu į jį žvelgdama.

– Kokia aš kvaila, – pasakė ji. – Man labai gaila.

Puaro kurį laiką tylėjo. Jis įdėmiai žiūrėjo į dvi skaidrias, šviesiai rudas akis. Jos gana tvirtai atlaikė jo žvilgsnį, ir Puaro suabejojo, ar jo momentinis įtarimas buvo pagrįstas.

Jis ramiai pasakė:

– Viskas turi likti nepaliesta, kiek įmanoma. Viskas

turi būti taip, kaip yra, kol neapžiūrės policija.

Buvo nedidelis sujudimas – labai nežymus, tiesiog nesmagumo nuvilnijimas.

Ledi Enkitel su koktumu sumurmėjo:

– Žinoma. Aš manau... taip, policija...

Ramiu, maloniu balsu, su nežymia pedantiško pasibjaurėjimo gaidele, vyras šaulio apsiaustu pasakė:

– Bijau, Lusi, kad tai neišvengiama.

Tuo tylos bei situacijos vertinimo momentu pasigirdo žingsnių garsas bei balsai – užtikrinti, greiti žingsniai ir linksmi, nesiderinantys su aplinka, balsai.

Taku nuo namo atėjo seras Henris Enkitelas ir Midžė Hardkesl, tarpusavyje kalbėdamiesi ir juokdamiesi.

Pamatęs aplink baseiną susibūrusių žmonių grupę, seras Henris staiga sustojo ir nustebęs sušuko:

– Kas yra? Kas atsitiko?

Jo žmona atsakė:

– Gerda nu... – Ji staiga nutilo. – Turiu galvoje, Džonas yra...

Gerda pasakė suglumusiu balsu:

– Džonas nušautas. Jis mirė.

Visi atrodė sutrikę.

Tuomet ledi Enkitel paskubomis tarė:

– Brangioji, aš manau, kad tau geriau eiti ir... ir atsigulti. Galbūt mums visiems geriau eiti namo? Henri, tu su mesjė Puaro galite pasilikti čia – ir palaukti policijos.

– Tai būtų geriausias planas, aš manau, – pasakė seras Henris. Jis pasisuko į Gadženą. – Paskambinsite į nuovadą, Gadženai? Tiesiog papasakokite tiksliai, kas atsitiko. Kai atvyks policija, atveskite juos tiesiai čionai.

Gadženas kiek palenkė galvą ir tarė:

– Gerai, sere Henri. – Jo veidas buvo truputį pabalęs,

bet jis vis dar puikiai vykdė savo pareigas.

Aukšta jauna moteris pasakė: „Eime, Gerda“, ir, paėmusi pirmąją moterį už parankės, be pasipriešinimo nuvedė ją į šalį ir toliau taku link namų. Gerda ėjo tarytum sapnuodama. Gadženas kiek atsitraukė jas praleisdamas, tuomet nusekė iš paskos, nešinas krepšiu su kiaušiniais.

Seras Henris greitai atsisuko į žmoną.

– Na, Lusi, ką visa tai reiškia? Kaip viskas įvyko?

Ledi Enkitel neaiškiai skėstelėjo rankomis – mielas bejėgis gestas. Erkiulis Puaro pajuto jo žavesį ir patrauklumą.

– Brangusis, aš pati ne kažin ką žinau. Buvau vištidėje. Aš išgirdau šūvį, kuris man pasirodė nuaidėjęs visai arti, bet pernelyg nekreipiau į jį dėmesio. Galų gale, – ji kreipėsi į visus, – kodėl turėčiau! Ir tuomet aš atėjau taku prie baseino, ir čia buvo Džonas, gulintis, ir Gerda, stovinti šalia su revolveriu. Henrieta su Edvardu atvyko beveik tuo pačiu metu – iš ten.

Ji galva parodė į tolimąją baseino pusę, kur du takai vedė į mišką.

Erkiulis Puaro atsikosėjo.

– Kas jie tokie, tas Džonas ir Gerda? Jei aš galėčiau tai sužinoti, – mandagiai pridūrė jis.

– O, žinoma. – Ledi Enkitel greitai pasisuko į jį su atsiprašančia išraiška. – Užmiršau – bet negali laiku pristatyti žmonių – ne tada, kai kažkas nužudomas. Džonas yra Džonas Kristovas, daktaras Kristovas. Gerda Kristov yra jo žmona.

– O ledi, kuri misis Kristov palydėjo į namus?

– Mano pusseserė, Henrieta Saverneik.

Čia buvo sujudėjimas, labai nežymus sujudėjimas – vyro, stovinčio Puaro iš kairės.

„Henrieta Saverneik, – galvojo Puaro, – ir jam nelabai patiko, kad ji tai pasakė – bet, galų gale, juk neišvengiama, kad aš tai sužinosiu...“

(„Henrieta!“ pasakė mirštantis vyras. Jis tai pasakė labai keistu būdu. Būdu, kuris Puaro kažką priminė – kažkokį incidentą... nagi, kas tai buvo? Nesvarbu, jis tai vėliau prisimins.)

Ledi Enkitel tęsė toliau, dabar pasiryžusi atlikti savo pareigą.

– O tai mano pusbrolis, Edvardas Enkitelas. Ir mis Hardkesl.

Puaro į pristatymą atsakė mandagiais linktelėjimais. Midžė staiga pajuto, kad jai kilo noras isteriškai juoktis; ji sutelkė pastangas, norėdama nepraransti savo jausmų kontrolės.

– O dabar, mano brangioji, – pasakė seras Henris, – aš manau, kaip tu ir pasiūlei, jums geriau būtų grįžti į namus. Mes čia su Puaro šiek tiek pabendrausime.

Ledi Enkitel mąsliai pažvelgė į juos.

– Aš tikiuosi, – pasakė ji, – jog Gerda atsigulė į lovą. Ką tokiais atvejais apskritai reikėtų daryti? Neįsivaizduoju, ką kalbėti. Turiu galvoje, kad tai *neeilinis* atvejis. Ką kalbėti su moterimi, ką tik nužudžiusia savo vyrą?

Ji pažvelgė į juos, tarsi tikėdamasi į savo klausimą sulaukti autoritetingo atsakymo.

Tuomet ji nuėjo taku link namų. Midžė nusekė iš paskos. Edvardas ėjo paskutinis.

Puaro liko su šeimininku.

Seras Henris atsikosėjo. Jis atrodė nesąs tikras, ką sakyti.

– Kristovas, – pagaliau pastebėjo jis, – buvo labai gabus vaikinas – *be galo* gabus vaikinas.

Puaro akys dar kartą nukrypo į mirusį vyrą. Jis vis dar jautė keistą įspūdį, kad dabar jau miręs vyras atrodė labiau gyvas, nei prieš savo mirtį.

Jis svarstė, kas galėtų sąlygoti tokį įspūdį.

Jis mandagiai atsakė serui Henriui.

– Tokia tragedija, kaip ši – baisi nelaimė, – pasakė Puaro.

– Šie dalykai daugiau iš jūsų srities, nei mano, – pasakė seras Henris. – Nemanau, kad kada nors anksčiau būčiau net iš tolo susidūręs su žmogžudyste. Tikiuosi, kad iki šiol elgiausi teisingai?

– Eiga visiškai teisinga, – pasakė Puaro. – Jūs pakvietėte policiją, ir kol jie atvyks ir užsiims reikalu, mums čia nėra ką veikti – apart to, kad užtikrinti, jog niekas nelies kūno ar nekiš pirštų prie kokių nors įkalčių.

Tardamas paskutinius žodžius jis pažvelgė į baseino dugne gulintį revolverį, kurio vaizdą kiek iškreipė žydras vanduo.

Prie įkalčių, pamanė jis, jau prikišo pirštus, ir jis, Erkiulis Puaro, nesuskubo užkirsti tam kelio.

Bet ne – tai buvo atsitiktinumas.

– Manote, kad mes turime stovėti čia? Šiek tiek vėsoka. Aš manau, nebūtų nieko blogo, jei palauktume paviljone?

Puaro, kuris kojomis jautė drėgmę ir beprasidedantį drebulį, mielai sutiko. Paviljonas buvo priešingoje baseino pusėje, nei namas, ir pro atviras paviljono duris jie galėjo matyti baseiną ir kūną, ir taką nuo namo, kuriuo turėjo atvykti policija.

Paviljonas buvo prabangiai įrengtas, su patogiomis sofomis ir margais natūraliais pledais. Ant spalvoto metalinio stalo buvo padėklas su taurėmis ir vyno grafinu.

– Pasiūlyčiau jums išgerti, – pasakė seras Henris, – bet turbūt geriau nieko neliesti, iki atvyks policija – nors aš nemanau, kad juos čia kas nors sudomintų. Bet geriau apsidrausti. Gadženas dar neišnešė kokteilių, aš matau. Jis laukė jūsų atvykstant.

Abu gana žvaliai atsisėdo į pintus krėslus prie durų – taip, kad galėtų matyti kelią nuo namų.

Jie pasijuto suvaržytai. Tai buvo tas atvejis, kai sunku užmegzti pokalbį.

Puaro apmetė akimis paviljoną, įsidėmėdamas viską, kas jam pasirodė neįprasta. Brangus sidabrinės lapės pečių gaubtuvas buvo nerūpestingai numestas ant vienos iš kėdžių atlošo. Jis svarstė, kieno jis galėtų būti. Besipuikuojantis gaubtuvo prašmatnumas nesiderino nė su viena iš moterų, kurias jis matė iki šiol. Jis negalėjo, pavyzdžiui, įsivaizduoti jo ant ledi Enkitel pečių.

Jis pajuto nerimą. Gaubtuvas atspindėjo prabangą ir savęs išryškinimą – o šių charakteristikų trūko visoms iki šiol jo matytoms moterims.

– Aš manau, kad mes galime parūkyti, – pasakė seras Henris, ištiesdamas savo portsigarą Puaro.

Prieš paimdamas cigaretę, Puaro apuostė orą.

Prancūziški kvepalai – brangūs prancūziški kvepalai.

Tai buvo tik nežymus dvelksmas, bet jis buvo, ir vėlgi, to kvapo savo vaizduotėje jis negalėjo susieti nė su viena Daubos namiške ar lankytoja.

Puaro pasilenkus prisidegti cigaretę nuo sero Henrio žiebtuvėlio, jo žvilgsnis užkliuvo už nedidelės degtukų dėžučių krūvos – šešių iš viso – sudėtos ant nedidelio staliuko prie vienos iš sofų.

Tai buvo detalė, kuri jam aiškiai užkliuvo.

Dvyliktas skyrius

I

– Pusė trijų, – pasakė ledi Enkitel.

Ji buvo svetainėje, kartu su Midže ir Edvardu. Už uždarų sero Henrio kabineto durų girdėjosi balsų murmesys. Ten buvo Erkiulis Puaro, seras Henris ir inspektorius Grendžas.

Ledi Enkitel atsiduso:

– Žinai, Midže, aš vis dar jaučiu, kad reikia kažką daryti dėl pietų. Be abejo, tai atrodo beširdiška – sėdėti aplink stalą, tarsi nieko nebūtų nutikę. Bet, galų gale, mesjė Puaro teiravosi dėl pietų – ir jis greičiausiai yra alkanas. Ir *jam* Džono Kristovo nužudymas nėra toks didelis sukrėtimas, kaip kad mums. Ir turiu pasakyti, nors aš pati ir nejaučiu alkio, Henris ir Edvardas turi būti nepaprastai išalkę po rytinio šaudymo.

Edvardas Enkitelas pasakė:

– Manimi nesirūpink, brangi Lusi.

– Tu visuomet taktiškas, Edvardai. Ir dar yra Deividas – aš pastebėjau, kad vakar per pietus jis daug valgė. Atrodo, intelektualiems žmonėms visuomet reikia didelių maisto davinių. Kur *yra* Deividas, tarp kitko?

– Jis pakilo į savo kambarį, – pasakė Midžė, – kai išgir-

do, kas nutiko.

– Taip... na, tai gana taktiška iš jo pusės. Drįstu teigti, kad dėl šių įvykių jis pasijuto nepatogiai. Be abejo, sakykite, ką norite, bet žmogžudystė yra labai nemalonus dalykas – tai prislegia tarnus ir sukelia tam tikrą sumaištį... Mes turėjome antis pietums – laimei, jos gana skanios ir atšalusios. Ką daryti su Gerda, kaip jūs manote? Ką nors nunešti ant padėklo? Šiek tiek stiprios sriubos, galbūt?

„Iš tikrųjų, – galvojo Midžė, – Lusi yra nežmogiška!" Ir tuomet ji su šleikštuliu pamanė, kad būtent tai galbūt ir šokiravo, kad Lusi buvo per daug žmogiška! Argi ne tiesa, kad visos nelaimės apjuosiamos tais kasdieniais nereikšmingais svarstymais ir spėliojimais? Lusi paprasčiausiai balsu išreiškė mintis, kurių dauguma žmonių neišsako. Kažkas atsimena tarnus, ir rūpinasi dėl maisto. Kažkas netgi jaučia alkį. Ji ir pati jautė alkį būtent šiuo metu! Alkana, galvojo ji, ir tuo pat metu jaučianti šleikštulį. Keistas derinys.

Ir dar neabejotinai jautėsi tas paprasčiausias sutrikimas, nežinant, kaip reaguoti į ramią, kasdienišką moterį, kuri dar vakar visiems buvo „vargšė Gerda", ir kuri dabar galbūt yra per žingsnį nuo teisiamųjų suolo dėl kaltinimų žmogžudyste.

„Tokie dalykai atsitinka kitiems žmonėms, – galvojo Midžė. – Bet jie negali atsitikti *mums*."

Ji pažvelgė į kitoje kambario pusėje esantį Edvardą. „Jie neturėtų, – galvojo ji, – atsitikti tokiems žmonėms, kaip Edvardas. Žmonėms, kurie yra tokie *ne*smurtiški." Ji nurimo, žiūrėdama į Edvardą. Edvardas, toks ramus, toks protingas, toks mielas ir tylus.

Įėjo Gadženas, laikydamasis konfidencialiai, ir pasakė deramai pritildytu balsu:

– Valgomajame aš padėjau sumuštinių su kava, ledi.

– O, *ačiū* tau, Gadženai!

– Iš tikrųjų, – pasakė ledi Enkitel, Gadženui išėjus iš kambario. – Gadženas yra nuostabus: nežinau, ką aš be jo veikčiau. Jis visuomet žino, ką reikia daryti. Maistingi sumuštiniai ne ką prasčiau už pietus – ir tame nėra jokio *beširdiškumo*, jei suprantate, ką aš turiu galvoje!

– O, taip, Lusi, žinoma.

Midžė staiga pajuto šiltas ašaras, bėgančias per jos skruostus. Ledi Enkitel atrodė nustebusi, ji sumurmėjo:

– Mano vargšele. Tau per sunku visa tai pakelti.

Edvardas priėjo prie sofos ir atsisėdo šalia Midžės. Jis apkabino jos pečius.

– Nesijaudink, mažoji Midže, – pasakė jis.

Midžė padėjo galvą jam ant peties ir ėmė kūkčioti. Ji prisiminė, koks Edvardas jai buvo mielas, kai per Velykų atostogas Einsvike numirė jos triušis.

Edvardas švelniai pasakė:

– Tai šokas. Ar galiu jai įpilti šiek tiek brendžio, Lusi?

– Ant bufeto valgomajame. Aš nemanau...

Ji nutilo, į kambarį įėjus Henrietai. Midžė atsisėdo tiesiai. Ji jautė Edvardą įsitempus ir labai ramiai sėdint.

Kaip, galvojo Midžė, jaučiasi Henrieta? Ji jautė beveik nenorą pažvelgti į savo pusseserę – bet čia nebuvo dėl ko jaudintis. Tiesą sakant, Henrieta atrodė netgi greičiau karingai. Ji įėjo pakelta galva, paraudusi, ir su tam tikru skubotumu.

– O, štai ir tu, Henrieta, – sušuko ledi Enkitel. – O aš jau ėmiau svarstyti, kaip tau sekasi. Policija yra su Henriu ir mesjė Puaro. Ką tu davei Gerdai? Brendžio? Ar arbatos su aspirinu?

– Aš jai daviau šiek tiek brendžio – ir karšto vandens

pūslę.

– Labai teisingai, – pritariančiai pasakė ledi Enkitel. – Būtent taip moko pirmosios pagalbos kursuose – karšto vandens pūslę šoko atveju, turiu galvoje – *ne* brendį; šiais laikais nepalankiai žiūrima į alkoholį. Bet aš manau, kad tai tik mados reikalas. Mes visuomet esant šokui duodavome brendžio, kai aš dar buvau mergaitė ir gyvenau Einsvike. Nors, tiesą sakant, aš manau, jog Gerdai gal tai ne visai *šokas*. Aš išties nežinau, kaip galima jaustis nužudžius savo vyrą – tokių dalykų negali net įsivaizduoti – bet tai nesukelia *šoko*. Turiu galvoje, kad čia nėra *netikėtumo* elemento.

Henrietos balsas, šaltas kaip ledas, įsiterpė į ramią aplinką.

Ji pasakė:

– Kodėl jūs visi tokie įsitikinę, kad Džoną nužudė Gerda?

Kurį laiką buvo tylu – ir Midžė pajuto keistą pokytį atmosferoje. Buvo sumišimas, įtampa, ir tam tikras akylumas.

Tuomet ledi Enkitel tarė – jos balsas buvo be jokių emocijų:

– Tai atrodo... savaime suprantama. Kas kitas galėtų?

– Argi neįmanoma, kad Gerda atėjo prie baseino, kad ji rado čia gulintį Džoną, ir kad ji paprasčiausiai pakėlė revolverį, kai... kai mes visi ten pasirodėme?

Ir vėl buvo tylu. Tuomet ledi Enkitel paklausė:

– Ar taip sako Gerda?

– Taip.

Tai nebuvo paprastas patvirtinimas. Jame jautėsi jėga. Jis nuskambėjo kaip revolverio šūvis.

Ledi Enkitel kilstelėjo antakius, tuomet ji pasakė su ta-

riamu nerūpestingumu:

– Valgomajame yra sumuštiniai ir kava.

Ji nutilo beveik žioptelėjusi, kaip pro atviras duris įėjo Gerda Kristov. Gerda paskubomis apgailestaujančiu balsu tarė:

– Aš... aš tikrai jaučiu, kad nebegaliu daugiau gulėti. Taip baisu, negaliu rasti sau vietos.

Ledi Enkitel sušuko:

– Tu turi atsisėsti – tu turi *nedelsiant* atsisėsti.

Ji nuvarė Midžę nuo sofos, pasodino čia Gerdą, po jos nugara pakišo pagalvėlę.

– Mano vargšele, – pasakė ledi Enkitel.

Ji pasakė pabrėžtinai, bet žodžiai atrodė greičiau beprasmiai.

Edvardas priėjo prie lango ir ėmė žiūrėti pro jį.

Gerda nubraukė susitaršiusius plaukus nuo savo kaktos. Ji kalbėjo susirūpinusiu, sumišusiu balsu:

– Aš... aš iš tikrųjų tik dabar pradedu tai suvokti. Žinote, aš negaliu suprasti – dar iki šiol negaliu – kad tai yra *realu* – kad Džonas yra *miręs*. – Ji pradėjo šiek tiek drebėti. – Kas galėjo jį nužudyti? Kas galėjo tai padaryti?

Ledi Enkitel giliai įkvėpė – tuomet greitai pasuko galvą. Sero Henrio durys atsidarė. Jis įėjo į svetainę, lydimas inspektoriaus Grendžo – didelio, tvirtai sudėto vyras su krentančiais žemyn pesimistiškais ūsais.

– Mano žmona – inspektorius Grendžas.

Grendžas nusilenkė ir pasakė:

– Aš pamaniau, ledi Enkitel, ar negalėčiau šnektelėti su misis Kristov...

Jis nutilo, kai ledi Enkitel parodė į figūrą ant sofos.

– Misis Kristov?

Gerda noriai atsakė:

– Taip, aš esu misis Kristov.

– Nenoriu sukelti sielvarto, misis Kristov, bet norėčiau jums užduoti keletą klausimų. Jūs galite, be abejo, reikalauti savo advokato dalyvavimo, jei norite...

Seras Henris pridūrė:

– Kartais tai praverčia, Gerda...

Ji pertraukė:

– Advokatas? O kam advokatas? Ką advokatas gali žinoti apie Džono mirtį?

Inspektorius Grendžas atsikosėjo. Seras Henris ketino kažką pasakyti. Henrieta tarė:

– Inspektorius tik nori žinoti, kas atsitiko šį rytą.

Gerda atsisuko į jį. Ji kalbėjo nustebusiu balsu:

– Visa tai atrodo kaip blogas sapnas – ne kaip tikrovė. Aš... aš negalėjau verkti ar panašiai. Aš apskritai nieko nejaučiu.

Grendžas raminamai tarė:

– Tai šokas, misis Kristov.

– Taip, turbūt taip ir yra. Suprantate, viskas buvo taip *netikėta*. Aš išėjau iš namų ir pasukau taku link baseino...

– Kuriuo laiku, misis Kristov?

– Tai buvo prieš pat pirmą – gal be dviejų minučių pirma. Aš žinau, nes žvilgtelėjau į šį laikrodį. Ir kai atėjau prie baseino – ten buvo Džonas, gulintis... ir kraujas ant baseino krašto.

– Ar jūs girdėjote šūvį, misis Kristov?

– Taip – ne – aš nežinau. Aš žinojau, kad seras Henris ir misteris Enkitelas buvo išėję pašaudyti. Aš... aš tiesiog išvydau Džoną...

– Taip, misis Kristov?

– Džonas – ir kraujas – ir revolveris. Aš pakėliau revolverį...

– Kodėl?

– Atleiskite?

– Kodėl jūs pakėlėte revolverį, misis Kristov?

– Aš... aš nežinau.

– Žinote, jūs neturėjote jo liesti.

– Neturėjau? – Gerda atrodė neaiškiai – tuščia veido išraiška. – Bet aš pakėliau. Aš laikiau jį savo rankose.

Ji pažvelgė į savo rankas, tarsi matytų jose revolverį.

Ji greitai atsisuko į inspektorių. Jos balsas staiga tapo smarkus – skausmingas.

– Kas galėjo nužudyti Džoną? Niekas negalėjo norėti jo mirties. Jis buvo... jis buvo pats geriausias vyras. Toks mielas, toks nesavanaudiškas – jis viską darė dėl kitų žmonių. Visi jį mylėjo, inspektoriau. Jis buvo nuostabus gydytojas. Geriausias ir mieliausias vyras. Tai turėjo būti nelaimingas atsitikimas – turėjo – *turėjo*!

Ji ranka mostelėjo į kambarį.

– Paklauskite ko norite, inspektoriau. Niekas negalėjo norėti nužudyti Džono, ar ne?

Ji kreipėsi į visus esančius.

Inspektorius Grendžas užvertė savo užrašų knygelę.

– Ačiū, misis Kristov, – pasakė jis bejausmiu balsu. – Tai viskas šiam kartui.

Erkiulis Puaro kartu su inspektoriumi Grendžu pro kaštainius nuėjo prie baseino. Objektas, kuris buvo Džonu Kristovu, bet dabar virto „kūnu“, buvo nufotografuotas, išmatuotas, aprašytas ir ištirtas policijos daktaro, ir išgabentas į lavoninę. Baseinas, galvojo Puaro, atrodė keistai nekaltas. Šiandien viskas, mąstė jis, keistai nepatvaru. Išskyrus Džoną Kristovą – jis nebuvo nepatvarus. Net mirdamas jis buvo ryžtingas, turintis tikslą. Baseinas dabar tarsi ir nebuvo baseinu, tai buvo vieta, kur gulėjo

Džono Kristovo kūnas ir kur jo gyvybingas kraujas tekėjo per betoną į nenatūraliai mėlyną vandenį.

Nenatūraliai – akimirkai Puaro užsikabino už šio žodžio. Taip, visame šiame reikale buvo kažkas nenatūralaus. Tarsi...

Vyras plaukiko kostiumu priėjo prie inspektoriaus.

– Štai pistoletas, sere, – pasakė jis.

Inspektorius atsargiai paėmė varvantį daiktą.

– Dabar jokių vilčių dėl pirštų atspaudų, – pastebėjo jis, – bet, laimei, šiuo atveju tai neturi reikšmės. Misis Kristov laikė pistoletą rankose, kai jūs pasirodėte, ar ne, mesjė Puaro?

– Taip.

– Dabar, visų pirma, reikia identifikuoti revolverį, – pasakė Grendžas. – Kaip suprantu, seras Henris galėtų tai padaryti. Ji paėmė revolverį iš jo kabineto, manyčiau.

Jis žvilgsniu apmetė baseiną.

– Na, dar kartą viską patikslinkime. Kelias baseino apačioje ateina iš fermos, ir šiuo keliu atvyko ledi Enkitel. Kiti du, misteris Edvardas Enkitelas bei mis Saverneik, atėjo iš miško – bet ne kartu. Jis atėjo kairiuoju taku, o ji dešiniuoju, kuris prasideda nuo gėlyno virš namo. Ir jie abu stovėjo tolimesnėje baseino pusėje, kai jūs atėjote?

– Taip.

– O šis kelias šalia paviljono veda į Poderį. Gerai – galime juo paėjėti.

Jiems vaikščiojant, Grendžas kalbėjo, be jokio jaudulio, tiesiog kaip žinantis reikalą žmogus, su ramiu pesimizmu.

– Niekuomet pernelyg nemėgau tokių bylų, – pasakė jis. – Turėjau vieną praeitais metais – šalia Ašridžo. Žmona buvo miela ir rami, senamadiška, šešiasdešimt penke-

rių, žili plaukai – gražūs banguoti plaukai. Daug darbavosi sode. Vieną dieną ji nueina į jo kambarį, paima tarnybinį revolverį, nueina į sodą ir jį nušauna. Ir viskas! Žinoma, čia reikėjo gerai pasirausti. Kartais jie išgalvoja kokią nors istoriją apie valkatas! Mes dedamės tuo patikėję, be abejo, viską laikome paslaptyje, kol aiškinamės įvairius aspektus, bet mes žinome, kas yra kas.

– Kaip suprantu, – tarė Puaro, – jūs nusprendėte, jog misis Kristov nušovė savo vyrą?

Grendžas pažvelgė į jį su nuostaba.

– Na, o jūs taip nemanote?

Puaro iš lėto tarė:

– Viskas galėjo būti ir taip, kaip ji pasakė.

Inspektorius Grendžas patraukė pečiais.

– *Galėjo* taip būti – taip. Bet tai neįtikinama versija. Ir *jie* visi mano, kad ji nužudė! Jie žino kažką, ko nežinome mes. – Jis smalsiai pažvelgė į savo kompanioną. – Jūs taip pat pamanėte, kad ji tai padarė – kai atėjote į nusikaltimo vietą?

Puaro pusiau primerkė akis. Jie eina taku... Gadženas pasitraukia... Gerda Kristov stovi su revolveriu rankoje šalia savo vyro, su ta tuščia veido išraiška. Taip, kaip Grendžas ir sakė, jis *buvo* pagalvojęs, kad ji tai padarė... bent jau pagalvojo, kad iš jo tokios išvados buvo tikimasi.

Taip, bet tai yra skirtingi dalykai.

Surežisuota scena – tam, kad apgauti.

Ar Gerda Kristov atrodė kaip moteris, ką tik nušovusi savo vyrą? Būtent tai inspektorius Grendžas ir norėjo žinoti.

Ir staiga jam netikėtai toptelėjo, kad jis, Erkiulis Puaro, per ilgą savo patirtį su smurtinėmis mirtimis niekada ne-

buvo akis į akį susidūręs su moterimi, ką tik nužudžiusia savo vyrą. Kaip turėtų atrodyti moteris tokiomis aplinkybėmis? Triumfuojanti, išsigandusi, patenkinta, apsvaigusi, tuo netikinti, tuščia?

Vienas iš tų dalykų, galvojo jis.

Inspektorius Grendžas tuo tarpu kalbėjo. Puaro išgirdo jo pasakojimo pabaigą.

– Išsiaiškiname visus faktus, susijusius su byla, ir paprastai visa tai galima sužinoti iš tarnų.

– Misis Kristov ketina grįžti į Londoną?

– Taip. Ten liko jos du vaikai. Turime ją paleisti. Be abejo, mes akylai ją stebėsime, bet ji to nežinos. Ji mano, kad viskas nuo jos nutekės kaip nuo žąsies vanduo. Man ji atrodo ganėtinai kvaila moteris...

Ar Gerda Kristov suvokia, svarstė Puaro, ką galvoja policija – ir ką galvoja Enkitelai? Ji atrodė taip, tarsi apskritai nieko nesuprastų. Ji atrodė kaip moteris, kuri lėtai reagavo į aplinką ir buvo visiškai apsvaigusi ir palūžusi nuo savo vyro mirties.

Jie priėjo taką tarp gyvatvorių.

Puaro sustojo prie savo vartelių. Grendžas paklausė:

– Tai jūsų namukas? Gražus ir jaukus. Na, iki pasimatymo, mesjė Puaro. Ačiū už jūsų bendradarbiavimą. Aš retkarčiais apsilankysiu ir papasakosiu, kaip mums sekasi.

Jo akys nukrypo takeliu tolyn.

– Kas jūsų kaimynai? Ar tai tik ne namas, kuriame lankosi mūsų naujoji garsenybė?

– Mis Veronika Krei, aktorė, atvyksta čia savaitgaliams, kaip suprantu.

– Žinoma, Karvelio Lizdas. Man patiko jos vaidyba filme *Ledi ant tigro*, bet mano skoniui ji per daug rafinuo-

ta.

Jis pasisuko eiti.

– Na, turiu grįžti prie darbo. Iki pasimatymo, mesjė Puaro.

II

– Jūs atpažįstate jį, sere Henri?

Inspektorius Grendžas padėjo revolverį ant stalo priešais serą Henrį ir viltingai pažvelgė į jį.

– Ar galiu jį paimti? – sero Henrio ranka neryžtingai pakibo virš revolverio, kai jis uždavė šį klausimą.

Grendžas linktelėjo.

– Jis pabuvojo baseine. Sunaikinti visi pirštų antspaudai, kokie ten bebūtų. Gaila, jei galiu taip sakyti, kad mis Saverneik paleido jį iš savo rankos.

– Taip, taip – tačiau tai buvo labai įtemptos akimirkos mums visiems. Moterys paprastai pasimeta ir... paleidžia iš rankų daiktus.

Inspektorius Grendžas vėl linktelėjo. Jis pasakė:

– Apskritai mis Saverneik atrodo šaltakraujiška, veikli moteris.

Šiuose žodžiuose nesigirdėjo jokio akcento, vis tik kažkas serą Henrį privertė greitai pakelti akis. Grendžas paklausė:

– Na, jūs atpažįstate jį, sere?

Seras Henris pakėlė revolverį ir jį apžiūrėjo. Jis žvilgtelėjo į numerį ir palygino jį su numeriais, surašytais knygoje odiniais viršeliais. Tuomet, su atodūsiu užversdamas knygą, tarė:

– Taip, inspektoriau, jis yra iš mano kolekcijos.

– Kada paskutinį kartą jį matėte?

– Vakar po pietų. Mes sode šaudėme į taikinius, ir šis buvo tarp tų, kuriais mes naudojomės.

– Kas šaudė iš šio revolverio?

– Aš manau, kad visi šovė bent po vieną šūvį iš jo.

– Įskaitant ir misis Kristov?

– Įskaitant ir misis Kristov.

– Ir kai jūs baigėte šaudyti?

– Aš padėjau revolverį į jo įprastą vietą. Štai čia.

Jis ištraukė didžiulio rašomojo stalo stalčių. Jis buvo beveik pilnas ginklų.

– Jūs turite didelę ginklų kolekciją, sere Henri.

– Daug metų tai buvo mano hobis.

Inspektoriaus Grendžo akys mąsliai žiūrėjo į buvusį Holovino salų gubernatorių. Išvaizdus, tarnyboje pasižymėjęs vyras, toks vyras, kuriam jis pats mielai tarnautų – tiesą sakant, kuris jam kur kas labiau patiko nei dabartinis jo policijos viršininkas. Inspektorius Grendžas pernelyg ilgai neapsistojo ties Vildšyro policijos viršininku – nervingo despoto ir pataikūno. Jis mintimis grįžo prie realaus darbo.

– Revolveris, be abejo, nebuvo užtaisytas, kai jūs jį čionai padėjote, sere Henri?

– Žinoma, ne.

– Ir jūs laikote savo šaudmenis – kur?

– Čia. – Seras Henris iš rašomojo stalo skyrelio paėmė raktą ir atrakino vieną iš apatinių stalčių.

„Gana paprasta“, – pamanė Grendžas. Kristovo žmona matė, kur jis buvo laikomas. Jai tereikėjo ateiti ir jį paimti. Pavydas, galvojo jis, moterims aptemdo protą. Jis statė dešimt prie vieno, kad tai *buvo* pavydas. Visa tai paaiškės, kai jis užbaigs rutininius darbus čia bei Harleistrite. Bet

viską reikia atlikti derama seka.

Jis atsistojo ir pasakė:

– Ką gi, ačiū, sere Henri. Aš jums pranešiu dėl mirties aplinkybių tyrimo.

Tryliktas skyrius

Pietums jie valgė šaltas antis. Po ančių buvo karamelinis padažas, kuris, pasakė ledi Enkitel, parodė teisingą misis Midvei pajautimą.

Valgio ruošimas, pasakė ji, tikrai atspindi plačią taktiškumo pojūčio gamą.

– Ji žino, kad mums ne pernelyg patinka karamelinis kremas. Būtų gana storžieviška iškart po draugo mirties valgyti mėgstamą pudingą. Bet karamelinis kremas yra toks lengvas, skalsus, jei suprantate, ką aš turiu galvoje – ir jo šiek tiek lieka lėkštėje.

Ji atsiduso ir pasakė, kad jie gerai padarė, leisdami Gerdai grįžti į Londoną.

– Ir taipogi gerai, kad Henris važiavo su ja.

Nes seras Henris primygtinai norėjo nuvežti Gerdą į Harleistritą.

– Ji sugrįš čionai į mirties aplinkybių tyrimą, be abejo, – toliau tęsė ledi Enkitel, mąsliai valgydama karamelinį kremą. – Ir, žinoma, ji pati norėjo pranešti tai vaikams – jie galėtų perskaityti apie tai laikraščiuose, o namuose būtų tik prancūzų tarnaitė – visi žino, kokios jos jausmingos – *crise de nerfs*, galbūt. Bet Henris pakalbės su ja, ir aš manau, kad su Gerda taip pat bus viskas tvarkoj. Ji tikriausiai pasikvies ką nors iš savo giminių – seseris, galbūt. Gerda iš tokių žmonių, kurie būtinai turi turėti sese-

rų, gal net tris ar keturias, spėju, ir kurios galėtų gyventi kur nors Velso Tembridže.

– Kokius keistus dalykus tu kalbi, Lusi, – pasakė Midžė.

– Na, brangioji, tegu būna Torkvėjus, jei tau taip labiau patinka – ne, ne Torkvėjus. Joms turėtų būti mažiausiai šešiasdešimt penkeri, jei jos gyventų Torkvėjuje. Istborne, galbūt, arba Šv. Leonarde.

Ledi Enkitel pažvelgė į paskutinį karamelinio padažo šaukštą, tarsi reikšdama užuojautą, ir švelniai jį padėjo atgal.

Deividas, kuris desertui mėgo tik aštrius užkandžius, niūriai žiūrėjo į savo tuščią lėkštę.

Ledi Enkitel atsistojo.

– Aš manau, kad mums visiems šįvakar reiktų anksti gultis, – pasakė ji. – Tiek daug įvykių, ar ne? Kas skaito apie šiuos dalykus laikraščiuose, neturi jokio supratimo, kaip visa tai *vargina*. Žinote, aš jaučiuosi taip, tarsi būčiau nuėjusi penkiolika mylių. Nors iš tiesų nieko neveikiau, tik sėdėjau – bet tai taipogi vargina, nes negali skaityti knygos ar laikraščio – tai atrodo taip beširdiška. Nors aš manau, kad su pagrindiniu *The Observer* straipsniu būtų viskas tvarkoj – bet tik ne *News of the World*. Tu sutinki su manimi, Deividai? Man įdomu, ką mano jauni žmonės, tai padeda neprarasti sąlyčio su laiku.

Deividas šiurkščiu balsu atsakė, kad jis niekada neskaitęs *News of the World*.

– Aš visuomet skaitau, – pasakė ledi Enkitel. – Mes dedamės jį užsakantys tarnams, bet Gadženas yra labai supratingas ir niekuomet jo nepaima iki arbatos laiko. Tai pats įdomiausias laikraštis, visas apie moteris, kišančias savo galvas į dujines orkaites – neįtikėtina, kiek daug

tokių yra!

– Ką jos darys ateities namuose, kai visi prietaisai veiks tik nuo elektros? – paklausė Edvardas Enkitelas su nežymia šypsena.

– Aš manau, kad paprasčiausiai pasirinks kitą likusį geriausią variantą.

– Aš nesutinku su jumis, sere, – pasakė Deividas, – dėl ateities vien tik su elektra. Gali būti centralizuotas komunalinis šildymas. Kiekvieno darbininko namo išlaikymo sąnaudos turės būti racionalizuotos.

Edvardas Enkitelas paskubomis pasakė bijąs, jog jis nėra visų šių dalykų žinovas. Deividas paniekinamai patempė lūpą.

Gadženas atnešė ant padėklo kavą, judėdamas šiek tiek lėčiau, nei įprasta, perteikdamas gedėjimo nuotaikas.

– O, Gadženai, – pasakė ledi Enkitel, – dėl tų kiaušinių. Turiu galvoje, kad pažymėti datas ant jų, kaip visuomet. Paprašysite misis Midvei, kad tuo pasirūpintų?

– Aš manau, jūs pati įsitikinsite, ledi, jog viskas padaryta taip, kaip reikia. – Jis atsikosėjo. – Aš pats tuo pasirūpinau.

– O, ačiū tau, Gadženai.

Kai Gadženas išėjo, ji sumurmėjo:

– Iš tikrųjų, Gadženas yra nuostabus. Visi tarnai yra žavingi. Ir juos reikia labai užjausti dėl policijos – jiems tai turi būti siaubinga. Tarp kitko, ar iš jų dar kas nors liko namuose?

– Turi galvoje policiją? – paklausė Midžė.

– Taip. Ar jie paprastai nepalieka vieno stovėti hole? Ar galbūt jis stebi įėjimo duris iš priešais esančių krūmų.

– Kam jiems stebėti įėjimo duris?

– Aš nežinau. Taip rašoma knygose. Ir tuomet naktį

dar kas nors nužudomas.

– O, Lusi, liaukis, – pasakė Midžė.

Ledi Enkitel smalsiai pažvelgė į ją.

– Brangioji, man labai gaila. Kaip kvaila iš mano pusės. Žinoma, niekas daugiau nebus nužudytas – Gerda išvyko namo – turiu galvoje... O, Henrieta, brangioji, atleisk. Aš nenorėjau *to* pasakyti.

Bet Henrieta nieko neatsakė. Ji stovėjo prie apvalaus stalo ir žiūrėjo į bridžo taškų lentelę, kurią ji vakar pildė.

Ji paklausė:

– Atleisk, Lusi, ką tu sakei?

– Aš svarstau, ar kur nors čia dar neliko policijos.

– Kaip išpardavimo likučių? Aš taip nemanau. Jie visi grįžo į policijos nuovadą, kad viską užrašytų popieriuje suprantama policininkams kalba.

– Ką ten matai, Henrieta?

– Nieko.

Henrieta priėjo prie židinio.

– Ką, jūsų manymu, šį vakarą veikia Veronika Krei? – paklausė ji.

Ledi Enkitel veidu nuvilnijo nerimo šešėlis.

– O Viešpatie! Tu nemanai, kad ji vėl gali čionai ateiti? Ji jau turėtų būti girdėjusi.

– Taip, – mąsliai pasakė Henrieta. – Aš manau, kad ji girdėjo.

– Tu man kai ką priminei, – pasakė ledi Enkitel. – Aš turiu paskambinti Keriams. Mes negalime jiems leisti ateiti rytoj, tarsi nieko nebūtų įvykę.

Ji išėjo iš kambario.

Deividas, nemėgstantis savo giminaičių, sumurmėjo, jog norėtų kai ką pažiūrėti enciklopedijoje *Britannica*. Biblioteka, jo manymu, buvo rami vietelė.

Henrieta priėjo prie verandos durų, atvėrė jas, ir išėjo. Akimirką padvejojęs, Edvardas nusekė paskui ją.

Jis rado ją lauke, žiūrinčią į dangų. Ji pasakė:

– Ne taip šilta, kaip vakar vakare, ar ne?

Edvardas atsakė savo maloniu balsu:

– Ne, neabejotinai vėsiau.

Ji stovėjo, žiūrėdama į namą. Ji žvilgsniu perbėgo langus. Tuomet pasisuko ir pažvelgė į miško pusę. Edvardas neturėjo jokio supratimo, apie ką ji galvojo.

Jis žengtelėjo link atvirų terasos durų.

– Geriau eime vidų. Čia šalta.

Ji papurtė galvą.

– Aš einu pasivaikščioti. Prie baseino.

– O, Viešpatie. – Jis greitai priėjo prie jos. – Aš eisiu kartu.

– Ne, ačiū, Edvardai. – Jos balsas šaižiai nuaidėjo vakaro vėsumoje. – Aš noriu pabūti viena su savo mirusiu.

– Henrieta! Brangioji – aš nieko tau nesakiau. Bet tu žinai, kaip... kaip man gaila.

– Gaila? Kad Džonas Kristovas yra miręs?

Jos balsas vis dar buvo šaižus.

– Turiu galvoje... gaila tavęs, Henrieta. Aš žinau, kad tau tai turėjo būti... didžiulis šokas.

– Šokas? O, bet aš esu labai atspari, Edvardai. Aš galiu ištverti šokus. Ar tai buvo šokas tau? Ką tu jautei, kai pamatei jį ten gulint? Džiaugeisi, aš manau. Tu nemėgai Džono Kristovo.

Edvardas sumurmėjo:

– Jis ir aš – mes neturėjome daug bendro.

– Kaip gražiai tu įvardiji! Tokiu santūriu būdu. Bet, tiesą sakant, jūs turėjote vieną bendrą dalyką. Mane! Jūs abu mane mylėjote, ar ne? Tiktai tai nesutvirtino jūsų ry-

šių – greičiau atvirkščiai.

Protarpiais iš už debesų pasirodydavo mėnulis, ir jis krūptelėjo, kai staiga pamatė apšviestą jos veidą, žiūrintį į jį. Nesąmoningai jis visuomet į Henrietą žiūrėjo taip, kokią ją prisiminė iš Einsviko laikų. Ji visuomet jam buvo besijuokianti mergaitė nekantriai lakstančiomis akimis, pilnomis džiaugsmingų lūkesčių. Moteris, kurią jis matė dabar, jam atrodė svetima, su nuostabiomis, bet šaltomis akimis, nedraugiškai į jį žiūrinčiomis.

Jis nuoširdžiai pasakė:

– Henrieta, brangioji, patikėk – aš tave labai užjaučiu – tavo sielvarte, tavo praradime.

– Ar tai *yra* sielvartas?

Klausimas jį apstulbino. Atrodė, kad ji klausė tai ne jo, bet savęs.

Ji pasakė tyliu balsu:

– Taip greitai – tai gali įvykti taip greitai. Vieną akimirką gyvybė, kvėpavimas, o kitą – mirtis – išėjimas – tuštuma. O, tuštuma! Ir štai mes visi čia, valgome karamelinį kremą ir vadiname save gyvais – o Džonas, kuris buvo labiau gyvas nei bet kuris iš mūsų, yra miręs. Žinai, aš vis sau kartoju ir kartoju tą žodį. Miręs – miręs – miręs – miręs – *miręs*. Ir netrukus tai neturės jokios reikšmės – apskritai jokios reikšmės. Tai tik keistas mažytis žodelis, kaip nudžiūvusios šakos nulaužimas. *Miręs – miręs – miręs – miręs*. Panašiai kaip bum–bum, ar ne, skambinant varpeliu. Miręs – miręs – miręs – miręs – miręs...

– Henrieta, liaukis! Dėl Dievo meilės, liaukis!

Ji smalsiai pažvelgė į jį.

– O tu nežinojai, kad aš taip jausiuosi? Ką tu galvojai? Kad aš sėdėsiu, tyliai verkdama į nedidelę nosinaitę, o tu laikysi mano ranką? Kad tai bus didžiulis šokas, bet kad

aš netrukus jį įveiksiu? Ir kad tu labai švelniai mane paguosi? Tu *esi* švelnus, Edvardai. Tu esi labai švelnus, bet tu esi toks... toks neadekvatus.

Jis atsitraukė. Jo veidas suakmenėjo. Jis pasakė sausu balsu:

– Taip. Aš visuomet tai žinojau.

Ji nirtulingai tarė:

– O tu manei, kad tai bus įprastas vakaras, visi susėdę, Džonas negyvas, ir niekas, išskyrus mane ir Gerdą, dėl to nesijaudina! Tu patenkintas, Deividas sutrikęs, Midžė nuliūdusi ir Lusi subtiliai besidžiaugianti, *News of the World* persikėlus į realų gyvenimą! Ar tu nesupranti, koks beprotiškas košmaras yra visa tai?

Edvardas nieko neatsakė. Jis kiek atsitraukė atgal, į šešėlį.

Žiūrėdama į jį, Henrieta pasakė:

– Šią naktį man viskas atrodo nerealu. Nieko realaus – išskyrus Džoną!

Edvardas ramiai pasakė:

– Aš žinau... Aš nesu labai realus.

– Kokia aš beširdė, Edvardai. Bet aš nieko negaliu su savimi padaryti. Aš negaliu nustoti piktintis, kad Džonas, kuris buvo toks gyvas, dabar yra miręs.

– Ir kad aš, kuris pusiau miręs, esu gyvas.

– Aš to neturėjau galvoje, Edvardai.

– Manau, kad turėjai, Henrieta. Ir aš manau, kad tu, ko gero, esi teisi.

Bet ji, grįždama prie ankstesnės minties, mąsliai tarė:

– Bet tai ne sielvartas. Aš galbūt negaliu jausti sielvarto. Galbūt niekuomet negalėsiu. Ir vis dėlto – aš norėčiau gedėti Džono.

Jos žodžiai jam atrodė nerealūs. Vis tik jis dar labiau

išsigando, kai ji staiga pridūrė, beveik dalykišku balsu:

– Aš turiu eiti prie baseino.

Ji išnyko tarp medžių.

Tvirtu žingsniu Edvardas įėjo pro verandos duris.

Midžė nematančiomis akimis pažvelgė į Edvardą, šiam įėjus. Jo veidas buvo pilkas ir išvargęs, be gyvybės.

Jis neišgirdo nesmarkaus žioptelėjimo, kurį Midžė nedelsiant nuslopino.

Beveik mechaniškai jis priėjo prie fotelio ir atsisėdo. Jausdamas, kad iš jo kažko laukiama, jis pasakė:

– Lauke šalta.

– Tu labai sušalai, Edvardai? Ar man... ar man uždegti ugnį?

– Ką?

Midžė nuo židinio atbrailos paėmė degtukų dėžutę. Ji priklaupė ir užkūrė židinį. Šonu ji atsargiai žvilgtelėjo į Edvardą. Jis nesuvokia, pamanė ji, kas vyksta aplink.

Ji pasakė:

– Maloni ugnis. Šildanti.

„Koks jis atrodo sušalęs, – pamanė ji. – Bet juk negali lauke būti šitaip šalta? Tai Henrieta! Ką ji jam pasakė?“

– Prisistumk fotelį arčiau, Edvardai. Eikš arčiau ugnies.

– Ką?

– O, nieko. Tiesiog dega ugnis.

Ji dabar kalbėjo jam garsiai ir lėtai, tarsi kurčiam žmogui.

Ir staiga, taip staiga, jog jos širdis iškart su palengvėjimu atlėgo, ji pajuto, kad Edvardas, tikrasis Edvardas, vėl buvo čia. Švelniai jai šypsodamasis, jis tarė:

– Ar tu man kažką sakei, Midže? Labai atsiprašau. Aš buvau susimąstęs – apie kai ką galvojau.

– O, nieko tokio. Tik apie ugnį.

Šakos traškėjo, ir keli eglės kankorėžiai užsidegė skaisčia, švaria ugnimi. Edvardas pažvelgė į juos. Jis tarė:

– Gražiai dega.

Jis ištiesė savo ilgas plonas rankas į liepsną, jausdamas, kaip atslūgsta įtampa.

Midžė pasakė:

– Einsvike mes visuomet turėjome eglės kankorėžių.

– Aš ir dabar turiu. Kiekvieną dieną atnešamas krepšys su jais ir pastatomas prie židinio.

Edvardas Einsvike. Midžė pusiau prisimerkė, tai įsivaizduodama. Jis sėdi, galvojo ji, bibliotekoje, vakarinėje namo pusėje. Ten augo magnolija, kuri beveik uždengė vieną langą ir po pietų pripildydavo kambarį auksine žalia šviesa. Pro kitą langą matėsi veja ir aukštas velingtono medis, stovintis lyg sargybinis. O dešinėje buvo didelis bukmedis.

O, Einsvikas... Einsvikas.

Ji galėjo užuosti švelnų kvapą, sklindantį nuo magnolijos, kuri iki šiol, rugsėjo mėnesio, buvo pasipuošusi puikiais, baltais, saldžiai kvepiančiais žiedais. Ir kankorėžiai židinyje. Ir švelnus pelėsių kvapas nuo knygos, kurią neabejotinai skaito Edvardas. Jis dabar sėdėtų patogiame krėsle, ir protarpiais galbūt jo akys nukryptų nuo knygos prie ugnies, ir jis prisimintų, kokiai akimirkai, Henrietą.

Midžė krūptelėjo ir paklausė:

– Kur yra Henrieta?

– Ji nuėjo prie baseino.

Midžė spoksojo į jį.

– O kam?

Jos balsas, staigus ir gilus, šiek tiek prablaivė Edvardą.

– Mano brangi Midže, be abejo, tu žinojai... na, numa-

nei. Ji gana gerai pažinojo Kristovą.

– O, žinoma, tai nėra paslaptis. Bet aš nesuprantu, kodėl ji turėtų eiti ir gedėti ten, kur jis buvo nušautas. Tai visai nepanašu į Henrietą. Ji niekuomet nebuvo melodramatiška.

– Ar mes išties pažįstame vieni kitus? Henrietą, pavyzdžiui?

Midžė susimąstė. Ji pasakė:

– Galų gale, Edvardai, tu ir aš pažįstame Henrietą visą gyvenimą.

– Ji pasikeitė.

– Ne iš esmės. Aš nemanau, kad kas nors apskritai keičiasi.

– Henrieta pasikeitė.

Midžė smalsiai pažvelgė į jį.

– Daugiau nei mes, tu ir aš?

– O, aš likau toks pats, tu puikiai tai žinau. O tu...

Jo akys, staiga susifokusavusios, pažvelgė į ją, klūpinčią prie židinio grotelių. Atrodė, tarsi jis žiūrėtų į ją iš labai toli, į jos ryškų žandikaulį, tamsias akis, ryžtingą burną. Jis pasakė:

– Aš norėčiau tave dažniau matyti, mano brangi Midže.

Ji nusišypsojo jam. Ji pasakė:

– Žinau. Tai lengva, šiais laikais, palaikyti ryšį.

Pasigirdo garsas lauke, ir Edvardas atsistojo.

– Lusi buvo teisi, – pasakė jis. – Tai buvo sunki diena – kai pirmą kartą susiduri su žmogžudyste. Aš eisiu miegoti. Labos nakties.

Jis išėjo iš kambario, kai tuo tarpu Henrieta įėjo į jį pro verandos duris.

Midžė pasisuko į ją.

– Ką tu padarei Edvardui?

– Edvardui? – Henrieta atrodė apsiblaususi. Jos kakta buvo suraukta. Atrodė, kad ji galvoja apie kažką labai tolimo.

– Taip, Edvardui. Jis atėjo baisiai atrodydamas – toks sušalęs ir pilkas.

– Jei tau taip rūpi Edvardas, Midže, tai kodėl tu pati nieko dėl to nedarai?

– Nieko nedarau? O ką daryti? Ką tu turi galvoje?

– Aš nežinau. Atsistoti ant kėdės ir šaukti! Atkreipti į save dėmesį. Ar tu nesupranti, kad tai vienintelė viltis su tokiais vyrais, kaip Edvardas?

– Edvardui niekas nerūpi, išskyrus tave, Henrieta. Niekuomet nerūpėjo.

– Tuomet iš jo pusės tai labai neprotinga. – Ji greitai žvilgtelėjo į Midžės baltą veidą. – Aš tave įskaudinau. Atleisk man. Bet aš nekenčiu Edvardo šį vakarą.

– Nekenti Edvardo? Tu *negali*.

– O, taip, aš galiu! Tu nežinai...

– Ko?

Henrieta lėtai pasakė:

– Jis man primena daug dalykų, kuriuos aš norėčiau pamiršti.

– Kokių dalykų?

– Na, Einsviką, pavyzdžiui.

– Einsviką? Tu nori pamiršti Einsviką?

Midžės balsas skambėjo nepatikliai.

– Taip, taip, *taip*! Ten aš buvau laiminga. Aš negaliu pakelti, būtent dabar, kai man primena apie laimę. Tu nesupranti? Tai buvo laikas, kai nežinai, kas tavęs laukia. Kai nedvejojant tvirtinama, kad viskas bus puiku ir gražu! Kai kurie žmonės yra išmintingi – jie niekuomet nesi-

tiki būsią laimingais. Bet aš tikėjausi.

Ji staiga pasakė:

– Aš niekuomet negrįšiu į Einsviką.

Midžė iš lėto tarė:

– Laikas parodys.

Keturioliktas skyrius

Midžė staiga pabudo – tai buvo pirmadienio rytas.

Akimirką ji gulėjo nesuvokdama aplinkos, jos akys neryžtingai nukrypo į durų pusę, nes jai kažkodėl pasirodė, kad turi įeiti ledi Enkitel. Ką sakė Lusi, kai ji įplaukė į kambarį tą pirmąjį rytą?

Sunkus savaitgalis? Ji buvo susirūpinusi – manė, kad gali atsitikti kažkas nemalonaus.

Taip, ir kažkas nemalonaus atsitiko – kažkas, kas tarsi juodas debesis slėgė Midžės širdį. Kažkas, apie ką ji nenorėjo galvoti – ko ji nenorėjo prisiminti. Kažkas, kas ją *baugino*. Kažkas susiję su Edvardu.

Staiga sugrįžo atmintis. Vienas bjaurus žodis – *žmogžudystė*!

„O, ne, – galvojo Midžė, – to negali būti. Tai tik mano sapnas. Džonas Kristovas, nužudytas, nušautas – gulintis prie baseino. Kraujas ir žydras vanduo – primena detektyvinio romano viršelį. Fantastiška, nerealu. Dalykai, kurie tikrovėje niekuomet nenutinka. Jei mes dabar būtume Einsvike. To negalėtų atsitikti Einsvike.

Sunki našta nuslinko nuo jos kaktos žemyn. Dabar sunkumas persikėlė į pilvą, sukeldamas tuo pačiu šleikštulį.

Tai nebuvo sapnas. Tai buvo realus įvykis – *News of the World* įvykis – ir ji, ir Edvardas, ir Lusi, ir Henris, ir Henrieta – visi buvo į tai įpainioti.

Neteisinga – tikrai neteisinga – nes su jais tai neturėjo nieko bendro, jei Gerda nušovė savo vyrą.

Midžė nesmagiai sukrutėjo.

Tyli, kvaila, kiek apgailėtina Gerda – sunku Gerdą susieti su melodrama – su smurtu.

Gerda, be abejo, *nieko* negalėtų nušauti.

Ir vėl ji pajuto tą nesmagų jausmą. Ne, ne, šitaip negalima galvoti. Nes kas dar *galėjo* nušauti Džoną? Ir Gerda stovėjo ten, prie jo kūno, su revolveriu rankoje. Revolveriu, kurį ji paėmė iš Henrio kabineto.

Gerda pasakė, kad ji rado nušautą Džoną ir pakėlė revolverį. Na, o ką ji dar galėtų pasakyti? Kažką ji juk turėjo sakyti, vargšelė.

Ir kodėl Henrieta stojosi jos ginti – sakydama, kad Gerdos istorija visiškai įmanoma. Henrieta nesvarstė kitų įmanomų alternatyvų.

Henrieta praėjusį vakarą buvo labai keista.

Bet tai, be abejo, kaltas šokas dėl Džono Kristovo mirties.

Vargšė Henrieta – kas dar taip baisiai pergyveno dėl Džono.

Bet laikui bėgant ji tai užmirš – viskas užsimiršta. Ir ji ištekės už Edvardo ir gyvens Einsvike – ir Edvardas pagaliau bus laimingas.

Henrieta visuomet švelniai mylėjo Edvardą. Jai kelią pastojo tik agresyvi, dominuojanti Džono Kristovo asmenybė. Šalia jo Edvardas atrodė taip... taip *blankiai.*

Kai Midžė tą rytą nusileido pusryčiauti, jai dingtelėjo, kad Edvardo asmenybė, išsivadavusi iš Džono Kristovo dominavimo, dabar pradėjo atsiskleisti. Jis atrodė labiau savimi pasitikintis, labiau ryžtingas, ir ne toks išsiblaškęs.

Jis maloniai kalbėjo paniurusiam ir neatsakančiam

Deividui.

– Tu turi dažniau lankytis Einsvike, Deividai. Aš norėčiau, kad tu ten jaustumeisi kaip namuose.

Pakabinęs marmelado, Deividas šaltai tarė:

– Tie didžiuliai dvarai yra visiškas absurdas. Juos reikia padalinti.

– Tikiuosi, kad to nebus mano laikais, – šypsodamasis pasakė Edvardas. – Mano nuomininkai yra visiškai patenkinti.

– O neturėtų, – pasakė Deividas. – Niekas neturėtų būti patenkintas.

– Jei beždžionės būtų patenkintos savo užpakaliais, – sumurmėjo ledi Enkitel, stovėdama prie bufeto ir neaiškiai žvelgdama į inkstų patiekalą. – Tai eilėraštis, kurį išmokau darželyje, bet aš dabar neatsimenu, kas seka toliau. Aš turiu pasikalbėti su tavimi, Deividai, ir sužinoti visas šiuolaikines idėjas. Kaip suprantu, reikia visų nemėgti, bet tuo pat metu suteikti jiems nemokamą medicininę priežiūrą ir daugybę papildomo išsilavinimo (vargšai, visi tie bejėgiai vaikučiai, suvaromi kasdien į mokyklas) – ir duoti žuvų taukų, kuriuos jie nori ar nenori turi nuryti – toks bjauraus kvapo skystis.

Lusi, galvojo Midžė, buvo tokia, kaip visuomet.

Ir Gadženas, kai ji prasilenkė su juo koridoriuje, taip pat atrodė įprastai. Gyvenimas Dauboje atrodė sugrįžęs į savo vėžias. Išvykus Gerdai, visa ta istorija atrodė kaip sapnas.

Lauke pasigirdo žvyro žiugždėjimas po ratais – parvažiavo seras Henris. Naktį jis praleido savo klube ir anksti iš jo išvyko.

– Na, brangusis, – pasakė Lusi, – viskas tvarkoje?

– Taip. Sekretorė buvo vietoje – kompetentinga ir da-

lykiška mergina. Ji atsakingai ėmėsi reikalo. Atrodo, kažkur yra Gerdos sesuo. Sekretorė išsiuntė jai telegramą.

– Aš žinojau, kad turi būti sesuo, – pasakė ledi Enkitel. – Velso Tembridže?

– Bekshile, jei neklystu, – pasakė seras Henris suglumęs.

– Na, sakyčiau... – Lusi svarstė apie Bekshilą. – Taip – visai įmanoma.

Pasirodė Gadženas.

– Skambino inspektorius Grendžas, sere Henri. Mirties aplinkybių tyrimas paskirtas ketvirtadieniui, vienuoliktai valandai.

Seras Henris linktelėjo. Ledi Enkitel pasakė:

– Midže, tu geriau paskambink į savo parduotuvę.

Midžė lėtai priėjo prie telefono.

Jos gyvenimas buvo toks paprastas ir vienodas, kad ji jautė frazeologijos trūkumą paaiškinti savo darbdavei, jog po keturių išeiginių dienų ji negalėjo sugrįžti į darbą dėl to, jog buvo įsipainiojusi į žmogžudystę.

Tai skambėjo neįtikėtinai. Ir atrodė neįtikėtinai.

Ir madam Alfridž nebuvo iš tų žmonių, kuriems bet kada galėjai ką nors lengvai paaiškinti.

Midžė ryžtingai atstatė smakrą ir pakėlė ragelį.

Viskas buvo taip nemalonu, kaip ji ir įsivaizdavo būsiant. Pasigirdo piktas ir kandus mažos žydės balsas.

– Kas ten atsitiko, mis Hardkesl? Mirtis? Laidotuvės? Jūs gi puikiai žinote, kad man trūksta žmonių! Ir jūs manote, kad aš priimsiu šį atsiprašymą? O, taip, pačiu laiku, sakyčiau!

Midžė pertraukė, kalbėdama griežtai ir aiškiai.

– Policija? Policija, jūs sakote? – Ji beveik rėkė. – Jūs turite reikalų su policija?

Sukandusi dantis, Midžė aiškino toliau. Keista, kaip niekingai ta moteris kitame laido gale nušvietė visą reikalą. Nepadorus reikalas su policija. Kokie tie žmonės!

Edvardas atvėrė duris ir įėjo vidun, tačiau pamatęs Midžę kalbant telefonu, ketino vėl išeiti. Ji sustabdė jį.

– Pasilik, Edvardai, prašau. O, man reikia, kad tu būtum šalia.

Edvardo buvimas kambaryje jai suteikė jėgų – priešnuodžių puolimui.

Ji patraukė ranką, kuria buvo pasirėmusi į židinį.

– Ką? Taip. Man labai gaila, madam. Bet galų gale, tai juk ne mano kaltė...

Nemalonus girgždus balsas piktai šaukė.

– Kas per vieni tie jūsų draugai? Kas tai per kompanija, kad nušaunamas žmogus ir reikia policijos? Man labai knieti apskritai atsisakyti jūsų paslaugų! Aš negaliu leisti gadinti atmosferos savo parduotuvėje.

Midžė keletą kartų nuolankiai atsakė. Galiausiai ji padėjo ragelį ir su palengvėjimu atsiduso. Ji buvo sukrėsta ir bjauriai jautėsi.

– Tai mano darbdavė, – paaiškino ji. – Aš turėjau jai pranešti, kad negrįšiu iki ketvirtadienio dėl tyrimo ir dėl... policijos.

– Tikiuosi, ji tinkamai reagavo? Kas tai per parduotuvė, kurioje tu dirbi? Ar ta moteris, kuriai ji priklauso, yra maloni ir supratinga?

– Vargiai ar galėčiau ją taip apibūdinti! Ji yra Vaitčepelio žydė dažytais plaukais ir griežlės balsu.

– Bet mano brangi Midže...

Nustėręs Edvardo veidas beveik privertė Midžę nusijuokti. Jis buvo toks susirūpinęs.

– Bet mano brangus vaike – tu negali taikstytis su to-

kiais dalykais. Jei tau reikia darbo, tai turi pasirinkti tokį, kur aplinka yra draugiška ir kur tau patinka žmonės, su kuriais turi dirbti.

Midžė kurį laiką žiūrėjo į jį nieko neatsakydama.

Kaip paaiškinti, galvojo ji, tokiam žmogui, kaip Edvardas? Ką Edvardas žino apie darbo rinką, darbo pasiūlymus?

Ir staiga ją užplūdo kartėlis. Lusi, Henris, Edvardas – taip, net ir Henrieta – nuo jų visų ją skyrė neperžengiama praraja – praraja, kuri skiria nedirbantį nuo dirbančio.

Jie neturi supratimo apie sunkumus gaunant darbą, o jį gavus, jį dar ir išlaikyti! Galbūt kažkas pasakytų, kad iš tiesų jai nebuvo būtinybės užsidirbti pragyvenimui. Lusi ir Henris mielai jai parūpintų namą – ir taip pat mielai suteiktų nuolatinį išlaikymą. Edvardas taip pat noriai ją išlaikytų.

Bet kažkas Midžės viduje priešinosi tokios paramos priėmimui iš pasiturinčių giminaičių. Retkarčiais atvykti pas Lusi ir pasinerti į puikiai sutvarkyto Lusi gyvenimo prabangą buvo nuostabu. Ji čia galėjo linksmintis. Bet tvirta nepriklausomybės dvasia neleido jai priimti tokio gyvenimo dovanai. Tas pats jausmas neleido jai pradėti nuosavo verslo su pinigais, pasiskolintais iš giminaičių bei draugų. Per daug ji matė tokių pavyzdžių.

Ji nesiskolins pinigų – nesinaudos įtaka. Ji susirado sau darbą už keturis svarus per savaitę, ir jei madam Alfridž suteikė jai darbą tikėdamasi, kad Midžė atsives savo „reikšmingas" bičiules apsipirkti, tai jai teko nusivilti. Midžė buvo griežtai nusistačiusi prieš bičiulių lankymąsi.

Dėl darbo ji neturėjo ypatingų iliuzijų. Jai nepatiko parduotuvė, ji nemėgo madam Alfridž, ji nemėgo amžino keliaklupsčiavimo prieš suirzusias ir nemandagias pirkė-

jas, bet ji labai abejojo, ar galėtų gauti kokį kitą darbą, kuris jai labiau patiktų, nes ji neturėjo jokios kvalifikacijos.

Edvardo įsivaizdavimas, kad prieš ją yra platus darbų pasirinkimas, šį rytą buvo nepakenčiamai erzinantis. Kokią teisę Edvardas turėjo gyventi pasaulyje, taip atitrūkusiame nuo realybės?

Tai buvo Enkitelai, visi jie. O ji – ji buvo tik pusė Enkitelų! Ir kartais, kaip ir šį rytą, ji visiškai nesijautė esanti Enkitel! Ji buvo tik savo tėvo duktė.

Apie savo tėtį ji paprastai galvodavo su skausmingu meilės jausmu ir sąžinės graužimu. Pražilęs, vidutinio amžiaus vyras išvargusiu veidu. Vyras, kuris ilgus metus grūmėsi, stengdamasis išlaikyti šeimos verslą, kuris, nepaisant visų jo pastangų, buvo pasmerktas lėtai ristis nuokalnėn. Tai nebuvo nesugebėjimas valdyti verslą – tai buvo progreso maršas.

Ganėtinai keista, bet Midžė visuomet buvo labiau prisirišusi ne prie savo nuostabios Enkitelų mamos, bet prie tylaus, išvargusio tėvo. Kiekvieną kartą, kai ji grįždavo iš Einsviko, kuris ją beprotiškai žavėjo, ji į nepritariančius klausimus savo išvargusio tėvo veide atsakydavo apkabindama jo kaklą ir tardama: „Aš džiaugiuosi sugrįžusi namo – džiaugiuosi grįžusi *namo*."

Jos mama mirė, kai Midžei buvo trylika metų. Kartais Midžei dingtelėdavo, kad ji labai menkai pažinojo savo mamą. Ji buvo išsiblaškiusi, žavinga, linksma. Ar ji gailėjosi dėl savo vedybų, vedybų, kurios ją atskyrė nuo Enkitelų klano? Midžė neturėjo supratimo. Jos tėvas tapo niūresnis ir tylesnis po savo žmonos mirties. Jo pastangos vystyti verslą buvo bergždžios. Jis mirė tyliai ir nepastebimai, kai Midžei buvo aštuoniolika.

Midžė gyveno pas įvairius Enkitelų giminaičius, gau-

davo iš jų dovanų, puikiai leisdavo su jais laiką, bet ji atsisakė būti finansiškai priklausoma nuo jų malonės. Ir nors ji juos mylėjo, kartais būdavo akimirkų, kaip kad dabar, kai ji staiga pasijusdavo esanti jiems tolima.

Ji su apmaudu galvojo: „Jie *nieko* nežino!“

Edvardas, kaip visuomet jautrus, žiūrėjo į ją susimąsčiusiu veidu. Jis švelniai paklausė:

– Aš tave nuliūdinau? Kodėl?

Lusi įplaukė į kambarį. Ji buvo įpusėjusi vieną iš savo pokalbių.

– ... suprantate, negali iš tiesų žinoti, ar ji mieliau rinktųsi Vaithartą, ar mus?

Midžė abejingai pažvelgė į ją, tuomet į Edvardą.

– Jokios naudos, kad žiūrėsi į Edvardą, – pasakė ledi Enkitel. – Edvardas paprasčiausiai nežinos; tu, Midže, visuomet esi praktiška.

– Aš nežinau, apie ką tu kalbi, Lusi.

Lusi atrodė nustebusi.

– Apie mirties aplinkybių tyrimą, brangioji. Gerda turi jame pasirodyti. Ar ji apsistos čia? Ar Vaitharte? Be abejo, prisiminimai yra skausmingi – bet apsistojus Vaitharte, į ją spoksos žmonės ir ten bus daugybė reporterių. Trečiadienį, žinai, vienuoliktą, ar pusę dvylikos? – Ledi Enkitel veide pasirodė šypsena. – Aš niekuomet nebuvau tyrime! Aš galvoju apie širmą – ir apie skrybėlę, žinoma – bet *ne* pirštines.

– Žinote, – tęsė ledi Enkitel, – pereidama kambarį ir pakeldama telefono ragelį, – aš nemanau, kad turiu kokias nors pirštines, išskyrus sodo pirštines! Ir, žinoma, daug ilgų vakarų prabėgo nuo gubernatoriaus rezidencijos dienų. Pirštinės atrodytų gana kvailai, jūs taip nemanote?

– Vienintelė iš jų nauda, tai išvengti pirštų atspaudų nusikaltimo metu, – pasakė šypsodamasis Edvardas.

– Na, labai įdomu, kad tu tai sakai, Edvardai – labai įdomu. Ką aš darau su šiuo daiktu? – Ledi Enkitel pasižiūrėjo į telefono ragelį su lengvu pasibjaurėjimu.

– Tu ketinai kažkam paskambinti?

– Aš taip nemanau. – Ledi Enkitel neaiškiai papurtė galvą ir nedrąsiai padėjo ragelį į vietą.

Ji pasižiūrėjo į Edvardą su Midže.

– Aš nemanau, Edvardai, kad tu turėtum liūdinti Midžę. Midžė netikėtas mirtis sunkiau pakelia, nei mes.

– Mano brangi Lusi, – sušuko Edvardas. – Aš tik susirūpinau Midžės darbu. Jis man nesukėlė susižavėjimo.

– Edvardas mano, kad aš turėčiau turėti malonų darbdavį, kuris mane vertintų, – ramiai pasakė Midžė.

– Brangus Edvardai, – pasakė Lusi su dėkingumu.

Ji nusišypsojo Midžei ir vėl išėjo.

– Rimtai, Midže, – pasakė Edvardas, – mane tai neramina.

Ji pertraukė jį:

– Ta nelemta moteris moka man keturis svarus per savaitę. Visa kita neturi reikšmės.

Ji praslinko pro jį ir nuėjo į sodą.

Seras Henris sėdėjo savo įprastoje vietoje ant sienelės, bet Midžė pasisuko ir nuėjo link gėlyno.

Jos giminaičiai buvo žavūs, bet šį rytą iš jų žavesio nebuvo jokios naudos.

Deividas Enkitelas sėdėjo ant suolo keliuko viršuje.

Deividas nepasižymėjo jokiu stebinančiu žavesiu, ir Midžė nuėjo tiesiai prie jo ir atsisėdo šalia, jausdama piktdžiugišką malonumą, matant jo nusivylusį žvilgsnį.

Kaip sunku, pagalvojo Deividas, pasislėpti nuo žmo-

nių.

Jis buvo išmestas iš lovos staiga įsiveržus kambarinėms su šluostėmis rankose.

Biblioteka (ir enciklopedija Britannica) nepasirodė esanti šventove, kurioje jis optimistiškai tikėjosi rasti prieglobstį. Du kartus ledi Enkitel pasirodė ir vėl išnyko, maloniai išreikšdama pastabas, į kurias, atrodo, nebuvo įmanoma parinkti jokio protingo atsakymo.

Jis atėjo čionai apsvarstyti savo padėtį. Paprasčiausias savaitgalis, kuriam jis nenorom pasišventė, dabar prasitęsė ryšium su nepaprastąja padėtimi dėl staigios smurtinės mirties.

Deividas, kuris buvo labiau linkęs į mokslo pasiekimų svarstymus ar rimtas diskusijas apie Kairiojo Sparno ateitį, visiškai nebuvo pasiruošęs kriminalinei tikrovei. Kaip jis sakė ledi Enkitel, jis neskaitė *News of the World*. Bet dabar atrodė, kad *News of the World* atėjo į Daubą.

Žmogžudystė! Deividas su pasibjaurėjimu nusipurtė. Ką pagalvos jo draugai? Kaip kiti, taip sakant, *priims* žmogžudystės faktą? Kaip jie į tai pažiūrės? Nuobodu? Bjauru? Ar savotiškai smagu?

Bandydamas šias mintis sudėlioti savo galvoje, jis toli gražu neapsidžiaugė Midžės pasirodymu. Jis pažvelgė į ją nesmagiai, kai ji atsisėdo šalia.

Ji paklausė:

– Kaip tau patinka tavo giminaičiai?

Deividas gūžtelėjo pečiais. Jis pasakė:

– Ar iš tiesų reikia apie tai galvoti?

Midžė pasakė:

– O ar apskritai reikia apie kažką galvoti?

Be jokių abejonių, pamanė Deividas, *ji* negalvoja. Jis beveik maloniai pasakė:

– Aš analizavau savo reakciją į žmogžudystę.

– Keista, be abejo, – pasakė Midžė, – su tuo susidurti tikrovėje.

Deividas atsiduso ir tarė:

– Vargina, ir nuobodu. – Tai buvo bene geriausias apibūdinimas. – Visi tie šablonai, kuriuos aš maniau egzistuojant tik detektyvinių romanų puslapiuose!

– Tu turėtum gailėtis, kad atvykai, – pasakė Midžė.

Deividas atsiduso.

– Taip, aš galėčiau paviešėti pas savo draugą Londone. Jam priklauso Kairiojo Sparno knygynas.

– Aš manau, kad čia labiau ištaiginga, – pasakė Midžė.

– Kam iš tiesų rūpi tas ištaigingumas? – paniekinamai paklausė Deividas.

– Kartais, – pasakė Midžė, – man atrodo, kad niekas nebesvarbu.

– Išpaikęs požiūris į gyvenimą, – pasakė Deividas. – Jei tu būtum darbininke...

Midžė jį pertraukė.

– Aš ir *esu* darbininkė. Būtent todėl ir traukia ištaigingumas. Patogios lovos, pūkinės pagalvės – ryto arbata, švelniai pastatyta šalia lovos – porceliano vonia su karšto vandens čiaupais – ir nuostabios vonios druskos. Patogūs foteliai, kuriuose nugrimzti...

Midžė nustojo vardinti sąrašą.

– Darbininkai, – pasakė Deividas, – visus šiuos dalykus turi turėti.

Bet jis šiek tiek suabejojo dėl švelniai pastatomos rytinės arbatos, kas atrodė per daug lepu efektyviai organizuotam pasauliui.

– Negaliu su tavimi nesutikti, – širdingai pasakė Midžė.

Penkioliktas skyrius

Erkiulio Puaro mėgavimąsi vėlyvu rytiniu šokolado puodeliu nutraukė telefono skambutis. Jis atsistojo ir pakėlė ragelį.

– Alio?

– Mesjė Puaro?

– Ledi Enkitel?

– Kaip malonu, kad jūs pažinote mano balsą! Ar jums trukdau?

– Visiškai ne. Jūsų, tikiuosi, pernelyg nepaveikė pribloškiantys vakarykščiai įvykiai?

– Ne, iš tiesų ne. Pribloškiantys, kaip jūs sakote, bet galima jaustis gana *nuošaliai*. Aš jums skambinu pasiteirauti, ar negalėtumėte jūs pas mus užsukti – žinau, kad piktnaudžiauju, bet aš iš tiesų labai nerimauju.

– Be abejo, ledi Enkitel. Jūs turite galvoje dabar?

– Taip, turiu galvoje dabar. Kaip galima greičiau. Liksiu jums skolinga.

– O, visiškai ne. Tuomet aš ateisiu per miškelį?

– Taip, žinoma – trumpiausiu keliu. Labai jums ačiū, mesjė Puaro.

Sugaišęs tik akimirką, kad nubraukti keletą dulkelių nuo švarko atlapų, Puaro užsimetė ploną lietpaltį ir, kirtęs pievelę, nuskubėjo takeliu per kaštainių miškelį. Baseinas buvo tuščias – policija buvo atlikusi savo darbą ir pasi-

šalinusi. Jis atrodė nekaltai ir taikiai švelnioje ūkanotoje rudens šviesoje.

Puaro greitomis dirstelėjo į paviljoną. Lapės kailio gobtuvo, pastebėjo jis, jau nebebuvo. Bet šešios degtukų dėžutės vis dar gulėjo ant stalo prie sofos. Jis dar labiau nusistebėjo tais degtukais.

„Čia ne vieta laikyti degtukus – tokioje drėgmėje. Vieną dėžutę patogumui, galbūt, bet ne šešias."

Jis susimąstęs apžiūrėjo spalvotą metalinį stalą. Padėklas su taurėmis buvo nuneštas. Kažkas ant stalo buvo sukeverzojęs piešinį – grubų košmariško medžio eskizą. Toks piešinys žeidė tvarkingą Erkiulio Puaro mąstyseną.

Jis spragtelėjo liežuviu, papurtė galvą, ir nuskubėjo link namų, svarstydamas apie tokio skubaus pakvietimo priežastis.

Ledi Enkitel laukė prie terasos durų ir nusivedė jį į tuščią svetainės kambarį.

– Labai malonu, kad atvykote, mesjė Puaro.

Ji šiltai paspaudė jam ranką.

– Madam, aš esu jūsų paslaugoms.

Ledi Enkitel grakščiai ir išraiškingai mosavo rankomis. Jos nuostabios akys plačiai atsivėrė.

– Suprantate, viskas taip sudėtinga. Inspektorius dabar ima interviu – ne, apklausinėja – ar kaip ten vadinasi? – *Gadženą*. Ir iš tiesų mūsų visas gyvenimas čia priklauso nuo Gadženo, ir reikia jį labai užjausti. Nes jam, be abejo, yra siaubinga būti apklausiamu policijos – net jei tai ir inspektorius Grendžas, kuris, aš manau, iš tiesų yra mielas ir prisirišęs prie savo šeimos – turiu galvoje berniukus, kuriems vakarais jis padeda konstruoti Meccano – ir žmoną, kuri palaiko nepriekaištingą tvarką – gal tik šiek tiek per daug namuose visko prigrūsta...

Erkiulis Puaro mirksėjo, kai ledi Enkitel toliau piešė savo įsivaizduojamus inspektoriaus Grendžo šeimos gyvenimo apmatus.

– Panašiai kaip ir jo žemyn krentantys ūsai, – tęsė toliau ledi Enkitel, – aš manau, kad namai, kurie yra per daug nepriekaištingi, kartais taip pat gali slėgti – panašiai kaip muilas ant ligoninės slaugių veidų. Koks *blizgesys*! Bet tai daugiau liečia kaimo vietoves, kur viskas atsilieka – Londono slaugos namuose yra daugybė pudros ir tikrai gražių lūpdažių. Bet aš sakau, mesjė Puaro, kad jūs iš tikrųjų turite *deramai* pas mus papietauti, kai pasibaigs visi šie absurdiški dalykai.

– Jūs labai maloni.

– Aš pati nieko neturiu prieš policiją, – pasakė ledi Enkitel. – Iš tiesų man tai gana įdomu. „Leiskite man padėti jums viskuo, kuo tik galiu", pasakiau aš inspektoriui Grendžui. Jis atrodo gana suglumęs, bet metodiškas.

– Motyvai policijai atrodo tokie svarbūs, – tęsė ji. – Kalbant apie ligoninės slauges... aš manau, kad Džonas Kristovas... buvo tokia su rusvais plaukais ir riesta nosimi – gana patraukli. Be abejo, tai buvo jau gana seniai, ir policijos galbūt tai nedomina. Niekas nežino, kiek vargšei Gerdai teko iškentėti. Ji yra lojali būtybė, jūs taip nemanote? O gal paprasčiausiai ji viskuo tiki, kas jai sakoma. Aš manau, kad jei neturi pakankamai proto, tai taip elgtis gana išmintinga.

Gana netikėtai ledi Enkitel atvėrė kabineto duris ir pakvietė Puaro, žvaliai sušukdama: „Štai mesjė Puaro." Po to ji apskrido kambarį ir išlėkė iš jo, uždarydama duris. Inspektorius Grendžas ir Gadženas sėdėjo prie stalo. Kampe buvo jaunas vyras su užrašų knygele. Gadženas pagarbiai atsistojo.

Puaro puolė atsiprašinėti.

– Aš tuoj pat išeinu. Užtikrinu jus, jog neturėjau jokio supratimo, kad ledi Enkitel...

– Ne, ne, neskubėkit. – Grendžo ūsai šį rytą atrodė labiau pesimistiškai, nei kada nors anksčiau. „Galbūt, – pamanė Puaro, – buvo per daug tvarkymosi namuose arba buvo nupirktas "Benares" žalvario stalas, ir šauniajam inspektoriui visai nebeliko vietos laisvai judėti."

Jis piktai nustūmė į šalį šias mintis. Inspektoriaus Grendžo švarus, bet pergrūstas namas, jo žmona, jo vaikai bei jų polinkis žaisti Meccano tebuvo lakios ledi Enkitel vaizduotės rezultatas.

Bet pats gyvumas, su kuriuo buvo atvaizduota konkreti realybė, jį sudomino. Viskas buvo kaip ir savo vietose.

– Sėskitės, mesjė Puaro, – pasakė Grendžas. – Aš kai ko norėjau jūsų paklausti. Čia aš jau greit pabaigsiu.

Jis nukreipė dėmesį į Gadženą, kuris pagarbiai ir beveik protestuodamas vėl užėmė savo vietą ir atsuko bejausmį veidą į pašnekovą.

– Ir tai viskas, ką jūs atsimenate?

– Taip, sere. Viskas, sere, ėjo įprasta vaga. Nebuvo jokių nesklandumų.

– Dar buvo lapės gobtuvas – tame vasaros paviljone prie baseino. Kuriai iš ledi jis priklauso?

– Jūs kalbate, sere, apie sidabrinės lapės gobtuvą? Aš jį pastebėjau vakar, kai iš paviljono nešiau taures. Bet jis nepriklauso niekam šiuose namuose, sere.

– Tuomet kieno jis yra?

– Galbūt jis priklauso mis Krei, sere. Mis Veronikai Krei, kino aktorei. Ji vilkėjo kažką panašaus.

– Kada?

– Kai ji čia lankėsi užvakar vakare, sere.

– Bet jūs neminėjote ją buvus tarp svečių?

– Ji nebuvo svečias, sere. Mis Krei gyvena Karvelio Lizde, tai... ė... namelis takelio viršuje, ir ji atėjo po vakarienės, pasibaigus jos degtukams – norėjo jų pasiskolinti.

– Ar ji paėmė šešias dėžutes? – paklausė Puaro.

Gadženas pasisuko į jį.

– Teisingai, sere. Mūsų ledi, sužinojusi, kad jų daug turime, privertė ją paimti pustuzinį.

– Kuriuos ji paliko paviljone, – pasakė Puaro.

– Taip, sere, aš pastebėjau juos ten vakar ryte.

– Nedaug yra dalykų, kurių šis vyras nepastebėjo, – pasakė Puaro išėjus Gadženui, kai jis minkštai ir pagarbiai uždarė paskui save duris.

Inspektorius Grendžas tik pastebėjo, kad tarnai yra tikri velniai!

– Vis dėlto, – pasakė jis kiek pralinksmėjęs, – mes dar turime virėją. Virėjos *kalba* – ne taip, kaip šie pasipūtę vyresnieji tarnai.

– Aš paskyriau žmogų apsižvalgyti Harleistrite, – tęsė jis. – Ir aš šiandien pats ten būsiu. Mes turime ką nors iš ten išpešti. Drįstu tvirtinti, žinote, kad Kristovo žmonai teko nemažai iškęsti. Kai kurie tų šiuolaikinių gydytojų su jų pacientėmis... na, jūs nustebtumėte! Ir aš sužinojau iš ledi Enkitel, kad buvo tam tikrų problemų su ligoninės slauge. Be abejo, ji labai neaiškiai apie tai kalbėjo.

– Taip, – sutiko Puaro. – Ji kalba neaiškiai.

Meistriškai sudėliotas paveikslas... Džonas Kristovas ir meilės intrigos su ligoninės slaugytoja... gydytojo gyvenimo galimybės... daugybė priežasčių Gerdos Kristov pavydui, kuris galiausiai išsirutuliojo iki nužudymo.

Taip, meistriškai peršamas paveikslas, nukreipiantis dėmesį į Harleistrito pusę – tolyn nuo Daubos – tolyn

nuo akimirkos, kai Henrieta Saverneik, žengusi į priekį, paėmė iš nesipriešinančios Gerdos Kristov rankos revolverį... Tolyn nuo kito fakto, kai Džonas Kristovas mirdamas pratarė *„Henrieta"*.

Staiga atvėręs akis, kurios buvo pusiau primerktos, Erkiulis Puaro ryžtingai bei smalsiai paklausė:

– Jūsų vaikai žaidžia su Meccano?

– Ė, ką? – Inspektorius Grendžas pabudo iš susimąstymo ir ėmė spoksoti į Puaro. – Kodėl, po galais? Tiesą sakant, jie yra kiek jaunoki – bet aš galvoju Tedžiui padovanoti Meccano per Kalėdas. Kodėl jūs klausiate?

Puaro papurtė galvą.

Ledi Enkitel keliamas pavojus, galvojo Puaro, yra tai, kas jos intuityvūs spėjimai gali dažnai pasitvirtinti. Nerūpestingais (tariamai nerūpestingais?) žodžiais ji sukuria paveikslą – ir jei dalis paveikslo pasitvirtina, tai ar nepatikėsi, pats to nenorėdamas, ir likusia paveikslo dalimi?..

Inspektorius Grendžas kalbėjo.

– Noriu atkreipti jūsų dėmesį į vieną dalyką, mesjė Puaro. Toji mis Krei, aktorė – ji atsibastė net iki čia, kad pasiskolintų degtukų. Jei jai reikėjo degtukų, kodėl ji neatėjo pas jus, gyvenantį už poros žingsnių? Kam reikėjo eiti pusmylę?

Erkiulis Puaro gūžtelėjo pečiais.

– Tam gali būti kokia nors priežastis. Snobiška priežastis, galbūt? Mano namelis yra mažas, nereikšmingas. Aš čia tik savaitgalių gyventojas, bet seras Henris ir ledi Enkitel yra svarbūs – jie čia gyvena – žinomos asmenybės. Ta Veronika Krei galbūt norėjo su jais susipažinti – galų gale, tai irgi yra būdas.

Inspektorius Grendžas atsistojo.

– Taip, – pasakė jis, – tai visiškai įmanoma, be abejo,

bet negalima nieko praleisti. Vis tik aš neabejoju, kad reikalas pasirodys pakankamai paprastas. Seras Henris identifikavo ginklą, kaip vieną iš savo kolekcijos. Atrodo, kad dieną prieš tai visi juo praktikavosi. Viskas, ką reikėjo padaryti misis Kristov, tai nueiti į kabinetą, ir paimti jį iš ten, kur matė serą Henrį jį padedant, ir taip pat pasiimti šovinių. Viskas pakankamai paprasta.

– Taip, – sumurmėjo Puaro. – Viskas atrodo visiškai paprasta.

Taip, galvojo jis, visai paprastai tokia moteris, kaip Gerda Kristov, galėjo įvykdyti nusikaltimą. Be jokių gudrybių ar painiavų – pastūmėta į smurtą kartaus sielvarto, kurį sąlygojo ribota, bet giliai mylinti prigimtis.

Ir vis dėlto neabejotinai – *neabejotinai* ji turėjo turėti kažkokį savisaugos jausmą. Ar ji veikė tame visiškame aklume – toje dvasios tamsoje – kai bet koks atsargumas nustumiamas į šalį?

Jis prisiminė jos tuščią, apsvaigusį veidą.

Jis nežinojo – jis paprasčiausiai nežinojo.

Bet jis jautė turįs žinoti.

Šešioliktas skyrius

Gerda Kristov per galvą nusivilko juodą suknelę ir numetė ją ant fotelio.

Jos akys buvo graudžios ir neužtikrintos.

Ji pasakė:

– Aš nežinau – aš iš tikrųjų nežinau. Atrodo, jog niekas nebeturi prasmės.

– Aš žinau, brangioji, žinau. – Misis Peterson buvo švelni, bet tvirta. Ji tiksliai žinojo, kaip elgtis su žmonėmis, patyrusiais netektį. „Elsė kriziniu laikotarpiu yra nepakeičiama", apie ją sakė jos šeima.

Dabar ji sėdėjo savo sesers Gerdos miegamajame Harleistrite. Elsė Peterson buvo nuostabi moteris, aukšta, su didele energijos atsarga. Dabar ji žiūrėjo į Gerdą pusiau sudirgusiu, pusiau užjaučiančiu žvilgsniu.

Vargšė Gerda – tragiška prarasti savo vyrą tokiu baisiu būdu. Ir iš tikrųjų, netgi dabar, ji neatrodė tinkamai tame – na, *dalyvaujanti*. Be abejo, mąstė misis Peterson, Gerda visuomet buvo siaubingai lėta. Be to, reikėjo atsižvelgti ir į patirtą šoką.

Ji pasakė guviu balsu:

– Aš manau, kad reikia apsispręsti dėl to juodo marokeno už dvylika ginėjų.

Gerdai visuomet reikėjo padėti apsispręsti.

Gerda stovėjo nejudėdama, suraukusi kaktą. Ji dvejo-

dama tarė:

– Aš iš tikrųjų nežinau, koks Džono požiūris buvo į gedulą. Jei neklystu, tai kartą esu girdėjus jį sakant, kad jis to nemėgsta.

„Džonas, – galvojo ji. – Jei Džonas būtų čia ir pasakytų, ką man daryti."

Bet Džono čia jau niekada nebebus. Niekada – niekada – niekada... Šąlantis avienos kepsnys – stingstantis ant stalo... priimamojo durų pokštelėjimas, Džonas, bėgantis per du laiptelius į viršų, visuomet skubantis, visuomet toks gyvybingas, toks gyvas...

Gyvas.

Gulintis ant nugaros prie baseino... lėtai varvantis kraujas ant betono... revolveris jos rankoje...

Košmaras, blogas sapnas, netrukus ji atsibus ir pasirodys, jog visa tai netiesa.

Sesers šaižus balsas perskrodė jos neaiškias mintis.

– Tu *turi* vilkėti kažką juodo per tyrimą. Labai keistai atrodytų, jei tu atvyktum šviesiai mėlyna suknele.

Gerda pasakė:

– Tas baisus tyrimas, – ir pusiau užmerkė akis.

– Tau labai sunku, brangioji, – greitai pasakė Elsė Peterson. – Bet kai jis pasibaigs, tu iškart atvažiuosi pas mus ir mes tavimi pasirūpinsime.

Miglotų Gerdos Kristov minčių kontūrai išryškėjo. Ji pasakė išsigandusiu, beveik panikos palaužtu balsu:

– Ką aš darysiu be Džono?

Elsė Peterson į šį klausimą turėjo atsakymą.

– Tu turi vaikus. Tu turi gyventi dėl *jų*.

Zena, kūkčiojanti ir šaukianti: „Mano tėtis mirė!", krisdama ant savo lovos. Teris, pabalęs, klausinėjantis, nepraliejantis nė ašaros.

Nelaimingas atsitikimas su revolveriu, ji jiems pasakė – vargšas tėčis tapo nelaimingo atsitikimo auka.

Berilė Kolins (taip apdairu iš jos pusės) surinko visus rytinius laikraščius, kad vaikai negalėtų jų perskaityti. Ji taip pat įspėjo ir tarnus. Iš tikrųjų Berilė elgėsi labai išmintingai.

Terensas atėjo į blankią svetainę pas savo mamą, suspaustomis lūpomis, blyškiu, beveik žalsvu veidu.

– Kodėl tėtis buvo nušautas?

– Nelaimingas atsitikimas, brangusis. Aš... aš negaliu apie tai kalbėti.

– Tai nebuvo nelaimingas atsitikimas. Kodėl tu kalbi netiesą? Tėtis buvo nužudytas. Tai buvo žmogžudystė. Taip parašyta laikraščiuose.

– Teri, iš kur tu gavai laikraštį? Aš pasakiau mis Kolins...

Jis palingavo galvą – keisti palingavimai, kaip seno žmogaus.

– Aš nuėjau ir nusipirkau, žinoma. Aš žinojau, kad juose yra kažkas, ko tu nenori mums sakyti, nes dėl ko gi mis Kolins būtų juos paslėpusi?

Niekuomet nebuvo prasmės ko nors slėpti nuo Terenso. Tas jo keistas, nešališkas, mokslinis žingeidumas visuomet turėjo būti patenkintas.

– *Kodėl* jis buvo nužudytas, mama?

Tuomet ji palūžo, beveik puldama į isteriją.

– Neklausk manęs apie tai – aš nenoriu apie tai kalbėti – aš negaliu apie tai kalbėti – tai per daug siaubinga.

– Bet jie viską išaiškins, ar ne? Turiu galvoje, kad jie turi tai padaryti. Tai būtina.

Taip argumentuota, taip nešališka. Nuo to Gerdai norėjosi ir šaukti, ir juoktis, ir verkti. Ji galvojo: „Jam tai ne-

rūpi... jam negali rūpėti... jis tik užduoda klausimus. Na, juk jis net neverkė."

Terensas išėjo, išvengdamas savo tetos Elsės patarnavimų – mielas mažas berniukas nepalenkiamu, pavargusiu veidu. Jis visuomet jautėsi vienišu. Bet iki šios dienos tai neturėjo reikšmės.

Šiandien, galvojo jis, kas kita. Jei tik būtų kas nors, kas atsakytų į jo klausimus argumentuotai ir protingai.

Rytoj, antradienį, jis ir Nikolsonas Mainoras ketino gaminti nitrogliceriną. Jis to laukė nekantraudamas, su užsidegimu. Užsidegimas praėjo. Jam buvo nesvarbu, ar jis apskritai kada nors gamins nitrogliceriną.

Terensas beveik gavo šoką nuo savęs paties. Jam jau neberūpėjo moksliniai eksperimentai. Bet kai nužudomas tėvas... Jis galvojo: „Mano tėtis – nužudytas."

Ir kažkas susidrumstė – įleido šaknis – ėmė augti... lėtas pyktis.

Berilė Kolins pabeldė į miegamojo duris ir įėjo vidun. Ji buvo pabalusi, santūri, dalykiška. Ji pasakė:

– Inspektorius Grendžas yra čia. – Ir Gerdai žioptelėjus bei gailiai į ją pažvelgus, Berilė skubiai pridūrė: – Jis pasakė, kad nėra ypatingo reikalo jūsų trukdyti. Jis norėtų truputį su jumis pakalbėti, bet tai tik rutininiai klausimai apie daktaro Kristovo veiklą ir aš jam pati galiu pasakyti viską, ką jis nori žinoti.

– O, ačiū tau, Kolins.

Berilė paskubom pasišalino, ir Gerda atsiduso:

– Kolins yra tokia pagalba. Ji tokia praktiška.

– Taip, iš tiesų, – pasakė misis Peterson. – Puiki sekretorė, esu tuo tikra. Nepasižymi grožiu, vargšė mergina, ar ne? Na, aš visuomet maniau, kad būtent tokių ir reikia. Ypač tokiems patraukliems vyrams, kaip Džonas.

Gerda užsiplieskė:

– Ką tu turi galvoje, Else? Džonas niekada... jis niekada... tu kalbi taip, tarsi Džonas būtų flirtavęs ar daręs ką nors baisaus, jei turėtų gražią sekretorę. Džonas nė iš tolo toks nebuvo!

– Žinoma, ne, brangioji, – pasakė misis Peterson. – Bet galų gale, visi juk žino, *kokie* tie vyrai!

Pacientų priimamajame į inspektorių Grendžą žvelgė šaltos, karingos Berilės Kolins akys. Jos *buvo* karingos, jis tai pastebėjo. Na, jai galbūt tai buvo natūralu.

„Aiškus reikalas, – galvojo jis. – Nieko nebuvo tarp jos ir daktaro, sakyčiau. Nors *ji* galėjo būti ir įsimylėjusi *jį*. Kartais taip atsitinka."

Bet ne šį kartą, nusprendė jis, po ketvirčio valandos atsilošęs savo krėsle. Berilės Kolins atsakymai į jo klausimus buvo tikras skaidrumo pavyzdys. Ji atsakinėjo iš karto, ir akivaizdžiai visas daktaro profesinės veiklos smulkmenas žinojo kaip savo penkis pirštus. Jis pakeitė temą ir švelniai nukreipė kalbą į buvusius santykius tarp Džono Kristovo ir jo žmonos.

Judviejų santykiai, pasakė Berilė, buvo nuostabūs.

– Aš manau, kad jie retkarčiais pasikivirčydavo, kaip ir dauguma vedusių porų? – Inspektorius kalbėjo lengvai ir konfidencialiai.

– Aš neprisimenu jokių ginčų. Misis Kristov buvo labai atsidavusi savo vyrui – iš tikrųjų, nelyginant vergė.

Jos balse girdėjosi nežymi smerkimo gaidelė. Inspektorius Grendžas ją išgirdo.

„Šiek tiek feministiška, toji mergina", pamanė jis.

Garsiai jis pasakė:

– Visiškai nepastovėdavo už save pačią?

– Ne. Viskas sukosi apie daktarą Kristovą.

– Tironiška, a?

Berilė svarstė.

– Ne, aš taip nesakyčiau. Bet jis buvo, kaip aš tai įvardinčiau, labai savanaudiškas vyras. Jis laikė savaime suprantamu dalyku, kad misis Kristov visuomet turėjo sutikti su *jo* idėjomis.

– Kokie nors keblumai su pacientais – moterimis, turiu galvoje? Jums nereikia nieko slėpti, mis Kolins. Visi žino, kad gydytojai turi tam tikrų sunkumų šioje srityje.

– O, šitie dalykai! – Berilės balsas buvo niekinantis. – Daktaras Kristovas puikiai tvarkėsi su visais sunkumais *šioje* srityje. Jis šauniai laikėsi pacienčių atžvilgiu. – Ji pridūrė: – Jis iš tiesų buvo nuostabus gydytojas.

Jos balse girdėjosi beveik pagiežingas žavėjimasis.

Grendžas tarė:

– Ar jis buvo įsipainiojęs su kokia nors moterimi? Nelaikykite paslapčių, mis Kolins, mums labai svarbu tai žinoti.

– Taip, aš suprantu. Bet aš tokiomis žiniomis nedisponuoju.

Kiek per stačiokiškai, pamanė jis. Ji nežino, bet galbūt nuspėja.

Jis griežtai pasakė:

– O kaip dėl mis Henrietos Saverneik?

Berilės lūpos susispaudė.

– Ji buvo artima šeimos draugė.

– Nebuvo... rūpesčių dėl jos tarp daktaro ir misis Kristov?

– Žinoma ne.

Atsakymas buvo kategoriškas. (Per daug kategoriškas?)

Inspektorius pakeitė kryptį.

– Kaip dėl Veronikos Krei?

– Veronikos Krei?

Berilės balsas buvo nuoširdžiai nustebęs.

– Ji buvo daktaro Kristovo draugė, ar ne?

– Aš niekuomet apie ją negirdėjau. Nors *vardas* lyg ir kažkur girdėtas.

– Kino aktorė.

Berilės kakta išsilygino.

– Žinoma! Aš galvoju, kodėl man tas vardas pasirodė pažįstamas. Bet aš pirmąkart girdžiu, kad daktaras Kristovas ją pažinojo.

Ji kalbėjo taip užtikrintai, kad inspektorius iškart paliko šią temą. Jis ėmė klausinėti apie daktaro Kristovo elgesį praėjusį šeštadienį. Ir čia pirmą kartą Berilės atsakymų užtikrintumas nublanko. Ji lėtai pasakė:

– Jo elgesys *nebuvo* visiškai įprastas.

– Kuo tai pasireiškė?

– Jis atrodė išsiblaškęs. Buvo gana ilgas laiko tarpas, kol jis pakvietė paskutinę pacientę – nors paprastai jis stengdavosi užbaigti greičiau, kai ruošdavosi išvykti. Aš pamaniau – taip, aš tikrai pamaniau, kad jis dėl kažko susimąstęs.

Bet ji negalėjo pasakyti nieko konkretesnio.

Inspektorius Grendžas nebuvo labai patenkintas tyrimo eiga. Jis net nepriartėjo prie kokio nors apčiuopiamo motyvo – o motyvas turi būti įvardintas, prieš perduodant bylą teisėjams.

Pats jis buvo visiškai įsitikinęs tuo, kad Gerda Kristov nušovė savo vyrą. Kaip motyvą jis įtarė pavydą – bet ligi šiol jis nerado už ko užsikabinti. Seržantas Kumbis apklausė kambarines, bet visos jos tvirtino tą patį. Misis Kristov garbino žemę, kuria vaikščiojo jos vyras.

Kas ten benutiktų, galvojo jis, turėjo nutikti Dauboje. Mintys apie Daubą jam kėlė neaiškų nerimą. Ten buvo keista šutvė.

Ant stalo suskambo telefonas, ir mis Kolins atsiliepė. Ji pasakė:

– Tai jums, inspektoriau, – ir padavė jam ragelį.

– Grendžas klauso. Kas čia dabar? – Berilė išgirdo pasikeitimą jo balse ir smalsiai pažvelgė į jį. Medinis veidas kaip visuomet buvo bejausmis. Jis kriuksėjo – klausėsi.

– Taip... taip, supratau. Tai absoliučiai tikra, ar ne? Jokios paklaidos. Taip... taip... taip, aš atvyksiu. Aš čia jau baigiu. Taip.

Jis padėjo ragelį ir kurį laiką sėdėjo nejudėdamas. Berilė smalsiai žvelgė į jį.

Jis susiėmė ir uždavė klausimą balsu, gerokai besiskiriančiu nuo ankstesnio:

– Kaip suprantu, jūs neturite kokių nors savo minčių apie šį reikalą, mis Kolins?

– Turite galvoje...

– Turiu galvoje, minčių apie tai, kas nužudė daktarą Kristovą?

Ji tvirtai atsakė:

– Neturiu jokio supratimo, inspektoriau.

Grendžas iš lėto pasakė:

– Kai buvo rastas kūnas, šalia stovėjo misis Kristov su revolveriu rankoje...

Jis tyčiomis paliko sakinį neužbaigtą.

Jos reakcijos ilgai nereikėjo laukti. Nesikarščiuojant, šaltai ir bešališkai, ji pasakė:

– Jei jūs manote, kad misis Kristov nužudė savo vyrą, tai aš esu visiškai tikra, kad jūs klystate. Misis Kristov su smurtu neturi nieko bendro. Ji labai nuolanki ir drovi, ir

ji buvo visa po daktaro padu. Man tai skamba juokingai, jog kažkas galėtų įtarti ją nušovus savo vyrą, nors įkalčiai ir galėtų liudyti prieš ją.

– Tuomet jei ne ji, tai kas? – staiga paklausė jis.

Berilė lėtai pasakė:

– Neturiu supratimo.

Inspektorius nuėjo link durų. Berilė paklausė:

– Ar jūs norėtumėte pamatyti misis Kristov prieš išvykstant?

– Ne... taip, galbūt.

Berilė vėl nustebo; tai nebuvo tas pats vyras, kuris ją klausinėjo prieš suskambant telefonui. Ką jis ten išgirdo, kad šitaip pasikeitė?

Gerda nervingai įėjo į kambarį. Ji atrodė nelaiminga ir sutrikusi. Ji paklausė tyliu, drebančiu balsu:

– Ar jūs ką nors sužinojote apie tai, kas nužudė Džoną?

– Kol kas ne, misis Kristov.

– Tai neįmanoma – visiškai neįmanoma.

– Bet tai įvyko, misis Kristov.

Ji linktelėjo, žiūrėdama žemyn, susukdama savo nosinaitę į nedidelį kamuoliuką.

Jis ramiai paklausė:

– Ar jūsų vyras turėjo kokių nors priešų, misis Kristov?

– Džonas? O, ne. Jis buvo nuostabus. Visi jį nepaprastai mėgo.

– Jūs nežinote nieko, kas galėtų griežti ant jo dantį, – jis stabtelėjo, – arba ant jūsų?

– Ant manęs? – Ji atrodė labai nustebusi. – O, ne, inspektoriau.

Inspektorius Grendžas atsiduso.

– O kaip dėl Veronikos Krei?

– Veronikos Krei? O, jūs turite galvoje moterį, kuri aną vakarą atėjo pasiskolinti degtukų?

– Taip, būtent. Jūs ją pažinojote?

Gerda papurtė galvą.

– Aš niekuomet jos prieš tai nemačiau. Džonas ją pažinojo prieš daugelį metų – bent jau ji taip sakė.

– Aš spėju, kad ji galėjo ant jo griežti dantį, apie ką jūs nežinojote.

Gerda oriai atsakė:

– Aš nemanau, kad kas nors galėtų griežti dantį ant Džono. Jis buvo be galo malonus ir visiškai nesavanaudiškas – o, ir vienas kilniausių vyrų.

– Hm, – numykė inspektorius. – Taip. Sutinku. Ką gi, geros dienos, misis Kristov. Jūs supratote dėl tyrimo? Trečiadienį vienuoliktą valandą Market Deplitče. Tai bus visai paprasta – jums nereikės jaudintis – tyrimas greičiausiai bus nukeltas savaitei, kad mes galėtume surinkti daugiau duomenų.

– O, suprantu. Ačiū jums.

Ji stovėjo, žiūrėdama jam pavymui. Jis svarstė, ar ji, netgi dabar, bent jau įtarė save esant pagrindiniu įtariamuoju.

Jis sustabdė taksi – pateisinamos išlaidos atsižvelgiant į informaciją, ką tik jam suteiktą telefonu. Bet kur ši informacija jį nuves, jis nežinojo. Iš pirmo žvilgsnio atrodė, kad ji buvo visiškai ne vietoje. Paprasčiausiai tai neturėjo reikšmės. Nors kažkokiu būdu, kaip, jis ir pats dar nesuvokė, tai turėjo turėti reikšmę.

Vienintelė išvada, kurią jis galėjo dabar padaryti – kad byla nebus tokia paprasta ir aiški, kaip jam atrodė ligi šiol.

Septynioliktas skyrius

Seras Henris keistai spoksojo į inspektorių Grendžą.

Jis iš lėto tarė:

– Nesu visiškai tikras, kad supratau jus, inspektoriau.

– Tai visai paprasta, sere Henri. Aš prašau jūsų patikrinti savo ginklų kolekciją. Tikiuosi, kad visi ginklai yra aprašyti ir sužymėti?

– Be abejo. Bet aš jau identifikavau revolverį kaip vieną iš mano kolekcijos ginklų.

– Viskas nėra taip paprasta, sere Henri. – Grendžas minutėlę patylėjo. Jis instinktyviai visuomet priešinosi bet kokios informacijos atskleidimui, tačiau šiuo atveju tą reikėjo padaryti. Seras Henris buvo svarbus asmuo. Jis neabejotinai įvykdys jam pateiktą prašymą, bet jam reikės įvardinti ir priežastį. Inspektorius nusprendė tą priežastį atskleisti.

Jis ramiai pasakė:

– Daktaras Kristovas buvo nušautas ne iš to revolverio, kurį jūs identifikavote šį rytą.

Sero Henrio antakiai pakilo.

– Kažkas nepaprasto! – pasakė jis.

Grendžą tai kažkaip nuramino. Nepaprasta – tai buvo būtent tai, ką jis pats jautė. Jis buvo dėkingas serui Henriui už šį pasakymą, ir lygiai tiek pat dėkingas, kad jis nepasakė nieko daugiau. Šiuo metu tik tiek buvo galima

pasakyti. Reikalas buvo nepaprastas – o toliau laikas parodys.

Seras Henris paklausė:

– Ar jūs turite kokių nors priežasčių manyti, kad ginklas, iš kurio buvo paleistas lemtingas šūvis, priklausė mano kolekcijai?

– Absoliučiai jokių priežasčių. Bet aš turiu būti tikras, sakykime, kad taip nėra.

Seras Henris pritariamai linktelėjo galvą.

– Aš suprantu jūsų požiūrį. Na, tuomet prie darbo. Tai šiek tiek užtruks.

Jis ištraukė stalčių ir paėmė knygą odiniais viršeliais. Atversdamas ją, jis pakartojo:

– Tai šiek tiek užtruks, kol patikrinsim...

Kažkas jo balse patraukė Grendžo dėmesį. Jis greitai pažiūrėjo į jį. Sero Henrio pečiai šiek tiek nusviro – jis staiga ėmė atrodyti vyresnis ir labiau pavargęs.

Inspektorius Grendžas susimąstė. Jis galvojo: „Galas žino, kas čia su tais žmonėmis darosi."

– Ak...

Grendžas pasisuko. Jo akys užfiksavo laiką, trisdešimt minučių – dvidešimt minučių – nuo tada, kai seras Henris pasakė „Tai šiek tiek užtruks."

Grendžas greitai paklausė:

– Taip, sere?

– Trūksta 38 kalibro Smit Veson. Jis buvo rudame odiniame dėkle ir gulėjo galiniame šio stalčiaus skyriuje.

– Ak! – Inspektoriaus balsas skambėjo ramiai, bet jis pats buvo susijaudinęs. – Ir kada, sere, jūs matėte jį paskutinį kartą savo vietoje?

Seras Henris kurį laiką svarstė.

– Sunku pasakyti, inspektoriau. Paskutinį kartą šį stal-

čių aš buvau ištraukęs maždaug prieš savaitę ir aš manau – aš esu beveik tuo tikras – kad būčiau atkreipęs dėmesį į tuščią vietą. Bet negalėčiau prisiekti, žinoma, kad jį čia *mačiau*.

Inspektorius Grendžas linktelėjo galvą.

– Ačiū, sere, aš pilnai suprantu. Na, turiu imtis darbo.

Jis išėjo iš kambario – užsiėmęs, siekiantis aiškaus tikslo, vyras.

Seras Henris, išėjus inspektoriui, kurį laiką stovėjo nejudėdamas, tuomet iš lėto išėjo į terasą. Jo žmona su sodo pirštinėmis ir krepšiu dirbo prie krūmų – sekatoriumi genėjo šakas.

Ji jam raiškiai pamojavo.

– Ko norėjo inspektorius? Tikiuosi, kad jis neketina vėl kamuoti tarnų. Žinai, Henri, jie to nemėgsta. Jie negali to priimti linksmai ar pažiūrėti kaip į kriminalinį romaną, kaip kad mes.

– Ar mes taip žiūrime?

Jo tonas patraukė jos dėmesį. Ji saldžiai jam nusišypsojo.

– Koks pavargęs tu atrodai, Henri. Tu neturi dėl to per daug rūpintis.

– Žmogžudystė sukelia rūpesčių, Lusi.

Ledi Enkitel kurį laiką svarstė, nesąmoningai nukirpdama keletą šakų, tuomet jos veidas aptemo.

– O, Viešpatie – blogiausia su tais sekatoriais, kad jie tokie žavingi – negali sustoti ir visuomet nukerpi daugiau, nei norėjai. Apie ką tu kalbėjai – kažką tokio, kad žmogžudystė sukelia nemalonius jausmus? Bet iš tikrųjų, Henri, aš niekaip nesuprantu, *kodėl*. Turiu galvoje, jei jau kažkam lemta mirti, argi svarbu, ar tai vėžys, ar tuberkuliozė vienoje iš tų baisiai šviesių sanatorijų, ar insultas –

siaubinga, kai veido lieka tik viena pusė – ar peršovimas, ar nudūrimas, ar galbūt pasmaugimas. Juk, galų gale, visų pabaiga vienoda. Visų ta pati lemtis – mirtis! Išsilaisvinimas iš visų rūpesčių. Tuomet rūpesčių turi tik giminaičiai – ginčai dėl pinigų, dėvėti juodus drabužius ar ne – ir kam atiteks tetos Selinos rašomasis stalas – ir panašūs dalykai!

Seras Henris atsisėdo ant akmeninės plokštės. Jis pasakė:

– Atrodo, kad viskas bus kur kas sudėtingiau, nei mes manėme, Lusi.

– Na, brangusis, mes turime tai iškęsti. Ir kai viskas baigsis, mes galime kur nors nukeliauti. Nesirūpink dėl esamų problemų, verčiau žiūrėk į ateitį. Mane tai džiugina. Aš galvoju, ar nebūtų šaunu Kalėdoms nuvykti į Einsviką – ar atidėti iki Velykų? Kaip tu manai?

– Iki Kalėdų dar daugybė laiko.

– Taip, bet aš mėgstu viską numatyti iš anksto. Velykos, galbūt... taip. – Lusi džiugiai nusišypsojo. – Iki to laiko ji neabejotinai susitvarkys.

– Kas? – Seras Henris krūptelėjo.

Ledi Enkitel ramiai atsakė:

– Henrieta. Aš manau, jei jų vestuvės būtų spalį – kitų metų spalį, turiu galvoje, tuomet mes galėtume ten paviešėti per *šias* Kalėdas. Aš pamaniau, Henri...

– Norėčiau, kad nemanytum, brangioji. Tu per daug galvoji.

– Žinai tą klėtį? Iš jo gautųsi puiki studija. Henrietai reikia studijos. Žinai, ji tikrai talentinga. Edvardas, esu tuo tikra, ja nepaprastai didžiuosis. Du berniukai ir mergaitė būtų šaunu – arba du berniukai ir dvi mergaitės.

– Lusi – Lusi! Kaip tu toli nuėjai.

– Bet, brangusis, – ledi Enkitel plačiai atmerkė savo nuostabias akis. – Edvardas niekuomet nieko neves, išskyrus Henrietą. Jis labai, *labai* užsispyręs. Šiuo atžvilgiu primena mano tėvą. Jis turi savo supratimą! Todėl, be abejo, Henrieta *turi* už jo tekėti – ir ji tai dabar *padarys*, kai iš kelio pasitraukė Džonas Kristovas. Jis iš tikrųjų jai buvo pati didžiausia nelaimė, kokia tik gali būti.

– Vargšas žmogus!

– Kodėl? O, todėl, kad jis miręs? Na, visi šiaip ar taip turi kada nors numirti. Aš niekuomet nepergyvenau dėl mirštančių žmonių...

Jis keistai pažvelgė į ją.

– Aš visuomet maniau, kad tau patiko Kristovas, Lusi?

– Su juo buvo smagu. Ir jis turėjo tam tikro žavesio. Bet aš visuomet maniau, kad jokio asmens neverta pernelyg sureikšminti.

Ir ramiai, besišypsančiu veidu, ledi Enkitel negailestingai apkarpė *Viburnum Carlesii*.

Aštuonioliktas skyrius

Erkiulis Puaro žvilgtelėjo per savo langą ir pamatė takeliu ateinančią Henrietą Saverneik. Ji vilkėjo tais pačiais žaliais tvido drabužiais, kaip ir tragedijos dieną. Šalia jos bėgo spanielis.

Jis nuskubėjo prie laukujų durų ir jas atidarė. Ji stovėjo, jam šypsodamasi.

– Ar galiu įeiti ir apžiūrėti jūsų namą? Man patinka apžiūrinėti žmonių namus. Išvedžiau šunį pasivaikščioti.

– O, be abejo. Tai taip angliška – išvesti šunį pasivaikščioti!

– Žinau, – pasakė Henrieta. – Ir aš taip pagalvojau. Jūs žinote tą gražią poemą: „Lėtai ėjo dienos, viena paskui kitą. Aš maitinau antis, prikaišiojau žmonai, grojau Hendelio *Largo* su fleita ir vedžiojau šunį pasivaikščioti."

Ji ir vėl nusišypsojo – nuostabi, švelni šypsena.

Puaro palydėjo ją į svetainę. Ji apsidairė po jo pedantiškai tvarkingą būstą ir palingavo galva.

– Gražu, – pasakė ji, – visko po du. Kaip jums nepatiktų mano studija.

– Kodėl ji man turėtų nepatikti?

– O, visur pridrabstyta molio – ir visų daiktų tik po vieną, nes priešingu atveju antras nedelsiant turėtų būti sunaikintas.

– Bet aš galiu jus suprasti, madmuazele. Jūs esate me-

nininkė.

– O ar jūs nesate menininkas, mesjė Puaro?

Puaro palenkė galvą į šoną.

– Geras klausimas. Bet iš esmės sakyčiau, kad ne. Aš žinau nusikaltimų, kurie buvo meniški – jie buvo, suprantate, puikus vaizduotės įgyvendinimas. Bet juos atskleisti – ne, tam nereikia kūrybinių galių. Reikia tik vieno – tiesos troškimo.

– Tiesos troškimo, – mąsliai pasakė Henrieta. – Taip, aš suprantu, kokiu pavojingu jus gali padaryti šis troškimas. Ar jus patenkintų tiesa?

Jis smalsiai pažvelgė į ją.

– Ką jūs turite galvoje, mis Saverneik?

– Aš suprantu jūsų norą *žinoti*. Bet ar šio žinojimo pakaktų? Ar jūs žengtumėte žingsnį toliau ir tas žinias paverstumėte veiksmais?

Jį sudomino jos požiūris.

– Jūs norite pasakyti, kad sužinojęs tiesą apie daktaro Kristovo mirtį... aš galėčiau tuo pasitenkinti, žinojimą pasilaikydamas sau pačiam? Ar *jūs* žinote tiesą apie šią mirtį?

Henrieta patraukė pečiais.

– Labiausiai akivaizdus atsakymas yra Gerda. Kaip ciniška, kad žmona ar vyras visuomet yra pirmieji įtariamieji nužudžius sutuoktinį.

– Bet jūs su tuo nesutinkate?

– Aš nedarau pirmalaikių išvadų.

Puaro ramiai paklausė:

– Kodėl jūs atėjote, mis Saverneik?

– Turiu pripažinti, kad aš neturiu tokios aistros tiesai, kaip jūs. Šuns išvedimas pasivaikščioti buvo gražus angliškas pasiteisinimas. Bet, žinoma, Enkitelai neturi šuns

– kaip jūs galbūt pastebėjote aną dieną.

– Šis faktas nepraslydo pro mano akis.

– Taigi, aš pasiskolinau sodininko šunį. Aš nesu, supraskite, mesjė Puaro, labai teisinga.

Ir vėl sublizgo ta nuostabi trapi šypsena. Jis ramiai pasakė:

– Ne, bet jūs esate principinga.

– Kurių galų jūs tai sakote?

Ji krūptelėjo – beveik, pagalvojo jis, išsigando.

– Nes aš tikiu, jog tai tiesa.

– Principingumas, – mąsliai pakartojo Henrieta. – Aš svarstau, ką šis žodis iš tiesų reiškia.

Ji sėdėjo labai tyliai, nuleidusi akis į kilimą, tuomet pakėlė galvą ir pažiūrėjo į jį atkakliu žvilgsniu.

– Jūs norite žinoti, kodėl aš atėjau?

– Galbūt jums sunku tai išreikšti žodžiais.

– Taip, manau, jog jūs teisus. Tyrimas, mesjė Puaro, yra rytoj. Reikia ryžto, kad tiek...

Ji nutilo. Atsistojusi priėjo prie židinio, sukeitė keletą figūrėlių ant atbrailos ir perstatė raštuotą vazą nuo stalo vidurio į patį židinio atbrailos kampą. Ji atsitraukė atgal ir apžiūrėjo pertvarkymus, palenkusi galvą į šoną.

– Kaip jums tai patinka, mesjė Puaro?

– Visiškai nepatinka, madmuazele.

– Aš taip ir maniau. – Ji nusijuokė, ir mikliai viską grąžino į pradines vietas. – Na, jei pasakai "a", turi pasakyti ir "b"! Jūs, regis, esate tas asmuo, su kuriuo galima pasikalbėti. Štai kas. Ar, jūsų manymu, policijai būtina žinoti, kad aš Džonui Kristovui buvau artima draugė?

Jos balsas buvo visiškai ramus ir be emocijų. Ji žiūrėjo, ne į jį, bet į sieną virš jo galvos. Vienu pirštu ji braukė per ąsočio su purpurinėmis gėlėmis reljefą. Jis pagalvojo, kad

pro piršto galiuką nuteka jos emocijos.

Erkiulis Puaro pasakė, taip pat be emocijų:

– Suprantu. Jūs buvote įsimylėjėliai?

– Jei jums patinka toks apibūdinimas.

Jis smalsiai pažvelgė į ją.

– Bet jūs ne taip apibūdintumėte, madmuazele.

– Ne.

– Kodėl ne?

Henrieta gūžtelėjo pečiais. Ji priėjo ir atsisėdo šalia jo ant sofos. Ji iš lėto tarė:

– Kai kurie žmonės mėgsta apibūdinti dalykus kaip galima tiksliau.

Jo susidomėjimas Henrieta Saverneik išaugo. Jis paklausė:

– Jūs buvote daktaro Kristovo draugė – kaip ilgai?

– Maždaug pusmetį.

– Policijai, aš spėju, nebus sunku nustatyti šį faktą?

Henrieta svarstė.

– Įsivaizduoju, kad ne. Tai yra, jei jie domėsis panašiais dalykais.

– O, jie tikrai domėsis, galiu jus užtikrinti.

– Taip, greičiausiai taip. – Ji patylėjo, ištiesė pirštus ant savo kelio ir kurį laiką žiūrėjo į juos, tuomet jam greitai, draugiškai nusišypsojo. – Na, mesjė Puaro, tai ką gi daryti? Eiti pas inspektorių Grendžą ir pasakyti – ką sakyti tokiems ūsams, kaip jo? Tokie naminiai, šeimyniški ūsai.

Puaro ranka nusliuogė per savo paties su pasididžiavimu prižiūrimą puošmeną.

– Panašiai kaip mano, madmuazele?

– Jūsų ūsai, mesjė Puaro, yra meno triumfas. Jie neasocijuojasi su niekuo, išskyrus save pačius. Esu tikra, kad jie unikalūs.

– Absoliučiai.

– Ir tai galbūt ir yra priežastis, kodėl aš čia su jumis kalbuosi. Tarkim, policija sužinos tiesą apie Džoną ir mane. Ar ji būtinai tai paviešins?

– Priklauso nuo aplinkybių, – atsakė Puaro. – Jei policija nuspręs, kad su įvykiu tai nieko neturi bendro, jie išlaikys šį faktą paslaptyje. Jūs... jūs labai dėl to nerimaujate?

– Kam vargšei Gerdai dar labiau apsunkinti gyvenimą? Ji garbino Džoną, ir jis dabar negyvas. Ji prarado jį. Kam jai dar ta papildoma našta?

– Tai jūs dėl jos rūpinatės?

– Jūs manote, kad tai veidmainiška. Spėju jus galvojant, kad, jei man apskritai rūpėtų Gerdos dvasinė būsena, aš niekuomet nebūčiau tapusi Džono meiluže. Bet jūs nesuprantate – tai nebuvo visiškai taip. Aš nesužlugdžiau jo šeimyninio gyvenimo. Aš buvau tik viena iš... procesijos.

– O, štai kaip?

Ji greitai atsisuko į jį.

– Ne, ne, *ne*! Ne tai, ką jūs galvoje. Šito aš labiausiai ir nenoriu! Kad kiekvienas klaidingai manytų apie Džoną, koks jis buvo iš tikrųjų. Todėl aš ir kalbu su jumis – nes aš turiu neaiškią, miglotą viltį jums tai išaiškinti. Išaiškinti, turiu galvoje, koks iš tiesų buvo Džonas. Aš puikiai suprantu, kas gali atsitikti – laikraščių antraštės – „Daktaro meilės gyvenimas“ – Gerda, aš, Veronika Krei. Džonas toks nebuvo – jis iš tikrųjų nebuvo žmogumi, kuriam labai rūpėtų moterys. Jam ne moterys buvo svarbiausia, bet jo *darbas*. Būtent darbas jam kėlė tikrąjį susidomėjimą ir jaudulį – taip, ir nuotykių pojūtį. Jei Džonas kažkuriuo momentu būtų užsimiršęs ir paprašytas įvardinti mote-

rį, kuri jam labiausiai rūpėjo, žinote, ką jis būtų pasakęs? Misis Krabtri.

– Misis Krabtri? – Puaro buvo nustebęs. – Kas, tuomet, yra toji misis Krabtri?

Henrietos balse buvo kažkas tarp verksmo ir juoko, kai ji tęsė toliau:

– Ji yra sena moteris – bjauri, raukšlėta, visiškai nesutramdoma. Džonas vien tik apie ją ir galvojo. Ji yra Šv. Kristoferio ligoninės pacientė. Ji susirgo Ridžvėjaus liga. Tai labai reta liga, bet kas ja suserga, yra pasmerktas mirčiai – nuo jos nėra vaistų. Bet Džonas buvo juos beišrandąs – aš negaliu to techniškai paaiškinti – tai labai sudėtinga – tam tikri hormonų sekrecijos dalykai. Jis atlikinėjo eksperimentus, ir misis Krabtri buvo jo labai branginama pacientė – suprantate, ji turėjo *drąsos*, ji *norėjo* gyventi – ir jai Džonas labai patiko. Ji ir jis kovojo toje pačioje barikadų pusėje. Ridžvėjaus liga ir misis Krabtri Džono galvoje užėmė svarbiausią vietą – dieną ir naktį – visa kita jam iš tiesų nerūpėjo. Būtent tai jo gyvenime užėmė svarbiausią vietą – ne Harleistrito reikalai ir turtingos, storos moterys, tai jam buvo tik tarp kitko. Jo varomoji jėga buvo didžiulis mokslinis smalsumas bei rezultatai. Aš... o, aš norėčiau jums sugebėti tai išaiškinti.

Jos rankos keistai beviltiškai suplazdėjo, ir Erkiulis Puaro pagalvojo, kokios mielos ir jausmingos buvo tos rankos.

Jis pasakė:

– *Jūs* atrodote labai gerai suvokianti.

– O, taip, aš suvokiau. Džonas ateidavo ir pasakodavo, suprantate? Ne visiškai man – iš dalies, aš manau, sau pačiam. Tokiu būdu jis spręsdavo tam tikrus klausimus. Kartais jis būdavo beveik visiškai netekęs vilties – jis ne-

galėjo suprasti, kaip įveikti padidėjusį toksiškumą – ir tuomet jam kildavo idėjų, ką reikėtų padaryti kitaip. Aš negaliu paaiškinti, į ką tai buvo panašu – tai buvo panašu... taip, į *mūšį*. Jūs negalite įsivaizduoti – įsiūtis ir susikoncentravimas – ir, taip, kartais agonija. Ir kartais visiškas nuovargis...

Ji minutę kitą patylėjo, su tamsiomis nuo prisiminimų akimis.

Puaro smalsiai paklausė:

– Jūs pati turite tam tikrų techninių žinių?

Ji papurtė galvą.

– Iš tikro ne. Tik tiek, kad suprasčiau, apie ką kalbėjo Džonas. Aš įsigijau knygą ir paskaičiau apie tai.

Ji vėl nutilo kuriam laikui, jos veidas suminkštėjo, lūpos kiek prasivėrė šypsenai. Ji pasinėrė, pamanė jis, į prisiminimus.

Su atodūsiu ji grįžo į dabartį. Ji ilgesingai pažvelgė į Puaro.

– Jei aš tik galėčiau jums paaiškinti...

– Bet jūs jau paaiškinote, madmuazele.

– Tikrai?

– Taip. Klausydamas gali atskirti tiesą.

– Ačiū. Bet tai nebus taip paprasta paaiškinti inspektoriui Grendžui.

– Galbūt ir ne. Jam labiau rūpės asmeniniai santykiai.

Henrieta aistringai pasakė:

– Bet tai buvo nesvarbu – visiškai nesvarbu.

Puaro antakiai šiek tiek pakilo. Ji atsakė į jo neišsakytą prieštaravimą.

– Bet taip buvo! Suprantate – po kurio laiko aš atsidūriau tarp Džono ir to, apie ką jis galvojo. Aš paveikiau jį, kaip moteris. Jis negalėjo taip susikoncentruoti į darbą,

kaip jis norėjo – dėl manęs. Jis ėmė baimintis, kad buvo bepradedąs mane įsimylėti – jis nenorėjo nieko mylėti. Jis... jis su manimi draugavo, nes jam nereikėjo apie mane per daug galvoti. Jis norėjo, kad tai būtų paprasta, lengva, panašiai kaip ir ankstesni jo nuotykiai.

– Ir jūs... – Puaro įdėmiai ją stebėjo. – Jus tenkino tai – tai, kaip viskas vyko?

Henrieta atsistojo. Ji pasakė, ir jos balsas vėl tapo sausas.

– Ne, manęs tai netenkino. Galų gale, visi mes esame žmonės...

Puaro minutėlę patylėjo, tuomet pasakė:

– Tuomet kodėl, madmuazele...

– Kodėl? – Ji atsisuko į jį. – Aš norėjau, kad Džonas būtų patenkintas, aš norėjau, kad *Džonas* turėtų tai, ko jam reikėjo. Aš norėjau, kad jis galėtų judėti į priekį toje srityje, kuri jam rūpėjo – jo darbas. Kad jo nesužeisti – kad jis vėl netaptų pažeidžiamu – na, aš su tuo sutikau.

Puaro patrynė sau nosį.

– Ką tik, mis Saverneik, jūs netiesiogiai užsiminėte apie Veroniką Krei. Ar ji taip pat buvo Džono Kristovo draugė?

– Prieš pastarąjį šeštadienio vakarą jis jos nematė penkiolika metų.

– Jis ją pažinojo prieš penkiolika metų?

– Jie buvo susižadėję. – Henrieta grįžo atgal ir atsisėdo. – Aš matau, kad turiu viską paaiškinti. Džonas beviltiškai mylėjo Veroniką. Veronika buvo, ir yra, tikra kalė. Ji yra didžiausia egoistė. Ji norėjo, kad Džonas atsisakytų visko, kas jam buvo svarbu, ir taptų mis Veronikos Krei prijaukintu, nieko nereiškiančiu vyru. Džonas viską nutraukė – ir visiškai teisingai. Bet jis siaubingai kankinosi. Jis

nusprendė vesti moterį, kuri būtų kiek įmanoma didesnė priešingybė Veronikai. Jis vedė Gerdą, kurią grubiai galima būtų pavadinti pliauska. Viskas buvo gražu ir saugu, bet kaip ir kiekvienas jam galėtų pasakyti, atėjo diena, kai buvimas santuokoje su pliauska jį pradėjo erzinti. Jis turėjo įvairių meilės nuotykių – nė vienas iš jų nebuvo reikšmingas. Gerda, be abejo, niekuomet apie juos nežinojo. Bet aš manau, kad per tuos penkiolika metų su Džonu kažkas buvo netvarkoj – kažkas susiję su Veronika. Iš tikrųjų jis neišmetė jos iš savo širdies. Ir tuomet, pastarąjį šeštadienį, jie vėl susitiko...

Po ilgos pauzės Puaro nerūpestingu balsu priminė:

– Jis tą vakarą išėjo su ja apžiūrėti jos namo ir grįžo į Daubą trečią nakties.

– Iš kur jūs žinote?

– Kambarinei skaudėjo dantį.

Henrieta kiek ne vietoje pasakė:

– Lusi turi kur kas per daug tarnų.

– Bet jūs ir pati tai žinojote, madmuazele.

– Taip.

– Iš kur jūs žinojote?

Ir vėl buvo labai nežymi pauzė. Tuomet Henrieta iš lėto tarė:

– Aš žiūrėjau pro savo langą ir mačiau jį sugrįžtant namo.

– Dantų skausmas, madmuazele?

Ji nusišypsojo jam.

– Kiek kitos rūšies skausmas, mesjė Puaro.

Ji atsistojo ir pasuko link durų, ir Puaro pasakė:

– Aš palydėsiu jus, madmuazele.

Jie praėjo takeliu tarp gyvatvorių ir per vartus įžengė

į kaštainių plantaciją. Po kurio laiko jie pasiekė platesnį taką, vingiuojantį dešiniu kalvos pakraščiu virš kaštainių miškelio. Netrukus jie priėjo suolą ir Henrieta atsisėdo, o Puaro šalia jos. Viršuje už jų buvo miškas, o apačioje tankiai susodinta kaštainių giraitė. Tiesiai prieš suolą buvo takelis, vingiais vedantis žemyn, kur buvo matyti mėlyno vandens blykstelėjimai.

Puaro tylėdamas stebėjo Henrietą. Jos veidas buvo atsipalaidavęs, įtampa dingo. Ji atrodė apvalesnė ir jaunesnė. Jis suprato, kaip ji turėjo atrodyti būdama maža mergaite.

Pagaliau jis labai švelniai paklausė:

– Apie ką jūs galvojate, madmuazele?

– Apie Einsviką.

– Kas yra Einsvikas?

– Einsvikas? Tai tokia vieta. – Ji svajingai jam apibūdino Einsviką. Baltas, grakštus namas, didelis magnolijos medis, lygumos tarp miškingų kalvų.

– Tai buvo jūsų namai?

– Ne visiškai taip. Aš gyvenau Airijoje. Mes ten susirinkdavome atostogų. Edvardas, ir Midžė, ir aš. Iš tiesų tai buvo Lusi namai. Jie priklausė jos tėvui. Po jo mirties atiteko Edvardui.

– Ne serui Henriui? Bet juk jam priklausė titulas.

– O, tai KCB*, – paaiškino ji. – Henris buvo tik tolimas pusbrolis.

– Ir po Edvardo Enkitelo, kas paveldėtų tą Einsviką?

– Kaip keista, aš iš tiesų niekuomet apie tai negalvojau. Jei Edvardas nevestų... – Ji patylėjo. Jos veidu perbėgo šešėlis. Erkiulis Puaro svarstė, kas per mintis tai buvo, blykstelėjusi jos galvoje.

* Vienas iš žemesnių Anglijos bajorų titulų

– Aš manau, – lėtai tarė Henrieta, – jis atitektų Deividui. Štai kodėl...

– Kodėl kas?

– Kodėl jį Lusi čionai pakvietė... Deividas ir Einsvikas? – Ji papurtė galvą. – Kažkaip jie nedera tarpusavy.

Puaro parodė į priešais juos esantį takelį.

– Ar būtent šiuo keliu jūs užvakar nusileidote prie baseino?

Ji greitai nusipurtė.

– Ne, tuo, kuris arčiau namų. Šiuo taku atėjo Edvardas. – Jis staiga pasisuko į jį. – Ar mums dar reikia apie tai kalbėti? Aš nekenčiu to baseino. Aš netgi nekenčiu Daubos.

Puaro sumurmėjo:

Aš nekenčiu baisios daubos už mažo miškelio;
Ir lauko viršuj pakraščių, apdrėbtų kraujo spalvos viržynais,
Ir rifų, siaubingoj tyloj pasruvusių krauju
Ir aido, kuris, ko bepaklaustum, atsako: „Mirtis.“

Henrieta priblokštu veidu atsisuko į jį.

– Tenisonas, – pasakė Puaro, išdidžiai linksėdamas galva. – Jūsų lordo Tenisono poezija.

Henrieta pakartojo:

– *Aido, kuris, ko bepaklaustum...* – Ji pasakė, beveik sau pačiai: – Betgi žinoma – suprantu – štai kas – aidas!

– Ką jūs turite galvoje, aidas?

– Ši vieta – pati Dauba! Aš beveik tai buvau supratusi anksčiau – šeštadienį, kai mes su Edvardu užlipome ant keteros. Einsviko aidas. Štai kas mes esame, mes, Enkiteliai. Aidas! Mes nesame realūs – ne taip, kaip buvo Džo-

nas. – Ji pasisuko į Puaro. – Norėčiau, kad jūs būtumėte jį pažinojęs, mesjė Puaro. Mes visi esame šešėliai, palyginti su Džonu. Džonas buvo iš tikrųjų gyvas.

– Aš tai supratau netgi tuomet, kai jis buvo mirštantis, madmuazele.

– Žinau. Tai buvo juntama... Ir Džonas yra miręs, o mes, aidas, esame gyvi... Žinote, tai panašu į labai nevykusį pokštą.

Jaunystė vėl pasitraukė nuo jos veido. Jos lūpas iškreipė staigus kartus skausmas.

Kai Puaro prakalbo, užduodamas jai klausimą, ji ne iš karto suvokė, ką jis sako.

– Atleiskite. Ką jūs pasakėte, mesjė Puaro?

– Aš klausiau, ar jūsų tetai, ledi Enkitel, patiko daktaras Kristovas?

– Lusi? Ji yra mano pusseserė, tarp kitko, ne teta. Taip, jis jai labai patiko.

– O jūsų – taip pat pusbroliui? – misteriui Edvardui Enkitelui – ar jam patiko daktaras Kristovas?

Jos balsas, pamanė jis, buvo kiek sukaustytas, kai ji atsakė:

– Neypatingai – bet jis gerai jo nepažinojo.

– O jūsų – dar vienam pusbroliui? Misteriui Deividui Enkitelui?

Henrieta nusišypsojo.

– Deividas, aš manau, mūsų visų nemėgsta. Jis savo laiką leidžia užsidaręs bibliotekoje ir skaitydamas enciklopediją *Britannica*.

– Ak, rimtas vaikinas.

– Man gaila Deivido. Jis turėjo sunkią vaikystę. Jos mama buvo nestabili – invalidė. Dabar jo vienintelis būdas apsisaugoti – bandyti jaustis viršesniu už visus liku-

sius. Viskas gerai, kol tai veikia, bet retkarčiais ši uždanga praplyšta ir pasirodo tikrasis Deividas.

– Ar jis jautėsi viršesniu už daktarą Kristovą?

– Jis bandė – bet aš nemanau, kad jam pavyko. Aš jaučiu, kad Džonas Kristovas buvo iš tų žmonių, kokiu norėtų būti Deividas. Dėl to jis Džono ėmė nemėgti.

Puaro mąsliai palingavo galvą.

– Taip – pasitikėjimas savimi, užtikrintumas, energija – visos intensyvios vyriškos savybės. Tai įdomu – labai įdomu.

Henrieta nieko neatsakė.

Pro medžius apačioje, šalia baseino, Puaro pamatė besikūprinantį žmogų, kažko ieškantį – ar bent jau taip atrodė.

Jis sumurmėjo:

– Įdomu...

– Prašau?

Puaro pasakė:

– Tai vienas iš inspektoriaus Grendžo vyrų. Atrodo, kad jis kažko ieško.

– Įkalčių, aš manau. Juk policininkai visuomet ieško įkalčių? Cigarečių pelenų, batų atspaudų, sudegusių degtukų.

Jos balse girdėjosi kandi pašaipa. Puaro atsakė rimtai.

– Taip, jie ieško tų dalykų – ir kartais juos randa. Bet tikrieji įkalčiai, mis Saverneik, tokiose bylose, kaip ši, glūdi su byla susijusių asmenų tarpusavio santykiuose.

– Aš nemanau, jog jus suprantu.

– Nežymūs dalykai, – pasakė Puaro, atmetęs atgal galvą, pusiau primerkęs akis. – Ne cigarečių pelenai, ar guminių padų atspaudai – bet rankos mostas, žvilgsnis, netikėtas veiksmas...

Henrieta greitai pasuko galvą, pažiūrėdama į jį. Jis jautė jos žvilgsnį, bet nepasuko galvos. Ji paklausė:

– Jūs galvojate apie – apie kažką konkretaus?

– Aš galvoju apie tai, kaip jūs žengėte į priekį ir paėmėte revolverį iš misis Kristov, ir kaip jį paleidote iš savo rankų į baseiną.

Jis jautė, kaip ji nežymiai krūptelėjo. Bet jos balsas buvo visiškai nepasikeitęs ir ramus.

– Gerda, mesjė Puaro, yra gana kerėpliška asmenybė. Šoko būsenoje, revolveriui esant užtaisytam, ji galėjo iššauti iš jo ir... ir ką nors sužeisti.

– Bet tai buvo gana kerėpliška iš *jūsų* pusės, ar ne, jį įmesti į baseiną?

– Na, aš taip pat patyriau šoką. – Ji patylėjo. – Ką jūs norite pasakyti, mesjė Puaro?

Puaro atsisėjo tiesiai, pasuko galvą, ir ėmė kalbėti dalykišku tonu.

– Jei ant revolverio buvo pirštų atspaudai, kitaip tariant, pirštų atspaudai prieš tai, kai jį paėmė misis Kristov, tai būtų įdomu sužinoti, kam jie priklausė – ir ko mes niekuomet nesužinosime dabar.

Henrieta atsakė ramiai, bet nuožmiai.

– Turite galvoje, kad jie buvo *mano*. Jūs norite pasakyti, kad aš nušoviau Džoną ir padėjau revolverį šalia jo taip, kad galėtų prieiti Gerda ir jį pakelti. Jūs tai norite pasakyti, ar ne? Bet jei jau taip, tai jūs galėtumėte mane laikyti pakankamai protinga, kad aš galėčiau iš pradžių nušluostyti savo pirštų atspaudus!

– Bet jūs, be abejo, esate pakankamai protinga suprasti, madmuazele, kad jei jūs būtumėte šitaip padariusi, ir ant revolverio *nebūtų jokių pirštų atspaudų, išskyrus misis Kristov*, toks faktas labai kristų į akį! Nes jūs visi šaudė-

te iš to revolverio dieną prieš tai. Gerda Kristov vargiai būtų nuvaliusi revolverį *prieš* juo pasinaudodama – kodėl ji turėtų?

Henrieta iš lėto tarė:

– Tai jūs manote, kad aš nužudžiau Džoną?

– Prieš numirdamas daktaras Kristovas ištarė „Henrieta."

– Ir jūs manote, kad tai buvo kaltinimas? Tai buvo kas kita.

– Tuomet kas tai buvo?

Henrieta ištiesė koją ir su bato galu braižė žemę. Ji pasakė tyliu balsu:

– Ar jūs nepamiršote – ką aš jums neseniai pasakojau? Turiu galvoje – mūsų buvusius santykius?

– Ak, taip – jis buvo mylimasis – ir mirdamas jis pasakė „Henrieta." Tai labai jaudina.

Jos liepsnojančios akys pažvelgė į jį.

– Ar jums dera šaipytis?

– Aš nesišaipau. Bet aš nemėgstu, kai man meluojama – o tai, mano manymu, jūs ir bandote daryti.

Henrieta ramiai pasakė:

– Aš jums sakiau, kad nesu labai teisinga – bet kai Džonas pasakė „Henrieta", jis manęs nekaltino nužudymu. Ar jūs galite suprasti, kad tokie žmonės, kaip aš, kurie *kuria* daiktus, visiškai nepajėgūs sunaikinti kieno nors gyvybės? Aš nežudau žmonių, mesjė Puaro. Aš *negaliu* nieko užmušti. Tai paprasta ir akivaizdi tiesa. Jūs mane įtariate paprasčiausiai todėl, kad mano vardą ištarė mirštantis vyras, kuris vargu ar pats suvokė, ką sako.

– Daktaras Kristovas puikiai suvokė, ką jis sakė. Jo balsas buvo toks pat gyvas ir sąmoningas, kaip ir gydytojo, atliekančio svarbią operaciją ir reikliai bei skubiai sakan-

čiam: „Sesele, paduokite žirkles."

– Bet... – Ji atrodė pasimetusi, priblokšta. Erkiulis Puaro nedelsdamas tęsė toliau:

– Ir ne vien dėl to, ką mirdamas sakė daktaras Kristovas. Aš nė akimirkai nepagalvojau, kad jūs galėtumėte įvykdyti iš anksto apgalvotą žmogžudystę – ne. Bet jūs galėjote paleisti tą šūvį, apimta nuožmaus įsiūčio – ir jeigu taip – *jei* taip, madmuazele, jūs turite lakią vaizduotę ir sugebėjimus paslėpti savo pėdsakus.

Henrieta atsistojo. Ji kurį laiką stovėjo, išblyškusi ir sukrėsta, žiūrėdama į jį. Ji pasakė su netikėta, gailia šypsena:

– O aš maniau, kad jums patinku.

Erkiulis Puaro atsiduso. Jis liūdnai pasakė:

– Deja, patinkate. Man tai ir kelia didžiausią liūdesį.

Devynioliktas skyrius

I

Kai Henrieta jį paliko, Puaro sėdėjo toliau, kol apačioje pamatė inspektorių Grendžą, ryžtingais dideliais žingsniais einantį pro baseiną ir pasukantį taku už paviljono.

Inspektorius pasivaikščiojimas buvo aiškiai tikslingas.

Taigi jis turėjo eiti arba į Dangaus Ramybę, arba į Karvelio Lizdą. Puaro svarstė, kur.

Jis atsistojo ir grįžo tuo pačiu keliu, kuriuo atėjo. Jei inspektorius Grendžas buvo einąs pas jį, jam buvo įdomu išgirsti, ką pasakys inspektorius.

Bet, grįžęs į Dangaus Ramybę, Puaro čia nerado jokių lankytojų. Jis mąsliai pažvelgė palei taką į Karvelio Lizdo pusę. Veronika Krei, žinojo jis, dar nebuvo grįžusi į Londoną.

Jo susidomėjimas Veronika Krei išaugo. Spindintis lapės kailis, degtukų dėžučių krūva, tas netikėtas netobulai paaiškintas įsiveržimas šeštadienio vakarą, bei galiausiai Henrietos Saverneik pasakojimas apie Džono Kristovo ir Veronikos santykius.

Tai buvo, galvojo jis, įdomus modelis. Taip, tokiu kampu jis visa tai ir matė: modelis.

Taip, persipynusių emocijų ir asmenybių konflikto

kompozicija. Neįprastai sudėtinga kompozicija, su tamsiomis neapykantos bei aistros sąsajomis.

Ar Gerda Kristov nušovė savo vyrą? O gal viskas nebuvo taip paprasta?

Jis permąstė savo pokalbį su Henrieta ir nusprendė, kad viskas nebuvo taip paprasta.

Henrieta priėjo išvadą, kad jis įtarė ją žmogžudyste, nors iš tikrųjų jis taip toli savo svarstymuose nenuėjo. Ne toliau savo manymo, jog Henrieta kažką žinojo. Kažką žinojo ar kažką slėpė – kas būtent?

Jis nepatenkintas papurtė galvą.

Scena prie baseino. Surežisuota scena.

Surežisuota kieno? Surežisuota *kam*?

Atsakymas į antrąjį klausimą buvo, kaip jis įtarė, Erkiulis Puaro. Tuo metu jis taip buvo pagalvojęs. Bet jis tuomet galvojo, kad tai tebuvo akiplėšiškas pokštas.

Tai vis dar buvo akiplėšiškumas – bet ne pokštas.

O atsakymas į pirmąjį klausimą?

Jis papurtė galvą. Jis nežinojo. Jis neturėjo nė menkiausio supratimo.

Jis pusiau primerkė akis ir visus juos iškėlė savo vaizduotėje – aiškiai juos matydamas priešais save. Seras Henris, doras, atsakingas, patikimas imperijos administratorius. Ledi Enkitel, miglota, nepagaunama, pasižyminti netikėtu ir gluminančiu žavesiu, su ta mirtina nenuoseklių užuominų jėga. Henrieta Saverneik, kuri mylėjo Džoną Kristovą labiau už save pačią. Švelnus ir negatyvus Edvardas Enkitelas. Tamsi, pozityvi mergina vardu Midžė Hardkesl. Apsvaigęs, suglumęs Gerdos Kristov veidas ir suspaustas revolveris jos rankoje. Pasipiktinęs paaugliškas Deivido Enkitelo žvilgsnis.

Štai jie visi, sugauti ir įkalinti įstatymo pinklėse. Žmo-

nės, kuriuos trumpam laikui kartu surišo negailestingos netikėtos smurtinės mirties pasekmės. Kiekvienas iš jų su savo tragizmu, su savo istorija.

Ir kažkur šioje charakterių ir emocijų sąveikoje slypėjo tiesa.

Erkiulį Puaro tik vienas dalykas žavėjo labiau, nei žmogiškosios prigimties studijavimas, ir tas dalykas buvo tiesos ieškojimas.

Jis ketino sužinoti tiesą apie Džono Kristovo mirtį.

II

– Be abejo, inspektoriau, – pasakė Veronika. – Aš kiek galėdama stengsiuosi jums padėti.

– Ačiū, mis Krei.

Kažkaip Veronika Krei buvo visai ne tokia, kaip ją įsivaizdavo inspektorius.

Jis buvo pasiruošęs susidurti su apkerėjimu, dirbtinumu, netgi pompastiškomis kalbomis. Jis netgi nebūtų visiškai nustebęs, jei ji imtųsi kažkokios vaidybos. Bet tai buvo ne ta vaidyba, kokios jis tikėjosi.

Čia nebuvo perdėto moteriško žavesio – romantiška aureolė nebuvo kuriama.

Užuot to jis pasijuto sėdįs prieš nepaprastai gražią ir įspūdingai apsirengusią moterį, kuri tuo pat metu atrodė labai dalykiškai. Veronika Krei, pamanė jis, nebuvo kvaila moteris.

– Mes tik norime patikslinti aplinkybes, mis Krei. Jūs užsukote į Daubą šeštadienio vakare?

– Taip, nepastebėjau, kaip baigėsi degtukai. Pamiršti, kokie svarbūs šie dalykai kaime.

– Jūs sukorėte tokį kelią iki Daubos? Kodėl nesikreipėte į artimiausią jūsų kaimyną, mesjė Puaro?

Ji nusišypsojo – nuostabi, užtikrinta šypsena prieš fotokameras.

– Aš nežinojau, kas yra mano artimiausias kaimynas – priešingu atveju taip ir būčiau padariusi. Aš tiesiog galvojau, kad tai kažkoks neaiškus mažas užsienietis ir pamaniau, žinote, kad jis gali tapti įkyruoliu – taip arti gyvenant.

„Taip, – pagalvojo Grendžas, – gana įtikinama." Ji jau turėjo paruoštą atsakymą šiam atvejui.

– Jūs gavote degtukų, – pasakė jis. – Ir, kaip suprantu, pamačiusi daktarą Kristovą, jūs pažinote savo seną draugą?

Ji linktelėjo.

– Vargšas Džonas. Taip, aš nebuvau jo mačiusi penkiolika metų.

– Iš tikrųjų? – Inspektoriaus balse buvo mandagus suabejojimas.

– Iš tikrųjų. – Jos tonas buvo tvirtas ir įtikinamas.

– Jūs apsidžiaugėte jį pamačiusi?

– Labai apsidžiaugiau. Visuomet nuostabu, ar ne taip, inspektoriau, sutikti seną draugą?

– Taip, kai kuriais atvejais.

Veronika Krei tęsė toliau, nelaukdama tolimesnių klausimų:

– Džonas palydėjo mane namo. Jūs turbūt norėtumėte sužinoti, ar jis pasakė ką nors tokio, kas galėtų kažkaip sietis su tragedija? Aš labai atidžiai permąsčiau mūsų pokalbį – bet iš tiesų nebuvo net jokių užuominų apie tai.

– Apie ką jūs kalbėjotės, mis Krei?

– Apie senus laikus. „Ar pameni šį, tą, aną?" – Ji sva-

jingai nusišypsojo. – Mes susipažinome Prancūzijos pietuose. Iš tiesų Džonas šiek tiek pasikeitė – vyresnis, žinoma, ir labiau savimi pasitikintis. Spėju, kad jis buvo gerai žinomas savo profesinėje veikloje. Apie savo šeimyninį gyvenimą jis apskritai nekalbėjo. Aš tik susidariau įspūdį, kad jo santuokinis gyvenimas gal ir nebuvo baisiai laimingas – bet tai buvo tik miglotas įspūdis. Aš manau, kad jo žmona, vargšė būtybė, buvo viena iš tų bukų, pavydžių moterų – galbūt visuomet keliančių triukšmą dėl jo geriau atrodančių pacienčių.

– Ne, – pasakė Grendžas. – Neatrodo, kaip ji būtų taip dariusi.

Veronika greitai pasakė:

– Turite galvoje – ji viską *laikė širdyje*? Taip... taip, suprantu, tai galėjo būti kur kas labiau pavojinga.

– Kaip matau, jūs manote, kad misis Kristov jį nušovė, mis Krei?

– Aš neturėčiau to sakyti. Juk reikia susilaikyti nuo komentarų, ar ne – iki teismo? Man labai gaila, inspektoriau. Tiesiog man kambarinė pasakė, kad ji buvo aptikta prie kūno, rankoje vis dar laikanti revolverį. Žinote, kaip tokiose ramiose kaimo vietovėse viskas pernelyg išpučiama, o tarnai toliau paskleidžia tas kalbas.

– Tarnai kartais gali būti labai naudingi, mis Krei.

– Taip, spėju, kad tokiu būdu jūs surenkate daugybę informacijos?

Grendžas flegmatiškai tęsė toliau:

– Žinoma, iškyla motyvo klausimas...

Jis nutilo. Veronika nusišypsojo silpna gailia šypsena:

– Ir žmona visuomet yra pirmasis įtariamasis? Kaip ciniška! Bet dažniausiai yra ir taip vadinama „kita moteris." Man regis, jog reikėtų svarstyti ir *jos* motyvą?

– Jūs manote, kad daktaro Kristovo gyvenime buvo kita moteris?

– Na... taip, aš linkusi manyti, kad galėjo būti. Žinote, tiesiog susidaro toks įspūdis.

– Kartais įspūdis gali labai padėti, – pasakė Grendžas.

– Aš susidariau įspūdį – iš to, ką jis pasakė – kad ta moteris, skulptorė... na, buvo labai artima draugė. Bet aš tikiuosi, kad apie tai jūs ir taip jau viską žinote?

– Mes, be abejo, domėjomės visais tais dalykais.

Inspektoriaus Grendžo balsas buvo griežtai neutralus, bet jis pamatė, nors to ir neparodė, greitą, pagiežingą pasitenkinimo blyksnį tose mėlynose didelėse akyse.

Jis paklausė labai oficialiu tonu:

– Daktaras Kristovas palydėjo jus namo, kaip jūs sakėte. Kelintą valandą jūs jam palinkėjote labos nakties?

– Žinote, aš iš tiesų negaliu prisiminti! Tik žinau, kad mes kurį laiką kalbėjomės. Turėjo būti jau gana vėlu.

– Jis užėjo vidun?

– Taip, aš pasiūliau jam išgerti.

– Suprantu. Kaip aš įsivaizduoju, jūs galėjote kalbėtis... ė... paviljone prie baseino.

Jis pastebėjo, kaip virptelėjo jos akių vokai. Ji sudvejojo vos akimirką, tuomet pasakė:

– Jūs tikras seklys, ar ne? Taip, mes ten sėdėjome ir rūkėme, ir kurį laiką kalbėjomės. Kaip jūs sužinojote?

Jos veidas atspindėjo malonią bei džiaugsmingą vaiko, laukiančio parodant gudrų triuką, išraišką.

– Jūs ten palikote savo gaubtuvą, mis Krei. – Jis pridūrė be jokio pabrėžtinumo: – Ir degtukus.

– Ak, taip, žinoma.

– Daktaras Kristovas į Daubą grįžo trečią valandą nakties, – pareiškė inspektorius, vėl nieko nepabrėždamas.

– Iš tikro buvo šitaip vėlu? – Veronika atrodė nuoširdžiai nustebusi.

– Taip, iš tikrųjų, mis Krei.

– Be abejo, mes turėjome tiek daug apie ką pasikalbėti – vienas kito nematėme šitiek metų.

– Ar jūs esate tikra, kad iš tiesų prabėgo tiek daug laiko nuo tada, kai paskutinį kartą matėte daktarą Kristovą?

– Aš jums ką tik pasakiau, kad nemačiau jo penkiolika metų.

– Jūs esate tikra, kad nesuklydote? Man susidarė įspūdis, kad jūs galėjote gana dažnai matytis.

– Kodėl, po galais, jūs taip galvojate?

– Na, kad ir šis raštelis. – Inspektorius Grendžas išsitraukė iš kišenės laišką, išlygino jį, atsikosėjo ir perskaitė:

Ateik pas mane šį rytą. Aš turiu tave pamatyti.
Veronika.

– Ta-aip. – Ji nusišypsojo. – Tai kiek diktatoriška, galbūt. Bijau, kad Holivudas žmones daro... na, arogantiškais.

– Daktaras Kristovas kitą rytą atėjo pas jus į namus, atsiliepdamas į šį kvietimą. Jūs susikivirčijote. Gal galėtumėte man pasakyti, mis Krei, dėl ko jūs kivirčijotės?

Inspektorius atskleidė savo ketinimus. Jis nepraleido pro akis pykčio blykstelėjimo, irzlaus lūpų suspaudimo. Ji atrėžė:

– Mes nesikivirčijome.

– O, tai netiesa, mis Krei. Jūsų paskutiniai žodžiai buvo: „Aš manau, kad tavęs nekenčiu labiau, nei įsivaizdavau galinti ko nors nekęsti."

Dabar ji tylėjo. Jis jautė, kaip jos galvoje sukosi min-

tys – greitai ir apdairiai. Kai kurios moterys galėtų pulti paskubomis aiškintis. Bet Veronika Krei buvo per daug protinga.

Ji gūžtelėjo pečiais ir nerūpestingai tarė:

– Suprantu. Dar viena tarnų istorija. Mano mažoji kambarinė turi gana lakią vaizduotę. Žinote, tuos pačius dalykus galima pasakyti skirtingais būdais. Aš galiu jus užtikrinti, kad nebuvau melodramatiška. Iš tiesų tai buvo švelni flirtavimo pastaba. Mes tiesiog kandžiai šmaikštavome.

– Žodžiai neturėjo būti priimti už gryną pinigą?

– Žinoma, ne. Ir aš galiu jus užtikrinti, inspektoriau, kad *praėjo* penkiolika metų nuo tada, kai paskutinį kartą mačiau Džoną Kristovą. Jūs galite tai patikrinti.

Ji buvo vėl susitvardžiusi, pasitikinti savimi.

Grendžas daugiau nesiginčijo šia tema. Jis atsistojo.

– Tai viskas šiam kartui, mis Krei, – maloniai pasakė jis.

Jis išėjo iš Karvelio Lizdo ir, paėjęs takeliu, įžengė pro Dangaus Ramybės vartus.

III

Erkiulis Puaro spoksojo į inspektorių su didžiausia nuostaba. Jis nepatikliai pakartojo:

– Revolveris, kurį laikė Gerda Kristov ir kuris vėliau įkrito į baseiną, buvo ne tas revolveris, iš kurio buvo iššautas lemtingas šūvis? Bet tai kažkas nepaprasto.

– Būtent, mesjė Puaro. Tiesą sakant, tai nesvarbu.

Puaro švelniai sumurmėjo:

– Ne, tai neturi reikšmės. Bet vis dėlto, inspektoriau,

tai turi reikšmę, ė?

Inspektorius sunkiai atsiduso:

– Taip ir yra, mesjė Puaro. Mes turime apčiuopti kažką reikšmingo – bet šiuo metu aš nematau, už ko užsikabinti. Tiesą sakant, mes negalime judėti tolyn, kol nesuradome ginklo, kuris *buvo* panaudotas. Jis yra iš sero Henrio kolekcijos – bent jau joje vieno trūksta – ir tai reiškia, kad visas šis reikalas lieka susijęs su Dauba.

– Reikalas atrodė visai paprastas, – tęsė inspektorius. – Na, bet jis nėra toks paprastas.

– Ne, – pasakė Puaro, – jis nėra paprastas.

– Mes turime atsižvelgti ir į tikimybę, kad viskas buvo iš anksto suplanuota – taip sakant, viskas nukreipta į tai, kad įpainioti Gerdą Kristov. Bet jei taip, tai kodėl šalia kūno nepalikus tikro revolverio jai pakelti?

– Ji galėtų jo nepaimti.

– Tai tiesa, bet jei ji ir nepaimtų, ir ant ginklo nebūtų jokių atspaudų – tai yra, jei jie būtų nušluostyti pasinaudojus ginklu – vis tiek ant jos kristų rimti įtarimai. O būtent to žudikas ir siekė, ar ne?

– To siekė?

Grendžas įdėmiai į jį pažiūrėjo.

– Na, kažką nužudžius siekiama įkalčius nukreipti į kitą asmenį, ar ne? Tai būtų normali žudiko reakcija.

– Ta-aip, – pasakė Puaro. – Bet čia mes galbūt susiduriame su kiek neįprastu žudiko tipu. Galbūt *tai* ir yra mūsų problemos sprendimas.

– Koks sprendimas?

Puaro mąsliai atsakė:

– Neįprastas žudiko tipas.

Inspektorius Grendžas smalsiai spoksojo į jį. Jis tarė:

– Bet tuomet – kokia buvo žudiko idėja? Ko jis ar ji

tikėjosi?

Puaro atsidusdamas skėstelėjo rankomis.

– Nežinau – visiškai neturiu supratimo. Bet man atrodo – kažkaip miglotai... •

– Kas būtent?

– Kad žudikas norėjo nužudyti Džoną Kristovą, bet nenorėjo įvelti Gerdos Kristov.

– Hm! Betgi mes ją iš karto įtarėme.

– Ak, taip, bet tai buvo tik laiko klausimas, kol paaiškėjo faktai apie ginklą, ir tai verčia į viską pažvelgti kitu kampu. O tuo tarpu žudikui reikėjo laimėti laiko... – Puaro užtilo.

– Laimėti laiko kam?

– Ak, *mon ami*, čia jūs mane pričiupote. Aš ir vėl turiu pripažinti, jog nežinau.

Inspektorius Grendžas kelis kartus perėjo kambarį. Jis stabtelėjo, ir priėjęs atsistojo priešais Puaro.

– Šią popietę aš atėjau pas jus, mesjė Puaro, dėl dviejų priežasčių. Pirma – ir tai puikiai žinoma policijos gretose – jūs esate žmogus su didžiule patirtimi, puikiai pasirodęs sprendžiant tokio tipo problemas. Tai pirmoji priežastis. Bet yra ir kita priežastis. Jūs ten buvote. Jūs esate liudininkas. Jūs *matėte*, kas nutiko.

Puaro linktelėjo.

– Taip, aš mačiau, kas atsitiko – bet akys, inspektoriau Grendžai, yra labai nepatikimas liudytojas.

– Ką jūs turite galvoje, mesjė Puaro?

– Kartais akys mato tai, ką *turi* matyti.

– Manote, kad viskas buvo suplanuota iš anksto?

– Įtariu, kad taip. Suprantate, viskas atrodė kaip tiksliai surežisuotas spektaklis. Tai, ką aš *mačiau*, buvo pakankamai aišku. Ką tik nušautas vyras ir jį nušovusi moteris,

savo rankoje laikanti ką tik panaudotą ginklą. Būtent tai aš mačiau, bet dabar mes jau žinome, kad vienu aspektu scena buvo klaidinanti. Kad tas ginklas *nebuvo* panaudotas nušaunant Džoną Kristovą.

– Hm! – Inspektorius užtikrintai patraukė savo ūsus žemyn. – Tuo vadovaujantis jūs darote išvadą, kad ir kiti scenos epizodai gali būti taip pat klaidingi?

Puaro linktelėjo. Jis pasakė:

– Ten buvo dar trys žmonės – trys žmonės, kurie *tarsi* ką tik pasirodė įvykio vietoje. Bet tai taipogi gali būti netiesa. Baseinas apsuptas tankiai susodintais jaunais kaštainiais. Nuo baseino eina penki takai, vienas link namo, vienas viršun į mišką, vienas prie gėlynų, vienas žemyn į fermą, ir vienas link šios gatvelės.

– Visi šie trys žmonės atvyko skirtingais keliais. Edvardas Enkitelas nusileido nuo viršuje esančio miško, ledi Enkitel atėjo iš fermos apačioje, ir Henrieta Saverneik nuo gėlyno viršum namo. Visi trys į įvykio vietą atvyko beveik vienu metu, keliomis minutėmis vėliau, nei Gerda Kristov.

– Bet vienas iš tų trijų žmonių, inspektoriau, galėjo būti prie baseino *prieš* atvykstant Gerdai Kristov, galėjo nušauti Džoną Kristovą, po to atsitraukti keliu, kuriuo atėjo, ir apsisukęs vėl pasirodyti tuo pat metu, kaip ir kiti.

Inspektorius Grendžas pasakė:

– Taip, tai įmanoma.

– Ir dar viena galimybė, kurios nepaminėjome. Kažkas galėjo ateiti taku nuo gyvatvorių, nušauti Džoną Kristovą, ir nepastebimai grįžti tuo pat keliu.

Grendžas tarė:

– Jūs velniškai teisus. Be Gerdos Kristov, galima būtų įtarti dar du asmenis. Jei remtis tuo pačiu motyvu – pa-

vydu. Tai akivaizdžiai yra *aistros nusikaltimas*. Yra dar dvi moterys, susijusios su Džonu Kristovu.

Jis stabtelėjo ir tarė:

– Kristovas tą rytą ėjo susitikti su Veronika Krei. Jie susikivirčijo. Ji pagrūmojo, kad privers jį pasigailėti dėl to, ką jis padarė, bei pasakė nekenčianti jo labiau, nei manė galinti ko nors nekęsti.

– Įdomu, – sumurmėjo Puaro.

– Ji atvyko tiesiai iš Holivudo – ir kaip man tekę skaityti laikraščiuose, jie ten retkarčiais truputį pasišaudo tarpusavy. Ji galėjo eiti pasiimti savo kailinio gobtuvo, kurį ten paliko naktį. Jie galėjo susitikti – aistros suliepsnojo – ji šovė į jį – ir tuomet, išgirdusi kažką ateinant, ji galėjo sprukti tuo pat keliu, kuriuo atėjo.

Jis trumpam stabtelėjo ir irzliai pridūrė:

– Ir čia mes prieiname prie taško, kai viskas susipainioja. Tas sumautas ginklas! Nebent, – jo akys prašviesėjo, – ji nušovė jį savo pačios pistoletu ir numetė kitą, kurį prigriebė iš sero Henrio studijos, norėdama įtarimą mesti ant Daubos žmonių. Ji galėjo nežinoti apie mūsų sugebėjimą identifikuoti ginklą iš graižtvos žymių.

– Įdomu, ar daug žmonių apie tai žino?

– Aš to paklausiau serą Henrį. Jis sakė manąs, kad tai turėtų būti gana plačiai žinoma – dėka visų tų detektyvinių romanų. Citavo vieną – „Krentančio fontano mįslė“ – kurį, pasak jo, šeštadienį skaitė Džonas Kristovas ir kuriame būtent šis dalykas buvo akcentuojamas.

– Bet Veronika Krei kažkokiu būdu turėtų gauti ginklą iš sero Henrio kabineto.

– Taip, tai reikštų išankstinį planavimą. – Inspektorius dar kartą truktelėjo savo ūsus, tuomet pažvelgė į Puaro. – Bet jūs užsiminėte ir apie kitą galimybę, mesjė Puaro.

Mes turime mis Saverneik. Čia vėl pasijungia jūsų akių liudijimas, arba sakyčiau, greičiau ausų liudijimas. Daktaras Kristovas mirdamas pasakė „Henrieta“. Jūs tai girdėjote – jie visi tai girdėjo, nors misteris Enkitelas, rodos, nesuprato, ką jis sakė.

– Edvardas Enkitelas negirdėjo? Tai įdomu.

– Bet kiti girdėjo. Mis Saverneik pati sako, kad jis bandė jai kažką sakyti. Ledi Enkitel tvirtina, kad jis atmerkė akis, pamatė mis Saverneik ir pasakė: *„Henrieta“.* Bet aš manau, kad ji tam neteikia jokios reikšmės.

Puaro nusišypsojo.

– Ne – tam ji neteikia jokios reikšmės.

– Dabar, mesjė Puaro, kaip dėl jūsų? Jūs buvote ten – jūs matėte, jūs girdėjote. Ar daktaras Kristovas bandė pranešti, kad jį peršovė Henrieta? Trumpai tariant, ar tai buvo *kaltinimas*?

Puaro iš lėto tarė:

– Tuo metu aš taip negalvojau.

– Bet dabar, mesjė Puaro? Ką jūs manote *dabar*?

Puaro atsiduso. Tuomet pasakė:

– Taip galėjo būti. Daugiau nieko negaliu tvirtinti. Jūs manęs klausėte apie įspūdį, bet vėliau atsiranda pagunda atsižvelgti į aplinkybes, kurios tuo metu nebuvo žinomos.

Grendžas paskubom pasakė:

– Be abejo, visa tai ne protokolui. Ką mano mesjė Puaro, nėra įrodymas – aš tą žinau. Aš tik bandau už kažko užsikabinti.

– O, aš jus puikiai suprantu – ir gyvo liudininko įspūdis gali būti labai naudingas dalykas. Bet aš nejaukiai jaučiuosi turėdamas pripažinti, kad mano įspūdis neturi jokios vertės. Aš buvau susidaręs neteisingą vaizdą, pa-

veiktas nedviprasmiško įspūdžio, jog misis Kristov buvo ką tik nušovusi savo vyrą; taigi, kai daktaras Kristovas atmerkė akis ir pasakė „Henrieta", aš visiškai nepagalvojau, kad tai galėtų būti kaltinimas. Dabar kyla pagunda, atsigręžus atgal, įžvelgti toje scenoje kažką tokio, ko nebuvo.

– Aš suprantu, ką jūs turite galvoje, – pasakė Grendžas. – Mano manymu, jei jau paskutinis daktaro Kristovo ištartas žodis buvo „Henrieta", tai galėtų reikšti du dalykus. Arba tai buvo kaltinimas nužudymu, arba tai buvo – na, grynai emocijų prasiveržimas. Ji yra moteris, kurią jis myli, ir jo gyvybė kabo ant plauko. Dabar, atsižvelgiant į visa tai, kuris iš šių dviejų variantų jums atrodo labiau tikėtinas?

Puaro atsiduso, sujudėjo, užmerkė akis, vėl jas atvėrė, ir su ūmiu apmaudu skėstelėjo rankomis. Jis pasakė:

– Jo balsas buvo primygtinis – tai viskas, ką aš galiu pasakyti – *primygtinis*. Man jis neatrodė nei kaltinantis, nei emocingas – bet primygtinis, taip! Ir dėl vieno dalyko aš esu tikras. Jis buvo absoliučiai sąmoningas. Jis kalbėjo... taip, jis kalbėjo kaip daktaras – daktaras, kuris, tarkim, atlieka skubią operaciją – smarkiai kraujuojančiam pacientui. – Puaro patraukė pečiais. – Tai ir viskas, kuo aš jums galiu padėti.

– Medicina, ė? – pasakė inspektorius. – Na, taip, tai jau trečias požiūris. Jis buvo peršautas, jis jautė artėjančią mirtį ir norėjo, kad jam būtų suteikta skubi pagalba. Ir jei, kaip sako ledi Enkitel, mis Saverneik buvo pirmasis asmuo, kurį jis pamatė atvėręs akis, tuomet į ją jis ir kreipėsi. Nors tai nėra labai įtikinama.

– Šioje byloje nėra nieko įtikinamo, – pasakė Puaro su tam tikru kartėliu.

Nužudymo scena, sukurta ir suvaidinta tam, kad su-

klaidinti Erkiulį Puaro – ir kurį jį suklaidino! Ne, toks rezultatas jo netenkino.

Inspektorius Grendžas žiūrėjo pro langą.

– Ei, – pasakė jis, – čia Klarkas, mano seržantas. Atrodo, kad jis kažką sužinojo. Jis užsiėmė su tarnaitėmis – draugiškas susipažinimas. Tai gerai atrodantis vaikinas, moka elgtis su moterimis.

Seržantas Klarkas atėjo kiek uždusęs. Jis buvo aiškiai patenkintas savimi, nors tą faktą slopino oficialia bei pagarbia laikysena.

– Pamaniau, jog verčiau ateisiu ir pranešiu, sere, kadangi žinojau, kur jūs esate.

Jis dvejojo, metęs abejojantį žvilgsnį į Puaro, nes egzotiška užsieniečio išvaizda nesiderino su jo supratimu apie tarnybinį slpatumą.

– Sakyk, mano berniuk, – pasakė Grendžas. – Nekreipk dėmesio į Puaro. Jis panašių dalykų jau pamiršęs daugiau, nei tu jų sužinosi per daugelį metų.

– Gerai, sere. Kaip pasakysite. Aš kai ką sužinojau iš virtuvės darbininkės...

Grendžas pertraukė. Jis triumfuodamas atsisuko į Puaro.

– O ką aš jums sakiau? Visuomet yra vilčių ten, kur yra virtuvės darbininkių. Tepadeda mums Viešpats tuomet, kai namų personalas sumažės iki tiek, kai niekas daugiau nebesamdys virtuvės darbininkių. Jos kalba, jos plepa. Jos yra nuspaustos, ir jaučia norą iškloti viską, ką jos žino – bet kam, kas tik jų klauso. Nagi, Klarkai.

– Štai ką tvirtina toji mergina – kad ji sekmadienį po pietų matė Gadženą, einantį koridoriumi su revolveriu rankoje.

– Gadženą?

– Taip, sere. – Klarkas pasižiūrėjo į užrašų knygelę. – Tai yra jos pačios žodžiai. „Aš nežinau, ką daryti, bet jaučiu turinti pranešti, ką aš mačiau aną dieną. Aš mačiau Gadženą, kai jis stovėjo menėje su revolveriu rankoje. Misteris Gadženas iš tikrųjų atrodė labai savotiškai."

– Aš nemanau, – pridūrė Klarkas, – kad pasakymas, jog kažkas atrodo savotiškai, ką nors reiškia. Jai galbūt tik taip pasirodė. Bet aš pamaniau, kad turėčiau jus iš karto apie tai informuoti, sere.

Inspektorius Grendžas pakilo, jausdamas pasitenkinimą kaip žmogus, matantis priešais save užduotį, su kuria jis puikiai galįs susidoroti.

– *Gadženas*? – pasakė jis. – Aš turiu nedelsiant pasikalbėti su misteriu Gadženu.

Dvidešimtas skyrius

Dar kartą sėdėdamas sero Henrio kabinete, inspektorius Grendžas žiūrėjo į priešais jį esančio vyro bejausmį veidą.

Gadženas laikėsi pagarbiai.

– Man labai gaila, sere, – pakartojo jis. – Aš manau, kad turėjau paminėti šį dalyką, bet jis man išslydo iš atminties.

Jis apgailestaudamas pažvelgė į inspektorių bei serą Henrį.

– Buvo maždaug 5.30 vakaro, jei gerai pamenu, sere. Aš ėjau per menę, norėdamas pažiūrėti, ar nėra naujų laiškų, ir pastebėjau revolverį, gulintį menėje ant stalo. Pamaniau, kad jis iš šeimininko kolekcijos, todėl jį paėmiau ir atnešiau čionai. Lentynoje prie židinio buvo tarpas, iš kur jis buvo paimtas, taigi aš padėjau jį ten, kur jam ir priklauso būti.

– Parodykite jį man, – pasakė Grendžas.

Gadženas atsistojo ir priėjo prie minėtos lentynos – inspektorius laikėsi iškart už jo.

– Štai jis, sere. – Gadženo pirštas rodė į nedidelį Mauserio pistoletą lentynos gale.

Tai buvo 0.25* – gana mažas ginklas. Neabejotinai tai buvo ne tas pistoletas, iš kurio buvo nužudytas Džonas

* 6,35 mm kalibro

Kristovas.

Grendžas, neatitraukdamas akių nuo Gadženo veido, pasakė:

– Tai automatinis pistoletas, ne revolveris.

Gadženas atsikosėjo.

– Iš tikrųjų, sere? Bijau, kad nelabai ką išmanau apie ginklus. Terminą „revolveris“ aš panaudojau bendrine prasme, sere.

– Bet jūs esate visiškai tikras, kad tai yra tas pats ginklas, kurį jūs radote menėje ir atnešėte čionai?

– O, taip, sere, dėl to nekyla nė menkiausios abejonės.

Grendžas jį sustabdė, kai jis jau buvo beketinąs ištiesti ranką.

– Nelieskite jo, prašau. Aš turiu patikrinti ant jo esančius pirštų atspaudus ir pažiūrėti, ar jis neužtaisytas.

– Aš nemanau, kad jis užtaisytas, sere. Nė vienas sero Henrio kolekcijos ginklas nelaikomas su šoviniais. O kas dėl pirštų atspaudų, sere – tai aš nuvaliau ginklą nosine, prieš padėdamas jį atgal į vietą, taigi ant jo bus tik mano pirštų atspaudai.

– Kodėl jūs tai padarėte? – griežtai paklausė Grendžas.

Bet Gadženo apgailestaujanti šypsena buvo nepajudinama.

– Aš pagalvojau, kad jis gali būti apdulkėjęs, sere.

Durys atsidarė, ir įėjo ledi Enkitel. Ji nusišypsojo inspektoriui.

– Kaip malonu jus matyti, inspektoriau Grendžai! Kas ten per reikalas su revolveriu ir Gadženu? Ta mergaitė iš virtuvės apsipylusi ašaromis. Misis Midvei ją užsipuolė – tačiau, žinoma, mergaitė pasielgė visiškai teisingai, pasakydama tai, ką, jos manymu, ji turėjo pasakyti. Mane

visuomet tiesos ir netiesos klausimas taip glumina – žinote, yra paprasta, jei tiesa yra nemaloni, o netiesa yra priimtina, nes tuomet aišku, kas yra kaip – bet painu, kai viskas yra atvirkščiai – ir aš manau, kad jūs man pritarsite, inspektoriau, jog kiekvienas turi daryti tai, kas jam atrodo teisinga. Ką jūs jiems pasakėte apie tą pistoletą, Gadženai?

Gadženas atsakė, pagarbiai pabrėždamas:

– Pistoletas buvo hole, ledi, ant stalo. Aš neturiu supratimo, kaip jis ten atsirado. Aš atnešiau jį čionai ir padėjau į jam skirtą vietą. Būtent tai aš ką tik pasakiau inspektoriui ir jis viską suprato.

Ledi Enkitel papurtė galvą. Ji švelniai pasakė:

– Jums iš tikrųjų nereikėjo to sakyti, Gadženai. Aš pati pakalbėsiu su inspektoriumi.

Gadženas šiek tiek sujudėjo, ir ledi Enkitel labai žavingai pasakė:

– Aš labai vertinu jūsų lojalumą, Gadženai. Aš žinau, kad jūs visuomet stengiatės mus apsaugoti nuo rūpesčių bei nemalonumų. – Ji pridūrė, jį švelniai paleisdama: – Dabar jau būtų viskas.

Gadženas kiek sudvejojo, metė greitą žvilgsnį į sero Henrio pusę, po to į inspektorių, tuomet nusilenkė ir nužingsniavo link durų.

Grendžas sujudėjo, tarsi norėdamas jį sustabdyti, bet dėl kažkokių priežasčių, kurių jis ir pats negalėtų įvardinti, jo ranka vėl nusviro žemyn. Gadženas išėjo ir uždarė duris.

Ledi Enkitel krito į krėslą ir nusišypsojo abiem vyrams. Ji šnekiu balsu tarė:

– Žinote, aš iš tiesų manau, kad tai tiesiog žavinga iš Gadženo pusės. Gana feodališka, jei jūs suprantate, ką aš

turiu galvoje. Taip, feodališka – būtent tas žodis.

Grendžas reikliai paklausė:

– Ar man reikėtų suprasti, ledi Enkitel, kad jūs pati žinote apie šį reikalą?

– Be abejo. Gadženas jį rado visiškai ne hole. Jis rado ginklą, kai paėmė kiaušinius.

– Kiaušinius? – inspektorius Grendžas spoksojo į ją.

– Krepšyje, – pridūrė ledi Enkitel.

Ji atrodė mananti, kad dabar jau viskas aišku. Seras Henris švelniai tarė:

– Tu turi mums truputį daugiau papasakoti, brangioji. Inspektorius Grendžas ir aš vis dar esame nežinioje.

– O. – Ledi Enkitel nusiteikė kalbėti aiškiai. – Suprantate, pistoletas buvo *krepšyje, po* kiaušiniais.

– Koks krepšys ir kokie kiaušiniai, ledi Enkitel?

– Krepšys, kurį pasiėmiau į fermą. Krepšyje buvo pistoletas, ir tuomet aš ant jo sudėjau kiaušinius, ir visai apie tai pamiršau. Ir kai mes aptikome vargšą Džoną mirštantį prie baseino, tai buvo toks šokas, kad aš paleidau krepšį iš rankų ir Gadženas jį tiesiog laiku pagavo (dėl kiaušinių, turiu galvoje – jei būčiau išmetusi krepšį, jie būtų sudužę) ir jis parnešė jį atgal į namus. Vėliau aš paprašiau jo ant kiaušinių pažymėti datas – aš visuomet tai darau, antraip naujesnius kiaušinius galima suvalgyti anksčiau senesnių – ir jis pasakė, kad viskuo pasirūpino. Dabar aš prisimenu, kad jis tai ištarė gana pabrėžtinai. Būtent tai aš turėjau galvoje, pavadindama šį poelgį feodališku. Jis rado pistoletą ir padėjo jį čionai į vietą – manau todėl, kad namuose buvo policija. Tarnai visuomet jaudinasi dėl policijos. Labai miela ir lojalu – bet taipogi gana kvaila, nes, inspektoriau, jums neabejotinai reikia tiktai tiesos, ar ne?

Ledi Enkitel užbaigė, padovanodama inspektoriui

spindinčią šypseną.

– Tiesą aš ketinu sužinoti, – pasakė Grendžas gana nuožmiai.

Ledi Enkitel atsiduso.

– Visa tai atrodo kaip kokia sumaištis, ar ne? – pasakė ji. – Turiu galvoje visus tuos medžiotojus apačioje. Aš manau, jog kas ten benušautų Džoną Kristovą, tai buvo padaryta netyčia. Jei tai buvo Gerda, tai aš esu tikra, kad ji to nenorėjo. Tiesą sakant, aš iš tiesų nustebusi, kad ji neprašovė pro šalį – būtent to iš Gerdos labiausiai būtų galima tikėtis. Ir ji iš tikrųjų yra labai miela švelni būtybė. Ir jei jūs įkištumėte ją į cypę ir pakartumėte, tai kas tuomet, po galais, atsitiktų su vaikais? Jei ji nušovė Džoną, gal ji dėl to dabar siaubingai gailisi. Vaikams jau ir taip pakankamai baisu, kad nužudytas tėvas – bet būtų kur kas blogiau, jei dėl to būtų pakarta ir jų mama. Man kartais atrodo, kad jūs, policininkai, *negalvojate* apie tuos dalykus.

– Šiuo metu mes neketiname nieko suimti, ledi Enkitel.

– Na, tai protinga, bet kuriuo atveju. Aš visuomet galvojau, inspektoriau Grendžai, kad jūs apskritai esate labai protingas vyras.

Ir vėl ta žavi, beveik akinama šypsena.

Inspektorius Grendžas kiek sumirkčiojo. Jis ryžtingai grįžo prie svarstomos temos.

– Kaip jūs ką tik pasakėte, ledi Enkitel, man reikia tiesos. Jūs paėmėte pistoletą iš čia – kuris ginklas tai buvo, tarp kitko?

Ledi Enkitel galva parodė į lentyną prie židinio.

– Antras iš galo. Mauzeris 0.25. – Glaustas techniškas apibūdinimas nepraslydo pro inspektoriaus ausis. Jis kažkaip nesitikėjo, kad ledi Enkitel, kurią jis laikė „neaiškia“

ir „truputį trenkta“, taip tiksliai apibūdins ginklą.

– Jūs paėmėte iš čia pistoletą ir įsidėjote į krepšį. Kodėl?

– Žinojau, kad manęs to paklausite, – pasakė ledi Enkitel. Jos tonas netikėtai tapo beveik triumfuojantis. – Be abejo, tam turi būti tam tikra priežastis. Ar tau taip neatrodo, Henri? – Ji pasisuko į savo vyrą. – Ar tu nemanai, kad turėjo būti tam tikra priežastis, kodėl aš pasiėmiau pistoletą tą rytą?

– Be abejo, turėjo būti, brangioji, – užtikrintai pasakė seras Henris.

– Kartais kažką darai, – pasakė ledi Enkitel, mąsliai žiūrėdama priešais save, – ir tuomet pamiršti, kodėl. Aš manau, jog jūs žinote, inspektoriau, kad visuomet turi būti priežastis, jei tik ją pavyksta atrasti. Mano galvoje turėjo suktis kažkokios mintys, kai aš įsidėjau mauzerį į savo kiaušinių krepšį. – Ji kreipėsi į jį. – Kas, jūsų manymu, tai galėjo būti?

Grendžas spoksojo į ją. Ji neparodė jokio sumišimo – tik vaikišką nekantrumą. Tai jį pakirto. Jis dar niekuomet nebuvo sutikęs panašaus žmogaus į ledi Enkitel, ir akimirką jis tiesiog nežinojo, kaip elgtis tokioje situacijoje.

– Mano žmona, – pasakė seras Henris, – yra nepaprastai išsiblaškiusi, inspektoriau.

– Panašu į tai, – pasakė Grendžas. Jo balso tonas nebuvo labai malonus.

– Kodėl, jūsų manymu, aš paėmiau tą pistoletą? – konfidencialiai jo paklausė ledi Enkitel.

– Aš neturiu nė menkiausio supratimo, ledi Enkitel.

– Aš atėjau čionai, – garsiai mąstė ledi Enkitel. – Aš kalbėjau su Simons apie pagalves – ir aš miglotai prisimenu, kaip priėjau prie židinio – galvojau, kad mums reikia

naujo žarsteklio – vikaras, ne klebonas...

Inspektorius Grendžas spoksojo į ją. Jis jautė, kaip jam ima svaigti galva.

– Ir aš pamenu paėmusi mauzerį – tas mielas mažas ginklas, man jis visuomet patiko – ir įmetusi jį į krepšį – aš buvau ką tik pasiėmusi krepšį iš gėlių kambario. Bet mano galvoje buvo tiek daug dalykų – Simons, žinote, ir baltagalviai vijokliai – ir viltis, jog misis Midvei pateiks išties gerą negrą marškinėliuose...

– Negrą marškinėliuose? – inspektorius Grendžas turėjo įsiterpti.

– Šokoladas, žinote, su kiaušinių baltymais, ir padengtas plakta grietinėle. Tiesiog vienas iš patiekalų, kuriuos priešpiečiams mėgsta užsieniečiai.

Inspektorius Grendžas kalbėjo nirtulingai ir šiurkščiai, jausdamasis kaip žmogus, kuris braukia šalin voratinklius, trukdančius jam žiūrėti.

– Ar jūs užtaisėte pistoletą?

Jis tikėjosi ją sukrėsti, galbūt net truputį išgąsdinti, bet ledi Enkitel tik ėmė svarstyti klausimą su beviltišku rūpestingumu.

– Ar aš jį užtaisiau? Tai taip kvaila, aš negaliu prisiminti. Bet manyčiau, jog turėjau, kaip manote, inspektoriau? Turiu galvoje, jog kokia nauda iš neužtaisyto pistoleto? Ak, norėčiau tiksliai prisiminti, apie ką aš tuo metu galvojau.

– Mano brangi Lusi, – pasakė seras Henris. – Kas yra, arba ko nėra tavo galvoje varo neviltį visiems, kas tave ilgiau pažįsta.

Ji saldžiai jam nusišypsojo.

– Aš *bandau* prisiminti, Henri, brangusis. Būna keistų dalykų. Vieną rytą aš pakėliau telefono ragelį, ir atsipei-

kėjau žiūrėdama į jį visiškai suglumusi. Negalėjau įsivaizduoti, ką buvau ketinusi su juo daryti.

– Galimas daiktas, jog norėjote kažkam paskambinti, – šaltai pasakė inspektorius.

– Ne, nors ir juokinga, bet taip nebuvo. Aš vėliau prisiminiau – aš svarsčiau, kodėl misis Mirs, sodininko žmona, laiko savo vaiką tokiu keistu būdu, ir pakėliau telefono ragelį pabandyti, žinote, kaip laikomas vaikas, ir aš, be abejo, supratau, kad tai atrodė keistai todėl, jog misis Mirs yra kairiarankė ir laiko vaiką iš kitos pusės.

Ji triumfuodama žiūrėjo tai į vieną, tai į kitą vyrą.

„Na, – pamanė inspektorius, – galbūt ir būna žmonių, panašių į ją."

Bet jis nebuvo dėl to labai tikras.

Visas šis reikalas, suvokė jis, galėjo būti melo raizginys. Virtuvės darbininkė, pavyzdžiui, aiškiai pasakė, jog Gadženas nešėsi revolverį. Vis dėlto daug negali iš to tikėtis. Mergina nieko neišmanė apie ginklus. Ji galėjo girdėti minint revolverį, kai buvo kalbama apie žmogžudystę, ir revolveris ar pistoletas jai buvo vienas ir tas pats.

Tiek Gadženas, tiek ledi Enkitel nurodė Mauzerio pistoletą – bet niekas negali patvirtinti jų parodymų. Iš tikrųjų tai galėjo būti ir dingęs revolveris, ir jis galėjo jį grąžinti ne į kabinetą, bet ledi Enkitel. Tarnai atrodė visai pametę galvas dėl tos nelemtos moteriškės.

Tarkim, jei ji iš tiesų nužudė Džoną Kristovą? (Bet kodėl turėtų? Jis nematė jokių priežasčių.) Ar jie vis tiek būtų jos pusėje ir meluotų, ją dangstydami? Jis jautėsi nesmagiai pagalvojęs, kad greičiausiai jie būtent tą ir darytų.

Ir dabar ta fantastinė jos istorija – kaip ji negali prisiminti – be abejonės, ji dėl to galėtų geriau pasukti galvą.

Ir taip natūraliai atrodo – nė kiek nesutrikusi ar nuogąstaujanti. Velniai rautų, ji sudaro tokį įspūdį, tarsi kalbėtų gryną tiesą.

Jis atsistojo.

– Jei jūs atsiminsite šiek tiek daugiau, tai gal pranešite man, ledi Enkitel, – sausai pasakė jis.

Ji atsakė:

– Žinoma, pranešiu, inspektoriau. Kartais visai netikėtai ką nors atsimeni.

Grendžas išėjo iš kabineto. Hole jis prabraukė pirštu per vidinę apykaklės pusę ir giliai įkvėpė.

Jis jautėsi taip, tarsi būtų aplipęs dagių pūkeliais. Viskas, ko jam dabar reikėjo, buvo jo sena dvokianti pypkė, pinta alaus ir kepsnys su keptomis bulvėmis. Kažkas paprasto ir realaus.

Dvidešimt pirmas skyrius

Kabinete ledi Enkitel šmėkščiojo šen bei ten, išsiblaškiusi pirštais liesdama įvairius daiktus. Seras Henris sėdėjo atsilošęs krėsle ir ją stebėjo. Galiausiai jis paklausė:

– Kodėl tu paėmei pistoletą, Lusi?

Ledi Enkitel grįžo prie savo krėslo ir grakščiai pasinėrė jame.

– Aš iš tikrųjų gerai nežinau, Henri. Manau, kad miglotai nujaučiau nelaimingą atsitikimą.

– Nelaimingą atsitikimą?

– Taip. Visos tos medžių šaknys, žinai, – neaiškiai kalbėjo ledi Enkitel, – styro išlindusios – taip lengva, tiesiog užkliūni už kurios nors ir pargriūni. Kažkas galėjo iššauti keletą šūvių į taikinį ir vieną šovinį palikti apkaboje – per išsiblaškymą, be abejo – bet žmonės ir *yra* išsiblaškę. Žinai, aš visuomet galvojau, kad nelaimingas atsitikimas yra lengviausias būdas spręsti tokius reikalus. Kažkas siaubingai gailėtųsi, be abejo, ir kaltintų save...

Jos balsas nutilo. Jos vyras sėdėjo nejudėdamas ir nenuleisdamas nuo jos akių. Jis vėl prakalbo tuo pačiu ramiu, susikaupusiu balsu.

– Kas turėjo patirti... nelaimingą atsitikimą?

Lusi kiek pasuko galvą, su nuostaba žvelgdama į jį.

– Džonas Kristovas, žinoma.

– O viešpatie, Lusi... – jis nutilo.

Ji rimtai pasakė:

– O, Henri, aš buvau siaubingai susirūpinusi. Dėl Einsviko.

– Suprantu. Einsvikas. Tu visuomet per daug rūpinaisi Einsviku, Lusi. Kartais aš pagalvoju, kad tau tai vienintelis rūpimas dalykas.

– Edvardas ir Deividas yra paskutiniai – paskutiniai iš Enkitelų. Ir iš Deivido nebus naudos, Henri. Jis niekuomet neves – dėl savo mamos ir visų tų dalykų. Jis perims Einsviką po Edvardo mirties, ir jis neves, ir mes su tavim mirsime kur kas anksčiau, nei jis bus įpusėjęs savo gyvenimą. Jis bus paskutinis iš Enkitelų ir visas reikalas tuo ir pasibaigs.

– Ar tai yra taip svarbu, Lusi?

– Žinoma, tai svarbu! *Einsvikas*!

– Tu turėjai gimti berniuku, Lusi.

Bet jis šiek tiek šypsojosi – nes jis Lusi galėjo įsivaizduoti tik moterimi.

– Viskas priklauso nuo Edvardo vedybų – o Edvardas toks užsispyręs – ta jo pailga galva, kaip mano tėvo. Aš tikėjausi, kad jis susidoros su savo jausmais Henrietai ir ves kokią nors gražią merginą – bet kaip matau, tai beviltiška. Tuomet aš pamaniau, kad Henrietos romanas su Džonu baigsis kaip ir įprasta tokiais atvejais. Džono meilės ryšiai, kaip aš įsivaizdavau, niekuomet nebuvo ilgalaikiai. Bet vieną vakarą aš pamačiau, kaip jis į ją žiūrėjo. Ji jam iš tiesų *rūpėjo*. Jei tik Džonas būtų patraukas iš kelio, tai aš jaučiau, jog Henrieta ištekėtų už Edvardo. Ji ne iš tų žmonių, kurie brangintų atminimą ir gyventų praeitimi. Taigi, kaip matai, viskas linko į tą pusę – atsikratyti Džono Kristovo.

– Lusi. Tu juk ne... ką tu padarei, Lusi?

Ledi Enkitel vėl atsistojo. Ji iš vazos išėmė dvi nuvytusias gėles.

– Brangusis, – pasakė ji. – Juk tu nepagalvojai, ar ne, kad *aš* nušoviau Džoną Kristovą? Tiesiog buvo ta kvaila mintis apie nelaimingą atsitikimą. Bet aš prisiminiau, kad mes *pakvietėme* Džoną čionai – tai ne tas pats, jei jis būtų pats įsipiršęs. Negali pasikvietęs žmogų į svečius surengti jam nelaimingą atsitikimą. Netgi arabai svetingumui skiria ypatingą reikšmę. Taigi nesirūpink, Henri.

Ji stovėjo žiūrėdama į jį ir šypsojosi nuostabia prieraišia šypsena. Jis sunkiai ištarė:

– Aš visuomet nerimauju dėl tavęs, Lusi.

– Tam nėra jokio pagrindo, brangusis. Bet kaip matai, viskas išties pasisuko reikiama vaga. Atsikratyta Džonu be jokio mūsų įsikišimo. Man tai primena, – pasakė mąsliai ledi Enkitel, – tą vyrą Bombėjuje, kuris man buvo toks siaubingai šiurkštus. Po trijų dienų jį pervažiavo tramvajus.

Ji atsuko verandos durų užraktą ir išėjo į sodą.

Seras Henris tyliai sėdėjo, stebėdamas jos aukštą lieknąfigūrą, einančią taku. Jis atrodė senas ir pavargęs, ir jo veidas atrodė kaip žmogaus, kuris gyvena baimėje.

Virtuvėje apsiašarojusi Doris Emont gūžėsi nuo rūsčių misterio Gadženo priekaištų. Misis Midvei ir mis Simons jam choru pritarė.

– Šitaip išsišokti ir pačiai padaryti išvadas gali tik nieko neišmananti mergiotė.

– Tai tiesa, – pritarė misis Midvei.

– Jei tu pamatei mane su pistoletu rankoje, tai būtų protinga prieiti prie manęs ir paklausti: „Misteri Gadženai, gal būtumėte toks malonus ir galėtumėte man tai paaiškinti?“

– Arba tu galėjai ateiti pas mane, – pridūrė misis Midvei. – *Aš* visuomet pasiruošusi jaunai mergaitei išaiškinti, ką ji turėtų galvoti.

– Ko tu neturėtumei daryti, – rūsčiai pasakė Gadženas, – tai išpliurpti visa tai policininkui – ir dar tiktai seržantui! Niekuomet nekalbėk su policija daugiau, nei iš tavęs reikalaujama. Ir taip jau pakankamai skausminga juos čia matyti.

– Neapsakomai skausminga, – sumurmėjo misis Simons.

– Mes visi žinome, – tęsė toliau Gadženas, – kokia yra mūsų ledi. Manęs apskritai niekas nestebina, ką ir kaip daro mūsų ledi – bet policija jos taip gerai nepažįsta, kaip mes, ir negalima leisti, kad mūsų ledi kiltų rūpesčių dėl visų tų kvailų klausimų ir įtarimų vien tik dėl to, kad ji vaikščioja su ginklais. Tai vienas iš tų dalykų, kurie būdingi mūsų ledi, bet policija į viską žiūri tokiu kampu, kad mato tik žmogžudystes ir kitus bjaurius dalykus. Mūsų ledi yra išsiblaškiusi ledi, kuri nenuskriaus ir musės, bet negali neigti, kad ji deda daiktus į keistas vietas. Aš niekuomet nepamiršiu, – jausmingai pridūrė Gadženas, kaip ji atsinešė gyvą omarą ir padėjo jį hole ant kortų padėklo. Įsivaizduokite, ką aš turėjau galvoti!

– Tai turėjo būti iki manęs, – smalsiai pasakė Simons.

Misis Midvei sustabdė šiuos prisiminimus, žiūrėdama į nusidėjusią Doris.

– Kada nors kitą kartą, – pasakė ji. – Dabar tu, Doris, žinok, kad visa tai mes kalbame tavo pačios labui. *Dažnai* pasitaiko turėti reikalų su policija, ir tu to nepamiršk. Dabar gali eiti toliau ruošti daržoves, ir būk atsargesnė su vijoklinėm pupelėm, kad nebūtų kaip vakar.

Doris sušnirpštė.

– Gerai, mis Midvei, – pasakė ji, ir nusliūkino prie kriauklės.

Misis Midvei tarsi kažką nujausdama pasakė:

– Jaučiu, kad sunku bus man kepti pyragėlius. Tas bjaurus tyrimas rytoj. Darosi bloga, apie tai pagalvojus. Tokie dalykai atsitinka... *mums*.

Dvidešimt antras skyrius

Spragtelėjo vartelių skląstis, ir Puaro suskubo prie lango pažiūrėti, kas ateina jo aplankyti. Jis iškart pažino svečią ir labai nusistebėjo, kodėl Veronika Krei nusprendė pas jį užsukti.

Į kambarį ji su savimi atsinešė švelnų malonų aromatą, kurį Puaro atpažino. Ji, kaip ir Henrieta, buvo su tvido kostiumu ir raštuotos odos batais – bet jis nusprendė, kad ji labai skyrėsi nuo Henrietos.

– Mesjė Puaro. – Jos balsas buvo džiaugsmingas, šiek tiek susijaudinęs. – Aš tik dabar sužinojau, kas mano kaimynas. Aš visuomet labai norėjau su jumis susipažinti.

Jis paėmė jos ištiestas rankas, nusilenkė.

– Aš sužavėtas, madam.

Ji šypsodamasi įvertino svetingumą, atsisakydama nuo arbatos, kavos, ir kokteilių.

– Ne, aš tik atėjau su jumis pasikalbėti. Rimtai pasikalbėti. Aš esu susirūpinusi.

– Jūs esate susirūpinusi? Skaudu tai girdėti.

Veronika atsisėdo ir atsiduso.

– Tai dėl Džono Kristovo mirties. Rytoj tyrimas. Jūs tai žinote?

– Taip, taip, aš žinau.

– Ir visas reikalas atrodo taip neįtikėtinai...

Ji nutilo.

– Dauguma žmonių tuo nepatikėtų. Bet ne jūs, nes jūs kai ką išmanote apie žmogiškąją prigimtį.

– Aš šį tą žinau apie žmogiškąją prigimtį, – sutiko Puaro.

– Pas mane buvo apsilankęs inspektorius Grendžas. Jis įsikalė į galvą, kad aš kivirčijausi su Džonu – kas yra iš dalies teisinga, bet ne taip, kaip jis įsivaizduoja. Aš jam pasakiau, kad Džono nebuvau mačiusi jau penkiolika metų – bet jis paprasčiausiai manimi netiki. Bet tai tiesa, mesjė Puaro.

Puaro pasakė:

– Jei tai tiesa, tuomet tai nesunku bus patikrinti. Taigi, ar verta dėl to jaudintis?

Ji taip pat jam nusišypsojo – be galo draugiška šypsena.

– Tiesą sakant, aš paprasčiausiai nedrįsau inspektoriui papasakoti to, kas iš tiesų įvyko šeštadienio vakarą. Tai visiškai neįtikėtina, ir jis, be abejo, nebūtų tuo patikėjęs. Bet aš jaučiu, kad kažkam turiu tai papasakoti. Štai kodėl aš atėjau pas jus.

Puaro ramiai pasakė:

– Man be galo malonu.

Ji tai priėmė, pastebėjo Puaro, kaip savaime suprantamą dalyką. Tai buvo moteris, pamanė jis, kuri labai tikra dėl savo daromo poveikio. Tokia tikra, kad retkarčiais galėtų ir suklysti.

– Mes su Džonu buvome susižadėję prieš penkiolika metų. Jis buvo baisiai mane įsimylėjęs – taip stipriai, kad kartais aš dėl to nerimaudavau. Jis norėjo, kad aš mesčiau aktorystę – kad atsisakyčiau visko savo gyvenime. Jis buvo toks valdingas ir pametęs galvą, kad aš jaučiau negalėsianti to pakelti, ir aš nutraukiau sužadėtuves. Bijau, kad jis

labai sunkiai tai išgyveno.

Puaro diskretiškai ir užjaučiančiai pliaukštelėjo liežuviu.

– Aš jo daugiau nebemačiau iki praėjusio šeštadienio vakaro. Jis mane palydėjo namo. Aš pasakiau inspektoriui, kad mes kalbėjomės apie senus laikus – ir tai tiesa, tam tikra prasme. Bet buvo kur kas daugiau, nei tai.

– Taip?

– Džonas pamišo – visiškai pamišo. Jis norėjo palikti savo žmoną ir vaikus, jis norėjo, kad aš išsiskirčiau su savo vyru ir ištekėčiau už jo. Jis sakė, kad manęs niekuomet nepamiršo – kad nuo tos akimirkos, kai mane pamatė, jam sustojo laikas.

Ji užmerkė akis ir nurijo orą. Po makijažu jos veidas buvo labai blyškus.

Ji vėl atmerkė akis ir beveik droviai nusišypsojo Puaro.

– Ar jūs galite tuo patikėti – kad tokie jausmai yra įmanomi? – paklausė ji.

– Aš manau, kad tai įmanoma, taip, – pasakė Puaro.

– Niekuomet nepamiršti – laukti – planuoti – tikėtis. Visa širdimi būti pasiryžusiu galiausiai gauti tai, ko trokšti. Yra tokių vyrų, mesjė Puaro.

– Taip – ir moterų.

Ji tvirtai pažiūrėjo į jį.

– Aš kalbu apie vyrus – apie Džoną Kristovą. Na, štai kaip viskas vyko. Aš iš pradžių protestavau, juokiausi, nežiūrėjau į tai rimtai. Tuomet jam pasakiau, kad jis išėjo iš proto. Buvo gana vėlu, kai jis grįžo atgal į namus. Mes ginčijomės ir ginčijomės. Jis buvo neperkalbamas.

Ji vėl nurijo orą.

– Štai kodėl kitą rytą aš jam nusiunčiau raštelį. Aš negalėjau viso to taip palikti. Aš turėjau jam išaiškinti, kad

tai, ko jis siekė, yra neįmanoma.

– Tai *buvo* neįmanoma?

– Be abejo, tai buvo neįmanoma! Jis atėjo. Jis neklausė, ką aš jam kalbėjau. Jis buvo neperkalbamas. Aš pasakiau, kad iš to nebus jokios naudos, kad aš jo nemyliu, kad aš jo nekenčiu... – Ji stabtelėjo, sunkiai kvėpuodama. – Aš turėjau elgtis brutaliai. Taigi mes išsiskyrėme piktuoju... Ir dabar – jis miręs.

Jis matė ją suneriant rankas, matė sukabintus pirštus ir išsikišusius krumplius. Tai buvo didelės, negailestingos rankos.

Jis jautė jos stiprių emocijų šėlsmą. Tai nebuvo gailestis, ir ne širdgėla – ne, tai buvo pyktis. Sutrikusio egoisto pyktis, pamanė jis.

– Na, mesjė Puaro? – Jos balsas vėl buvo susitvardęs ir lygus. – Ką man daryti? Papasakoti šią istoriją, ar pasilikti ją sau? Štai kaip viskas buvo – bet tuo reikia patikėti.

Puaro pažvelgė į ją tiriančiu ir mąsliu žvilgsniu.

Jis nemanė, kad Veronika Krei būtų jam papasakojusi tiesą, bet vis tik jis jautė povandeninę nuoširdumo srovę. Kažkas buvo, mąstė jis, tik buvo ne taip, kaip ji pasakojo.

Ir staiga jis suprato. Tai buvo tikra istorija, išversta į kitą pusę. Būtent ji negalėjo pamiršti Džono Kristovo. Būtent ji buvo suglumusi ir atstumta. Ir dabar, negalėdama sulaikyti įnirtingo pykčio, pykčio tigrės, kuriai buvo atimtas, jos manymu, jai teisėtai priklausantis grobis, ji išvertė tiesą kita puse, ir ši istorija tenkino jos sužeistą savimeilę ir kiek numalšino skausmingą alkį vyrui, kuris ištrūko iš jos letenų. Neįmanomas dalykas, kad ji, Veronika Krei, negalėtų gauti to, ko ji norėjo! Taigi, ji viską apvertė aukštyn kojom.

Puaro giliai įkvėpė ir tarė:

– Jei tai kaip nors būtų susiję su Džono Kristovo mirtimi, jums reikėtų tai papasakoti, bet jei ne – o aš nematau priežasčių, kodėl turėtų – tuomet manau, kad visai teisinga pasilaikyti šią istoriją sau.

Jis svarstė, ar ją tai nuvylė. Jis pamanė, kad su jos dabartiniu nusiteikimu jai visai patiktų, jei ši istorija atsidurtų laikraščių puslapiuose. Ji atėjo pas jį – kodėl? Išbandyti savo istoriją? Pamatyti jo reakciją? Ar juo pasinaudoti – kad jis perduotų šią istoriją toliau?

Jei jo švelnus atsakymas ją ir nuvylė, tai ji to neparodė. Ji atsistojo ir padavė jam savo ilgą gražią ranką.

– Ačiū jums, mesjė Puaro. Tai, ką jūs pasakėte, atrodo neginčijamai protinga. Aš taip džiaugiuosi, atėjusi pas jus. Aš... aš tik jaučiau, kad turėjau kam nors papasakoti.

– Aš vertinu jūsų pasitikėjimą, madam.

Kai ji išėjo, jis šiek tiek pravėrė langą. Jautėsi kvepalų dvelksmas. Jam nepatiko Veronikos Krei kvepalai. Tai buvo brangūs, bet keliantys šleikštulį kvepalai, valdingi, kaip ir jos pačios asmenybė.

Jis svarstė, taisydamas užuolaidas, ar Veronika Krei galėjo nužudyti Džoną Kristovą.

Ji noriai jį nužudytų – jam susidarė toks įspūdis. Ji jaustų malonumą nuspausdama gaiduką – ir matant jį suklumpant ir krentant.

Bet už keršingo pykčio slypėjo kažkas šalto ir įžvalgaus – pasveriantis, blaiviai vertinantis galimybes mąstymas. Kaip Veronika Krei benorėtų nužudyti Džoną Kristovą, jis abejojo, ar ji imtųsi tokios rizikos.

Dvidešimt trečias skyrius

Tyrimas baigėsi. Apklausa buvo paprasčiausias formalumas, ir nors tai buvo iš anksto žinoma, vis tik beveik visi jautė palengvėjimą, nuslūgus įtampai.

Atidėtas dviem savaitėms policijos prašymu.

Gerda atvažiavo iš Londono su misis Peterson išsinuomotu Daimleriu. Ji vilkėjo juodą suknelę ir nepritinkančią skrybėlę, ir atrodė nervinga bei sumišusi.

Prieš įlipant atgal į Daimlerį ji stabtelėjo, prie jos priėjus ledi Enkitel.

– Kaip tu laikaisi, Gerda, brangioji? Tikiuosi, jog gali užmigti. Mano manymu, viskas klojasi taip, kaip mes ir tikėjomės, ar ne? Gaila, kad neužsuksi pas mus į Daubą, bet aš gerai suprantu, kokius jausmus tu patiri.

Misis Peterson pasakė skambiu balsu, priekaištingai žiūrėdama į savo seserį, kad ta jos tinkamai nepristatė:

– Tai buvo mis Kolins idėja – atvažiuoti tiesiai čia, ir iškart atgal. Brangu, be abejo, bet mes pamanėme, kad verta sumokėti.

– O, aš visiškai su jumis sutinku.

Mis Peterson pritildė savo balsą.

– Aš išvežu Gerdą su vaikais tiesiai į Bekshilą. Jai dabar reikia poilsio ir ramybės. Tie reporteriai! Neįsivaizduojate! Tiesiog būriais vaikšto Harleistrite.

Jaunam vyriškiui spragtelėjus kamera, Elsė Peterson

įstūmė savo seserį į automobilį, ir jos išvažiavo.

Šalia stovėjusieji akimirkai spėjo pamatyti Gerdos veidą po skrybėlės graižu. Tai buvo tuščias bejėgis veidas – tuo metu ji atrodė kaip pusprotis vaikas.

Midžė Hardkesl sumurmėjo:

– Vargšelė.

Edvardas irzliai pastebėjo:

– Ką visi matė tame Kristove? Ši nelaiminga moteris atrodo visiškai palūžusi.

– Ji buvo visa pasinėrusi jame, – pasakė Midžė.

– Bet kodėl? Tai buvo savanaudis bičiulis, su juo smagu kompanijoje, bet... – Jis nutilo. Tuomet paklausė: – Ką tu galvojai apie jį, Midže?

– Aš? – Midžė susimąstė. Galiausiai ji pasakė, ir tarsi pati nusistebėjo savo žodžiais: – Aš manau, kad jį gerbiau.

– Gerbei jį? Už ką?

– Na, jis gerai išmanė savo darbą.

– Tu apie jį kalbi kaip apie gydytoją?

– Taip.

Daugiau kalbėtis nebebuvo laiko.

Henrieta savo automobiliu vežė Midžę atgal į Londoną. Edvardas ketino grįžti priešpiečių į Daubą ir kartu su Deividu išvykti popietiniu traukiniu. Jis neaiškiai pasakė Midžei: „Tu kurią dieną turi su manimi papietauti“, ir Midžė pasakė, kad būtų labai miela, bet ji negalinti tam skirti ilgiau nei valandos. Edvardas jai nusišypsojo savo žavinga šypsena ir tarė:

– O, tai nepaprastas įvykis. Esu tikras, kad jie supras.

Tuomet jis priėjo prie Henrietos.

– Aš tau paskambinsiu, Henrieta.

– Gerai, Edvardai, paskambink. Bet aš galiu būti ilgam

išvykusi.

– Išvykusi?

– Skandinti savo liūdesio. Tu juk nemanai, kad aš sėdėsiu namuose ir gedėsiu, ar ne?

Jis lėtai tarė:

– Aš pastaruoju metu tavęs nesuprantu, Henrieta. Tu labai pasikeitei.

Jos veidas suminkštėjo. Ji netikėtai pasakė: „Brangus Edvardai", ir greitai paspaudė jam ranką.

Tuomet ji pasisuko į Lusi Enkitel.

– Ar aš galiu sugrįžti, jei panorėsiu – galiu, Lusi?

Ledi Enkitel pasakė:

– Žinoma, mieloji. Ir bet kuriuo atveju, po poros savaičių bus pakartotinis tyrimas.

Henrieta pasuko link aikštės, kur stovėjo jos automobilis. Jos bei Midžės lagaminai jau buvo bagažinėje.

Jos įsėdo ir išvažiavo.

Automobilis pakilo į ilgą įkalnę ir nuvažiavo keliu palei kalvagūbrį. Apačioje rudi ir auksiniai lapai plazdėjo kiek apsiniaukusios dienos vėsumoje.

Midžė staiga tarė:

– Aš džiaugiuosi visa tai palikusi – netgi Lusi. Nors ji ir labai miela, ji kartais man sukelia šiurpą.

Henrieta įdėmiai žiūrėjo į mažą atgalinio vaizdo veidrodėlį.

Ji pasakė gana nerūpestingai:

– Lusi suteikia muzikinį skambesį – netgi žmogžudystei.

– Žinai, aš niekuomet nesu nė pagalvojusi apie žmogžudystę.

– O kodėl tu turėtum? Tai ne iš tų dalykų, apie kuriuos galvojama. Tai ilgas žodis kryžiažodžiuose, ar malonus

laiko praleidimas, vartant romano puslapius. Bet realus dalykas...

Ji nutilo. Midžė užbaigė:

– *Yra* realus. Tai, kas sukelia baimę.

Henrieta pasakė:

– Tau nėra ko bijoti. *Tavęs* tai neliečia. Galbūt vienintelės iš mūsų.

Midžė pasakė:

– Dabar tai mūsų visų neliečia. Mums tai baigtas reikalas.

Henrieta sumurmėjo:

– Tikrai?

Ji vėl žiūrėjo į galinio vaizdo veidrodėlį. Netikėtai ji paspaudė akceleratorių. Mašina pakluso. Ji žvilgtelėjo į spidometrą. Jos važiavo penkiasdešimt mylių per valandą greičiu. Netrukus rodyklė pasiekė šešiasdešimt.

Midžė šonu žvilgtelėjo į Henrietą. Dumti kaip akis išdegus Henrietai nebuvo būdinga. Ji mėgo greitį, bet vingiuotas kelias sunkiai derinosi su tuo greičiu, kuriuo jos važiavo. Henrietos veide matėsi niūri šypsena.

Ji pasakė:

– Žvilgtelk per petį, Midže. Matai tą automobilį už mūsų?

– Ir?

– Tai Ventor 10.

– Tikrai? – Midžė nerodė ypatingo susidomėjimo.

– Tai neblogos nedidės mašinos, naudoja mažai kuro, gerai laikosi kelyje, bet nėra labai greitos.

– Ne?

Keista, galvojo Midžė, kaip Henrietą visuomet žavi automobiliai ir jų galimybės.

– Kaip jau sakiau, jos nėra greitos – bet ši mašina, Mi-

dže, sugeba neatsilikti, nors mūsų spidometras rodo virš šešiasdešimt.

Midžė išsigandusiu veidu atsisuko į ją.

– Tu nori pasakyti, kad...

Henrieta linktelėjo.

– Policija, aš manau, turi specialius variklius labai paprastai atrodančiuose automobiliuose.

Midžė pasakė:

– Nori pasakyti, kad policija mūsų visų vis dar neišleidžia iš akių?

– Tai gana akivaizdu.

Midžė nusipurtė.

– Henrieta, ar tu supranti visą tą reikalą su antruoju pistoletu?

– Ne, tai tik išteisina Gerdą. Bet apart to, tai nieko daugiau neduoda.

– Bet, jei tai buvo vienas iš Henrio ginklų...

– Mes to nežinome. Atmink, jis dar nėra surastas.

– Taip, tu teisi. Tai galėtų būti apskritai pašalinis žmogus. Žinai, ką aš būčiau linkusi matyti žudiko vietoje? Tą moterį.

– Veroniką Krei?

– Taip.

Henrieta nieko neatsakė. Ji vairavo, tvirtai įrėmusi žvilgsnį į kelią priešais save.

– Ar tau neatrodo, kad tai įmanoma? – spyrėsi Midžė.

– *Įmanoma*, taip, – lėtai pasakė Henrieta.

– Tuomet tu manai...

– Nėra prasmės galvoti apie kažką dėl to, kad tu *norėtum*, kad taip būtų. Tai būtų puikus sprendimas – mus visus išteisinantis!

– Mus? Bet...

– Mes visi įtraukti – visi mes. Netgi tu, Midže, nors jiems sunku būtų surasti motyvą, kodėl tu galėtum nušauti Džoną. Be abejo, aš norėčiau, kad tai būtų Veronika. Nebūtų nieko maloniau, kaip matyti jos šaunią vaidybą, kaip išsireiškė Lusi, teisiamųjų suole!

Midžė greitai pažvelgė į ją.

– Pasakyk man, Henrieta, ar visa tai tau sukelia keršingus jausmus?

– Turi galvoje... – Henrieta kiek patylėjo, – todėl, kad aš mylėjau Džoną?

– Taip.

Jai tai sakant, Midžę kiek šokiravo netikėtas suvokimas, kad šis akivaizdus faktas pirmąkart buvo išreikštas žodžiais. Visi susigyveno su tuo, kad Henrieta mylėjo Džoną – Lusi ir Henris, Midžė, ir netgi Edvardas, tačiau ligi šiol niekas nebuvo apie tai užsiminęs garsiai.

Kurį laiką buvo tylu, kol Henrieta kažką galvojo. Tuomet ji pasakė mąsliu balsu:

– Aš negaliu tau paaiškinti, ką aš jaučiu. Galbūt nė pati nežinau.

Dabar jos važiavo per Alberto tiltą.

Henrieta pasiūlė:

– Užvažiuokime pas mane į studiją, Midže. Mes išgersime arbatos, o paskui aš tave nuvešiu namo.

Londone trumpa popietės šviesuma jau buvo blėstanti. Jos atvažiavo prie Henrietos studijos durų, ir Henrieta jas atrakino. Ji įėjo vidun ir uždegė šviesą.

– Šaltoka, – pasakė ji. – Geriau užkurkime židinį. O, varge – reikia parnešti degtukų.

– Uždegėjas netiks?

– Maniškis nėra geras ir, bet kuriuo atveju, sunku juo uždegti dujinį židinį. Jauskis kaip namuose. Čia ant kam-

po stovi aklas žmogus. Paprastai aš pas jį perku degtukus. Tai užtruks tik pora minučių.

Likusi viena studijoje, Midžė ėmė po ją vaikštinėti, apžiūrinėdama Henrietos darbus. Ji pasijuto gana klaikiai, būdama tuščioje studijoje su visais tais mediniais bei bronziniais kūriniais.

Čia buvo bronzinė galva su aukštais skruostikauliais ir laiba berete, greičiausiai Raudonosios armijos karys, toliau buvo gracinga struktūra, susukta iš aliuminio juostų, kuri ją gerokai suintrigavo. Buvo didžiulė varlė iš šviesiai rožinio granito, ir gale studijos ji priėjo beveik žmogaus dydžio medinę skulptūrą.

Ji buvo įsistebeilijusi į ją, kai duryse pasisuko raktas ir įėjo Henrieta, šiek tiek uždususi.

Midžė atsisuko.

– Kas tai, Henrieta? Gana bauginančiai atrodo.

– Tai? Tai Garbintojas. Keliaus į Tarptautinę parodą.

Midžė pakartojo, žiūrėdama į figūrą:

– Tai bauginančiai atrodo.

Priklaupusi uždegti židinio, Henrieta per petį pasakė:

– Įdomu, kad tu tai sakai. Kodėl tau jis atrodo bauginančiai?

– Aš manau... nes jis neturi jokio veido.

– Kokia tu teisi, Midže.

– Labai geras darbas, Henrieta.

Henrieta nerūpestingai pasakė:

– Gražus medžio gabalas.

Ji atsistojo. Ji numetė savo didelį krepšį ir kailinius ant sofos, o ant stalo nusviedė kelias degtukų dėžutes.

Midžę pritrenkė jos veido išraiška – tai buvo akivaizdus, nepaaiškinamas džiūgavimas.

– O dabar arbatos, – pasakė Henrieta, ir jos balse buvo

tas pats džiaugsmingumas, kurį Midžė jau buvo įžvelgusi jos veide.

Tai buvo beveik šaiži gaidelė – bet Midžė tai užmiršo, kai ją užplūdo mintys, pamačius degtukų dėžutes.

– Prisimeni tuos degtukus, kuriuos pasiėmė Veronika Krei?

– Kai Lusi įbruko jų visą pustuzinį? Taip.

– Kas nors domėjosi, gal kartais ji ir pati jų turėjo?

– Tikiuosi, kad policija tai sužinojo. Jie labai kruopštūs.

Henrietos lūpas išlenkė nežymi triumfuojanti šypsena. Midžę tai glumino ir beveik kėlė pasibjaurėjimą.

Ji galvojo: „Ar Henrietai iš tiesų rūpėjo Džonas? Ar tikrai? Žinoma, ne."

Ir ji pajuto nykų šaltį pagalvojusi: „Edvardui nereikės labai ilgai laukti..."

Nekilnu iš jos pusės neleisti šiai minčiai padvelkti šiluma. Juk ji norėjo, kad Edvardas būtų laimingas, ar ne? Edvardas buvo skirtas ne jai. Edvardui ji visuomet bus tik „mažąja Midže". Ir nieko daugiau. Niekuomet moterimi, kurią galima mylėti.

Edvardas, deja, ištikimai laikėsi savo. Ką gi, paprastai tokie žmonės galiausiai gauna tai, ko jie nori.

Edvardas ir Henrieta Einsvike... tai buvo tinkama istorijos pabaiga. Edvardas ir Henrieta, laimingai gyvenantys net ir po visų šių įvykių.

Ji visa tai labai aiškiai matė.

– Pralinksmėk, Midže, – pasakė Henrieta. – Neleisk žmogžudystei tave taip prislėgti. Gal eikime kartu pavalgyti?

Bet Midžė greitai pasakė, kad ji turi grįžti namo. Jai dar kai ką reikia padaryti – parašyti laiškus. Ji eisianti iškart,

kai tik pabaigs gerti arbatą.

– Gerai. Aš tave nuvešiu.

– Aš galiu paimti taksi.

– Nesąmonė. Pasinaudosime mašina, kol ji dar čia.

Jos išėjo į drėgną pavakario orą. Važiuojant pro kotedžų pabaigą Henrieta parodė į šalia kelkraščio stovintį automobilį.

– Ventor 10. Mūsų šešėlis. Pamatysi, jis seks paskui mus.

– Kaip visa tai bjauru!

– Tu taip manai? Man tai visai nerūpi.

Henrieta nuvežė Midžę namo, parvažiavo atgal į kotedžus, ir pastatė automobilį į garažą.

Tuomet vėl grįžo į studiją.

Kelias minutes ji stovėjo, mąsliai barbendama pirštais į židinio atbrailą. Tuomet atsiduso ir sumurmėjo sau:

– Ką gi – prie darbo. Geriau negaišti laiko.

Ji nusimetė kostiumą ir užsidėjo darbo drabužius.

Po pusantros valandos ji atsitraukė, įvertindama savo darbą. Jos skruostai buvo ištepti moliu, plaukai sutaršyti, bet ji pritarimai linktelėjo, žiūrėdama į savo kūrinį ant stovo.

Tai buvo grubus arklio atvaizdas. Molis buvo uždrėbtas paskubomis, nevienodais gabalais. Tai buvo žirgas, kurį būtų galima duoti suparalyžiuotam kavalerijos pulkininkui, nepanašus į tuos žirgus, prie kurių įpratusios žmogaus akys. Jis būtų taip pat įvaręs į neviltį Henrietos protėvius medžiotojus. Vis dėlto tai buvo žirgas – nors ir labai abstraktus.

Henrieta svarstė, ką pagalvotų inspektorius Grendžas jį pamatęs, ir smagiai nusišypsojo, įsivaizduodama jo veido išraišką.

Dvidešimt ketvirtas skyrius

Edvardas Enkitelas neryžtingai stovėjo Šaftsberio aveniu pėsčiųjų srauto verpete. Jis nervinosi prieš įeidamas į parduotuvę, kurios iškaba bylojo: „Madam Alfridž".

Kažkoks nesuvokiamas instinktas sulaikė jį nuo paprasčiausio paskambinimo, pakviečiant Midžę su juo papietauti. Tas pokalbio fragmentas Dauboje jam sukėlė nerimą – ne, greičiau įvarė šoką. Midžės balse buvo nuolankumas, keliaklupsčiavimas, kuris jį piktino.

Kad Midžė, laisva, linksma, atvira, turi prie to prisitaikyti. Kad ji turėjo paklusti, o ji aiškiai pakluso, tam šiurkščiam ir įžūliam balsui ragelyje. Tai neteisinga – visiškai neteisinga! Ir tuomet, kai jis išreiškė savo susirūpinimą, ji tiesiai šviesiai išklojo jam nemalonią tiesą apie tai, kad reikia saugoti savo darbą, kad darbą sunku susirasti, ir kad darbo turėjimas sukelia daugiau nemalonumų, nei tik paprasčiausias sutartinių įsipareigojimų vykdymas.

Iki tol Edvardas tik miglotai suvokė faktą, kad šiais laikais daugybė jaunų moterų turi „darbą". Jei jis apie tai ir pagalvodavo, jam atrodė, kad iš esmės jos dirba todėl, kad joms tai patinka – kad tai glosto jų savimeilę ir patenkina nepriklausomybės jausmą, ir jos įgyja įdomumą gyventi savarankiškai.

Tas faktas, kad darbo diena nuo devynių iki šešių su vienos valandos pertrauka pietums, atskiria merginą nuo

daugumos nedirbančios klasės turimų malonumų, Edvardui paprasčiausiai neatėjo į galvą. Tai, kad Midžė negalėjo apsilankyti paveikslų galerijoje, nebent paaukojusi savo pietų valandą, kad ji negalėjo nueiti į popietės koncertą, ar gražią vasaros dieną išvažiuoti į užmiestį bei maloniai papietauti pakelės restorane, bet užuot to savo išvykas turėjusi perkelti į šeštadienio popietes bei sekmadienius, ir buvo priversta pietauti perpildytose užkandinėse – buvo naujas ir nemalonus atradimas. Jis Midžę mylėjo. Mažoji Midžė – taip jis apie ją galvodavo. Drovi, plačiai atmerktomis akimis, atvažiuojanti atostogauti į Einsviką, pradžioje nekalbi, vėliau entuziastingai ir meiliai atsiverianti.

Edvardo polinkis gyventi praeitimi ir žiūrėjimas į dabartį su nepasitikėjimu, kaip į kažką neišbandyto, trukdė jam galvoti apie Midžę kaip apie suaugusią, savarankiškai užsidirbančią pragyvenimui moterį.

Būtent tą vakarą Dauboje, kai jis įėjo sužvarbęs ir drebėdamas nuo patirto konflikto su Henrieta, ir kai Midžė priklaupė, norėdama uždegti židinyje ugnį, jis pirmą kartą suprato, kad Midžė buvo nebe prieraišus vaikas, bet moteris. Tai buvo skaudinantis suvokimas – jis akimirkai pasijuto kažko netekęs – kažkokios brangios Einsviko dalelės. Ir jis impulsyviai ištarė, apimtas netikėto jausmo: „Aš norėčiau tave dažniau matyti, mažoji Midže...“

Stovint mėnulio šviesoje ir kalbantis su Henrieta, kuri kažkaip bauginamai jau nebebuvo ta gerai pažįstama Henrieta, kurią jis mylėjo daugybę metų – staiga jis pajuto nerimą, ar greičiau panikos jausmą. Ir dar jis pajuto, kaip pradėjo byrėti šablonų rinkinys, kuris ir buvo jo gyvenimas. Mažoji Midžė taip pat buvo Einsviko dalis – ir tai jau nebebuvo mažoji Midžė, bet drąsi suaugusi mote-

ris liūdnomis akimis, moteris, kurios jis nepažinojo.

Nuo to laiko jis neberado sau vietos, ir mintyse priekaištaudavo sau už tą negalvojimą, nesirūpinimą Midžės laime ar komfortu. Mintys apie nepriimtiną darbą madam Alfridž parduotuvėje jį vis labiau ir labiau neramino, ir galiausiai jis pasiryžo pamatyti savo akimis, kokia buvo toji drabužių parduotuvė.

Edvardas įtariai dirsčiojo į vitrinoje eksponuojamus mažą juodą suknelę su siauru auksiniu diržu, kažkaip palaidūniškai atrodančią, per daug mažus kostiumėlius, ir vakarinę suknelę su neskoningų spalvų apvadais.

Edvardas nieko neišmanė apie moterų drabužius, išskyrus instinktyvų pajautimą, bet jam kilo įžvalgi mintis, kad visi šie eksponatai buvo kažkokie išoriškai apgaulingi. Ne, pagalvojo jis, ši vieta neverta jos. Kažkas – galbūt ledi Enkitel – turi dėl to kažką padaryti.

Įveikęs drovumą, Edvardas ištiesino savo kiek pakumpusius pečius ir įėjo vidun.

Jis iš karto sutriko ir buvo paralyžiuotas. Dvi įžūlios šviesiaplaukės mergiotės rėksmingais balsais kabinose matavosi drabužius, aptarnaujamos tamsios pardavėjos. Parduotuvės gale maža moteris drūta nosimi ir chna raudonumo plaukais prieštaraujančiu balsu diskutavo su apkūnia ir suglumusia pirkėja dėl kai kurių pakeitimų vakarinėje suknelėje. Iš šalia esančios kabinos pasigirdo irzlus balsas.

– Baisu – iš tiesų baisu – ar galite man atnešti ką nors *padoraus*?

Kaip atsakymą jis išgirdo švelnų Midžės murmesį – pagarbus, įtikinėjantis balsas.

– Šis tamsiai raudonas modelis iš tiesų labai gražus. Ir aš manau, kad jis jums labai tinka. Jei tik pasimatuotu-

mėte...

– Aš neketinu tuščiai švaistyti laiko drabužiams, kurie, kaip aš iškart matau, yra niekam tikę. Nors šiek tiek pasistenkite. Aš jums sakiau, kad nenoriu raudonos. Jei jūs geriau klausytumėte, kas jums sakoma...

Edvardo sprandą užplūdo raudonis. Jis tikėjosi, kad Midžė svies suknelę į nepakenčiamos moters veidą. Bet užuot to ji tik sumurmėjo:

– Aš dar ką nors pažiūrėsiu. Ar jums patiktų žalia spalva, madam? Arba ši persikų?

– Baisu – iš tikrųjų baisu! Ne, aš daugiau nieko nenoriu, grynas laiko gaišinimas...

Dabar madam Alfridž, atsiskyrusi nuo apkūnios pirkėjos, priėjo prie Edvardo ir klausiamai į jį pažvelgė.

Jis susiėmė.

– Ar... galėčiau pasikalbėti – ar yra mis Hardkesl?

Madam Alfridž antakiai pakilo, bet ji pamatė Savile Row etiketę ant Edvardo švarko atlapo, ir išspaudė šypseną, kurios grakštumas buvo dar labiau atstumiantis, nei jos būdas.

Iš kabinos pasigirdo šaižus irzlus balsas.

– Atsargiau! Kokia jūs nerangi. Jūs įdrėskėte mano plaukų tinklelį.

Ir Midžė kiek drebančiu balsu:

– Aš labai atsiprašau, madam.

– Koks negrabumas. (Balsas pritilo.) Ne, man nereikia pagalbos. Paduokite mano diržą.

– Mis Hardkesl bus laisva po minutės, – pasakė madam Alfridž. Jos šypsena dabar buvo klastinga.

Iš matavimosi kabinos išniro pikta moteris smėlio spalvos plaukais, nešina keletu ryšulių, ir išėjo į gatvę. Midžė, vilkinti oficialų juodą kostiumėlį, atidarė jai duris. Ji atro-

dė išbalusi ir nelaiminga.

– Aš atėjau išsivesti tave pietums, – pasakė Edvardas be jokių įžangų.

Midžė neramiai žvilgtelėjo į laikrodį.

– Aš negaliu išeiti iki 13.15, – pradėjo ji.

Buvo dešimt minučių po pirmos.

Madam Alfridž maloningai tarė:

– Jūs galite eiti dabar, jei norite, mis Hardkesl, jei jau jūsų *draugas* jus kviečia.

Midžė sumurmėjo:

– O, ačiū, madam Alfridž, – ir Edvardui: – Aš būsiu po minutės, – ir pradingo parduotuvės gale.

Edvardas, susigūžęs nuo poveikio, kurį sukėlė madam Alfridž stipriai užakcentuotas apibūdinimas „draugas“, bejėgiškai stovėjo ir laukė.

Madam Alfridž jau buvo ketinanti užmegzti su juo vylingą pokalbį, bet atsidarė durys, ir įėjo pasiturinčiai atrodanti moteris su pekino veislės šunimi, ir madam Alfridž verslininkiški instinktai pastūmėjo ją link naujosios lankytojos.

Midžė pasirodė apsivilkusi paltą, ir Edvardas, padavęs jai sulenktą ranką, išėjo su ja iš parduotuvės į gatvę.

– O Viešpatie, – pasakė jis, – ir su visais tais dalykais tu turi taikstytis? Aš girdėjau, kaip ta nelemta moteris kalbėjo su tavimi už užuolaidos. Kaip tu gali tai pakelti, Midže? Kodėl tu nesviedei tos prakeiktos suknelės jai į veidą?

– Aš greitai prarasčiau darbą, jeigu taip daryčiau.

– Bet ar tau nesinori mėtyti drabužius į tokias moteris?

Midžė giliai įkvėpė.

– Žinoma, norisi. Ir būna dienų, ypač sunkios savaitės

pabaigoje per vasaros išpardavimus, kai aš bijau, jog neištversiu ir visas pasiųsiu būtent ten, kur joms ir reikia būti – užuot kalbėjusi „Taip, madam“, „Ne, madam“, „Aš pažiūrėsiu, ar mes dar ką nors turim, madam.“

– Midže, brangi mažoji Midže, tu negali su visu tuo taikstytis!

Midžė nusijuokė kiek virpančiu balsu.

– Nesirūpink, Edvardai. Kurių galų tu čionai atėjai? Kodėl nepaskambinai?

– Aš pats norėjau pamatyti. Aš buvau susirūpinęs. – Jis patylėjo ir prapliupo: – Na, Lusi taip nekalbėtų net su indų plovėja, kaip ta moteris kalbėjo su tavimi. Tai nepriimtina, kad tu turėtum taikstytis su tokiu įžūlumu ir šiurkštumu. O Viešpatie, Midže, aš norėčiau tave tiesiog dabar paimti iš viso šito ir nuvežti į Einsviką. Norėčiau sustabdyti taksi, įsodinti tave, ir nuvežti į Einsviką traukiniu 2.15.

Midžė jį sustabdė. Jos tariamas abejingumas dingo. Ji atidirbo ilgą sunkų rytą su kaprizingomis klientėmis, ir madam ją taip pat labiausiai ujo. Ji atsisuko į Edvardą su staigiu įtūžiu.

– Na, tuomet kodėl neveži? Aplinkui pilna taksi!

Jis spoksojo į ją, priblokštas jos staigaus įsiūčio. Ji tęsė, jos pykčiui toliau liepsnojant:

– Kodėl tu atvažiavai ir *kalbi* šiuos dalykus? Juk tu tik šiaip kalbi. Tu manai, kad man nuo to lengviau, kai po tokio pragariško ryto man primeni apie tokias vietas, kaip Einsvikas? Tu manai, kad aš esu tau dėkinga už tai, kad čia stovi ir pliauški apie tai, kaip norėtum mane iš viso šito išvaduoti? Viskas labai saldu ir nenuoširdu. Iš tiesų visa tai tik tuščios kalbos. Ar tu nesupranti, kad aš parduočiau savo sielą, jei tik galėčiau viską mesti ir 2.15 sėsti

į Einsviko traukinį? Aš net negaliu *galvoti* apie Einsviką, supranti? Tu norėjai gero, Edvardai, bet tu esi negailestingas! Kalbėti tokius dalykus – tiktai *kalbėti*...

Jie stovėjo vienas priešais kitą, sudarydami nepatogumų Šaftsberio aveniu priešpiečių miniai. Bet apart vienas kito jie daugiau nieko nematė. Edvardas spoksojo į ją kaip žmogus, ką tik pažadintas iš gilaus miego.

Jis pasakė:

– Gerai, velniai rautų! Tu važiuoji į Einsviką 2.15!

Jis pakėlė savo lazdelę ir sustabdė pravažiuojantį taksi. Tas sustojo ant kelkraščio. Edvardas atidarė dureles, ir Midžė, kiek apsvaigusi, įlipo vidun. Edvardas pasakė: „Padingtono stotis" vairuotojui ir įlipo paskui ją.

Jie sėdėjo tylėdami. Midžės lūpos buvo suspaustos. Jos akys buvo įžūlios ir maištingos. Edvardas žiūrėjo tiesiai priešais save.

Kai jie stovėjo prie šviesoforo Oksfordo gatvėje, Midžė pasakė nepatenkintu balsu:

– Aš, atrodo, priverčiau tave blefuoti.

Edvardas trumpai atsakė:

– Tai nebuvo blefas.

Taksi trūktelėjęs pajudėjo toliau.

Tik kai taksi pasuko kairėn Edžvardo keliu į Kembridžo terasą, Edvardas staiga atgavo savo blaivų požiūrį į gyvenimą.

Jis pasakė:

– Mes negalime važiuoti 2.15, – ir pabarbenęs į stiklą vairuotojui pasakė: – Važiuokite į Berklį.

Midžė šaltai pasakė:

– Kodėl mes negalime važiuoti 2.15? Dabar tik po pirmos dvidešimt penkios.

Edvardas jai nusišypsojo.

– Tu neturi jokio bagažo, mažoji Midže. Nei naktinių marškinių, nei dantų šepetėlio, nei paprastų batų. Yra traukinys 4.15, tu žinai. Mes dabar papietausime ir viską aptarsime.

Midžė atsiduso.

– Tau taip tai būdinga, Edvardai. Neužmiršti praktinės pusės. Impulsas tavęs labai toli nenunešа, ar ne? Na, tai buvo malonus sapnas, bent jau kol jis tęsėsi.

Ji įbruko savo ranką į jo ir nusišypsojo sena draugiška šypsena.

– Atleisk, kad stovėjau ten ant šaligatvio ir kabinėjausi prie tavęs kaip kokia turgaus boba, – pasakė ji. – Bet žinai, Edvardai, tu mane suerzinai.

– Taip, – pasakė jis. – Visiškai sutinku.

Jie laimingi petys į petį įėjo į Berklį. Jie atsisėdo prie staliuko šalia lango, ir Edvardas užsakė nuostabius pietus.

Kai jie pabaigė valgyti viščiuką, Midžė atsiduso ir tarė:

– Aš turiu pasiskubinti atgal į parduotuvę. Mano laikas baigiasi.

– Tu turi maloniai praleisti laiką, net jei man tektų grįžus nupirkti pusę parduotuvės!

– Brangus Edvardai, tu iš tiesų labai mielas.

Jie valgė Crepes Suzette, po to padavėjas atnešė jiems kavą. Edvardas įsidėjo cukraus.

Jis švelniai pasakė:

– Tau iš tiesų patinka Einsvikas, ar ne?

– Ar mums reikia kalbėtis apie Einsviką? Aš išgyvenau neįsėdusi į 2.15 – ir aš gerai suprantu, kad nėra jokios kalbos apie 4.15 – bet nekliudyk daugiau šios temos.

Edvardas nusišypsojo.

– Ne, aš nesiūlau važiuoti 4.15. Bet aš kviečiu tave į Einsviką, Midže. Aš siūlau tau atvykti visam laikui... jei tik tu galėsi mane pakelti.

Ji žiūrėjo į jį pro kavos puodelio kraštą – pastatė jį, sugebėdama išlaikyti ranką nedrebančią.

– Ką tu iš tiesų turi galvoje, Edvardai?

– Aš tau siūlau tekėti už manęs, Midže. Aš nesakau, kad tai labai romantiškas pasiūlymas. Aš esu nuobodus tipas, aš tai žinau, ir apskritai nelabai kam tinkamas. Aš tik skaitau knygas ir krapštinėjuosi aplink. Bet nors aš ir nesu labai žavinga asmenybė, tačiau mes pažįstame vienas kitą jau labai seniai ir aš manau, kad pats Einsvikas... na, visa tai kompensuos. Aš tikiuosi, kad tu būsi laiminga Einsvike, Midže. Tu sutinki?

Midžė porą kartų nurijo orą, tuomet pasakė:

– Bet aš maniau – Henrieta... – ir nutilo.

Edvardas pasakė ramiu ir neemocingu balsu:

– Taip, aš siūliau Henrietai tris kartus už manęs tekėti. Visus kartus ji atsisakė. Henrieta žino, ko ji nenori.

Kurį laiką jie tylėjo, tuomet Edvardas tarė:

– Na, Midže, brangioji, kaip dėl to?

Midžė pažvelgė į jį. Ji buvo netekusi žado. Ji pasakė:

– Viskas taip neįtikėtina... kai tau siūlo dangų ant lėkštutės, Berklyje!

Jo veidas prašvito. Jis paėmė jos rankas.

– Dangus ant lėkštutės, – pasakė jis. – Tokie tavo jausmai Einsvikui. O, Midžė, aš labai džiaugiuosi.

Jie laimingi sėdėjo. Edvardas apmokėjo sąskaitą, pridėdamas gausių arbatpinigių. Restoranas ištuštėjo. Midžė sunkiai tarė:

– Mums reikia eiti. Manau, kad man geriau grįžti pas madam Alfridž. Galų gale, ji manęs laukia. Aš negaliu pa-

prasčiausiai išeiti.

– Ne, aš manau, kad tu turi grįžti ir atsisakyti darbo, ar įteikti pareiškimą, ar kaip tai vadinasi. Bet tu neturi ten daugiau dirbti. Aš to nenoriu. Bet iš pradžių, aš manau, mums reikėtų nueiti į vieną iš parduotuvių Bondstrite, kur parduoda žiedus.

– Žiedus?

– Juk taip daroma, ar ne?

Midžė nusijuokė.

Blausioje juvelyrinės parduotuvės šviesoje Midžė su Edvardu pasilenkė virš lentelių su kibirkščiuojančiais sužadėtuvių žiedais, tuo tarpu pagarbus pardavėjas maloniai į juos žiūrėjo.

Edvardas pasakė, pastūmęs į šalį aksomu aptrauktą padėkliuką:

– Tik ne smaragdas.

Henrieta žaliu kostiumėliu – spindinti kaip nefritas...

Ne, ne smaragdas.

Midžė užgniaužė mažytį duriantį skausmą širdyje.

– Išrink man, – pasakė ji Edvardui.

Jis palinko virš padėkliuko priešais jį ir paėmė žiedą su vienu deimantu. Nelabai didelis brangakmenis, bet užtat nuostabios spalvos, ir degantis.

– Man patiktų šis.

Midžė linktelėjo. Jai patiko Edvardo tikslus ir skrupulingas skonis. Ji užsidėjo žiedą ant piršto, tuo tarpu Edvardas su pardavėju paėjėjo į šalį.

Edvardas išrašė čekį trim šimtams keturiasdešimt dviem svarams ir šypsodamasis grįžo pas Midžę.

Jis pasakė:

– Grįžkime atgal ir būkime šiurkštūs madam Alfridž.

Dvidešimt penktas skyrius

– Brangieji, aš taip džiaugiuosi!

Ledi Enkitel ištiesė trapią ranką Edvardui ir kita švelniai palietė Midžę.

– Labai teisingai padarei, Edvardai, kad ištraukei ją iš tos baisios parduotuvės ir atvežei ją tiesiai čionai. Ji pagyvens čia, be abejo, ir čia susituoksite. Šv. Georgas, žinote, už trijų mylių keliu, nors mišku tiktai mylia, bet mišku į vestuves juk neisi. Manau, kad bus pastorius – vargšelis, jis kasmet taip baisiai peršąla rudens pradžioje. Pastoriaus padėjėjas, kita vertus, pasižymi vienu iš tų skambių anglikonų balsų, ir visas reikalas būtų kur kas įspūdingesnis – ir religingesnis taip pat, jei suprantate, ką aš turiu galvoje. Sunku išlaikyti pagarbų požiūrį, kai kažkas kalba per nosį.

Tai buvo, pamanė Midžė, tipiškas Lusi priėmimas. Ji norėjo ir juoktis, ir verkti vienu metu.

– Būtų labai miela, jei galėtume susituokti čia, Lusi, – pasakė ji.

– Tuomet nutarta, brangioji. Beveik baltas atlasas, aš manau, ir dramblio kaulo maldaknygė – *ne* puokštė. Pamergės?

– Ne. Nereikia triukšmo. Noriu ramių vestuvių.

– Aš suprantu, ką tu turi galvoje, brangioji, ir aš manau, kad tu galbūt teisi. Rudens vestuvėse beveik visuomet yra

chrizantemos – tokios neįkvepiančios gėlės, aš visuomet taip maniau. Ir jei kas nors nepasišvenčia stropiam pamergių parinkimui, tai jos dažniausiai būna netinkamos, ir beveik visuomet yra kokia nors baisiai negraži, kuri sugriauna visą efektą – bet ją reikia pakviesti, nes paprastai ji būna jaunikio sesuo. Bet, žinoma, – ledi Enkitel spindėjo, – Edvardas neturi sesers.

– Atrodo, kad tai bus vienas taškas mano naudai, – pasakė šypsodamasis Edvardas.

– Bet blogiausia vestuvėse yra vaikai, – tęsė toliau ledi Enkitel, džiaugsmingai sekdama savo minčių srautu. – Visi sako: „Kaip miela!“, bet, brangieji, tai *rūpestis*! Jie užmina ant suknelės šleifo, ar stūgauja, ir dažnai yra sergantys. Aš visuomet galvoju, kaip jaunoji gali ramiai eiti prie altoriaus, kai ji nėra tikra, kas darosi už jos nugaros!

– Nėra reikalo kam nors būti man už nugaros, – džiaugsmingai pasakė Midžė. – Netgi ir šleifo nereikia. Aš galiu tuoktis su švarku ir sijonu.

– O, ne, Midže, tai panašu į našlę. Ne, beveik baltas atlasas ir *ne* iš madam Alfridž parduotuvės.

– Žinoma, ne iš madam Alfridž, – pritarė Edvardas.

– Aš nuvešiu jus į Mireille, – pasakė Lusi Enkitel.

– Brangi Lusi, Mireille man tikriausiai bus per brangu.

– Niekai, Midže. Mes su Henriu ketiname tave aprūpinti kraičiu. Ir Henris, žinoma, tave nuveš. Tikiuosi, kad jo kelnių diržas nebus labai suveržtas. Bus beveik du metai, kai jis paskutinį kartą buvo vestuvėse. Ir aš apsivilksiu...

Ledi Enkitel stabtelėjo ir užmerkė akis.

– Taip, Lusi?

– Mėlynos hortenzijos suknelę, – paskelbė ledi Enki-

tel susižavėjusiu balsu. – Aš manau, Edvardai, tu pabroliu turi pasikviesti savo draugą, antraip, be abejo, yra Deividas. Aš jaučiu, kad Deividui tai būtų labai naudinga. Žinai, jis įgautų pusiausvyrą, ir pajustų, kad mes visi jį mylime. Tai, esu tikra, labai svarbu Deividui. Žinote, turėtų labai liūdinti – jaustis intelektualiu ir protingesniu už kitus, ir dėl to nebūti labiau mėgstamu bei pripažįstamu! Bet, žinoma, tai būtų šiek tiek rizikinga. Galbūt jis pames žiedą, ar jis išsprūs iš jo rankų paskutinę akimirką. Manau, kad Edvardą tai per daug nuliūdintų. Bet būtų šaunu tam tikra prasme būti su tais pačiais žmonėmis, kaip ir čia per žmogžudystę.

Ledi Enkitel paskutinius žodžius ištarė labai šnekiu tonu.

– Ledi Enkitel šį rudenį linksmino savo svečius žmogžudyste, – Midžė negalėjo susilaikyti nepasakiusi.

– Taip, – mąsliai pasakė Lusi. – Spėju, iš šalies taip ir atrodo. Vakarėlis pasišaudymui. Žinote, kai geriau pagalvoji, tai būtent taip ir buvo!

Midžė kiek nusipurtė ir tarė:

– Na, bet kuriuo atveju, tai jau praeitis.

– Dar ne visiškai praeitis – tyrimas buvo tik atidėtas. Ir tas mielas inspektorius Grendžas čionai pasiuntė visus savo vyrus, kurie šmirinėjo po visą kaštainių mišką gąsdindami fazanus, ir šokinėdami kaip kumeliukai garde, pasirodydami pačiose netikėčiausiose vietose.

– Ko jie ieškojo? – paklausė Edvardas. – Revolverio, iš kurio buvo nušautas Kristovas?

– Įsivaizduoju, kad taip. Jie netgi atėjo į namus su kratos orderiu. Inspektorius labai apgailestavo dėl to, jautėsi baisiai nepatogiai, bet aš, žinoma, pasakiau jam, kad mes džiaugiamės galėdami jam padėti. Iš tiesų buvo nepapras-

tai įdomu. Jie apžiūrėjo absoliučiai *viską*. Aš jiems viską aprodžiau, ir netgi keletą vietų, apie kurias jie ir nebūtų pagalvoję. Bet jie nieko nerado. Tai labai apmaudu. Vargšas inspektorius Grendžas, jis visiškai sulyso ir vis timpčioja ir timpčioja savo ūsus. Jo žmona turėtų jam ruošti specialų maistą, kai jis toks susirūpinęs – bet aš kažkodėl manau, kad ji turėtų būti iš tų moterų, kurioms labiau rūpi gerai nupoliruotas linoleumas, nei skanaus valgio gaminimas. Ak, prisiminiau, kad aš turiu pakalbėti su misis Midvei. Keista, kaip tarnai nepakelia policijos. Jos sūrio suflė praėjusį vakarą buvo visiškai nevalgomas. Suflė ir pyragėliai visuomet išduoda, jei žmogus praranda pusiausvyrą. Jei Gadženas jų nelaikytų subūręs draugėn, tai aš tikrai manau, kad pusė tarnų išlakstytų. Kodėl jums abiems nėjus pasivaikščioti ir nepadėti policijai ieškoti revolverio?

Erkiulis Puaro sėdėjo ant suolo, žiūrėdamas į kaštainių giraitę šalia baseino. Jis neketino piktnaudžiauti ledi Enkitel svetingumu, nors ji maloniai pakvietė jį užsukti kada tik panorėsiąs. Tuo metu Erkiulis Puaro mąstė būtent apie ledi Enkitel maloningumą.

Kartkartėmis jis girdėjo lūžtančias šakas aukštai miške, ar pamatydavo judančias figūras apačioje, kaštainių giraitėje.

Netrukus pasirodė taku nuo gyvatvorių einanti Henrieta. Ji akimirkai stabtelėjo, pamačiusi Puaro, tuomet priėjo ir atsisėdo šalia.

– Labas rytas, mesjė Puaro. Aš kaip tik ėjau jūsų pakviesti. Bet jūsų neradau. Jūs atrodote labai didingai. Gal jūs vadovaujate paieškoms? Inspektorius atrodo labai aktyvus. Ko jie ieško, revolverio?

– Taip, mis Saverneik.

– Jūs manote, kad jie suras?

– Aš taip manau. Ir gana greitai, sakyčiau.

Ji klausiamai pažvelgė į jį.

– Gal jūs numanote, kur jis?

– Ne, bet aš *manau*, kad jis bus greitai surastas. Jau *laikas* būti surastam.

– Jūs kalbate keistus dalykus, mesjė Puaro!

– Keisti dalykai atsitinka čia. Jūs labai greitai grįžote iš Londono, madmuazele.

Jos veidas surimtėjo. Ji trumpai bei karčiai nusijuokė.

– Žudikas sugrįžta į nusikaltimo vietą? Senas prietaras, ar ne? Tai jūs galvojate, kad aš... aš tai padariau! Jūs manim nepatikėjote, kai jums sakiau, kad aš *negalėčiau* nieko nužudyti!

Puaro iškart neatsakė. Galiausiai jis mąsliai tarė:

– Man nuo pat pradžių atrodė, jog šis nusikaltimas arba yra labai paprastas – toks paprastas, kad net buvo sunku patikėti jo paprastumu (o paprastumas, madmuazele, gali keistai gluminti), arba nepaprastai sudėtingas. Kitaip tariant, mes susiduriame su protu, kuris pajėgus sudėtingiems ir išmoningiems dalykams, taigi kaskart, kai mes, atrodo, einame link tiesos, iš tikrųjų mes sekame pėdsakais, kurie mus nukreipia tolyn nuo tiesos ir atveda... atveda į niekur. Tas akivaizdus beprasmiškumas, nuolatinis atsimušimas į sieną, nėra *realus* – tai dirbtina, tai *suplanuota*. Labai įžvalgus ir išradingas protas visą laiką dirba prieš mus – ir jam tai sekasi.

– Ir? – pasakė Henrieta. – Ką tai turi bendro su manimi?

– Protas, kuris dirba prieš mus, yra kūrybiškas protas, madmuazele.

– Suprantu – būtent čia aš ir tinku?

Ji tylėjo, karčiai suspaudusi lūpas. Iš palto kišenės išsitraukusi pieštuką, ji ėmė piešti fantastiško medžio kontūrus ant suolo, mąsliai žiūrėdama į savo piešinį.

Puaro ją stebėjo. Kažkas sukrebždėjo jo atmintyje – jis prisiminė save stovint ledi Enkitel svetainėje, žiūrint į bridžo taškų lapelių krūvą, stovint šalia spalvoto metalinio staliuko paviljone kitą rytą, ir kažko klausiant Gadženo.

Jis pasakė:

– Tai jūs nupiešėte ant bridžo taškų lapo... medį.

– Taip. – Henrieta atrodė staiga supratusi, ką ji daro. – Igdraselis, mesjė Puaro. – Ji nusijuokė.

– Kodėl jūs vadinate jį Igdraseliu?

Ji paaiškino Igdraselio pavadinimo kilmę.

– Ir kai jūs negalvodama paišinėjate, visuomet piešiate Igdraselį?

– Taip. Paišinėti yra smagus dalykas, ar ne?

– Čia ant suolo – ant bridžo taškų lapo šeštadienio vakarą – paviljone sekmadienio rytą...

Ranka, laikanti pieštuką, sustingo. Ji pasakė su nerūpestingu linksmumu:

– Paviljone?

– Taip, ant ten esančio apvalaus metalinio stalo.

– O, aš jį turėjau nupiešti... šeštadienio popietę.

– Tai buvo ne šeštadienio popietė. Kai Gadženas atnešė į paviljoną taures apie dvyliktą valandą sekmadienio ryte, ant stalo nebuvo jokio piešinio. Aš jo paklausiau, ir jis atsakė esąs tuo visiškai tikras.

– Tai turėtų būti... – ji tik akimirką sudvejojo, – žinoma, sekmadienio popietė.

Bet vis dar maloniai šypsodamasis, Erkiulis Puaro papurtė savo galvą.

– Aš taip nemanau. Grendžo vyrai buvo prie baseino

sekmadienio popietę, fotografuodami kūną, traukdami iš vandens revolverį. Jie nesitraukė iš ten ligi sutemų. Jie būtų pamatę kiekvieną, kas būtų įėjęs į paviljoną.

Henrieta iš lėto tarė:

– Dabar prisiminiau. Aš nuėjau tenai gana vėlai vakare – po vakarienės.

Puaro balsas tapo aštresnis:

– Žmonės nepaišinėja sutemose, mis Saverneik. Jūs norite man pasakyti, kad nuėjote į paviljoną vakare ir stovėdama prie stalo piešėte medį, negalėdama įžiūrėti, ką piešiate?

Henrieta šaltai pasakė:

– Aš jums sakau tiesą. Žinoma, jūs tuo netikite. Jūs turite savų minčių. Kokios tos mintys, tarp kitko?

– Aš manau, kad jūs buvote paviljone sekmadienį ryte po dvyliktos valandos, kai Gadženas atnešė gėrimus. Kad jūs stovėjote prie stalo kažką stebėdama, ar kažko laukdama, ir nesąmoningai išsiėmėte pieštuką ir nupiešėte Igdraselą, pati gerai nesuvokdama, ką darote.

– Aš nebuvau paviljone sekmadienį ryte. Aš kurį laiką sėdėjau terasoje, tuomet pasiėmiau sodo krepšį ir nuėjusi prie jurginų lysvės skabiau žiedus, ir pririšau keletą baltagalvių, kurios buvo atsirišusios. Tuomet, tik apie pirmą valandą, aš nuėjau prie baseino. Visa tai aš jau išaiškinau inspektoriui Grendžui. Aš nebuvau net prisiartinusi prie baseino iki pirmos valandos, iškart po to, kai buvo nušautas Džonas.

– Tai, – pasakė Erkiulis Puaro, – yra jūsų istorija. Bet Igdraselas, madmuazele, liudija prieš jus.

– Aš buvau paviljone ir nušoviau Džoną, jūs tai norite pasakyti?

– Jūs buvote ten ir nušovėte daktarą Kristovą, arba jūs

buvote ten ir matėte, kas nušovė daktarą Kristovą – arba kažkas, kas žinojo apie Igdraselą, tyčiomis nupiešė jį ant stalo, kad mestų įtarimą ant *jūsų*.

Henrieta atsistojo. Ji pasisuko į jį su pakeltu smakru.

– Jūs vis dar manote, kad aš nušoviau Džoną Kristovą. Jūs manote, kad galite įrodyti, jog aš jį nušoviau. Ką gi, štai ką aš jums pasakysiu. Jūs niekada to neįrodysite. *Niekada*!

– Jūs manote esanti protingesnė už mane?

– Jūs niekada to neįrodysite, – pasakė Henrieta ir pasisukusi nuėjo žemyn vingiuoju keliuku, vedančiu prie baseino.

Dvidešimt šeštas skyrius

Grendžas atėjo į Dangaus Ramybę išgerti puodelio arbatos su Puaro. Arbata buvo tokia, kaip jis ir baiminosi – nepaprastai silpna, ir dar kinų.

„Tie užsieniečiai, – galvojo Grendžas, – nė nenutuokia, kaip reikia ruošti arbatą. Jų to neišmokysi." Bet jis per daug į tai nekreipė dėmesio. Jis buvo pasiekęs tokią pesimizmo stadiją, kai kiekviena papildoma nesėkmė jam tik suteikdavo niūrų pasitenkinimą.

Jis pasakė:

– Pakartotinas tyrimas yra poryt, ir ką mes turime? Visiškai nieko. Po velniais, tas ginklas turi *kažkur* būti! Tas sumautas kaimas – ištisos mylios miško. Reikia visos armijos, norint tinkamai apieškoti. Tai adata šieno kupetoje. Jis gali būti kur tik nori. Faktas, kurį mes turime pripažinti – mes *niekada* nerasime to ginklo.

– Jūs jį rasite, – užtikrintai tarė Puaro.

– Na, tai nebus labai lengva!

– Jūs jį rasite, anksčiau ar vėliau. Ir aš sakyčiau, anksčiau. Dar vieną puodelį arbatos?

– Neatsisakyčiau, tik... tik ne karšto vandens.

– Ji nėra per daug stipri?

– O, ne, ji nėra per daug stipri. – Inspektorius buvo santūrus.

Jis niūriai siurbčiojo blyškų šiaudų spalvos viralą.

– Ši byla iš manęs daro klouną, mesjė Puaro – klouną iš manęs! Aš negaliu suprasti šitų žmonių. Jie *atrodo* bejėgiai – bet viskas, ką jie sako, regis, veda tolyn nuo tiesos – vėjo gaudymas laukuose.

– Tolyn? – pasakė Puaro. Jo akyse pasirodė nuostaba. – Taip, suprantu. *Tolyn*...

Inspektorius toliau rutuliojo savo nusiskundimus.

– Paimkime ginklą. Kristovas buvo nušautas – remiantis medicininėmis išvadomis – tik prieš minutę ar dvi iki jums atvykstant. Ledi Enkitel turėjo tą krepšį su kiaušiniais, mis Saverneik buvo su sodo krepšiu, pilnu nuvytusių žiedų, ir Edvardas Enkitelas vilkėjo laisvą šaudymo apsiaustą su didelėmis kišenėmis, prikimštomis šovinių. Bet kas iš jų galėjo su savimi išsinešti revolverį. Jis nebuvo paslėptas kur nors arti baseino – mano vyrai išarė viską aplink, todėl jis neabejotinai buvo išneštas.

Puaro linktelėjo. Grendžas tęsė toliau:

– Gerdą Kristov kažkas pakišo – bet kas gi? Visos nuorodos, kokias aš tik imuosi tikrinti, ištirpsta ore.

– Jų pasakojimai apie tai, kaip jie praleido rytą, jus tenkina?

– Su *pasakojimais* viskas tvarkoj. Mis Saverneik darbavosi sode. Ledi Enkitel rinko kiaušinius. Edvardas Enkitelas ir seras Henris išėjo pašaudyti ir išsiskyrė baigiantis rytui – seras Henris grįžo atgal į namus, o Edvardas Enkitelas pro mišką nusileido apačion. Jaunasis bičiulis buvo viršuj savo kambaryje ir skaitė knygą. (Keista vieta skaitymui tokią gražią dieną, bet jis daugiau namisėda, knygų rijikas.) Mis Hardkesl pasiėmė knygą į sodą. Viskas skamba labai natūraliai ir įtaigiai, ir nėra būdų to patikrinti. Gadženas paėmė padėklą su taurėmis ir nunešė į paviljoną apie dvyliktą valandą. Jis negali pasakyti, kas

iš namiškių kur tuo metu buvo ar ką jie veikė. Nors, kita vertus, beveik prieš visus kas nors yra.

– Iš tikrųjų?

– Be abejo, labiausiai į akis krenta Veronikos Krei asmenybė. Ji kivirčijosi su Kristovu, ji jo nekentė, labai *panašu*, kad ji galėjo jį nušauti – bet aš nerandu nė mažiausio užsikabinimo, kaip įrodyti ją tai padarius. Nėra jokių duomenų, kad ji turėjo galimybę paimti revolverį iš sero Henrio kolekcijos. Niekas nematė jos einant link baseino ar grįžtant nuo jo tą dieną. Ir ieškomas revolveris neabejotinai dabar nėra jos dispozicijoje.

– Ak, jūs tuo įsitikinote?

– O kaip jūs manote? Parodymų būtų užtekę gauti kratos orderiui, bet tam nebuvo reikalo. Ji pati buvo labai maloninga šiuo klausimu. Tame mažame namelyje jo nėra. Po to, kai tyrimas buvo atidėtas, mes dėjomės nesidomintys mis Krei ir mis Saverneik, tuo tarpu jas sekėme, kur jos eina ir ką jos daro. Kino studijoje mes turime žmogų, stebintį Veroniką – jokių ženklų, kad ji ten bandytų atsikratyti ginklo.

– O Henrieta Saverneik?

– Taip pat nieko. Ji nuvažiavo tiesiai į Čelsėją ir nuo to laiko mes neišleidžiame jos iš akių. Revolverio nėra jos studijoje ar jos dispozicijoje. Ji maloniai reagavo į kratą – atrodė gana linksma. Kai kurie jos keisti darbai mūsų vaikinui praplėtė akiratį. Jis sako supratęs, kodėl žmonės nori kurti tokius dalykus – griozdiškas išpūstas statulas, žalvario ir aliuminio gabalus, susuktus keistu būdu, arklius, kuriuos sunku atpažinti, kad tai arkliai.

Puaro truputį krūptelėjo.

– Arklius, jūs sakote?

– Na, arklį. Jei jį apskritai galima pavadinti arkliu! Jei

žmogus nori nulipdyti arklį, tai kodėl jam nenueiti ir nepasižiūrėti, kaip jis atrodo!

– *Arklys*, – pakartojo Puaro.

Grendžas pasuko galvą.

– Kas jus čia taip sudomino, mesjė Puaro? Aš nepagaunu minties.

– Asociacijos – psichologijos dalykas.

– Asociacijų pasaulis? Arklys ir karieta? Ariantis arklys? Supimosi arklys? Ne, aš čia nieko nematau. Beje, po poros dienų mis Saverneik susiruošė ir vėl atvažiavo čionai. Jūs tai žinote?

– Taip, aš kalbėjau su ja, ir mačiau ją vaikštinėjant miške.

– Nenuorama, taip. Na, ji su daktaru turėjo meilės romaną, ir jo pasakymas „Henrieta" prieš pat mirtį labai artimas kaltinimui. Bet nepakankamai artimas, mesjė Puaro.

– Ne, – mąsliai tarė Puaro, – nepakankamai artimas.

Grendžas pasakė prislėgtu balsu:

– Kažkas yra tų namų atmosferoje – tai visiškai supainioja! Atrodo taip, tarsi jie visi kažką *žinotų*. Paimkime ledi Enkitel – ji taip ir nesugebėjo pateikti padoraus paaiškinimo, kodėl tą dieną pasiėmė su savimi ginklą. Tai beprotiškas dalykas – kartais aš pagalvoju, kad ji yra pamišusi.

Puaro labai švelniai papurtė galvą.

– Ne, – pasakė jis, – ji nėra pamišusi.

– Tuomet Edvardas Enkitelas. Aš pamaniau, kad galėsiu už *jo* užsikabinti. Ledi Enkitel pasakė – ne, užsiminė – kad jis jau ilgus metus įsimylėjęs mis Saverneik. Na, tai suteiktų jam motyvą. Ir dabar aš sužinau apie kitą merginą – mis Hardkesl – su kuria jis susižadėjęs. Taigi, ir su *juo*

reikalas subliūško.

Puaro užjaučiančiai sumurmėjo.

– Dar yra jaunasis bičiulis, – tęsė inspektorius. – Ledi Enkitel šį tą apie jį prasitarė. Jo motina, regis, mirė – persekiojimo manija – manė, kad visi tariasi ją nužudyti. Na, galima pamąstyti, kas iš to išeina. Jei berniukas paveldėjo šį ypatingą pamišimo bruožą, jam galėjo kilti tam tikrų minčių dėl daktaro Kristovo – galėjo susirodyti, kad daktaras Kristovas ketino pripažinti jį psichiniu ligoniu. Ne tai, kad daktaras Kristovas būtų tos srities specialistas. Nerviniai sutrikimai dėl virškinimo trakto ir kažkokia ypatinga "super" liga – tai buvo Kristovo specializacija. Bet jei vaikinui yra kažkas su galva, jis *galėjo* pamanyti, kad daktaras Kristovas atvyko čionai, kad jį stebėtų. Jis labai neįprastų manierų, tas jaunas bičiulis, nervingas kaip katė.

Grendžas kurį laiką sėdėjo nelaimingas.

– Suprantate, ką aš turiu galvoje? Migloti įtarimai, kurie *niekur* neveda.

Puaro vėl krūptelėjo. Jis švelniai tarė:

– *Šalin* – ne *artyn*. *Nuo*, ne *į*. *Niekur*, užuot *kažkur*... Taip, žinoma, tai ir *turi* būti.

Grendžas spoksojo į jį. Jis pasakė:

– Jie visi įtartini, tie Enkitelai. Kartais net galėčiau prisiekti, kad jie viską apie tai žino.

Puaro ramiai tarė:

– *Jie žino.*

– Turite galvoje, jie visi žino, kas tai padarė? – nepatikliai paklausė inspektorius.

Puaro linktelėjo.

– Taip, jie žino. Aš jau kurį laiką taip galvoju. Dabar jau esu tuo tikras.

– Suprantu. – Inspektoriaus veidas buvo pašaipus. – Ir jie visi tai slepia? Na, aš su jais susitvarkysiu. *Aš surasiu tą ginklą*.

Tai buvo, pamanė Puaro, inspektoriaus pagrindinė dainelė.

Grendžas pagiežingai tęsė toliau.

– Aš su jais atsiskaitysiu.

– Su...

– Su jais visais! Vedžioti mane už nosies! Jų patarimai! Užuominos! Pagalba mano vyrams – *pagalba*! Visa tai vėjo gaudymas, nieko konkretaus. o man reikia gero solidaus *fakto*!

Erkiulis Puaro kurį laiką žiūrėjo pro langą. Jo akį patraukė jo valdų taisyklingos darnos pažeidimas.

Jis pasakė:

– Jums reikia solidaus fakto? *Eh bien*, jei aš per daug neklystu, solidus faktas yra mano gyvatvorėje šalia vartų.

Jie nuėjo sodo taku. Grendžas priklaupė, švelniai praskirdamas šakas, kol pamatė tarp jų įmestą daiktą. Jis giliai įkvėpė, atradęs kažką juodo ir geležinio.

Jis tarė:

– Tai tikrai revolveris.

Akimirkai jo akys įtariai sužiuro į Puaro.

– Ne, ne, mano drauge, – pasakė Puaro. – Aš nenušoviau daktaro Kristovo ir aš neįkišau revolverio į savo paties gyvatvorę.

– Žinoma ne jūs, mesjė Puaro! Atleiskite! Na, mes jį turime. Atrodo, jog bus iš sero Henrio kolekcijos. Mes tai galime iškart patikrinti, sužinoję numerį. Tuomet pažiūrėsime, ar tai tas pats ginklas, iš kurio buvo nušautas Kristovas. Dabar tai paprasta.

Nepaprastai atsargiai, su šilkinės nosinės pagalba, jis iš-

traukė ginklą iš gyvatvorės.

– Norint pralaužti ledus, reikalingi pirštų atspaudai. Žinote, aš jaučiu, kad pagaliau mums pradėjo sektis.

– Informuokite mane.

– Žinoma, mesjė Puaro. Aš jums paskambinsiu.

Puaro sulaukė dviejų telefono skambučių. Pirmasis buvo tą patį vakarą. Inspektorius netvėrė džiaugsmu.

– Tai jūs, mesjė Puaro? Na, štai kokia informacija. Tai tas pats ginklas. Ginklas, pradingęs iš sero Henrio kolekcijos *ir* ginklas, iš kurio buvo nušautas Džonas Kristovas! Tai neginčijama. Ir ant jo yra visas pirštų atspaudų komplektas. Nykštys, rodomasis pirštas, dalis viduriniojo. Ar aš jums nesakiau, kad mus pradėjo lydėti sėkmė?

– Jūs identifikavote pirštų atspaudus?

– Dar ne. Jie neabejotinai ne misis Kristov. Mes jos paėmėme. Sprendžiant iš dydžio, jie greičiau vyriški, ne moteriški. Rytoj aš užsuksiu į Daubą šiek tiek šnektelėti ir iš visų paimti pavyzdžius. Ir tuomet, mesjė Puaro, *mes sužinosime, kur šuo pakastas*!

– Tikiuosi, esu tuo tikras, – mandagiai pasakė Puaro.

Antrąkart telefonas suskambo kitą dieną, ir balsas ragelyje jau nebebuvo toks džiūgaujantis. Visiškai sumišusiu balsu Grendžas pasakė:

– Norite išgirsti paskutines naujienas? Tie pirštų atspaudai nepriklauso nė vienam, susijusiam su šia byla! Ne, sere! Jie nėra Edvardo Enkitelo, nei Deivido, nei sero Henrio! Jie nėra Gerdos Kristov, nei Veronikos, nei ledi, nei mažos tamsiaplaukės merginos! Jie netgi nėra virtuvės darbininkės – ir nė vieno iš likusių tarnų!

Puaro užjaučiamai sumurmėjo. Inspektorius Grendžas liūdnu balsu tęsė:

– Taigi, galiausiai viskas atrodo taip, kad tai darbas iš

šalies. Taip sakant, kažkoks asmuo, kas griežė dantį ant daktaro Kristovo, ir apie kurį mes nieko nežinome. Kažkas nematomas ir negirdimas, kas paėmė ginklą iš kabineto, ir kuris nušovęs nuėjo taku link gyvatvorių. Kažkas, kas įkišo ginklą į jūsų gyvatvorę ir ištirpo ore!

– Ar jūs norėtumėte *mano* pirštų atspaudų, mano drauge?

– Neatsisakyčiau! Kaip bežiūrėti, mesjė Puaro, jūs buvote nusikaltimo vietoje, ir atsižvelgiant į visas aplinkybes, jūs neabejotinai esate labiausiai įtartina asmenybė šioje byloje!

Dvidešimt septintas skyrius

I

Koroneris atsikosėjo ir viltingai pažvelgė į prisiekusiųjų pirmininką.

Pastarasis pažiūrėjo į popieriaus lapą, kurį laikė savo rankose. Jo Adomo obuolys su susijaudinimu judėjo viršun bei žemyn. Jis perskaitė atsargiu balsu:

– Mes nustatėme, kad velionis buvo sąmoningai nužudytas, veikiant nenustatytam asmeniui arba asmenų grupei.

Puaro tylomis linktelėjo galvą, sėdėdamas kampe prie sienos. Jokios kitos išvados ir negalėjo būti.

Lauke Enkitelai trumpam sustojo pasikalbėti su Gerda ir jos seserimi. Gerda buvo tais pačiais juodais rūbais. Jos veidas buvo toks pat apsvaigęs ir nelaimingas. Tik šį kartą nebuvo Daimlerio. Važiuoti geležinkeliu, paaiškino Elsė Peterson, buvo iš tiesų labai patogu. Greitasis traukinys iki Vaterlo, ir jos galėjo neskubėdamos persėsti į 1.20, važiuojantį į Bekshilį.

Ledi Enkitel, apkabinusi Gerdos ranką, sumurmėjo:

– Tu turi palaikyti su mumis ryšį, brangioji. Nedideli pietūs, galbūt, kurią dieną Londone? Aš tikiuosi, kad retkarčiais tu išeini apsipirkti.

– Aš... aš nežinau, – pasakė Gerda.

Elsė Peterson pasakė:

– Mes turime pasiskubinti, brangioji, į traukinį, – ir Gerda su palengvėjimu veide nuėjo.

Midžė pasakė:

– Vargšė Gerda. Vienintelė jos paguoda, kurią suteikė Džono mirtis, tai išlaisvinimas iš tavo siaubingo svetingumo, Lusi.

– Kokia tu nemandagi, Midže. Bent jau niekas nesakys, kad aš nepabandžiau.

– Bandydama tu esi dar blogesnė, Lusi.

– Na, kaip malonu pagalvojus, kad visa tai praėjo, ar ne? – pasakė ledi Enkitel, šypsodamasi švytinčia šypsena. – Išskyrus, žinoma, vargšą inspektorių Grendžą. Man jo taip gaila. Kaip manote, ar jis nepralinksmėtų, jei mes pakviestume jį pietums? Kaip *draugą*, turiu galvoje.

– Aš geriau jį palikčiau ramybėje, Lusi, – pasakė seras Henris.

– Galbūt tu ir teisus, – mąsliai pasakė ledi Enkitel. – Ir bet kuriuo atveju, šiandien nebus tinkamų pietų. Kurapkos – ir tas nuostabus suflė desertas, kurį misis Midvei moka taip skaniai pagaminti. Pietūs visai ne inspektoriaus Grendžo skoniui. Tikras geras kepsnys, nevisiškai iškepęs, ir senamadiškas obuolių pyragas be jokių improvizacijų – ar galbūt tešloje įkeptas obuolys – štai ką aš užsakyčiau inspektoriui Grendžui.

– Tavo instinktai maistui visuomet labai puikiai funkcionuoja, Lusi. Verčiau eime namo valgyti kurapkų. Skamba labai skaniai.

– Na, aš manau, kad mes turėtume *šiek tiek* atšvęsti šį

įvykį. Tai nuostabu, ar ne, kaip viskas pasisuko į gerąją pusę?

– Ta-aip.

– Aš žinau, ką tu galvoji, Henri, bet nesispirk. Aš pasirūpinsiu tuo šį vakarą.

– Ką tu ketini daryti, Lusi?

Ledi Enkitel jam nusišypsojo.

– Viskas tvarkoj, brangusis. Tiesiog užbaigti galus.

Seras Henris mąsliai pažvelgė į ją.

Jiems atvažiavus į Daubą, Gadženas išėjo atidaryti mašinos durelių.

– Viskas labai neblogai baigėsi, Gadženai, – pasakė ledi Enkitel. – Pranešk misis Midvei ir kitiems. Aš žinau, kad jums visiems tai buvo baisiai nemalonu, ir aš noriu pasakyti, kad mes su seru Henriu labai vertiname jūsų lojalumą, kurį jūs visi parodėte.

– Mes labai nerimavome dėl jūsų, ledi, – pasakė Gadženas.

– Labai miela iš Gadženo pusės, – pasakė Lusi, įėjusi į svetainę, – tik bereikalinga. Iš tikrųjų man visa tai beveik *patiko* – taip skiriasi nuo kasdienybės. Ar tau neatrodo, Deividai, kad tokia patirtis praplėtė tavo akiratį? Tai yra visai kas kita, nei Kembridžas.

– Aš esu Oksforde, – šaltai atsakė Deividas.

Ledi Enkitel miglotai tarė:

– Gražios valčių lenktynės*. Taip angliška, tu taip nemanai? – ir priėjo prie telefono.

Ji pakėlė ragelį ir, laikydama jį rankoje, tęsė toliau:

– Aš tikiuosi, Deividai, kad tu vėl pas mus atvyksi paviešėti. Taip, sunku, ar ne, susipažinti su žmonėmis, kai

* Kasmetinės valčių lenktynės tarp Kembridžo ir Oksfordo universitetų

tuo metu įvykdoma žmogžudystė. Ir visiškai neįmanoma pasikalbėti intelektualiomis temomis.

– Ačiū, – pasakė Deividas. – Bet sugrįžęs aš ketinu važiuoti į Atėnus – į Britų mokyklą.

Ledi Enkitel pasisuko į savo vyrą.

– Kas dabar ten ambasadorius? O, žinoma. Houpas Remingtonas. Ne, aš nemanau, kad Deividui jie patiktų. Tos jo mergaitės siaubingai energingos. Jos žaidžia žolės riedulį ir kriketą, ir tą keistą žaidimą, kur kažką gaudai su tinklu.

Ji nutilo, žiūrėdama į telefono ragelį.

– Na, ką aš čia veikiu su šiuo daiktu?

– Galbūt tu ketinai kažkam paskambinti, – pasakė Edvardas.

– Aš taip nemanau. – Ji padėjo ragelį į vietą. – Tau patinka telefonai, Deividai?

Tai buvo vienas iš jos klausimų, irzliai galvojo Deividas, į kuriuos neįmanoma protingai atsakyti. Jis šaltai atsakė manantis, kad jie yra naudingi.

– Turi galvoje, – pasakė ledi Enkitel, – kaip mėsmalės? Arba elastiniai raiščiai? Bet vėlgi, negali...

Ji nutilo, kai tarpduryje pasirodė Gadženas ir pranešė apie paruoštus pietus.

– Bet tau patinka karveliai? – ledi Enkitel susirūpinusiai paklausė Deivido.

Deividas patvirtino, kad jam karveliai patinka.

– Kartais aš pagalvoju, kad Lusi tikrai truputį pamišusi, – pasakė Midžė, kai jie su Edvardu vaikštinėdami pasuko miško link.

Karveliai ir suflė desertas buvo nuostabūs, ir dabar, kai pasibaigė tyrimas, atmosfera namuose iškart pragiedrėjo.

Edvardas mąsliai tarė:

– Aš visuomet maniau, kad Lusi pasižymi nuostabiu protu, galinčiu gerai pasireikšti trūkstamų žodžių varžybose. Pasitelkiant metaforas – plaktukas šokinėja nuo vieno vinies prie kito ir visuomet tiksliai pataiko į galvutę.

– Vis dėlto, – pasakė Midžė blaiviu balsu, –Lusi kartais mane baugina. – Ji pridūrė kiek drebėdama: – Ši vieta pastaruoju metu mane baugina.

– Dauba?

Edvardas apstulbusiu veidu pasisuko į ją.

– Ji visuomet man šiek tiek primena Einsviką, – pasakė jis. – Tai nėra, žinoma, realus dalykas...

Midžė jį pertraukė:

– Būtent tai ir yra, Edvardai. Mane baugina dalykai, kurie nėra realūs. Supranti, tu nežinai, kas už jų slypi. Tai kaip... na, nelyginant *kaukė*.

– Tu turi gerą vaizduotę, mažoji Midže.

Tai buvo senas tonas, atlaidus tonas, kuriuo jis kalbėjo prieš daugelį metų. Anuomet jai jis patiko, bet dabar sukėlė nerimą. Ji stengėsi paaiškinti savo mintį – parodyti jam, kad už to, ką jis vadina vaizduote, slypi miglotai suvokiama realybė.

– Aš išsivadavau iš to Londone, bet dabar, kai sugrįžau čionai, mane vėl apėmė tas jausmas. Aš jaučiu, kad visi žino, kas nužudė Džoną Kristovą. Kad vienintelis žmogus, kuris to nežino... esu *aš*.

Edvardas irzliai tarė:

– Ar mums reikia galvoti ir kalbėti apie Džoną Kristovą? Jis yra miręs. Jo nebėra.

Midžė sumurmėjo:

Jis yra miręs ir jo nebėra, ledi,
Jis yra miręs ir jo nebėra.

Prie jo galvos žalios žolės velėna,
Prie jo kojų akmuo.

Ji paėmė Edvardo ranką.

– Kas jį nužudė, Edvardai? Mes manėme, jog tai Gerda – bet tai nebuvo Gerda. Tuomet kas tai buvo? Pasakyk man, ką *tu* galvoji? Ar tai buvo kažkas, apie kurį mes nieko nesame girdėję?

Jis irzliai tarė:

– Visos tos spekuliacijos šia tema man atrodo visiškai nekonstruktyvios. Jei policija negali surasti, ar negali surinkti pakankamai įrodymų, tuomet visą šį reikalą reikia užbaigti – ir mes taip pat turime atsikratyti tų minčių.

– Taip – bet tai nėra žinojimas.

– O kam mums reikia žinoti? Ką Džonas Kristovas turėjo bendro su mumis?

Su mumis, galvojo ji, su Edvardu ir manimi? Nieko! Guodžianti mintis – ji ir Edvardas, susijusi, dvilypė esybė. Ir vis tik – ir vis tik – Džonas Kristovas, palaidotas kape, skambant laidojimo tarnybos atstovų žodžiams, nebuvo palaidotas pakankamai giliai. *Jis mirė ir jo nebėra, ledi...* Bet Džonas Kristovas nėra miręs ir pradingęs – nežiūrint į tai, kad to norėtų Edvardas. Džonas Kristovas vis dar buvo čia, Dauboje.

Edvardas paklausė:

– Kur mes einame?

Kažkas jo balse ją nustebino. Ji pasakė:

– Eime ant kalvagūbrio viršūnės. Gerai?

– Jei tu taip nori.

Dėl kažkokių priežasčių jis nenorėjo. Ji svarstė, kodėl. Jis su Henrieta beveik visuomet... Jos mintis nutrūko. *Jis ir Henrieta*! Ji pasakė:

– Tu jau esi čia vaikščiojęs šį rudenį?

Jis tvirtu balsu pasakė:

– Mes su Henrieta ėjome čia tą pirmąją popietę.

Toliau jie ėjo tylėdami.

Galiausiai jie pasiekė viršūnę ir atsisėdo ant nukritusio medžio.

Midžė pagalvojo: *„Jie su Henrieta sėdėjo čia, galbūt."*

Ji sukinėjo žiedą ant savo piršto. Deimantas šaltai jai blykstelėjo. („Ne smaragdas", pasakė jis.)

Ji pasakė kiek priverstinai:

– Būtų labai miela vėl būti Einsvike per Kalėdas.

Atrodė, kad jis jos negirdėjo. Jis buvo kažkur toli.

Ji pamanė: „Jis galvoja apie Henrietą ir Džoną Kristovą."

Sėdėdamas čia, jis kažką pasakė Henrietai, ar ji kažką pasakė jam. Henrieta gali žinoti, ko ji nenori, bet jis vis dar priklausė Henrietai. Jis visuomet, galvojo Midžė, priklausė Henrietai...

Staiga ją persmelkė skausmas. Laimingas muilo burbulas, kuriame ji gyveno pastarąją savaitę, suvirpėjo ir sprogo.

Ji galvojo: „Aš negalėsiu taip gyventi – kai jo galvoje visuomet bus Henrieta. Aš negaliu su tuo gyventi. Aš negalėsiu to pakelti."

Medžiai ošė vėjyje... lapai dabar krito greitai – beveik nebeliko auksinių, tiktai rudi.

Ji pasakė:

– Edvardai!

Jos balso primygtinumas grąžino jį į žemę. Jis pasuko galvą.

– Taip?

– Man labai gaila, Edvardai. – Jos lūpos drebėjo, bet

ji stengėsi išlaikyti savo veidą ramų bei susivaldantį. – Aš tau turiu kai ką pasakyti. Nėra prasmės. Aš negaliu už tavęs tekėti. Iš to nieko nebus, Edvardai.

Jis tarė:

– Bet, Midže – tikrai Einsvikas...

Ji pertraukė:

– Aš negaliu tekėti už tavęs vien tik dėl Einsviko, Edvardai. Tu... tu turi tai suprasti.

Jis tuomet atsiduso – ilgas, nuolaidus atodūsis. Tai buvo tarsi aidas lapų, švelniai krentančių nuo medžių šakų.

– Suprantu, ką tu turi galvoje, – pasakė jis. – Taip, aš manau, kad tu teisi.

– Buvo labai miela iš tavo pusės, miela ir džiugu. Bet nieko iš to nebus, Edvardai. Tai *neveiks*.

Ji galbūt turėjo neaiškią viltį, kad jis puls ginčytis, kad bandys ją įkalbėti, tačiau atrodė, kad jis paprasčiausiai jautė tą patį, ką ir ji. Su Henrietos šešėliu šalia, jis, matyt, taip pat suprato, kad tai neveiks.

– Ne, – pasakė jis, atkartodamas jos žodžius, – tai neveiks.

Ji nusimovė nuo rankos žiedą ir padavė jam.

Ji visuomet mylės Edvardą ir Edvardas visuomet mylės Henrietą ir gyvenimas paprasčiausiai bus tikras pragaras.

Ji pasakė kiek sulaikiusi kvapą:

– Tai gražus žiedas, Edvardai.

– Aš noriu, kad tu jį pasilaikytum, Midže. Noriu, kad jį turėtum.

Ji papurtė galvą.

– Aš negaliu.

Jis pasakė su nežymia humoro gaidele:

– Žinai, aš jo niekam neduosiu.

Viskas buvo gana draugiškai. Jis nežinojo – jis niekuomet nesužinos – ką ji dabar jautė. Dangus ant lėkštutės – ir lėkštutė sudužo ir dangus išslydo pro jos pirštus, arba galbūt jo ten niekad ir nebuvo.

II

Tą popietę Puaro sulaukė trečios lankytojos.

Jį buvo aplankiusios Henrieta Saverneik ir Veronika Krei. Šįkart tai buvo ledi Enkitel. Ji atėjo plaukiančia eisena, su savo įprastu nerealumu.

Jis atvėrė duris, ir ji stovėjo, jam šypsodamasi.

– Aš atėjau su jumis pasikalbėti, – paskelbė ji.

Taip fėja galėtų parodyti savo maloningumą paprastam mirtingajam.

– Aš esu sužavėtas, madam.

Puaro palydėjo ją į svetainę. Ji atsisėdo ant sofos ir dar kartą nusišypsojo.

Erkiulis Puaro pagalvojo: „Ji yra sena – jos plaukai žili – veide matyti raukšlės. Vis tik ji pasižymi magišku žavumu – visuomet pasižymės..."

Ledi Enkitel švelniai tarė:

– Aš norėčiau, kad jūs kai ką dėl manęs padarytumėte.

– Taip, ledi Enkitel?

– Pradžiai pasakysiu, kad aš su jumis turiu pasikalbėti – apie Džoną Kristovą.

– Apie Džoną Kristovą?

– Taip. Man regis, kad vienintelis dalykas, kurį reikia padaryti, yra absoliutus visko sustabdymas. Jūs suprantate, ką aš turiu galvoje, ar ne?

– Nesu tikras, kad suprantu, ką jūs turite galvoje, ledi

Enkitel.

Ji vėl jam nusišypsojo akinančia miela šypsena ir savo ilga balta ranka palietė jo rankovę.

– Brangus mesjė Puaro, jūs puikiai suprantate. Policija ieškos tų pirštų atspaudų savininko ir jie jo neras, ir galiausiai jie bus priversti užbaigti visą tą reikalą. Bet žinote, aš bijau, kad *jūs* neužbaigsite.

– Ne, aš neužbaigsiu, – pasakė Erkiulis Puaro.

– Būtent taip aš ir pagalvojau. Todėl aš ir atėjau. Jums reikia tiesos, ar ne?

– Žinoma, man reikia tiesos.

– Matau, kad galbūt neaiškiai išsireiškiau. Aš noriu suvokti, *kodėl* jūs nenorite visko užbaigti. Juk ne dėl savo prestižo – ir ne dėl to, kad norėtumėte žudiką matyti kartuvėse (tokia nemaloni mirtis, aš visuomet maniau – taip *viduramžiška*). Aš manau, jūs tiesiog norite *žinoti*. Jūs suprantate, ką aš turiu galvoje, ar ne? Jei jūs žinotumėte tiesą – jei jums *pasakytų* tiesą, aš manau... aš tikiuosi, kad jus tai galbūt patenkintų? Ar tai jus patenkintų, mesjė Puaro?

– Jūs man siūlote tiesą, ledi Enkitel?

Ji linktelėjo.

– Vadinasi, jūs pati ją žinote?

Jos akys plačiai atsivėrė.

– O, taip, aš jau seniai žinau. Aš *norėčiau* jums papasakoti. Ir mes tuomet sutariame – na, kad viską pamirštame ir su tuo baigta.

Ji nusišypsojo jam.

– Sutarta, mesjė Puaro?

Erkiuliui Puaro nebuvo lengva pasakyti:

– Ne, madam, nesutarta.

Jis norėjo... jis baisiai norėjo užbaigti šią istoriją, pa-

prasčiausiai todėl, kad to prašė ledi Enkitel.

Ledi Enkitel kurį laiką ramiai stovėjo. Tuomet ji kilstelėjo antakius.

– Įdomu, – pasakė ji. – Įdomu, ar jūs iš tikrųjų žinote, ką darote.

Dvidešimt aštuntas skyrius

Midžė, nemieganti, gulinti tamsoje be ašarų, sunerimusi apsivertė ant savo pagalvių. Ji girdėjo, kaip atsidarė durys, ir žingsnius koridoriuje, pro jos duris. Tai buvo Edvardo durys ir Edvardo žingsniai. Ji įjungė šviestuvą šalia lovos ir pažiūrėjo į laikrodį, stovintį ant staliuko šalia šviestuvo. Rodyklės rodė po dviejų dešimt.

Edvardas, praeinantis pro jos duris ir lipantis laiptais žemyn tokiu nakties metu. Tai atrodė keistai.

Jie visi anksti nuėjo miegoti, pusę vienuolikos. Pati ji nemiegojo, tiesiog gulėjo raudonomis sausomis akimis, kankinama skausmingų minčių.

Ji girdėjo laikrodžio dūžius apačioje – girdėjo ūbaujant pelėdas už savo miegamojo lango. Jautė tą depresiją, kuri pasiekia aukščiausią tašką antrą valandą nakties. Galvoje sukosi mintys: „Aš to nepakelsiu – aš to nepakelsiu. Ateina rytdiena – nauja diena. Viena diena po kitos, ir jas visas reikės ištverti."

Pati atskyrusi save nuo Einsviko – nuo viso Einsviko žavesio ir meilumo, nuo to, kas galėjo tapti jos pačios nuosavybe.

Tačiau geriau atsiskyrimas, geriau vienatvė, geriau pilkas ir neįdomus gyvenimas, nei gyvenimas su Edvardu ir Henrietos šešėliu. Iki tos dienos miške ji nežinojo savyje esančio kartaus pavydo masto.

Ir galų gale, Edvardas niekuomet jai nesakė, kad ją myli. Meilumas, švelnumas – jis niekad nepretendavo į kažką daugiau, nei tai. Ji priėmė tuos apribojimus, kol nesuprato, jog tai reikš gyvenimą su Edvardu, kurio mintyse ir širdyje nuolatos svečiuosis Henrietos šmėkla, kol nesuvokė, kad Edvardo švelnumo jai nepakanka.

Edvardas, einantis pro jos duris, žemyn pagrindiniais laiptais. Tai buvo keista – labai keista. Kur jis ėjo?

Ją apėmė nerimas. Tai buvo neatskiriama dalis nerimo, kurį ji pastaruoju metu jautė Dauboje. Ką veikė Edvardas apačioje tokiu nakties metu? Ar jis išėjo laukan?

Galiausiai nieko nedarymas tapo nebepakeliamu. Ji atsikėlė, užsivilko suknelę ir, pasiėmusi žibintuvą, atidarė duris ir išėjo į koridorių.

Buvo visiškai tamsu, niekur nedegė jokia šviesa. Midžė pasuko kairėn ir priėjo laiptų aikštelę. Apačioje taip pat buvo visur tamsu. Ji nusileido laiptais žemyn ir po akimirkos dvejonių įjungė šviesą hole. Visur viešpatavo tyla. Pagrindinės durys buvo uždarytos ir užrakintos. Ji pabandė šonines duris, bet jos taip pat buvo užrakintos.

Vadinasi, Edvardas niekur neišėjo. Kur jis galėtų būti?

Ir staiga ji pakėlė galvą ir ėmė uostinėti orą.

Kvapas, labai nežymus dujų kvapas.

Gelumbe aptrauktos durys į virtuvės patalpas buvo kiek praviros. Ji įėjo pro jas – blausi šviesa skverbėsi pro atviras virtuvės duris. Čia dujų kvapas buvo žymiai stipresnis.

Midžė nubėgo koridoriumi į virtuvę. Ant grindų gulėjo Edvardas, įkišęs galvą į dujinę orkaitę, kuri buvo įjungta pilnu pajėgumu.

Midžė buvo greita, praktiška mergina. Jos pirmi veiksmai – langinių atidarymas. Ji negalėjo atsklęsti lango ir,

apsivyniojusi ranką indų skuduru, išdaužė jį. Tuomet, sulaikydama kvėpavimą, pasilenkė ir trūktelėjusi nuvilko Edvardą nuo dujinės bei užsuko čiaupus.

Jis buvo be sąmonės ir keistai kvėpavo, bet ji žinojo, kad jis negalėjo būti be sąmonės labai ilgai. Jis buvo ką tik nualpęs. Skersvėjis, pučiantis pro langą ir atviras duris, greitai išsklaidė dujų kvapą. Midžė nutempė Edvardą arčiau lango, kur grynas oras jautėsi labiausiai. Ji atsisėdo ir apkabino jį savo stipriomis jaunomis rankomis.

Ji ištarė jo vardą, iš pradžių švelniai, po to su didėjančia neviltim. „Edvardai, Edvardai, *Edvardai*..."

Jis krūptelėjo, sudejavo, atmerkė akis ir pažvelgė į ją. Jis pasakė silpnu balsu: „Dujos", ir jo akys nukrypo į dujinę viryklę.

– Aš žinau, brangusis, bet kodėl – *kodėl*?

Jis dabar drebėjo, jo rankos buvo šaltos ir be gyvybės. Jis tarė: „Midže?" Jo balse nuskambėjo nustebimas ir pasitenkinimas.

Ji tarė:

– Aš girdėjau, kaip tu praėjai pro mano duris. Aš nežinojau... Aš nulipau žemyn.

Jis atsiduso, labai ilgas atodūsis iš labai toli.

– Geriausias būdas pasitraukti, – pasakė jis. Ir tuomet nesuprantamai, kol ji neprisiminė Lusi pokalbio tragedijos dieną, – *News of the World*.

– Bet kodėl, Edvardai, *kodėl*?

Jis pakėlė į ją akis, ir tamsi, šalta jo žvilgsnio tuštuma ją išgąsdino.

– Nes aš žinau, kad iš manęs niekuomet nebus jokios naudos. Amžinas nevykėlis. Tai tokie žmonės, kaip Kristovas, daro darbus. Jiems viskas sekasi ir moterys jais žavisi. Aš esu niekas – netgi nevisiškai gyvas. Aš paveldėjau

Einsviką ir turiu pakankamai pragyvenimui – antraip aš būčiau nusiritęs į prarają. Nepavykusi karjera – iš manęs nebus rašytojo. Henrietai manęs nereikėjo. Manęs niekam nereikia. Tą dieną – Berkelyje – aš tikėjausi... bet ir vėl ta pati istorija. Tau aš taip pat nerūpiu, Midže. Netgi dėl Einsviko tu negalėtum manęs pakęsti. Taigi aš pamaniau, kad tuomet geriau apskritai išeiti.

Jos žodžiai buvo veržlūs.

– Mielasis, mielasis, tu nesupratai. Tai buvo dėl Henrietos – nes aš galvojau, kad tu vis dar labai myli Henrietą.

– Henrietą? – Jis neaiškiai sumurmėjo, tarsi kalbėdamas apie kažką be galo tolimo. – Taip, aš ją labai mylėjau.

Ir dar iš toliau ji išgirdo jo murmesį:

– Taip šalta.

– *Edvardai* – mano brangusis.

Jos rankos jį tvirtai apkabino. Jis nusišypsojo jai, murmėdamas:

– Tu tokia šilta, Midže – tu tokia šilta.

Taip, pamanė ji, štai kas yra neviltis. Kažkas šalto – kažkas be galo šalto ir vienišo. Ji iki tol niekada nesuprato, kad neviltis yra kažkas šalto. Ji apie ją galvojo kaip apie kažką karšto ir aistringo, kažką smurtiško ir karštligiško. Tačiau buvo kitaip. *Tai* buvo neviltis – šalčio ir vienatvės tamsi visuma. Ir nevilties nuodėmė, apie kurią kalbėjo pastoriai, buvo šalta nuodėmė, nuodėmė, atkertanti nuo visų šiltų žmogiškųjų santykių.

Edvardas vėl pasakė;

– Tu tokia šilta, Midže.

Ir staiga su džiugiu bei išdidžiu užtikrintumu ji pagalvojo: „Bet juk tai ir yra tai, ko jam *reikia* – ką aš jam galiu

duoti!" Jie visi yra šalti, Enkitelai. Netgi Henrieta savyje turėjo kažką apgaulingo, kažkokį nepagaunamą, fėjišką Enkitelų kraujo šaltumą. Tegu Edvardas myli Henrietą, kaip kažką neapčiuopiamo ir nepasiekiamo. Šiluma, pastovumas, stabilumas buvo tai, ko jam iš tiesų reikėjo. Kasdienis bendravimas, ir meilė, ir juokas Einsvike.

Ji galvojo: „Ko Edvardui reikia – kad kažkas jo širdyje uždegtų ugnį – ir aš esu tas žmogus, kuris tai padarys."

Edvardas pakėlė akis. Jis matė virš savęs palinkusį Midžės veidą, šiltą odos raudonį, gražią burną, tvirtą žvilgsnį ir tamsius plaukus, einančius nuo kaktos į šalis, kaip sparnai.

Jis visuomet žiūrėjo į Henrietą kaip į praeities projekciją. Suaugusioje moteryje jis norėjo matyti tik septyniolikos metų mergaitę, kurią jis pirmąkart įsimylėjo. Bet dabar, žvelgdamas į Midžę, jis pajuto keistą Midžės tęstinumo pojūtį. Jis matė mokyklos mergaitę su sparnuotais plaukais, supintais į dvi kaseles, jis matė dvi tamsias plaukų bangas, dabar įrėminančias jos veidą, ir jis aiškiai matė, kaip atrodys tie sparnai, kai jos plaukai jau nebebus tamsūs, bet žili.

„Midžė, – galvojo jis, – yra *reali*. Vienintelis realus dalykas, kurį tik kada nors pažinojau..." Jis jautė jos šilumą, ir jėgą – tamsi, aiški, gyva, *reali*! „Midžė, – galvojo jis, – yra ta uola, ant kurios aš galiu pastatyti savo gyvenimą."

Jis tarė:

– Brangioji Midže, aš taip tave myliu, niekada daugiau nepalik manęs.

Ji pasilenkė virš jo, ir jis lūpomis pajuto jos lūpų šilumą, jautė, kaip jos meilė apgaubia jį, saugo jį, ir džiaugsmas plūstelėjo į tą šaltą dykvietę, kurioje jis taip ilgai gyveno.

Staiga Midžė pasakė netvirtai juokdamasi:

– Pažiūrėk, Edvardai, išlindo juodasis tarakonas ir žiūri į mus. Argi jis ne *mielas*? Niekuomet nemaniau, kad man taip patiktų tarakonai!

Ji svajingai pridūrė:

– Koks keistas tas gyvenimas. Mes sėdime čia ant grindų virtuvėje, tarp tarakonų, kur vis dar jaučiasi dujų kvapas, ir jaučiamės tarsi devintame danguje.

Jis sumurmėjo:

– Aš galėčiau pasilikti čia amžinai.

– Geriau mes eikime ir šiek tiek nusnūskime. Jau ketvirta valanda. Po galais, ką reikės paaiškinti Lusi apie šį išdaužtą langą? – Laimei, pamanė Midžė, Lusi yra toks žmogus, kuriam nepaprastai lengva viską paaiškinti!

Pasekdama Lusi pavyzdžiu, Midžė įėjo į jos kambarį šeštą valandą ryto. Ji sausai konstatavo faktą.

– Edvardas naktį nulipo žemyn ir įkišo galvą į dujinę orkaitę, – pasakė ji. – Laimei, aš išgirdau jį einant, ir nusekiau iš paskos. Aš išdaužiau langą, nes negalėjau jo greitai atidaryti.

Lusi, turėjo pripažinti Midžė, buvo nuostabi.

Ji meiliai nusišypsojo, be jokių nustebimo ženklų.

– Brangi Midže, – pasakė ji, – tu visuomet tokia praktiška. Esu tikra, kad tu Edvardui visuomet būsi didžiausia paguoda.

Midžei išėjus, ledi Enkitel gulėjo mąstydama. Tuomet ji atsikėlė ir nuėjo į vyro kambarį, kuris nors kartą nebuvo užrakintas.

– Henri.

– Mano brangi Lusi! Dar gaidžiai negiedojo.

– Ne, bet paklausyk, Henri, tai tikrai svarbu. Mums reikia instaliuoti elektrinę viryklę ir atsikratyti dujinės.

– Kodėl, juk ji mus visai tenkina, ar ne?

– O taip, brangusis. Bet tai vienas iš tų dalykų, kurie sukelia žmonėms bereikalingų minčių, ir ne visi yra tokie praktiški, kaip mūsų brangioji Midžė.

Ji nepastebimai pradingo iš kambario. Seras Henris niurnėdamas apsisuko. Netrukus jis krūptelėjo, pabudęs iš snaudulio. „Ar aš sapnavau, – sumurmėjo jis, – ar Lusi tikrai buvo atėjusi ir kalbėjo apie dujines viryklės?"

Išėjusi ledi Enkitel užsuko į vonios kambarį ir pastatė arbatinuką ant viryklės. Kartais, žinojo ji, žmonės mėgsta išgerti ankstyvos arbatos puodelį. Pritariamai linktelėjusi, ji uždegė ugnį, grįžo į lovą ir atsigulė ant pagalvių, patenkinta gyvenimu ir pačia savimi.

Edvardas ir Midžė Einsvike... pasibaigęs tyrimas. Ji nueis ir dar kartą pakalbės su mesjė Puaro. Mielas mažas žmogelis...

Staiga jos galvoje blykstelėjo kita mintis. Ji atsisėdo lovoje. „Įdomu, – spėliojo ji, – ar ji pagalvojo apie *tai*."

Ji atsikėlė ir koridoriumi nuėjo link Henrietos kambario, pradėdama savo pastebėjimus kur kas anksčiau, nei ją galėjo girdėti.

– ... ir aš staiga pagalvojau, brangioji, kad tu galėjai tai praleisti.

Henrieta sumurmėjo mieguistu balsu:

– Dėl Dievo meilės, Lusi, paukščiai dar miega!

– O, žinau, brangioji, dar gana anksti, bet, atrodo, naktis buvo labai nerami – Edvardas ir dujinė orkaitė, ir Midžė, ir virtuvės langas – ir mintys, ką pasakyti mesjė Puaro ir visa kita...

– Atleisk, Lusi, bet viskas, ką tu kalbi, skamba kaip tušti tauškalai. Ar tai negali palaukti?

– Tai tik pistoleto dėklas, brangioji. Žinai, aš pamaniau, kad tu galėjai nepagalvoti apie dėklą.

– Dėklą? – Henrieta atsisėdo lovoje. Jai iškart išlakstė visi miegai. – Kas ten dėl to dėklo?

– Žinai, tas Henrio revolveris buvo su dėklu. Ir dėklas nebuvo surastas. Be abejo, apie tai gali niekas ir nepagalvoti – bet, kita vertus, gali kam nors užkliūti...

Henrieta išlipo iš lovos. Ji pasakė:

– Visuomet kažką pamiršta – visi taip sakydavo! Ir tai tikra tiesa!

Ledi Enkitel sugrįžo į savo kambarį.

Arbatinukas ant dujinės viryklės užvirė ir virė toliau.

Dvidešimt devintas skyrius

Gerda apsivertė ir atsisėdo ant lovos krašto.

Jos galva jau taip nebeskaudėjo, bet ji vis dar džiaugėsi, kad nėjo kartu su kitais į iškylą. Ji jautėsi ramiai ir beveik jaukiai, galėdama namuose šiek tiek pabūti viena.

Elsė, be abejo, buvo labai maloni – labai maloni – ir ypač iš pradžių. Pradžioje Gerda buvo raginama nesikelti ir pusryčiauti lovoje, valgis jai buvo atnešamas ant padėklo. Visi ją ragino sėdėti pačiame patogiausiame krėsle, užsikelti kojas, nedaryti jokių darbų.

Visi jos taip gailėjo dėl Džono. Ji su dėkingumu pasiliko tame miglotame apsauginiame rūke. Ji nejuto poreikio išgerti, ar pasinerti jausmuose, ar prisiminimuose.

Bet dabar, sulig kiekviena diena, tai vis artėjo – ji turėjo vėl grįžti į gyvenimą, nuspręsti, ką toliau daryti, kur gyventi. Elsės elgesyje jau ėmė ryškėti nekantrumo atspalviai. „O, Gerda, nebūk tokia lėta!“

Viskas buvo taip pat, kaip ir prieš daugelį metų – kol neatėjo Džonas ir jos nepasiėmė. Jie visi manė ją esant lėta ir kvaila. Nebuvo nieko, kas pasakytų tai, ką pasakė Džonas: „Aš tavimi pasirūpinsiu.“

Jai suskaudo galvą, ir ji pagalvojo: „Aš išsivirsiu arbatos.“

Ji nusileido į virtuvę ir pastatė arbatinuką. Jis jau buvo beveik užviręs, kai pasigirdo skambutis į duris.

Tarnaitėms buvo suteiktas laisvadienis. Gerda nuėjo prie durų ir pati jas atidarė. Ji buvo priblokšta, kai prie šaligatvio pamatė dabitiškai atrodantį Henrietos automobilį ir pačią Henrietą, stovinčią prie durų.

– O, Henrieta! – sušuko ji. Ji atsitraukė per žingsnį ar du. – Užeik. Mano sesuo ir vaikai yra išvykę, bet...

Henrieta ją nutraukė.

– Puiku, aš tuo džiaugiuosi. Man tavęs vienos ir reikėjo. Paklausyk, Gerda, *ką tu padarei su revolverio dėklu*?

Gerda sustingo. Jos akys staiga pasidarė tuščios ir nesuprantančios. Ji ištarė:

– Dėklu?

Tuomet ji atvėrė holo dešinėje esančias duris.

– Tu geriau užeik čionai. Tik bijau, kad čia bus dulkina. Matai, šį rytą mes neturėjome daug laiko.

Henrieta nekantriai ją pertraukė.

Ji pasakė:

– Paklausyk, Gerda, tu turi man pasakyti. Išskyrus dėklą, visa kita yra tvarkoje – visiškai jokių kabliukų. Nėra nieko, kas tave sietų su tuo reikalu. Aš suradau revolverį, kurį tu įkišai į brūzgynus prie baseino. Aš paslėpiau jį tokioje vietoje, kur tu neturėjai galimybių patekti – ir ant jo yra pirštų atspaudai, kurių jie niekuomet neidentifikuos. Taigi lieka tik dėklas. Aš turiu žinoti, ką tu su juo padarei?

Ji nutilo, desperatiškai melsdamasi, kad Gerda greičiau sureaguotų.

Ji neturėjo supratimo, kodėl jautė tokį skubotumą, bet tas jausmas buvo. Jos automobilio nesekė – ji tuo įsitikino. Ji pradėjo važiuoti Londono keliu, degalinėje pasipildė degalų ir užsiminė, kad keliauja į Londoną. Tuomet, šiek tiek toliau, staigiai pasuko kaimo keliu, kol pasiekė

pagrindinį kelią, vedantį į pietus link pakrantės.

Gerda vis dar spoksojo į ją. Gerdos problema, pamanė Henrieta, yra ta, kad ji buvo per daug lėta.

– Jei vis dar jį turi, Gerda, tai atiduok jį man. Aš jo kaip nors atsikratysiu. Tai vienintelis likęs dalykas, supranti, kuris tave sieja su Džono mirtimi. Ar tu jį *turi*?

Buvo nedidelė pauzė, ir Gerda iš lėto linktelėjo galvą.

– Ar tu nežinojai, kad jį laikyti pas save yra beprotybė? – Henrieta sunkiai galėjo nuslėpti savo nekantravimą.

– Aš apie jį pamiršau, jis buvo viršuje, mano kambaryje.

Ji pridūrė:

– Kai policija atvažiavo į Harleistritą, aš supjausčiau jį į gabalus ir įkišau į krepšį su savo odiniais rankdarbiais.

Henrieta pasakė:

– Tai buvo protinga iš tavo pusės.

Gerda tarė:

– Aš nesu tokia kvaila, kaip visi mano. – Ji pakėlė ranką sau prie kaklo. Ji pasakė: – Džonas... *Džonas*! – ir nutilo.

Henrieta tarė:

– Aš žinau, brangioji, žinau.

Gerda pasakė:

– Bet tu negali žinoti... Džonas nebuvo – nebuvo... – Ji stovėjo, netekusi žado, su keistai gailia išraiška. Staiga ji pakėlė akis ir pažvelgė į Henrietą. – Viskas buvo melas – absoliučiai viskas! Viskas, kuo aš jį laikiau. Aš mačiau jo veidą tą vakarą, kai jis nusekė tą moterį. Veroniką Krei. Be abejo, aš žinojau, kad jie draugavo prieš daugelį metų iki mūsų santuokos, bet aš maniau, kad su tuo viskas baigta.

Henrieta švelniai pasakė:

– Bet ir *buvo* viskas baigta.

Gerda papurtė galvą.

– Ne. Ji atėjo tenai ir apsimetė nemačiusi Džono ilgus metus – bet aš mačiau jo veidą. Jis išėjo su ja. Aš atsiguliau į lovą. Aš gulėjau, bandydama skaityti – aš bandžiau skaityti tą patį detektyvinį romaną, kurį skaitė Džonas. Ir Džonas negrįžo. Ir galiausiai aš išėjau...

Atrodė, kad jos akys nukrypo vidun, matydamos tą vaizdą.

– Buvo mėnesiena. Aš nuėjau keliu prie baseino. Paviljone degė šviesa. Jie buvo *ten* – Džonas ir ta moteris.

Henrieta ištarė neaiškų garsą.

Gerdos veidas pasikeitė. Tai nebuvo įprastas kiek tuštokas draugiškumas. Jis buvo negailestingas, nepermaldaujamas.

– Aš pasitikėjau Džonu. Aš juo tikėjau – tarsi jis būtų pats Dievas. Aš maniau, kad jis buvo pats kilniausias žmogus pasaulyje. Aš jį laikiau viskuo, kas yra gražu ir kilnu. Ir visa tai buvo *melas*! Aš likau visiškai be nieko. Aš – aš *garbinau* Džoną!

Henrieta kaip pakerėta spoksojo į ją. Nes prieš jos akis atgijo tai, ką ji buvo skaptavusi iš medžio. Tai buvo Garbintojas. Aklas atsidavimas, prarastos iliuzijos, pavojus.

Gerda tarė:

– Aš negalėjau to ištverti! Aš turėjau jį užmušti! Aš turėjau... tu supranti tai, Henrieta?

Ji toliau kalbėjo šnekiu, beveik draugišku tonu.

– Aš žinojau, kad turiu būti atsargi, nes policija labai protinga. Ir aš iš tiesų nesu tokia kvaila, kaip apie mane galvoja žmonės! Jei tu esi labai lėta ir tiesiog spoksai didelėmis akimis, žmonės mano, kad tu nieko nesupranti – ir kartais slapta iš jų juokiesi! Aš žinojau, kad aš galiu nužudyti Džoną ir niekas apie tai nesužinos, nes tame detek-

tyviniame romane perskaičiau, kad policija gali nustatyti, iš kokio ginklo paleista kulka. Seras Henris parodė man tą popietę, kaip reikia užtaisyti ir šaudyti iš revolverio. Aš pasiėmiau *du* revolverius. Aš nušoviau Džoną iš vieno ir tuomet jį paslėpiau, o kitiems leidausi aptinkama su antru rankoje, kad iš pradžių jie pagalvotų, kad aš jį nušoviau, bet vėliau atrastų, kad jis negalėjo būti nušautas iš to revolverio, ir galiausiai tektų pripažinti, kad aš apskritai negalėjau to padaryti!

Ji triumfuodama palingavo galvą.

– Bet aš pamiršau apie tą odinį daiktą. Jis buvo stalčiuje mano kambaryje. Kaip tu jį vadini, dėklas? Neabejotinai policijai *dabar* jis jau nerūpi!

– Gali parūpti, – pasakė Henrieta. Tu geriau atiduok jį man, ir aš jį išsinešiu. Kai tik jo nebebus pas tave, tu būsi saugi.

Ji atsisėdo. Staiga ji pajuto neapsakomą nuovargį.

Gerda tarė:

– Tu nekaip atrodai. Aš ką tik užkaičiau arbatą.

Ji išėjo iš kambario. Netrukus ji sugrįžo su padėklu. Ant jo buvo arbatinukas, pieno ąsotėlis, ir du puodukai. Pienas išsiliejo, nes ąsotėlis buvo per daug pilnas. Gerda pastatė padėklą ir, įpylusi arbatos į puodelius, vieną padavė Henrietai.

– O Viešpatie, – nerimastingai pasakė ji, – aš nemaniau, kad vanduo bus dar neužviręs.

– Viskas gerai, – pasakė Henrieta. – Eik ir atnešk tą dėklą, Gerda.

Kiek padvejojusi Gerda išėjo iš kambario. Henrieta palinko į priekį ir atsirėmė į stalą, ant rankų padėdama galvą. Ji buvo tokia pavargusi, taip siaubingai pavargusi. Bet dabar jau beveik viskas buvo padaryta. Gerda bus saugi,

kaip Džonas ir norėjo, kad ji būtų saugi.

Ji atsisėdo tiesiai, nubraukė plaukus nuo kaktos ir prisitraukė arčiau puodelį. Tuomet, išgirdusi garsą tarpduryje, pakėlė galvą. Nors kartą Gerda greitai apsisuko.

Tačiau tarpdury stovėjo ne ji, o Erkiulis Puaro.

– Laukujės durys buvo atrakintos, – pasakė jis, artindamasis prie staliuko, – todėl aš tuo pasinaudojau ir įėjau vidun.

– Jūs! – tarė Henrieta. – Kaip jūs čia atsidūrėte?

– Kai jūs taip staiga išrūkote iš Daubos, aš, be abejo, supratau, kur jūs važiuojate. Aš išsinuomojau greitą automobilį ir atvykau tiesiai čionai.

– Suprantu. – Henrieta atsiduso.

– Jums nereikėtų gerti tos arbatos, – pasakė Puaro, paimdamas iš jos puodelį ir pastatydamas jį ant padėklo. Arbatos, kuri nėra užpilta verdančiu vandeniu, neverta gerti.

– Ar tokia smulkmena, kaip verdantis vanduo, iš tiesų turi reikšmę?

Puaro švelniai pasakė:

– Viskas turi reikšmę.

Už jo nugaros pasigirdo garsai, ir į kambarį įėjo Gerda. Rankose ji turėjo rankdarbių krepšelį. Jos žvilgsnis nuo Puaro persikėlė ant Henrietos.

Henrieta iškart pasakė:

– Aš manau, Gerda, kad esu gana įtartina asmenybė. Atrodo, mesjė Puaro mane seka. Jis mano, kad aš nužudžiau Džoną – bet jis to negali įrodyti.

Ji kalbėjo lėtai ir apgalvotai. Taip, kad Gerda neišsiduotų.

Gerda neaiškiai tarė:

– Man labai gaila. Gal išgersite arbatos, mesjė Puaro?

– Ne, ačiū, madam.

Gerda atsisėdo prie stalo su padėklu. Ji pradėjo kalbėti apgailestaujančiu, šnekiu tonu.

– Labai gaila, kad namuose nieko nėra. Mano sesuo ir vaikai – visi išvyko į iškylą. Aš nekaip jaučiausi, taigi mane jie paliko.

– Man labai gaila, madam.

Gerda paėmė puodelį ir jį išgėrė.

– Visa tai taip vargina. Viskas vargina. Matote, Džonas visuomet viską sutvarkydavo, ir dabar Džono nebėra... – Jos balsas prislopo. – Dabar Džono jau nebėra.

Jos akys, gailios, sumišusios, žvelgė tai į vieną, tai į kitą.

– Aš nežinau, ką man daryti be Džono. Džonas manimi rūpinosi. Jis mane prižiūrėjo. Dabar jo nebėra, nieko nebėra. Ir vaikai – jie užduoda man klausimus, bet aš negaliu į juos tinkamai atsakyti. Aš nežinau, ką pasakyti Teriui. Jis vis klausia: „Kodėl nužudė tėtį?“ Vieną dieną, be abejo, jis sužinos, kodėl. Teris visuomet turi *žinoti*. Mane tik stebina, kad jis visuomet klausia *kodėl*, o ne *kas*!

Gerda atsilošė krėsle. Jos lūpos buvo labai mėlynos.

Ji stipriu balsu pasakė:

– Aš jaučiuosi... neypatingai gerai... jei Džonas... Džonas...

Puaro apėjo stalą ir priėjo prie jos. Jos galva nusviro priekin. Puaro pasilenkė ir atmerkė jos akių vokus. Tuomet jis atsitiesė.

– Lengva ir palyginti neskausminga mirtis.

Henrieta spoksojo į jį.

– Širdis? Ne. – Staiga ji suprato. – Kažkas arbatoje. Kažkas, ką ji pati įmaišė. Ji pasirinko tokį kelią?

Puaro švelniai papurtė galvą.

– O, ne, tai buvo skirta *jums*. Tai buvo *jūsų* puodelis.

– Man? – Henrieta balse nuskambėjo abejonė. – Bet aš bandžiau jai padėti.

– Tai neturėjo reikšmės. Ar jūs kada nors matėte šunį, pakliuvusį į spąstus – jis suleidžia dantis kiekvieną, kas tik jį paliečia. Ji matė tik tai, kad jūs žinote jos paslaptį, o tai reiškė, kad jūs taip pat turite mirti.

Henrieta iš lėto tarė:

– Ir jūs padėjote puodelį atgal ant padėklo – kad *ji*...

Puaro ramiai ją pertraukė:

– Ne, ne madmuazele. Aš *nežinojau*, ar kas nors buvo jūsų puodelyje. Aš tik žinojau, kad *galėjo* būti. Ir kai jis vėl atsidūrė ant padėklo, buvo lygūs šansai, kad ji išgers iš vieno, ar iš kito – jei tai galima pavadinti šansu. Aš sakyčiau, kad tokia pabaiga yra gana dėkinga. Jai – ir dviem nekaltiems vaikams.

Jis švelniai tarė Henrietai:

– Jūs labai pavargusi, ar ne?

Ji linktelėjo. Po to paklausė:

– Kada jūs tai supratote?

– Tiksliai negaliu pasakyti. Scena buvo surežisuota; aš iš karto tai pajutau. Tačiau aš ilgą laiką nesupratau, kad ją surežisavo Gerda Kristov – kad jos laikysena buvo nenatūrali, nes iš tiesų ji vaidino. Mane suglumino paprastumas ir tuo pačiu sudėtingumas. Gana greitai aš supratau, jog kovoju prieš *jūsų* išmoningumą, ir kad jus parėmė jūsų giminaičiai, kai tik jie suprato, ko jūs siekiate! – Jis patylėjo ir pridūrė: – Kodėl *jūs* to norėjote?

– Nes manęs to prašė Džonas! Būtent tai jis turėjo galvoje, sakydamas „*Henrieta*." Visa tai buvo tame viename žodyje. Jis manęs prašė apsaugoti Gerdą. Matote, jis mylėjo Gerdą. Aš manau, kad jis Gerdą mylėjo netgi labiau,

nei jis pats įsivaizdavo. Labiau už Veroniką Krei. Labiau už mane. Gerda *priklausė* jam, o Džonas mėgo dalykus, kurie jam priklausė. Jis žinojo, kad jei kas ir galėtų apsaugoti Gerdą nuo pasekmių dėl to, ką ji padarė, tai tiktai aš. Ir jis žinojo, kad aš padarysiu viską, ko jis norėjo, nes aš jį mylėjau.

– Ir jūs iš karto ėmėte vykdyti šią užduotį, – niūriai pasakė Puaro.

– Taip, pirmas dalykas, kuris man šovė į galvą, buvo paimti revolverį ir įmesti jį į baseiną, taip sunaikinant pirštų atspaudus. Kai aš vėliau sužinojau, kad Džonas buvo nušautas iš kito ginklo, aš nuėjau jo ieškoti ir, žinoma, iš karto jį radau, kadangi žinojau, kur Gerda galėtų jį įkišti. Aš tik minute ar dviem aplenkiau inspektoriaus Grendžo vyrus.

Ji stabtelėjo ir tęsė toliau:

– Aš jį turėjau savo kuprinėje, kol nusivežiau į Londoną. Ir iki tol, kol grąžinau revolverį atgal, aš jį laikiau tokioje vietoje, kur policija jo negalėtų rasti.

– Molinis arklys, – sumurmėjo Puaro.

– Iš kur jūs žinote? Taip, aš įkišau jį į drobinį maišelį ir aplink iš vielos išlanksčiau karkasą, ir tuomet aplipdžiau moliu. Galų gale, juk policija negali paprasčiausiai sunaikinti meno šedevro, ar ne? Kaip jūs supratote, kur jis buvo?

– Tas faktas, kad jūs pasirinkote arklio skulptūrą. Trojos arklio asociacija nesąmoningai gimė jūsų galvoje. Bet pirštų atspaudai – kaip jūs sutvarkėte šį reikalą?

– Senas aklas vyras, parduodantis gatvėje degtukus. Jis nežinojo, kas tai buvo per daiktas, kurį paprašiau minutėlę palaikyti, kol išsitrauksiu pinigus!

Puaro kurį laiką žiūrėjo į ją.

– *C'est formidable**! – sumurmėjo jis. – Jūs esate vienas geriausių priešininkų, madmuazele, kokių aš kada nors esu turėjęs.

– Tai buvo siaubingai varginantis dalykas – visuomet stengtis eiti vienu žingsniu prieš *jus*!

– Žinau. Aš pradėjau suvokti tiesą iš karto po to, kai įžvelgiau tą šabloną – kai visuomet stengiamasi įvelti ne kurį nors vieną asmenį, bet *visus* – tik ne Gerdą Kristov. Visos nuorodos vedė *tolyn* nuo jos. Jūs sąmoningai nupiešėte Igdraselą, norėdama atkreipti mano dėmesį ir užtraukti ant savęs įtarimus. Ledi Enkitel, kuri puikiai suvokė, ką jūs darote, savo ruožtu smaginosi, inspektorių Grendžą vedžiodama už nosies tai viena, tai kita kryptimi. Deividas, Edvardas, ji pati.

– Taip, – tęsė jis, – yra tik vienas būdas, kai nori nukreipti įtarimus nuo žmogaus, kuris iš tiesų yra kaltas. Įtarimus reikia nukreipti į visus, bet niekad to nelokalizuoti. Todėl kiekviena nuoroda *atrodė* daug žadanti, bet vėliau išsisemdavo ir atvesdavo į niekur.

Henrieta pažvelgė į figūrą, apgailėtinai susmukusią krėsle. Ji pasakė:

– Vargšė Gerda.

– Ar tą jai visuomet ir jautėte?

– Aš taip manau. Gerda siaubingai mylėjo Džoną, bet ji nemylėjo jo už tai, kas jis iš tiesų buvo. Ji sukūrė jam pjedestalą ir priskyrė jam visas nuostabias, kilnias, nesavanaudiškas savybes. Ir kai patrauki stabą, *tuomet nelieka nieko*. – Ji stabtelėjo ir tęsė toliau: – Bet Džonas buvo kur kas daugiau, nei stabas ant pjedestalo. Jis buvo reali, gyvybinga žmogiška būtybė. Jis buvo didžiadvasiškas ir gyvas,

* Tai nuostabu (pranc.)

ir jis buvo didis gydytojas – taip, *didis* gydytojas. Ir jis yra miręs, ir pasaulis neteko labai nuostabaus vyro. Aš praradau vienintelį žmogų, kurį visados mylėsiu.

Puaro švelniai uždėjo ranką jai ant peties. Jis tarė:

– Bet jūs esate viena iš tų, kuri gali gyventi su perdurta širdimi – kuri gali eiti pirmyn ir šypsotis...

Henrieta pažvelgė į jį. Jos lūpos išsilenkė karčia šypsena.

– Šiek tiek melodramatiška, ar ne?

– Tai dėl to, kad aš esu užsienietis, ir mėgstu naudoti gražius žodžius.

Henrieta staiga pasakė:

– Jūs buvote man labai malonus.

– Todėl, kad aš visuomet jumis labai žavėjausi.

– Mesjė Puaro, ką mes toliau darysime? Su Gerda, turiu galvoje.

Puaro prisitraukė rankdarbių krepšį. Jis išėmė jo turinį, rudo zamšo ir kitas spalvotos odos skiautes. Tarp jų buvo keletas storos blizgančios odos gabalų. Puaro sudėjo juos kartu.

– Revolverio dėklas. Aš jį pasiimsiu. Vargšė madam Kristov, ji buvo pernelyg susijaudinusi, vyro mirtis jai buvo per daug sunki našta. Bus nustatyta, kad ji nusižudė pasimaišius protui...

Henrieta lėtai pasakė:

– Ir niekas niekuomet nesužinos, kas iš tikrųjų nutiko?

– Aš manau, kad vienas asmuo tai sužinos. Daktaro Kristovo sūnus. Aš manau, kad vieną dieną jis ateis pas mane ir paprašys pasakyti tiesą.

– Bet jūs jam nepasakysite! – sušuko Henrieta.

– Aš jam pasakysiu.

– O, *ne*!

– Jūs nesuprantate. Jums nepriimtina, jei sužeidžiama kieno nors širdis. Bet kai kuriems protams yra kai kas labiau nepakeliamo – *nežinojimas*. Jūs girdėjote tą vargšę moterį visai neseniai pasakius: „Teris visuomet turi *žinoti*." Moksliniam protui svarbiausia yra tiesa. Tiesa, nors ir karti, priimama, ir įpinama į gyvenimo kompoziciją.

Henrieta atsistojo.

– Jums aš reikalinga, ar man geriau eiti?

– Bus geriau, jei jūs eisite, aš manau.

Ji linktelėjo. Tuomet ji pasakė, labiau sau pačiai, nei jam:

– Kur aš eisiu? Ką aš darysiu – be Džono?

– Jūs kalbate kaip Gerda Kristov. Jūs žinosite, kur eiti, ir ką daryti.

– Žinosiu? Aš tokia pavargusi, mesjė Puaro, tokia pavargusi.

Jis švelniai pasakė:

– Eikite, mano vaike. Jūsų vieta tarp gyvųjų. Aš pasiliksiu čia su mirusiais.

Trisdešimtas skyrius

Kai ji važiavo link Londono, dvi frazės aidėjo Henrietos galvoje. „Ką aš darysiu? Kur aš eisiu?"

Nes per pastarąsias kelias savaites ji buvo įsitempusi, susijaudinusi, niekuomet nė akimirkai neatsipalaiduodavo. Ji turėjo įvykdyti užduotį – užduotį, kurią jai davė Džonas. Bet dabar viskas baigėsi – jai nepavyko – o gal pavyko? Galima įvairiai traktuoti. Bet kaip į tai bežiūrėti, užduotis buvo baigta. Ir ji pajuto siaubingą atoveikio nuovargį.

Ji mintimis grįžo prie žodžių, kuriuos aną dieną terasoje kalbėjo Edvardui – Džono mirties dieną – dieną, kai ji nuėjo į paviljoną prie baseino ir pasišviesdama degtukais nupiešė Igdraselą ant metalinio stalo. Sąmoningai, planingai – dar negalėjusi tiesiog sėdėti ir gedėti... gedėti dėl mirusio. „Aš norėčiau, –pasakė ji Edvardui, – gedėti Džono."

Bet tada ji neturėjo teisės atsipalaiduoti, leisti liūdesiui ją apgaubti.

Bet dabar ji gali liūdėti. Dabar ji tam turėjo visą savo laiką.

Ji tyliai ištarė: „Džonas... Džonas."

Ją apėmė kartėlis bei maištingi jausmai.

Ji pagalvojo: „Norėčiau, kad aš būčiau išgėrusi tą puodelį arbatos."

Automobilio vairavimas ją ramino, kuriam laikui suteikė jėgų. Bet netrukus ji bus Londone. Netrukus ji pastatys automobilį į garažą ir įeis į tuščią studiją. Tuščią, nes Džonas čia niekuomet nebesėdės kabinėdamasis prie jos, pykdamas ant jos, mylėdamas ją daugiau nei pats to norėdamas, su užsidegimu pasakodamas jai apie Ridžvėjaus ligą – apie triumfus ir nusivylimus, apie misis Krabtri ir Šv. Kristoferio ligoninę.

Ir staiga, tarsi pakilus tamsiai skraistei, dengusiai jos mintis, ji pamanė: „Žinoma. Štai kur aš eisiu. Į Šv. Kristoferio ligoninę."

Gulėdama siauroje ligoninės lovoje, senoji misis Krabtri žiūrėjo į savo lankytoją traiškanotomis, mirksinčiomis akimis.

Ji buvo tiksliai tokia, kaip apibūdino ją Džonas, ir Henrieta staiga pajuto šilumą, dvasios pakilimą. Tai buvo realu – tai išliks! Čia, mažoje erdvėje, ji vėl atrado Džoną.

– Vargšas daktaras. Baisu, ar ne? – pasakė misis Krabtri. Jos balse buvo ir pasitenkinimas, ir apgailestavimas, nes misis Krabtri mylėjo gyvenimą; ir staigios mirtys, ypač nužudymai ar mirtys gimdymo metu, buvo įdomiausia jos gyvenimo dekoracijos dalis. – Šitaip atsitikti! Man net viduriai apsivertė, kai išgirdau. Aš viską sužinojau iš laikraščių. Seselė man atnešė. Labai maloni. Ten buvo nuotraukų ir visa kita. Tas baseinas ir panašiai. Jo žmona, išeinanti iš tyrimo, vargšė, ir ta ledi Enkitel, kuriai priklausė baseinas. Daugybė nuotraukų. Iš tikrųjų paslaptingas reikalas, ar ne?

Henrietai nesukėlė pasibjaurėjimo vampyriškas džiūgavimas. Jai tai patiko, kadangi žinojo, kad ir Džonui tai patiktų. Jei jis galėtų rinktis, jam kur kas labiau patiktų senosios misis Krabtri pasitenkinimas, nei šnarpštimas bei

ašarų liejimas.

– Aš tik tikiuosi, kad jie pagaus nusikaltėlį ir jį pakars, – kerštingai tęsė misis Krabtri. – Jie dabar nekaria viešai, kaip kažkada buvo – kaip gaila. Aš visuomet maniau, kad norėčiau pamatyti egzekuciją. Ir aš lėkčiau dvigubai greičiau, jei jūs mane suprantate, pamatyti kartuvėse tą, kuris nužudė daktarą! Tikrai bjaurus tipas turėtų būti. Daktaras buvo vienas iš tūkstančio. Toks protingas jis buvo. Ir kaip su juo buvo smagu! Priversdavo mane juoktis, nori tu to ar nenori. Kaip pasakydavo kartais! Aš viską dėl jo padaryčiau, viską!

– Taip, – pasakė Henrieta, – jis buvo labai protingas vyras. Didis vyras.

– Visas tas jo darbas ligoninėje! Visos tos seselės. *Ir* jo pacientės! Visos pasijusdavo sveikstančios, kai tik jis pasirodydavo.

– Ir jūs sveikstate, – pasakė Henrieta.

Mažos blaivios akys akimirkai apsiblausė.

– Nesu tuo tikra, brangute. Dabar mane žiūri tas saldžialiežuvis bičiulis su akiniais. Visiškai kitoks, nei daktaras Kristovas. Jokių juokų! Daktaras Kristovas visuomet pajuokaudavo. Praskaidrindavo man gyvenimą. „Aš nebegaliu daugiau ištverti, daktare“, sakydavau aš jam, o jis: „O, jūs galite, misis Krabtri. Jūs ne iš kelmo spirta. Jūs galite. Mes kuriame medicinos istoriją, jūs ir aš.“ Ir jis visuomet panašiai linksmindavo. Viską padaryčiau dėl daktaro! Daug iš manęs tikėjosi, ir aš jaučiau, kad negaliu jo pavesti, jei suprantate, ką aš turiu galvoje.

– Suprantu, – tarė Henrieta.

Mažos skvarbios akys pažvelgė į ją.

– Atleiskite, brangute, ar jūs kartais ne daktaro žmona?

– Ne, – pasakė Henrieta, – aš tiesiog jo draugė.

– *Aš* suprantu, – pasakė misis Krabtri.

Henrieta pagalvojo, kad ji tikrai supranta.

– Kodėl jūs čia atėjote, jei galiu to paklausti?

– Daktaras man daug apie jus pasakojo – ir apie savo naujuosius bandymus. Aš norėjau sužinoti, kaip jūs jaučiatės.

– Aš po truputį grimztu žemyn – štai kaip aš jaučiuosi.

Henrieta sušuko:

– Jūs neturite grimzti! Jūs turite pasveikti.

Misis Krabtri išsiviepė.

– Nemanykite, *aš* nenoriu pakratyti kojų!

– Puiku, tuomet kovokite! Daktaras Kristovas sakė, kad jūs esate karys.

– Taip sakė? – Misis Krabtri gulėjo tylėdama minutėlę, tuomet iš lėto tarė: – Kas jį nušovė, padarė siaubingą dalyką! Tokių kaip jis yra labai maža.

Tokio kaip jis mes daugiau nepamatysime. Šie žodžiai nuskambėjo Henrietos mintyse. Misis Krabtri entuziastingai žiūrėjo į ją.

– Nenukabinkite nosies, brangute, – pasakė ji. Ir pridūrė: – Gražios buvo laidotuvės, tikiuosi.

– Taip, gražios laidotuvės, – mandagiai atsakė Henrieta.

– Ak! Norėčiau jose dalyvauti!

Misis Krabtri atsiduso.

– Manau, kad greit sudalyvausiu savo pačios laidotuvėse.

– Ne, – sušuko Henrieta. – Jūs neturite pasiduoti. Jūs ką tik minėjote daktarą Kristovą sakius, jog jūs ir jis ketinate papildyti medicinos istoriją. Na, toliau jūs turite

užbaigti šį darbą viena. Gydymo metodas išlieka tas pats. Dabar jūs turite tempti vežimą už du – jūs viena turite rašyti medicinos istoriją – dėl jo.

Misis Krabtri kurį laiką žiūrėjo į ją.

– Skamba didingai! Aš padarysiu viską, ką galiu, brangute. Daugiau nieko negaliu pažadėti.

Henrieta atsistojo ir paėmė jos ranką.

– Viso labo. Aš ateisiu vėl jūsų aplankyti, jeigu galima.

– Taip, žinoma. Man buvo gera truputį pasikalbėti apie daktarą. – Jos akyse vėl pasirodė nešvankios liepsnelės. – Tinkamas vyras visais atžvilgiais, daktaras Kristovas.

– Taip, – pasakė Henrieta. – Tai tiesa.

Sena moteriškė pasakė:

– Nepergyvenkite, brangute – kas buvo, tas buvo. Jūs negalite jo susigrąžinti.

Misis Krabtri ir Erkiulis Puaro, pagalvojo Henrieta, išreiškė tą pačią mintį skirtingomis kalbomis.

Ji grįžo atgal į Čelsėją, pastatė automobilį į garažą ir lėtai nuėjo į studiją.

„Dabar, – pamanė ji, – atėjo tas metas. Akimirka, kurios aš bijojau – akimirka, kai aš liksiu viena."

„Dabar aš nebegaliu daugiau susilaikyti. Dabar gedulas yra čia, su manimi."

Ką ji pasakė Edvardui? „Aš norėčiau gedėti Džono."

Ji sudribo į krėslą ir nubraukė nuo veido plaukus.

Vienatvė – tuštuma. Ta siaubinga tuštuma.

Akyse pasirodė ašaros, lėtai nuriedėjo skruostais.

Gedėjimas, galvojo ji, gedėjimas dėl Džono. O, Džonas... Džonas.

Atminty iškilo žodžiai – jo žodžiai, skausmingai tikslūs:

„Jei aš numirčiau, pirmas dalykas, kurį tu padarytum,

su bėgančiomis iš akių ašaromis – pradėtum lipdyti sumautą gedinčią moterį ar kokią sielvartaujančią figūrą."

Ji nesmagiai sujudėjo. Kodėl ši mintis atėjo jai į galvą?

Sielvartas – sielvartas... Uždengtas šydu veidas – sunkiai įžiūrimi kontūrai – apgaubta galva.

Alebastras.

Ji galėjo matyti figūros linijas – aukšta, ištįsusi, su paslėptu liūdesiu, kurį išduoda tik ilgos gedulingų drabužių linijos.

Liūdesys, pasirodantis iš ryškaus, permatomo alebastro.

„Jei aš numirčiau..."

Staiga kartėlis užplūdo ją visa jėga!

Ji galvojo: *„Štai kas aš esu*! Džonas buvo teisus. Aš negaliu mylėti – aš negaliu gedėti – ne visa savo esybe."

„Tai Midžė, tai tokie žmonės, kaip Midžė, yra žemės druska."

Midžė ir Edvardas Einsvike.

Tai buvo realybė – jėga – šiluma.

„Bet aš, – galvojo ji, – aš nesu vientisa asmenybė. Aš priklausau ne sau, bet kažkam šalia manęs. Aš negaliu gedėti savo mirusio. Užuot to aš imu savo sielvartą ir perkeliu jį į alebastro figūrą..."

Eksponatas Nr. 58. „Sielvartas." Alebastras. Mis Henrieta Saverneik...

Ji sumurmėjo:

„Džonai, atleisk man, atleisk man, nes aš negaliu susilaikyti nuo to, ką darau."

AGATOS KRI[redacted]

DAUBA

Erkiulio Puaro, atvykusio pietauti į Lusi Enkitel namus kaime, laukia toli gražu ne pats maloniausias sutikimas. Prie baseino guli mirštantis vyras, iš kurio žaizdos kraujas varva tiesiai į vandenį, o šalia stovi jo žmona su revolveriu rankoje.

Pradėjęs tirti bylą Puaro netrukus įsitikina, kad už garbingos šeimos skraistės slypi šeimyninių paslapčių raizginys, ir visi šeimos nariai tampa įtariamaisiais.

AUKŠČIAUSIO LYGIO SĄMOKSLAS – KRISTI KAIP VISUOMET NEPRANOKSTAMA.
SAN FRANCISCO CHRONICLE

ISBN 978-609-8057-03-4

Aplankykite mus internete:
www.agathachristie.lt